

Unit 1 Get creative	OCENA CELUJĄCA Uczeń	OCENA BARDZO DOBRA Uczeń	OCENA DOBRA Uczeń	OCENA DOSTATECZNA Uczeń	OCENA DOPUSZCZAJĄCA Uczeń
SŁOWNICTWO	Spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu.	bardzo dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: CZŁOWIEK, KULTURA, NAUKA I TECHNIKA i poprawnie się nim posługuje	dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: CZŁOWIEK, KULTURA, NAUKA I TECHNIKA i na ogół poprawnie się nim posługuje	częściowo zna podstawowe/bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: CZŁOWIEK, KULTURA, NAUKA I TECHNIKA i posługuje się nim, często popełniając błędy	słabo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: CZŁOWIEK, KULTURA, NAUKA I TECHNIKA i z trudnością się nim, posługuje, popełniając liczne błędy
GRAMATYKA	Spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu.	● bardzo dobrze zna i bezbłędnie czasy przeszłe: <i>Past Perfect Simple, Past Perfect Continuous</i> ● bardzo dobrze zna i bezbłędnie stosuje inwersję stylistyczną	● dobrze zna i poprawnie stosuje czasy przeszłe: <i>Past Perfect Simple, Past Perfect Continuous</i> ● dobrze zna i poprawnie stosuje inwersję stylistyczną	● częściowo zna i na ogół rozróżnia czasy przeszłe: <i>Past Perfect Simple, Past Perfect Continuous</i>, często popełniając błędy ● częściowo zna inwersję stylistyczną, częściowo potrafi ją stosować w praktyce, często popełniając błędy	● słabo zna i rozróżnia czasy przeszłe: <i>Past Perfect Simple, Past Perfect Continuous</i>, popełniając liczne błędy ● słabo zna inwersję stylistyczną, z trudem potrafi ją stosować w praktyce, popełniając liczne błędy
ZADANIA NA ŚRODKI	Spełnia kryteria na	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy rozwiązuje	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy	często popełniając błędy, rozwiązuje	popełniając liczne błędy, rozwiązuje zadania

JĘZYKOWE	ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu.	zadania sprawdzające znajomość bogatego zasobu środków językowych (<i>Thumaczenie fragmentów zdań, Test luk sterowany, Transformacje zdań</i>)	rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość bogatego zasobu środków językowych (<i>Thumaczenie fragmentów zdań, Test luk sterowany, Transformacje zdań</i>)	zadania sprawdzające znajomość bogatego zasobu środków językowych (<i>Thumaczenie fragmentów zdań, Test luk sterowany, Transformacje zdań</i>)	sprawdzające znajomość bogatego zasobu środków językowych (<i>Thumaczenie fragmentów zdań, Test luk sterowany, Transformacje zdań</i>)
SŁUCHANIE	Spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu.	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (określa główną myśl tekstu; znajduje w tekście określone informacje), i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: ● poprawnie reaguje na polecenia ● znajduje w tekście określone informacje ● odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (określa główną myśl tekstu; znajduje w tekście określone informacje), i na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy: ● poprawnie reaguje na polecenia ● znajduje w tekście określone informacje ● odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu	rozumie część kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (określa główną myśl tekstu; znajduje w tekście określone informacje), i często popełniając błędy: ● poprawnie reaguje na polecenia ● znajduje w tekście określone informacje ● odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (określa główną myśl tekstu; znajduje w tekście określone informacje), i z trudnością, popełniając liczne błędy: ● poprawnie reaguje na polecenia ● znajduje w tekście określone informacje ● odpowiada na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu
CZYTANIE	Spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu.	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa intencje autora tekstu, znajduje w tekście określone informacje) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy:	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (określa intencje autora tekstu, znajduje w tekście określone informacje) i na ogół poprawnie lub popełniając	rozumie część kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (określa intencje autora tekstu, znajduje w tekście określone informacje) i często	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa intencje autora tekstu, znajduje w tekście określone informacje) i z trudnością, popełniając liczne błędy: ● wyszukuje w tekście

		- wyszukuje w tekście określone informacje - odpowiada na pytania do tekstu - rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu - znajduje w tekście informacje potrzebne do uzupełnienia zdań	nieliczne błędy: - wyszukuje w tekście określone informacje - odpowiada na pytania do tekstu - rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu - znajduje w tekście informacje potrzebne do uzupełnienia zdań	popołniając błędy: - wyszukuje w tekście określone informacje - odpowiada na pytania do tekstu - rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu - znajduje w tekście informacje potrzebne do uzupełnienia zdań	określone informacje - odpowiada na pytania do tekstu - rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu - znajduje w tekście informacje potrzebne do uzupełnienia zdań
MÓWIENIE	Spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu.	poprawnie stosując szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych (lub popełniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji): - szczegółowo wypowiada się na temat kreatywności - swobodnie wyraża i uzasadnia swoje opinie na temat technik rozwijania kreatywności opisanych w tekście - szczegółowo opowiada o sytuacji, w której został oszukany - szczegółowo opisuje wynalazki, które chciałby	na ogół poprawnie stosując zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych: (lub popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji): - wypowiada się na temat kreatywności - wyraża i uzasadnia swoje opinie na temat technik rozwijania kreatywności opisanych w tekście - opowiada o sytuacji, w której został oszukany - opisuje wynalazki,	stosując ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych: (i często popełniając błędy zakłócające komunikację): - w kilku zdaniach wypowiada się na temat kreatywności - w kilku zdaniach wyraża i uzasadnia swoje opinie na temat technik rozwijania kreatywności opisanych w tekście - w kilku zdaniach opowiada o sytuacji,	stosując bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych: (i z trudnością, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację): - zdawkowo wypowiada się na temat kreatywności - zdawkowo wyraża i uzasadnia swoje opinie na temat technik rozwijania kreatywności opisanych w tekście - krótko opowiada o sytuacji, w której został oszukany - krótko opisuje wynalazki, które chciałby żeby zostały

		żeby zostały wynalezione ● szczegółowo opisuje i porównuje zdjęcia ● swobodnie przedstawia argumenty za i przeciw wystawiania dzieł sztuki na widok publiczny, a nie trzymania ich w rękach prywatnych kolekcjonerów ● swobodnie wypowiada się na temat reklam telewizyjnych ● szczegółowo opisuje reklamę, która zrobiła na nim wrażenie ● z łatwością opowiada o sytuacji, w której całkowicie pochłonął go proces twórczy ● swobodnie odpowiada o sytuacji, w której całkowicie pochłonął go proces twórczy ● samodzielnie wyraża i uzasadnia opinie ● z łatwością wyraża propozycje ● swobodnie pyta o preferencje i wyraża preferencje	które chciałby żeby zostały wynalezione ● opisuje i porównuje zdjęcia ● przedstawia argumenty za i przeciw wystawiania dzieł sztuki na widok publiczny, a nie trzymania ich w rękach prywatnych kolekcjonerów ● wypowiada się na temat reklam telewizyjnych ● opisuje reklamę, która zrobiła na nim wrażenie ● opowiada o sytuacji, w której całkowicie pochłonął go proces twórczy ● odpowiada o sytuacji, w której całkowicie pochłonął go proces twórczy ● wyraża i uzasadnia opinie ● wyraża propozycje ● pyta o preferencje i wyraża preferencje	w której został oszukany ● w kilku zdaniach opisuje wynalazki, które chciałby żeby zostały wynalezione ● w kilku zdaniach opisuje i porównuje zdjęcia ● w kilku zdaniach przedstawia argumenty za i przeciw wystawiania dzieł sztuki na widok publiczny, a nie trzymania ich w rękach prywatnych kolekcjonerów ● w kilku zdaniach wypowiada się na temat reklam telewizyjnych ● w kilku zdaniach opisuje reklamę, która zrobiła na nim wrażenie ● w kilku zdaniach opowiada o sytuacji, w której całkowicie pochłonął go proces twórczy ● w kilku zdaniach	wynalezione ● zdawkowo opisuje i porównuje zdjęcia ● zdawkowo przedstawia argumenty za i przeciw wystawiania dzieł sztuki na widok publiczny, a nie trzymania ich w rękach prywatnych kolekcjonerów ● zdawkowo wypowiada się na temat reklam telewizyjnych ● krótko opisuje reklamę, która zrobiła na nim wrażenie ● zdawkowo opowiada o sytuacji, w której całkowicie pochłonął go proces twórczy ● odpowiada o sytuacji, w której całkowicie pochłonął go proces twórczy ● zdawkowo wyraża i uzasadnia opinie ● zdawkowo wyraża propozycje ● pyta o preferencje i wyraża preferencje ● zdawkowo wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● przekazuje w języku angielskim niektóre informacje sformułowane w
--	--	--	--	---	---

		● z łatwością wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● z łatwością przekazuje w języku angielskim informacje sformułowane w języku polskim i obcym	● wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● przekazuje w języku angielskim informacje sformułowane w języku polskim i obcym	odpowiada o sytuacji, w której całkowicie pochłonął go proces twórczy ● wyraża i uzasadnia opinie ● wyraża propozycje ● pyta o preferencje i wyraża preferencje ● wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● przekazuje w języku angielskim informacje sformułowane w języku polskim i obcym	języku polskim
PISANIE	Spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu.	poprawnie stosując szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych (lub popełniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji): ● pisze spójny i logiczny wpis na blogu, w którym szczegółowo opisuje wystawę dzieł sztuki, która według niego może podobać się szerszej publiczności, uwzględniając i	na ogół poprawnie stosując zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych (popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji): ● pisze w większości spójny i logiczny wpis na blogu, w którym opisuje wystawę dzieł sztuki, która według niego może podobać	stosując ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i często popełniając błędy zakłócające komunikację): ● pisze miejscami niespójny i nielogiczny wpis na blogu, w którym opisuje wystawę dzieł sztuki, która według niego może	Z trudnością stosując bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację): ● pisze w dużym stopniu niespójny i chaotyczny wpis na blogu, w którym zdawkowo opisuje wystawę dzieł sztuki, która według niego może podobać się szerszej publiczności,

		szczegółowo rozwijając podane kwestie, a także wykorzystując różnorodne zwroty ● pisze spójny i logiczny artykuł, w którym recenzuje wystawę fotograficzną, której tematem przewodnim były nowoczesne technologie w sztuce, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie, a także wykorzystując różnorodne zwroty ● pisze spójny i logiczny artykuł, w którym recenzuje aplikację do edycji zdjęć, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie, a także wykorzystując różnorodne zwroty ● zawsze stosuje styl wypowiedzi (formalny/nieformalny) adekwanie do sytuacji ● z łatwością przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	się szerszej publiczności, uwzględnia i rozwija podane kwestie, a także wykorzystuje podane zwroty ● pisze w większości spójny i logiczny artykuł, w którym recenzuje wystawę fotograficzną, której tematem przewodnim były nowoczesne technologie w sztuce, uwzględnia i rozwija podane kwestie, a także wykorzystuje podane zwroty ● pisze w większości spójny i logiczny artykuł, w którym recenzuje aplikację do edycji zdjęć, uwzględnia i rozwija podane kwestie, a także wykorzystuje podane zwroty ● stosuje styl wypowiedzi (formalny/nieformalny) adekwanie do sytuacji ● przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku	podobać się szerszej publiczności, uwzględnia i rozwija podane kwestie, a także wykorzystuje niektóre podane zwroty ● pisze miejscami niespójny i nielogiczny artykuł, w którym recenzuje wystawę fotograficzną, której tematem przewodnim były nowoczesne technologie w sztuce, uwzględnia i rozwija podane kwestie, a także wykorzystuje niektóre podane zwroty ● pisze miejscami niespójny i nielogiczny artykuł, w którym recenzuje aplikację do edycji zdjęć, uwzględnia i rozwija podane kwestie, a także wykorzystuje niektóre podane zwroty	uwzględniając i rozwijając niektóre podane kwestie ● pisze w dużym stopniu niespójny i chaotyczny artykuł, w którym recenzuje wystawę fotograficzną, której tematem przewodnim były nowoczesne technologie w sztuce, uwzględniając i rozwijając niektóre podane kwestie ● pisze w dużym stopniu niespójny i chaotyczny artykuł, w którym recenzuje aplikację do edycji zdjęć, uwzględniając i rozwijając niektóre podane kwestie ● rzadko stosuje styl wypowiedzi (formalny/nieformalny) adekwanie do sytuacji ● przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu niektóre informacje sformułowane w języku polskim i obcym
--	--	---	--	---	--

			polskim i obcym ● na ogół stosuje styl (formalny/nieformalny) wypowiedzi adekwanie do sytuacji ● częściowo przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym		
Unit 2 Science matters	OCENA CELUJĄCA Uczeń	OCENA BARDZO DOBRA Uczeń	OCENA DOBRA Uczeń	OCENA DOSTATECZNE Uczeń	OCENA DOPUSZCZAJĄCA Uczeń
SŁOWNICTWO	Spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu.	bardzo dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: CZŁOWIEK, ZDROWIE, NAUKA I TECHNIKA, ŚWIAT PRZYRODY i poprawnie się nim posługuje	dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: CZŁOWIEK, ZDROWIE, NAUKA I TECHNIKA, ŚWIAT PRZYRODY i na ogół poprawnie się nim posługuje	częściowo zna podstawowe/bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: CZŁOWIEK, ZDROWIE, NAUKA I TECHNIKA, ŚWIAT PRZYRODY i często popełniając błędy	słabo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: CZŁOWIEK, ZDROWIE, NAUKA I TECHNIKA, ŚWIAT PRZYRODY i z trudnością się nim, posługuje, popełniając liczne błędy
GRAMATYKA	Spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając	● bardzo dobrze zna czasowniki modalne i czasowniki w funkcji czasowników modalnych i potrafi poprawnie stosować je w praktyce	● dobrze zna czasowniki modalne i czasowniki w funkcji czasowników modalnych i na ogół poprawnie je stosować w praktyce	● częściowo zna czasowniki modalne i czasowniki w funkcji czasowników modalnych, stosuje je w praktyce	● słabo zna czasowniki modalne i czasowniki w funkcji czasowników modalnych i stosuje je w praktyce popełniając liczne błędy

	żadnego błędu.	● bardzo dobrze zna sposoby wyrażania przyszłości: <i>be about to, be due to, be + infinitive, Future in the past</i> i potrafi je poprawnie stosować w praktyce	● dobrze zna sposoby wyrażania przyszłości: <i>be about to, be due to, be + infinitive, Future in the past</i> i potrafi je na ogół poprawnie stosować w praktyce	popołniając błędy ● częściowo zna sposoby wyrażania przyszłości: <i>be about to, be due to, be + infinitive, Future in the past</i> i stosuje je w praktyce, popołniając błędy	● słabo zna sposoby wyrażania przyszłości: <i>be about to, be due to, be + infinitive, Future in the past</i> i stosuje je w praktyce, popołniając liczne błędy
ZADANIA NA ŚRODKI JĘZYKOWE	Spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popołniając żadnego błędu.	poprawnie lub popołniając sporadyczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość bogatego zasobu środków językowych (<i>transformacje zdań, test luk sterowany, tłumaczenie fragmentów zdań</i>)	na ogół poprawnie lub popołniając nieliczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość bogatego zasobu środków językowych (<i>transformacje zdań, test luk sterowany, tłumaczenie fragmentów zdań</i>)	często popołniając błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość bogatego zasobu środków językowych (<i>transformacje zdań, test luk sterowany, tłumaczenie fragmentów zdań</i>)	popołniając liczne błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość bogatego zasobu środków językowych (<i>transformacje zdań, test luk sterowany, tłumaczenie fragmentów zdań</i>)
SŁUCHANIE	Spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popołniając żadnego błędu.	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje), i poprawnie lub popołniając sporadyczne błędy: ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● odpowiada na pytania do treści wysłuchanego tekstu	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje), i na ogół poprawnie lub popołniając nieliczne błędy: ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone informacje	rozumie część kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje), i często popołniając błędy: ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje), i z trudnością, popołniając liczne błędy: ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● odpowiada na pytania do treści wysłuchanego tekstu

			● odpowiada na pytania do treści wysłuchanego tekstu	informacje ● odpowiada na pytania do treści wysłuchanego tekstu	
CZYTANIE	Spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu.	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: ● znajduje w tekście informacje potrzebne do uzupełnienia zdań ● dopasowuje tytuły do tekstów ● rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu ● znajduje w tekście określone informacje	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy: ● znajduje w tekście informacje potrzebne do uzupełnienia zdań ● dopasowuje tytuły do tekstów ● rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu ● znajduje w tekście określone informacje	rozumie część kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i często popełniając błędy: ● znajduje w tekście informacje potrzebne do uzupełnienia zdań ● dopasowuje tytuły do tekstów ● rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu ● znajduje w tekście określone informacje	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i z trudnością, popełniając liczne błędy: ● znajduje w tekście informacje potrzebne do uzupełnienia zdań ● dopasowuje tytuły do tekstów ● rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu ● znajduje w tekście określone informacje
MÓWIENIE	Spełnia kryteria	poprawnie stosując szeroki zakres słownictwa i struktur	na ogół poprawnie stosując zadowalający zakres	stosując ograniczony zakres słownictwa i	stosując bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur

	na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu.	gramatycznych: (lub popełniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji): ● swobodnie wypowiada się na temat odkryć naukowych, wynalazków i dziedzin nauki ● szczegółowo wypowiada się na temat jakości swojego snu oraz snów, które pamięta ● z łatwością wypowiada się na temat zmysłów i ich wpływu na życie codzienne ● swobodnie wypowiada się na temat znaczenia badania przestrzeni kosmicznej, głębin oceanu oraz swoich przewidywań co do odkryć w kosmosie w przyszłości ● szczegółowo opowiada o udogodnieniach i barierach dla ludzi z niepełnosprawnościami ● swobodnie wypowiada się na temat postępów naukowych w dziedzinie protetyki i transplantologii ● z łatwością wymienia cechy dobrego naukowca	słownictwa i struktur gramatycznych: (lub popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji): ● wypowiada się na temat odkryć naukowych, wynalazków i dziedzin nauki ● wypowiada się na temat jakości swojego snu oraz snów, które pamięta ● wypowiada się na temat zmysłów i ich wpływu na życie codzienne ● wypowiada się na temat znaczenia badania przestrzeni kosmicznej, głębin oceanu oraz swoich przewidywań co do odkryć w kosmosie w przyszłości ● opowiada o udogodnieniach i barierach dla ludzi z niepełnosprawnościami ● wypowiada się na temat postępów naukowych w dziedzinie protetyki i	struktur gramatycznych: (i często popełniając błędy zakłócające komunikację): ● w kilku zdaniach wypowiada się na temat odkryć naukowych, wynalazków i dziedzin nauki ● w kilku zdaniach wypowiada się na temat jakości swojego snu oraz snów, które pamięta ● w kilku zdaniach wypowiada się na temat zmysłów i ich wpływu na życie codzienne ● w kilku zdaniach wypowiada się na temat znaczenia badania przestrzeni kosmicznej, głębin oceanu oraz swoich przewidywań co do odkryć w kosmosie w przyszłości ● w kilku zdaniach opowiada o udogodnieniach i barierach dla ludzi z niepełnosprawnościami	gramatycznych: (i z trudnością, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację): ● krótko wypowiada się na temat odkryć naukowych, wynalazków i dziedzin nauki ● krótko wypowiada się na temat jakości swojego snu oraz snów, które pamięta ● zdawkowo wypowiada się na temat zmysłów i ich wpływu na życie codzienne ● krótko wypowiada się na temat znaczenia badania przestrzeni kosmicznej, głębin oceanu oraz swoich przewidywań co do odkryć w kosmosie w przyszłości ● zdawkowo opowiada o udogodnieniach i barierach dla ludzi z niepełnosprawnościami ● krótko wypowiada się na temat postępów naukowych w dziedzinie protetyki i transplantologii ● zdawkowo wymienia cechy dobrego naukowca ● krótko opowiada jakiego przełomu chciałby dokonać, gdyby był sławnym
--	--	--	--	--	--

		● z łatwością opowiada jakiego przełomu chciałby dokonać, gdyby był sławnym naukowcem ● swobodnie opowiada, czy chciałby wyruszyć w podróż w kosmos ● z łatwością wyraża i uzasadnia uczucia i emocje ● samodzielnie wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy ● z łatwością wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● z łatwością przekazuje w języku angielskim informacje sformułowane w języku polskim i obcym	transplantologii ● wymienia cechy dobrego naukowca ● opowiada jakiego przełomu chciałby dokonać, gdyby był sławnym naukowcem ● opowiada, czy chciałby wyruszyć w podróż w kosmos ● wyraża i uzasadnia uczucia i emocje ● wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy ● wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● przekazuje w języku angielskim informacje sformułowane w języku polskim i obcym	ami ● w kilku zdaniach wypowiada się na temat postępów naukowych w dziedzinie protetyki i transplantologii ● wymienia niektóre cechy dobrego naukowca ● w kilku zdaniach opowiada jakiego przełomu chciałby dokonać, gdyby był sławnym naukowcem ● w kilku zdaniach opowiada, czy chciałby wyruszyć w podróż w kosmos ● wyraża i uzasadnia uczucia i emocje ● wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy ● wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● częściowo przekazuje w języku angielskim informacje	naukowcem ● zdawkowo opowiada, czy chciałby wyruszyć w podróż w kosmos ● wyraża i uzasadnia uczucia i emocje ● wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy ● wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● przekazuje w języku angielskim niektóre informacje sformułowane w języku polskim i obcym
--	--	--	--	--	---

				sformułowane w języku polskim i obcym	
PISANIE	Spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu.	poprawnie stosując szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych (lub popełniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji) ● pisze spójny i logiczny rozprawkę, w której przedstawia dobre i złe strony brania udziału w badaniach klinicznych, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie ● pisze spójny i logiczny rozprawkę, w której przedstawia dobre i złe strony wykorzystywania przez uczniów smartfonów do nauki podczas zajęć lekcyjnych, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie ● bezbłędnie stosuje styl wypowiedzi (formalny/nieformalny) adekwanie do sytuacji ● z łatwością przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku	na ogół poprawnie stosując zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych (popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji) ● pisze w większości spójny i logiczny rozprawkę, w której przedstawia dobre i złe strony brania udziału w badaniach klinicznych, uwzględniając i rozwijając podane kwestie ● pisze w większości spójny i logiczny rozprawkę, w której przedstawia dobre i złe strony wykorzystywania przez uczniów smartfonów do nauki podczas zajęć lekcyjnych, uwzględniając i rozwijając podane kwestie ● stosuje styl wypowiedzi (formalny/nieformalny) adekwanie do sytuacji	stosując ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i często popełniając błędy zakłócające komunikację) ● pisze miejscami spójny i nie zawsze logiczny rozprawkę, w której przedstawia dobre i złe strony brania udziału w badaniach klinicznych, częściowo uwzględniając i rozwijając podane kwestie ● pisze miejscami spójny i nie zawsze logiczny rozprawkę, w której przedstawia dobre i złe strony wykorzystywania przez uczniów smartfonów do nauki podczas zajęć lekcyjnych, częściowo uwzględniając i rozwijając podane	Z trudnością stosując bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację) ● pisze w dużym stopniu niespójny i chaotyczny rozprawkę, w której przedstawia dobre i złe strony brania udziału w badaniach klinicznych, uwzględniając niektóre podane kwestie ● pisze w dużym stopniu niespójny i chaotyczny rozprawkę, w której przedstawia dobre i złe strony wykorzystywania przez uczniów smartfonów do nauki podczas zajęć lekcyjnych, uwzględniając niektóre podane kwestie ● rzadko stosuje styl wypowiedzi (formalny/nieformalny) adekwanie do sytuacji ● przekazuje w języku angielskim niektóre podane w zadaniu informacje

		polskim i obcym	● przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	kwestie ● na ogół stosuje styl wypowiedzi (formalny/nieformalny) adekwanie do sytuacji ● częściowo przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	sformułowane w języku polskim i obcym
Unit 3 - A better world	OCENA CELUJĄCA Uczeń	OCENA BARDZO DOBRA Uczeń	OCENA DOBRA Uczeń	OCENA DOSTATECZNE Uczeń	OCENA DOPUSZCZAJĄCA Uczeń
SŁOWNICTWO	Spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu.	bardzo dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: CZŁOWIEK, ŚWIAT PRZYRODY, ŻYWIENIE, PAŃSTWO I SPOŁECZEŃSTWO i poprawnie się nim posługuje	dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: CZŁOWIEK, ŚWIAT PRZYRODY, ŻYWIENIE, PAŃSTWO I SPOŁECZEŃSTWO i na ogół poprawnie się nim posługuje	częściowo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: CZŁOWIEK, ŚWIAT PRZYRODY, ŻYWIENIE, PAŃSTWO I SPOŁECZEŃSTWO i posługuje się nim popełniając błędy	słabo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: CZŁOWIEK, ŚWIAT PRZYRODY, ŻYWIENIE, PAŃSTWO I SPOŁECZEŃSTWO i posługuje się nim popełniając liczne błędy
GRAMATYKA	Spełnia kryteria na ocenę bardzo	● bardzo dobrze zna zdania warunkowe i potrafi bezbłędnie stosować je w praktyce	● dobrze zna zdania warunkowe i potrafi je stosować w praktyce	● częściowo zna zdania warunkowe i potrafi je stosować w praktyce	● słabo zna zdania warunkowe i stosuje je w praktyce, popełniając liczne błędy

	dobrą nie popełniając żadnego błędu.	● bardzo dobrze zna konstrukcję inwersji stylistycznej w zdaniach warunkowych i potrafi bezbłędnie stosować ją w praktyce	● dobrze zna konstrukcję inwersji stylistycznej w zdaniach warunkowych i potrafi ją stosować w praktyce	popełniając błędy ● częściowo zna konstrukcję inwersji stylistycznej w zdaniach warunkowych i potrafi ją stosować w praktyce popełniając błędy	● słabo zna konstrukcję inwersji stylistycznej w zdaniach warunkowych i stosuje ją w praktyce, popełniając liczne błędy
ZADANIA NA ŚRODKI JĘZYKOWE	Spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu.	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość bogatego zasobu środków językowych (<i>uzupełnianie zdań, tłumaczenie fragmentów zdań, test luk</i>)	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość bogatego zasobu środków językowych (<i>uzupełnianie zdań, tłumaczenie fragmentów zdań, test luk</i>)	często popełniając błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość bogatego zasobu środków językowych (<i>uzupełnianie zdań, tłumaczenie fragmentów zdań, test luk</i>)	popełniając liczne błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość bogatego zasobu środków językowych (<i>uzupełnianie zdań, tłumaczenie fragmentów zdań, test luk</i>)
SŁUCHANIE	Spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu.	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje), i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: ● reaguje na polecenia ● odpowiada na pytania do wypowiedzi ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● zaznacza właściwą	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje), i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: ● reaguje na polecenia ● odpowiada na pytania do wypowiedzi ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● zaznacza właściwą	rozumie część kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje), i popełniając błędy: ● reaguje na polecenia ● odpowiada na pytania do wypowiedzi ● znajduje w wypowiedzi określone	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje), i z trudnością, popełniając liczne błędy: ● reaguje na polecenia ● odpowiada na pytania do wypowiedzi ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● zaznacza właściwą odpowiedź spośród

		odpowieź spośród podanych możliwości	odpowieź spośród podanych możliwości	informacje ● zaznacza właściwą odpowieź spośród podanych możliwości	podanych możliwości
CZYTANIE	Spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu.	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa intencję autora tekstu, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: ● znajduje w tekście określone informacje ● określa główną myśl tekstu ● odpowiada na pytania do tekstu ● zaznacza właściwą odpowieź spośród podanych możliwości ● rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (określa intencję autora tekstu, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: ● znajduje w tekście określone informacje ● określa główną myśl tekstu ● odpowiada na pytania do tekstu ● zaznacza właściwą odpowieź spośród podanych możliwości ● rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu	rozumie część kluczowych informacji zawartych w przeczytanym tekście (określa intencję autora tekstu, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i popełniając błędy: ● znajduje w tekście określone informacje ● określa główną myśl tekstu ● odpowiada na pytania do tekstu ● zaznacza właściwą odpowieź spośród podanych możliwości ● rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w przeczytanym tekście (określa intencję autora tekstu, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i z trudnością, popełniając liczne błędy: ● znajduje w tekście określone informacje ● określa główną myśl tekstu ● odpowiada na pytania do tekstu ● zaznacza właściwą odpowieź spośród podanych możliwości ● rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu

				częściami tekstu	
MÓWIENIE	Spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu.	poprawnie stosując szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych: (lub popełniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji): ● szczegółowo opowiada o swoim ulubionym filmie, który porusza ważne kwestie społeczne, polityczne lub środowiskowe ● szczegółowo opowiada jak uczniowie używają technologii do nauki oraz jak technologia zmieniła edukację ● swobodnie wypowiada się na temat ochrony środowiska oraz sposobów na przyciągnięcie dzikiej przyrody do ogrodów ● swobodnie wypowiada się na temat czy ludzie powinni dzielić się planetą z naturą, czy też ją dominować ● szczegółowo opisuje osoby, miejsca i czynności przedstawione na fotografiach ● z łatwością opowiada o	na ogół poprawnie stosując zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych (lub popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji): ● opowiada o swoim ulubionym filmie, który porusza ważne kwestie społeczne, polityczne lub środowiskowe ● opowiada jak uczniowie używają technologii do nauki oraz jak technologia zmieniła edukację ● wypowiada się na temat ochrony środowiska oraz sposobów na przyciągnięcie dzikiej przyrody do ogrodów ● wypowiada się na temat czy ludzie powinni dzielić się planetą z naturą, czy też ją dominować ● opisuje osoby, miejsca i czynności przedstawione na fotografiach	stosując ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych: (i często popełniając błędy zakłócające komunikację): ● w kilku zdaniach opowiada o swoim ulubionym filmie, który porusza ważne kwestie społeczne, polityczne lub środowiskowe ● w kilku zdaniach opowiada jak uczniowie używają technologii do nauki oraz jak technologia zmieniła edukację ● w kilku zdaniach wypowiada się na temat ochrony środowiska oraz sposobów na przyciągnięcie dzikiej przyrody do ogrodów ● w kilku zdaniach wypowiada się na temat czy ludzie powinni dzielić się planetą z naturą, czy	stosując bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i z trudnością, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację): ● zdawkowo opowiada o swoim ulubionym filmie, który porusza ważne kwestie społeczne, polityczne lub środowiskowe ● krótko opowiada jak uczniowie używają technologii do nauki oraz jak technologia zmieniła edukację ● krótko wypowiada się na temat ochrony środowiska oraz sposobów na przyciągnięcie dzikiej przyrody do ogrodów ● zdawkowo wypowiada się na temat czy ludzie powinni dzielić się planetą z naturą, czy też ją dominować ● zdawkowo opisuje osoby, miejsca i czynności przedstawione na fotografiach ● zdawkowo opowiada o aplikacji, której używa

		aplikacji, której używa często, ale jej nie lubi ● szczegółowo opowiada jakich zmian dokonałby w swoim mieście, gdyby został burmistrzem / prezydentem ● z łatwością wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy ● z łatwością wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● z łatwością przekazuje w języku angielskim informacje sformułowane w języku polskim i obcym	● opowiada o aplikacji, której używa często, ale jej nie lubi ● opowiada jakich zmian dokonałby w swoim mieście, gdyby został burmistrzem / prezydentem ● wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy ● wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● przekazuje w języku angielskim informacje sformułowane w języku polskim i obcym	też ją dominować ● w kilku zdaniach opisuje osoby, miejsca i czynności przedstawione na fotografiach ● w kilku zdaniach opowiada o aplikacji, której używa często, ale jej nie lubi ● w kilku zdaniach opowiada jakich zmian dokonałby w swoim mieście, gdyby został burmistrzem / prezydentem ● wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy ● wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● częściowo przekazuje w języku angielskim informacje sformułowane w języku polskim i obcym	często, ale jej nie lubi ● zdawkowo opowiada jakich zmian dokonałby w swoim mieście, gdyby został burmistrzem / prezydentem ● zdawkowo wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy ● zdawkowo wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● przekazuje w języku angielskim niektóre informacje sformułowane w języku polskim i obcym
PISANIE	Spełnia kryteria	poprawnie stosując szeroki zakres słownictwa i struktur	na ogół poprawnie stosując zadowalający zakres	stosując ograniczony zakres słownictwa i	Z trudnością stosując bardzo ograniczony zakres słownictwa i

	na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu.	gramatycznych (lub popełniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji) ● pisze spójny i logiczny list do gazety, w którym wyraża swoją opinię na temat przeczytanego niedawno artykułu, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie ● pisze spójny i logiczny list do redaktora czasopisma, w którym wyraża swoją opinię na temat przeczytanego niedawno artykułu, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie ● bezbłędnie stosuje styl wypowiedzi (formalny/nieformalny) adekwanie do sytuacji ● z łatwością przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	słownictwa i struktur gramatycznych (popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji) ● pisze w większości spójny i logiczny list do gazety, w którym wyraża swoją opinię na temat przeczytanego niedawno artykułu, uwzględniając i rozwijając podane kwestie ● pisze w większości spójny i logiczny list do redaktora czasopisma, w którym wyraża swoją opinię na temat przeczytanego niedawno artykułu, uwzględniając i rozwijając podane kwestie ● stosuje styl wypowiedzi (formalny/nieformalny) adekwanie do sytuacji ● przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	struktur gramatycznych (i często popełniając błędy zakłócające komunikację) ● pisze miejscami spójny i logiczny list do gazety, w którym wyraża swoją opinię na temat przeczytanego niedawno artykułu, częściowo uwzględniając i rozwijając podane kwestie zwroty ● pisze miejscami spójny i logiczny list do redaktora czasopisma, w którym wyraża swoją opinię na temat przeczytanego niedawno artykułu, częściowo uwzględniając i rozwijając podane kwestie zwroty ● na ogół stosuje styl wypowiedzi (formalny/nieformalny) adekwanie do sytuacji ● częściowo przekazuje w języku	struktur gramatycznych (i popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację) ● pisze w dużym stopniu niespójny i chaotyczny list do gazety, w którym wyraża swoją opinię na temat przeczytanego niedawno artykułu, uwzględniając i rozwijając niektóre podane kwestie ● pisze w dużym stopniu niespójny i chaotyczny list do redaktora czasopisma, w którym wyraża swoją opinię na temat przeczytanego niedawno artykułu, uwzględniając i rozwijając niektóre podane kwestie ● rzadko stosuje styl wypowiedzi (formalny/nieformalny) adekwanie do sytuacji ● przekazuje w języku angielskim niektóre podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym
--	--	---	--	--	--

				angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	
Unit 4 -Crime wave	OCENA CELUJĄCA Uczeń	OCENA BARDZO DOBRA Uczeń	OCENA DOBRA Uczeń	OCENA DOSTATECZNA Uczeń	OCENA DOPUSZCZAJĄCA Uczeń
SŁOWNICTWO	Spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu.	bardzo dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: ŻYCIE PRYWATNE, PRACA, KULTURA, PAŃSTWO I SPOŁECZEŃSTWO i poprawnie się nim posługuje	dobrze zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: ŻYCIE PRYWATNE, PRACA, KULTURA, PAŃSTWO I SPOŁECZEŃSTWO i na ogół poprawnie się nim posługuje	częściowo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: ŻYCIE PRYWATNE, PRACA, KULTURA, PAŃSTWO I SPOŁECZEŃSTWO i się nim posługuje popełniając błędy	słabo zna podstawowe / bardziej zaawansowane słownictwo w zakresie tematów: ŻYCIE PRYWATNE, PRACA, KULTURA, PAŃSTWO I SPOŁECZEŃSTWO i się nim posługuje popełniając błędy
GRAMATYKA	Spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu.	● bardzo dobrze zna formy porównawcze i potrafi poprawnie stosować je w praktyce ● bardzo dobrze zna składnię czasowników i potrafi poprawnie stosować ją w praktyce	● dobrze zna formy porównawcze i potrafi na ogół poprawnie stosować je w praktyce ● dobrze zna składnię czasowników i potrafi na ogół poprawnie stosować ją w praktyce	● częściowo zna formy porównawcze i stosuje je w praktyce popełniając błędy ● częściowo zna składnię czasowników i stosuje ją w praktyce popełniając błędy	● słabo zna formy porównawcze i stosuje je w praktyce popełniając liczne błędy ● słabo zna składnię czasowników i stosuje ją w praktyce popełniając liczne błędy

ZADANIA NA ŚRODKI JĘZYKOWE	Spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu.	poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość bogatego zasobu środków językowych (<i>test luk sterowany, transformacje zdań, układanie fragmentów zdań</i>)	na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość bogatego zasobu środków językowych (<i>test luk sterowany, transformacje zdań, układanie fragmentów zdań</i>)	często popełniając błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość bogatego zasobu środków językowych (<i>test luk sterowany, transformacje zdań, układanie fragmentów zdań</i>)	popełniając liczne błędy, rozwiązuje zadania sprawdzające znajomość bogatego zasobu środków językowych (<i>test luk sterowany, transformacje zdań, układanie fragmentów zdań</i>)
SŁUCHANIE	Spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu.	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje, określa kontekst wypowiedzi, określa główną myśl tekstu, określa intencję nadawcy), i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● dobiera wypowiedzi do rozmówców	rozumie większość kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje, określa kontekst wypowiedzi, określa główną myśl tekstu, określa intencję nadawcy), i na ogół poprawnie lub popełniając nieliczne błędy: ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● dobiera wypowiedzi do rozmówców	rozumie część kluczowych informacji zawartych w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje, określa kontekst wypowiedzi, określa główną myśl tekstu, określa intencję nadawcy), i często popełniając błędy ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● dobiera wypowiedzi do rozmówców	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w wysłuchanym tekście (znajduje w tekście określone informacje, określa kontekst wypowiedzi, określa główną myśl tekstu, określa intencję nadawcy), i z trudnością, popełniając liczne błędy: ● reaguje na polecenia ● znajduje w wypowiedzi określone informacje ● dobiera wypowiedzi do rozmówców
CZYTANIE	Spełnia kryteria	rozumie niemal wszystkie kluczowe informacje zawarte	rozumie większość kluczowych informacji	rozumie część kluczowych informacji	rozumie niektóre kluczowe informacje zawarte w

	na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu.	w przeczytanym tekście (znajduje w tekście określone informacje, określa główną myśl tekstu, określa intencje autora wypowiedzi, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: ● znajduje w tekście określone informacje ● zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości ● rozpoznaje związki między poszczególnymi częściami tekstu	zawartych w przeczytanym tekście (znajduje w tekście określone informacje, określa główną myśl tekstu, określa intencje autora wypowiedzi, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i poprawnie lub popełniając sporadyczne błędy: ● znajduje w tekście określone informacje ● zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości ● rozpoznaje związki między poszczególnymi częściami tekstu	zawartych w przeczytanym tekście (znajduje w tekście określone informacje, określa główną myśl tekstu, określa intencje autora wypowiedzi, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i popełniając błędy: ● znajduje w tekście określone informacje ● zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości ● rozpoznaje związki między poszczególnymi częściami tekstu	przeczytanym tekście (znajduje w tekście określone informacje, określa główną myśl tekstu, określa intencje autora wypowiedzi, rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu) i z trudnością, popełniając liczne błędy: ● znajduje w tekście określone informacje ● zaznacza właściwą odpowiedź spośród podanych możliwości ● rozpoznaje związki między poszczególnymi częściami tekstu
MÓWIENIE	Spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając żadnego błędu.	poprawnie stosując szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych (lub popełniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji): ● swobodnie wypowiada się na temat przestępstw i kar	na ogół poprawnie stosując zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych (lub popełniając nieliczne błędy niezakłócające komunikacji):	stosując ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i często popełniając błędy zakłócające komunikację): ● w kilku zdaniach	stosując bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i z trudnością, popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację): ● zdawkowo wypowiada się na

		● szczegółowo opowiada o sposobach zabezpieczania się przed przestępcami ● swobodnie opowiada o uprawianiu sportu ● z łatwością opowiada o znanych mu bohaterach powieści / filmów detektywistycznych ● swobodnie wypowiada się na temat pracy detektywów i policjantów ● z łatwością opowiada o powodach, które popychają ludzi do popełniania przestępstw ● szczegółowo opisuje i porównuje fotografie ● szczegółowo opowiada co zrobiłby, gdyby poziom przestępczości wzrósł gwałtownie w jego okolicy ● swobodnie wyraża i uzasadnia swoje uczucia i emocje ● szczegółowo opisuje osoby, miejsca i czynności przedstawione na fotografiach ● z łatwością wyraża preferencje i upodobania	● wypowiada się na temat przestępstw i kar ● opowiada o sposobach zabezpieczania się przed przestępcami ● opowiada o znanych mu bohaterach powieści / filmów detektywistycznych ● wypowiada się na temat pracy detektywów i policjantów ● opowiada o powodach, które popychają ludzi do popełniania przestępstw ● opisuje i porównuje fotografie ● opowiada co zrobiłby, gdyby poziom przestępczości wzrósł gwałtownie w jego okolicy ● wyraża i uzasadnia swoje uczucia i emocje ● opisuje osoby, miejsca i czynności przedstawione na fotografiach ● wyraża preferencje i	wypowiada się na temat przestępstw i kar ● w kilku zdaniach opowiada o sposobach zabezpieczania się przed przestępcami ● w kilku zdaniach opowiada o znanych mu bohaterach powieści / filmów detektywistycznych ● w kilku zdaniach wypowiada się na temat pracy detektywów i policjantów ● w kilku zdaniach opowiada o powodach, które popychają ludzi do popełniania przestępstw ● w kilku zdaniach opisuje i porównuje fotografie ● w kilku zdaniach opowiada co zrobiłby, gdyby poziom przestępczości wzrósł gwałtownie	temat przestępstw i kar ● zdawkowo opowiada o sposobach zabezpieczania się przed przestępcami ● zdawkowo opowiada o znanych mu bohaterach powieści / filmów detektywistycznych ● zdawkowo wypowiada się na temat pracy detektywów i policjantów ● zdawkowo opowiada o powodach, które popychają ludzi do popełniania przestępstw ● zdawkowo opisuje i porównuje fotografie ● zdawkowo opowiada co zrobiłby, gdyby poziom przestępczości wzrósł gwałtownie w jego okolicy ● zdawkowo wyraża i uzasadnia swoje uczucia i emocje ● z trudem opowiada o uprawianiu sportu ● zdawkowo opowiada o zagrożeniach zdrowotnych wynikających ze stylu życia ● krótko opisuje osoby, miejsca i czynności
--	--	---	--	--	--

		● wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy ● z łatwością wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● z łatwością przekazuje w języku angielskim informacje sformułowane w języku polskim i obcym	upodobania ● wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy ● wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● przekazuje w języku angielskim informacje sformułowane w języku polskim i obcym	w jego okolicy ● wyraża i uzasadnia swoje uczucia i emocje ● w kilku zdaniach opisuje osoby, miejsca i czynności przedstawione na fotografiach ● w kilku zdaniach wyraża preferencje i upodobania ● w kilku zdaniach wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy ● wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● częściowo przekazuje w języku angielskim informacje sformułowane w języku polskim i obcym	przedstawione na fotografiach ● zdawkowo wyraża preferencje i upodobania ● zdawkowo wyraża i uzasadnia opinie, pyta o opinie rozmówcy ● zdawkowo wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwość ● przekazuje w języku angielskim niektóre informacje sformułowane w języku polskim i obcym
PISANIE	Spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą nie popełniając	poprawnie stosując szeroki zakres słownictwa i struktur gramatycznych (lub popełniając sporadyczne błędy niezakłócające komunikacji) ● pisze spójny i logiczny	na ogół poprawnie stosując zadowalający zakres słownictwa i struktur gramatycznych (popełniając nieliczne błędy niezakłócające	stosując ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i często popełniając błędy zakłócające komunikację)	Z trudnością stosując bardzo ograniczony zakres słownictwa i struktur gramatycznych (i popełniając liczne błędy znacznie zakłócające komunikację)

	żadnego błędu.	artykuł do gazetki szkolnej, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie ● pisze spójny i logiczny artykuł, w którym wyjaśnia na czym polegała jego rola w organizacji imprezy, uwzględniając i szczegółowo rozwijając podane kwestie ● bezbłędnie stosuje styl wypowiedzi (formalny/nieformalny) adekwanie do sytuacji ● z łatwością przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	komunikacji) ● pisze w większości spójny i logiczny artykuł do gazetki szkolnej, uwzględniając i rozwijając podane kwestie ● pisze w większości spójny i logiczny artykuł, w którym wyjaśnia na czym polegała jego rola w organizacji imprezy, uwzględniając i rozwijając podane kwestie ● stosuje styl wypowiedzi (formalny/nieformalny) adekwanie do sytuacji ● przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	● pisze miejscami spójny i logiczny artykuł do gazetki szkolnej, częściowo uwzględniając i rozwijając podane kwestie ● pisze miejscami spójny i logiczny artykuł, w którym wyjaśnia na czym polegała jego rola w organizacji imprezy, częściowo uwzględniając i rozwijając podane kwestie ● na ogół stosuje styl wypowiedzi (formalny/nieformalny) adekwanie do sytuacji ● częściowo przekazuje w języku angielskim podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym	● pisze w dużym stopniu niespójny i chaotyczny artykuł do gazetki szkolnej, uwzględniając i niektóre podane kwestie ● pisze w dużym stopniu niespójny i chaotyczny artykuł, w którym wyjaśnia na czym polegała jego rola w organizacji imprezy, uwzględniając i niektóre podane kwestie ● rzadko stosuje styl wypowiedzi (formalny/nieformalny) adekwanie do sytuacji ● przekazuje w języku angielskim niektóre podane w zadaniu informacje sformułowane w języku polskim i obcym
--	----------------	---	--	--	--

Rodzaj dysfunkcji : dysleksja , dysgrafia, dysortografia

Dostosowanie wymagań edukacyjnych w stosunku do możliwości uczniów dotyczy:

- wydłużanie czasu na zrozumienie prezentowanych treści materiału

- korzystanie ze słowników internetowych lub papierowych
- stosowanie większej czcionki w materiałach do czytania
- głośne czytanie poleceń i pomoc w zrozumieniu ich
- zestawienie zagadnień gramatycznych z języka obcego z charakterystycznymi zagadnieniami w języku polskim
- rozłożenie obowiązującego materiału na mniejsze partie

Formy sprawdzania wiedzy i umiejętności:

- wydłużenie czasu na odpowiedź i prace pisemne
- wyłączenie z oceny błędów ortograficznych, akceptowanie pisma drukowanego
- formułowanie krótkich, precyzyjnych poleceń

Wymagania edukacyjne z języka niemieckiego dla klasy trzeciej liceum ogólnokształcącego

Wymagania edukacyjne realizowane i oceniane w klasie trzeciej:

Środki leksykalne	Środki gramatyczne	Funkcje językowe
- Słownictwo związane z planowaniem przyszłości: zawody, studia, praca w wymarzonej branży - Czynności charakterystyczne, wady oraz zalety poszczególnych zawodów oraz umiejętności wymagane do ich wykonywania - Zwroty i wyrażenia dotyczące wyglądu zewnętrznego, nazwy części ciała, cechy charakteru – zwroty i wyrażenia - Określenia relacji międzyludzkich - Nazwy środków transportu i określenia związane z prowadzeniem samochodu, opisywanie wypadku - Nazwy ubrań oraz zwroty i wyrażenia opisujące cechy ubrań - Uczucia i emocje – słownictwo - Wyrażenia i zwroty służące do opisu ważnego dnia w życiu - Słownictwo opisujące bazę noclegową, rezerwowanie noclegu - Zwroty i wyrażenia związane z zagadnieniami turystycznymi: wycieczkami, zwiedzaniem - Nazwy i słownictwo opisujące lokale gastronomiczne, słownictwo przydatne w restauracji	- Odmiana i użycie w wypowiedziach czasownika <i>wissen</i> - Czas przyszły <i>Futur I</i> i <i>Futur II</i> - Zdanie dopełnieniowe z <i>dass</i> - Odmiana słaba rzeczownika rodzaju męskiego - Zaimek pytający <i>was für (ein)</i> - Odmiana przymiotnika po rodzajniku nieokreślonym i określonym - Zdanie względne - Pytania zależne - Forma stopnia najwyższego w funkcji orzecznika - Odmiana czasowników <i>einsteigen, aussteigen</i> i użycie przyimków <i>in, an, aus</i> - Zaimek pytający <i>welch-</i> - Forma stopnia najwyższego przymiotnika w roli przydawki - Rekcja czasownika i przymiotnika - Przysłówki zaimkowe i ich użycie w zdaniach - Czas przeszły <i>Präteritum</i> (czasowniki regularne i nieregularne) - Zdania podrzędne czasowe z <i>als, während i bevor</i> - Zdanie podrzędne czasowe z <i>nachdem</i>	- Opowiadanie o planach dalszej edukacji lub pracy, wydarzeniach w przyszłości - Wyrażanie uczuć i emocji - Wymiana informacji o innych osobach - Przytaczanie wypowiedzi innych osób - Wyrażanie opinii na temat poszczególnych zawodów - Określanie swoich umiejętności - Informowanie o swoich zainteresowaniach - Opisywanie wyglądu zewnętrznego i charakteru - Opisywanie najlepszego przyjaciela - Podawanie cech dobrego przyjaciela - Rozmawianie o przyjaźni - Prezentacja zawodu z podaniem charakterystycznych czynności, zalet i wad. - Opisywanie wypadku - Wyrażanie niepewności i wątpliwości - Opisywanie ubrania i innych części garderoby - Doradzanie w kwestii stylu ubierania się - Relacjonowanie minionych zdarzeń - Opisywanie wycieczki - Wybór miejsca noclegowego - Określanie kolejności wydarzeń

- Zwroty i wyrażenia nawiązujące do opisu wspomnień - Wyrażenia leksykalne do opisu relacji takich jak: miłość, małżeństwo i przyjaźń - Nazwy czynności związanych z obsługą laptopa oraz sprzętów domowych (instrukcje obsługi) - Czynności życia codziennego - Zwroty i wyrażenia opisujące konflikty z rodzicami - Słownictwo stosowane do opisu relacji w rodzinie - Określenia opisujące zainteresowania - Zwroty i wyrażenia służące do opisu marzeń - Doświadczenia zawodowe – praktyka - Określenia opisujące pracę dorywczą	- Czas zaprzeszczy <i>Plusquamperfekt</i> - Przyimki wymagające użycia dopełniacza i ich zastosowanie w wypowiedziach - Zdanie podrzędne przyzwalające z <i>obwohl</i> - Odmiana i zastosowanie czasownika <i>lassen</i> - Przysłowki zaimkowe i ich użycie w wypowiedziach - Zdanie podrzędne celowe i zastosowanie <i>um ... zu</i> oraz <i>damit</i> - Tryb przypuszczający <i>Konjunktiv II</i>: forma opisowa <i>würde</i> z bezokolicznikiem - Spójnik dwuczłonowy <i>zwar ... aber</i> i jego zastosowanie w wypowiedzi - Tryb przypuszczający <i>Konjunktiv II</i>: czasowniki <i>sein, haben</i> i czasowniki modalne - Konstrukcja bezokolicznikowa ze <i>statt ... zu</i> i <i>ohne ... zu</i> i ich użycie w zdaniach	- Prezentacja relacji z wydarzeń z przeszłości, w tym szczególnie ważnych momentów życia - Opisywanie czynności życia codziennego - Nazywanie wybranych urządzeń i sprzętu domowego oraz informowanie o ich obsłudze i awariach - Opisywanie relacji z rodzicami, historii rodzinny, życiorysu i kariery zawodowej członków rodziny i innych ludzi - Wypowiadanie się na tematy dotyczące polityki społecznej - Dopasowanie lokali gastronomicznych do opisanej sytuacji - Opisywanie zainteresowań, intencji, marzeń i planów swoich oraz innych osób - Określanie celu - Poszukiwanie oferty pracy - Nazywanie sposobów pracy dorywczej - Określanie wad i zalet ofert pracy - Informowanie o wyborze pracy z podaniem uzasadnienia - Wyrażanie przypuszczenia - Rozważanie wad i zalet danego rozwiązania - Udzielanie rad - Poznanie elementów języka młodzieżowego
---	--	--

Wymagania na poszczególne oceny:

	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna (uczeń spełnia także wymagania na ocenę dopuszczającą)	Ocena dobra (uczeń spełnia także wymagania na ocenę dopuszczającą, dostateczną)	Ocena bardzo dobra (uczeń spełnia także wymagania na ocenę dopuszczającą, dostateczną, dobrą)	Ocena celująca (uczeń spełnia także wymagania na ocenę dopuszczającą, dostateczną, dobrą, bardzo dobrą)
Znajomość środków językowych (leksyka i gramatyka)	Uczeń posługuje się bardzo ograniczonym zakresem słownictwa, utrudniającym realizację poleceń bez pomocy nauczyciela; zna wybrane reguły gramatyczne; w niewielkim stopniu stosuje poznane struktury gramatyczne; popełnia bardzo liczne błędy.	Uczeń zna i posługuje się podstawowym słownictwem i wyrażeniami; często popełnia błędy w ich wymowie i zapisie; zna znaczną część podstawowych struktur gramatyczno-leksykalnych, jednak z trudem potrafi je wykorzystać w komunikacji.	Uczeń, popełniając nieliczne błędy, stosuje większość poznanych wyrazów i zwrotów; w większości poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach i własnych wypowiedziach; błędy nie zakłócają komunikacji.	Uczeń zna prawie wszystkie wprowadzone słówka i wyrażenia z wymienionych zakresów tematycznych, bezbłędnie je wymawia i zapisuje; poprawnie stosuje poznane struktury gramatyczne w zadaniach językowych i własnych wypowiedziach.	Uczeń zna wszystkie wprowadzone słówka i wyrażenia z podanych zakresów tematycznych, bezbłędnie je wymawia, zapisuje, poprawnie, swobodnie i adekwatnie do kontekstu stosuje poznane struktury gramatyczne, rozwija samodzielnie swoje umiejętności, aktywnie współdziała w grupie.
Rozumienie wypowiedzi (ustnej i pisemnej)	Uczeń rozumie niektóre polecenia nauczyciela; w tekstach słuchanych i czytanych rozumie pojedyncze, podstawowe słowa. Zadania na rozumienie tekstu czytanego i słuchanego sprawiają mu trudność; popełnia bardzo liczne błędy.	Uczeń rozumie bez problemu polecenia nauczyciela; potrafi wykonać większość zadań na rozumienie ze słuchu, jeśli może kilkakrotnie odsłuchać teksty; rozumie ogólnie proste teksty pisane w zakresie znanych mu tematów i struktur, a także wiele informacji szczegółowych.	Uczeń rozumie wszystkie polecenia nauczyciela i na ogół poprawnie wykonuje zadania na rozumienie ze słuchu; rozumie większość informacji szczegółowych w tekście; czyta ze zrozumieniem większość tekstów z poznanych tematów, potrafi podać ogólny sens tekstu i wykonać zadania, popełniając nieliczne błędy.	Uczeń rozumie wszystkie polecenia nauczyciela oraz potrafi z tekstów czytanych i słuchanych zrozumieć i wyselekcjonować wszystkie potrzebne informacje; zadania na rozumienie wypowiedzi ustnej i pisemnej wykonuje bez większych błędów.	Uczeń rozumie wszystkie polecenia nauczyciela oraz potrafi z tekstów czytanych i słuchanych zrozumieć i wyselekcjonować wszystkie potrzebne informacje; zadania na rozumienie wypowiedzi ustnej i pisemnej wykonuje bezbłędnie.
Tworzenie wypowiedzi	Uczeń z trudem tworzy wypowiedzi ustne i	Uczeń tworzy krótkie, kilkuzdaniowe	Uczeń potrafi w prosty sposób wypowiedzieć się	Uczeń bez problemu wypowiada się na poznane	Uczeń swobodnie tworzy wypowiedzi ustne i

(ustnej i pisemnej)	pisemne; są to bardzo proste teksty tworzone według wzoru; popełnia liczne błędy językowe, które w znacznym stopniu wpływają na zrozumienie wypowiedzi.	wypowiedzi ustne i pisemne według wzoru, stosując mało urozmaicone słownictwo; popełnia błędy językowe, które w pewnym stopniu wpływają na zrozumienie wypowiedzi.	ustnie i pisemnie na większość poznanych tematów, stosując w miarę urozmaicone słownictwo i poznane struktury, nieliczne błędy nie mają wpływu na zrozumienie jego wypowiedzi.	tematy; jego wypowiedzi ustne i pisemne są wielozdaniowe; używa szerokiego zakresu słownictwa i struktur; stosuje właściwą formę i styl wypowiedzi.	pisemne; używa szerokiego zakresu słownictwa i struktur, używa również leksyki zdobytej podczas samodzielnej pracy; stosuje właściwą formę i styl wypowiedzi.
Reagowanie (ustne i pisemne)	Uczeń z trudem nawiązuje komunikację z powodu słabej znajomości środków językowych i niepoprawnej wymowy; z pomocą nauczyciela odpowiada na proste pytania i prosi o udzielenie informacji, popełniając błędy, które w znacznym stopniu utrudniają komunikację.	Uczeń potrafi odpowiedzieć na pytania dotyczące go osobiście oraz z niewielką pomocą zadać proste pytanie rozmówcy na poznane tematy, komunikację zakłócają błędy w wymowie, intonacji lub w strukturach gramatycznych.	Uczeń udziela informacji i prosi o informacje związane z poznanymi tematami, popełniając nieliczne błędy językowe, które zwykle nie zakłócają komunikacji; w większości poprawnie reaguje na wypowiedzi rozmówcy, korzystając z poznanego słownictwa i zwrotów.	Uczeń bierze aktywny udział w rozmowie; w sposób swobodny udziela informacji i prosi o informacje związane z poznanymi tematami; prawidłowo reaguje na wypowiedzi rozmówcy i korzysta z szerokiego zasobu słownictwa i struktur gramatycznych.	Uczeń swobodnie uczestniczy w rozmowie i komunikuje się pisemnie; używa szerokiego zakresu słownictwa i struktur, używa również leksyki zdobytej podczas samodzielnej pracy; stosuje właściwą formę i styl wypowiedzi.

WYMAGANIA EDUKACYJNE NA POSZCZEGÓLNE OCENY KLASA 3 LO

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
Uczeń: informuje, czym zajmuje się termodynamika; porównuje właściwości substancji w różnych stanach skupienia wynikające z ich budowy mikroskopowej; analizuje jakościowo związek między temperaturą a średnią energią kinetyczną cząsteczek informuje, że energię układu można zmienić, wykonując nad nim pracę lub przekazując mu energię w postaci ciepła posługuje się pojęciem ciepła właściwego wraz z jego jednostką; porównuje ciepła właściwe różnych substancji posługuje się skalami temperatur Celsjusza i Kelvina oraz pojęciem mocy rozdziela i nazywa zmiany stanów skupienia; analizuje i opisuje zjawiska: topnienia, krzepnięcia, wrzenia, skraplania,	(uczeń spełnia także wymagania na ocenę dopuszczającą) Uczeń: opisuje zjawisko dyfuzji jako skutek chaotycznego ruchu cząsteczek; wskazuje przykłady tego zjawiska w otaczającej rzeczywistości odróżnia przekaz energii w postaci ciepła między układami o różnych temperaturach od przekazu energii w formie pracy posługuje się pojęciem energii wewnętrznej; analizuje pierwszą zasadę termodynamiki jako zasadę zachowania energii opisuje zjawisko rozszerzalności cieplnej: liniowej ciał stałych oraz objętościowej gazów	(uczeń spełnia także wymagania na ocenę dopuszczającą, dostateczną) Uczeń: opisuje i wyjaśnia mechanizm zjawiska dyfuzji w ciałach stałych analizuje na przykładach rozszerzalność cieplną gazu stosuje pojęcie ciepła przemiany fazowej (ciepła topnienia i ciepła parowania) do wyjaśniania zjawisk opisuje i wyjaśnia zmiany energii wewnętrznej podczas przemian fazowych na podstawie mikroskopowej budowy ciał Dopisuje działanie lodówki stosuje bilans cieplny do wyjaśniania zjawisk	(uczeń spełnia także wymagania na ocenę dopuszczającą, dostateczną, dobrą) Uczeń: rozwiązuje złożone (nietypowe) zadania lub problemy dotyczące treści rozdziału Termodynamika, w szczególności: energii wewnętrznej zjawiska dyfuzji rozszerzalności cieplnej przemian fazowych z wykorzystaniem pojęć: ciepła właściwego, ciepła przemiany fazowej oraz bilansu cieplnego wartości energetycznej paliw i żywności	(uczeń spełnia także wymagania na ocenę dopuszczającą, dostateczną, dobrą, bardzo dobrą) Uczeń: Wymaganie takie jak na ocenę bardzo dobrą oraz: wykorzystuje wiadomości w sytuacjach nietypowych i problemowych, dokonyuje analizy i interpretacji zjawisk i procesów fizycznych, biegle posługuje się językiem przedmiotu umie samodzielnie opisać doświadczenia i wyciągnąć z nich wnioski świadczące o

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
sublimacji i resublimacji jako procesy, w których dostarczanie energii w postaci ciepła nie powoduje zmiany temperatury; wskazuje przykłady przemian fazowych w otaczającej rzeczywistości informuje, że topnienie i parowanie wymagają dostarczenia energii, natomiast podczas krzepnięcia i skraplania wydzielana się energia porównuje wartości energetyczne wybranych pokarmów informuje, od czego zależy zapotrzebowanie energetyczne człowieka wymienia szczególne właściwości wody oraz ich konsekwencje dla życia na Ziemi, wskazuje odpowiednie przykłady w otaczającej rzeczywistości przeprowadza doświadczenia, korzystając z ich opisu:	i cieczy; wskazuje przykłady tego zjawiska w otaczającej rzeczywistości omawia znaczenie rozszerzalności cieplnej ciał stałych; wskazuje przykłady wykorzystania rozszerzalności objętościowej gazów i cieczy oraz jej skutków interpretuje pojęcie ciepła właściwego i stosuje je do obliczeń oraz do wyjaśniania zjawisk wykorzystuje pojęcie ciepła właściwego do obliczania energii potrzebnej do ogrzania ciała lub do obliczania energii oddanej przez stygnące ciało; uzasadnia równość tych energii na podstawie zasady zachowania energii opisuje przykłady przemian fazowych	szkicuje wykres zależności objętości i/lub gęstości danej masy wody od temperatury przeprowadza doświadczenia, korzystając z ich opisów: bada rozszerzalność cieplną cieczy i powietrza; opisuje wyniki obserwacji; formułuje wnioski wyjaśnia wyniki przeprowadzonych doświadczeń lub obserwacji: badania procesu topnienia lodu obserwacji szybkości wydzielania gazu wykazania zależności temperatury wrzenia od ciśnienia zewnętrznego ocenia wynik doświadczalnie wyznaczonego ciepła właściwego metalu	szczególnych właściwości wody; ilustruje i/lub uzasadnia zależności, odpowiedzi lub stwierdzenia realizuje i prezentuje własny projekt związany z tematyką tego rozdziału (inny niż opisany w podręczniku); planuje i modyfikuje przebieg doświadczeń domowych, formułuje i weryfikuje hipotezy	szerszym zainteresowaniu przedmiotem charakteryzuje ilościowo rozmiary atomów i cząsteczek. opisuje zjawiska atmosferyczne będące ilustracją trzech sposobów przekazu ciepła. • stosuje bilans cieplny do opisu zjawisk z otaczającego świata,

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
ilustruje model zjawiska dyfuzji, bada jakościowo szybkość topnienia lodu bada proces topnienia lodu, obserwuje szybkość wydzielania gazu, wykazuje zależność temperatury wrzenia od ciśnienia zewnętrznego; przedstawia, opisuje i analizuje wyniki obserwacji, formułuje wnioski w szczególności: wyodrębnia z tekstów i ilustracji informacje kluczowe, przelicza jednostki, wykonuje obliczenia i zapisuje wynik zgodnie z zasadami zaokrąglania, z zachowaniem liczby cyfr znaczących; ustala odpowiedzi; czytelnie przedstawia odpowiedzi i rozwiązania	w otaczającej rzeczywistości odróżnia ciała o budowie krystalicznej od ciał bezpostaciowych; ilustruje na schematycznych rysunkach zależność temperatury od dostarczanego ciepła dla ciał krystalicznych i bezpostaciowych posługuje się pojęciem ciepła przemiany fazowej (ciepła topnienia i ciepła parowania) wraz z jego jednostką, interpretuje to pojęcie oraz stosuje je do obliczeń; wskazuje przykłady wykorzystania przemian fazowych analizuje i wyznacza energię przekazaną podczas zmiany temperatury i zmiany stanu skupienia wyjaśnia, na czym polega bilans cieplny; analizuje	z uwzględnieniem niepewności pomiarowych; planuje i modyfikuje przebieg doświadczenia, formułuje hipotezę szczególnych właściwości wody; ilustruje i/lub uzasadnia zależności, odpowiedzi lub stwierdzenia; analizuje otrzymany wynik wyszukuje i analizuje materiały źródłowe, w tym teksty popularnonaukowe dotyczące treści tego rozdziału, w szczególności niezwykłych właściwości wody; posługuje się informacjami pochodzącymi z tych materiałów i wykorzystuje je do rozwiązywania zadań lub problemów realizuje i prezentuje opisany w podręczniku projekt Ruchy Browna;		

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
	go jako zasadę zachowania energii oraz stosuje do obliczeń wykorzystuje pojęcia ciepła właściwego oraz ciepła przemiany fazowej w analizie bilansu cieplnego posługuje się pojęciem wartości energetycznej paliw, podaje jej jednostkę dla paliw: stałych, gazowych i płynnych posługuje się pojęciem wartości energetycznej żywności wraz z jej jednostką, stosuje to pojęcie do obliczeń odróżnia wartość energetyczną od wartości odżywczej omawia szczególne własności wody oraz ich konsekwencje dla życia na Ziemi; uzasadnia, że woda łagodzi klimat	prezentuje wyniki doświadczeń domowych		

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
	opisuje nietypową rozszerzalność cieplną wody przeprowadza doświadczenia, korzystając z ich opisu: demonstruje rozszerzalność cieplną wybranych ciał stałych wyznacza sprawność czajnika elektrycznego o znanej mocy bada wpływ soli na topnienie lodu doświadczalnie wyznacza ciepło właściwe metalu, posługując się bilansem cieplnym; opracowuje wyniki pomiarów z uwzględnieniem informacji o niepewności; przedstawia, opisuje i analizuje wyniki obserwacji lub pomiarów, wskazuje przyczyny niepewności			

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
	pomiarowych; formułuje wnioski wyjaśnia wyniki przeprowadzonych doświadczeń lub obserwacji: ilustracji modelu zjawiska dyfuzji, jakościowego badania szybkości topnienia lodu szczególnych własności wody; posługuje się tablicami fizycznymi, kartą wybranych wzorów i stałych oraz kalkulatorem; ustala i/lub uzasadnia odpowiedzi dokonuje syntezy wiedzy z termodynamiki; przedstawia najważniejsze pojęcia, zasady i zależności analizuje przedstawione materiały źródłowe, w tym teksty popularnonaukowe lub z internetu, dotyczące treści rozdziału			

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
	Termodynamika, w szczególności: energii wewnętrznej i zjawiska dyfuzji, zjawiska rozszerzalności cieplnej i jego wykorzystania, historii poglądów na naturę ciepła, przemian fazowych; przedstawia własnymi słowami główne tezy; posługuje się informacjami pochodzącymi z tych materiałów i wykorzystuje je do rozwiązywania zadań			
Uczeń: posługuje się pojęciem siły ciężkości, stosuje do obliczeń związek między tą siłą i masą; rozpoznaje i nazywa siłę sprężystości opisuje ruch drgający jako ruch okresowy; podaje przykłady takiego ruchu; wskazuje położenie równowagi i amplitudę drgań	Uczeń: podaje i omawia prawo Hooke’a, wskazuje jego ograniczenia; stosuje prawo Hooke’a do obliczeń opisuje proporcjonalność siły sprężystości do wydłużenia sprężyny; posługuje się pojęciem współczynnika sprężystości i jego jednostką, interpretuje ten	Uczeń: stosuje prawo Hooke’a do wyjaśniania zjawisk sporządza wykres zależności wydłużenia sprężyny od siły ciężkości z uwzględnieniem niepewności pomiaru; interpretuje nachylenie prostej; wyznacza współczynnik sprężystości		

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
rysuje i opisuje siły działające na ciężarek na sprężynie; wyznacza amplitudę i okres drgań na podstawie przedstawionego wykresu zależności położenia ciężarka od czasu analizuje, opisuje i rysuje siły działające na ciężarek na sprężynie (wahadło sprężynowe) wykonujący ruch drgający w różnych jego położeniach posługuje się pojęciami energii kinetycznej, energii potencjalnej grawitacji i energii potencjalnej sprężystości; analizuje jakościowo przemianę energii w ruchu drgającym opisuje jakościowo zależność okresu drgań ciężarka na sprężynie od jego masy opisuje rozchodzenie się fali mechanicznej jako proces przekazywania energii bez przenoszenia materii; posługuje się pojęciem prędkości fali; wskazuje impuls falowy	współczynnik; stosuje do obliczeń wzór na siłę sprężystości analizuje ruch drgający pod wpływem siły sprężystości, posługując się pojęciami: wychylenia, amplitudy oraz okresu drgań; szkicuje wykres $x(t)$ wyznacza i rysuje siłę wypadkową działającą na wahadło sprężynowe, które wykonuje ruch drgający w różnych położeniach ciężarka wykorzystuje zasadę zachowania energii do opisu przemian energii w ruchu drgającym; interpretuje podany wzór na energię sprężystości opisuje jakościowo zależność okresu drgań ciężarka na sprężynie od współczynnika sprężystości	Dopisuje i analizuje ruch wahadła matematycznego; ilustruje graficznie siły działające na wahadło, wyznacza siłę wypadkową opisuje, jak zmieniają się prędkość i przyspieszenie drgającego ciężarka w wahadle sprężynowym interpretuje podane wzory na okres drgań ciężarka o pewnej masie zawieszonego na sprężynie oraz wahadła matematycznego szkicuje wykresy zależności $x(t)$ dla drgań tłumionych i nietłumionych oraz w przypadku rezonansu wyjaśnia wyniki obserwacji zjawiska rezonansu oraz badania drgań tłumionych wyjaśnia zależność prędkości dźwięku od rodzaju ośrodka i temperatury; uzasadnia, że podczas przejścia fali do		

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
posługuje się pojęciami: amplitudy fali, okresu fali, częstotliwości fali i długości fali, wraz z ich jednostkami, do opisu fal opisuje mechanizm powstawania i rozchodzenia się fal dźwiękowych w powietrzu; podaje przykłady źródeł dźwięków wymienia cechy wspólne i różnice w rozchodzeniu się fal mechanicznych i elektromagnetycznych wymienia rodzaje fal elektromagnetycznych i podaje przykłady ich zastosowania przeprowadza doświadczenia, korzystając z ich opisu: obserwuje fale na wodzie demonstruje na modelu drgania struny; przedstawia (ilustruje na schematycznym rysunku), opisuje	opisuje drgania wymuszone i drgania słabo tłumione; ilustruje zjawisko rezonansu mechanicznego na wybranych przykładach; porównuje zależność $x(t)$ dla drgań tłumionych i nietłumionych oraz w przypadku rezonansu; wskazuje przykłady wykorzystania rezonansu oraz jego negatywnych skutków opisuje rozchodzenie się fal na powierzchni wody na podstawie obrazu powierzchni falowych opisuje jakościowo związki między wysokością dźwięku a częstotliwością fali oraz między głośnością dźwięku a amplitudą fali; omawia zależność prędkości dźwięku od rodzaju ośrodka i temperatury	innego ośrodka nie zmienia się jej częstotliwość; analizuje wykres zależności gęstości powietrza od czasu dla tonu planuje i przeprowadza doświadczenie w celu zbadania, czy gumka recepturka spełnia prawo Hooke'a planuje i modyfikuje przebieg doświadczenia związanego z tworzeniem wykresu zależności $x(t)$ w ruchu drgającym ciężarka za pomocą programu Tracker ilustruje i/lub uzasadnia zależności, odpowiedzi lub stwierdzenia posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy materiałów źródłowych dotyczących treści tego rozdziału, w szczególności ruchu drgającego i wahadeł (np. wahadła Foucaulta)		

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
i analizuje wyniki obserwacji, formułuje wnioski dotyczące fal elektromagnetycznych, w szczególności: wyodrębnia z tekstów i ilustracji informacje kluczowe, przelicza jednostki, wykonuje obliczenia i zapisuje wynik zgodnie z zasadami zaokrąglania, z zachowaniem liczby cyfr znaczących, ustala odpowiedzi, czytelnie przedstawia odpowiedzi i rozwiązania	opisuje światło jako falę elektromagnetyczną omawia związek między elektrycznością i magnetyzmem; wyjaśnia, czym jest fala elektromagnetyczna omawia widmo fal elektromagnetycznych przeprowadza doświadczenia, korzystając z ich opisu: bada rozciąganie sprężyny, sporządza wykres zależności wydłużenia sprężyny od siły ciężkości tworzy wykres zależności $x(t)$ w ruchu drgającym ciężarka za pomocą programu Tracker, wyznacza okres drgań demonstruje niezależność okresu drgań ciężarka na sprężynie od amplitudy, bada zależność okresu drgań ciężarka na	realizuje i prezentuje opisany w podręczniku projekt Ten zegar stary...; prezentuje wyniki doświadczeń domowych		

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
	sprężynie od jego masy i współczynnika sprężystości demonstruje zjawisko rezonansu mechanicznego; bada drgania tłumione obserwuje fale w układzie ciężarków i sprężyn obserwuje rozchodzenie się fali podłużnej w układzie ciężarków i sprężyn oraz oscylogramy dźwięków bada współbrzmienie dźwięków; przedstawia, analizuje i wyjaśnia wyniki obserwacji; opracowuje wyniki pomiarów z uwzględnieniem informacji o niepewności, formułuje wnioski posługuje się tablicami fizycznymi oraz kartą wybranych wzorów i stałych; wykonuje			

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
	obliczenia, posługując się kalkulatorem; ustala i/lub uzasadnia odpowiedzi dokonuje syntezy wiedzy o drganiach i falach; przedstawia najważniejsze pojęcia, zasady i zależności posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy przedstawionych materiałów źródłowych, które dotyczą treści rozdziału Drgania i fale, w szczególności: osiągnięć Roberta Hooke’a, zjawiska rezonansu, fal dźwiękowych			
		II półrocze		
Uczeń: posługuje się pojęciami: powierzchni falowej, promienia fali; rozróżnia fale płaskie, koliste i kuliste; wskazuje ich przykłady w otaczającej rzeczywistości	Uczeń: opisuje rozchodzenie się fal na powierzchni wody i dźwięku w powietrzu na podstawie obrazu powierzchni falowych	Uczeń: wyjaśnia przyczyny zjawisk optycznych w przyrodzie wynikających z rozpraszania światła: błękitny kolor nieba,		Uczeń: określa przenikliwość poszczególnych rodzajów promieniowania w

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
opisuje zjawisko odbicia od powierzchni płaskiej i od powierzchni sferycznej opisuje zjawisko rozproszenia światła przy odbiciu od powierzchni chropowatej; wskazuje jego przykłady w otaczającej rzeczywistości opisuje jakościowo zjawisko załamania światła na granicy dwóch ośrodków różniących się prędkością rozchodzenia się światła; wskazuje kierunek załamania; podaje przykłady wykorzystania zjawiska załamania światła w praktyce opisuje światło białe jako mieszaninę barw, ilustruje to rozszczepieniem światła w pryzmacie ilustruje prostoliniowe rozchodzenie się światła w ośrodku jednorodnym podaje zasadę superpozycji fal rozróżnia światło spolaryzowane i niespolaryzowane	stosuje prawo odbicia do wyjaśniania zjawisk i wykonywana obliczeń opisuje zjawisko rozproszenia światła na niejednorodnościach ośrodka; wskazuje jego przykłady w otaczającej rzeczywistości opisuje przykłady zjawisk optycznych w przyrodzie wynikających z rozpraszania światła: błękitny kolor nieba, czerwony kolor zachodzącego słońca wskazuje i opisuje przykłady zjawisk związanych z załamaniem światła, np.: złudzenia optyczne, fatamorgana opisuje zjawiska jednoczesnego odbicia i załamania światła na granicy dwóch ośrodków różniących się prędkością rozchodzenia się światła;	czerwony kolor zachodzącego Słońca wyjaśnia wyniki obserwacji zjawiska załamania światła na granicy ośrodków wyjaśnia przyczyny zjawisk związanych z załamaniem światła, np.: złudzenia optyczne, fatamorgana (miraże) zapisuje prawo Snelliusa dla kąta granicznego omawia inne niż światłowód przykłady wykorzystania zjawiska całkowitego wewnętrznego odbicia (np. fal dźwiękowych) opisuje drugą tęczę jako przykład zjawiska optycznego powstającego dzięki rozszczepieniu światła wyjaśnia obserwację wygaszania światła po przejściu przez dwa polaryzatory ustawione		powiązaniu ze zdolnością

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
przeprowadza doświadczenia, korzystając z ich opisu: demonstruje fale koliste i płaskie demonstruje rozpraszanie się światła w ośrodku; przedstawia (ilustruje na schematycznym rysunku) i opisuje obserwacje, formułuje wnioski rozwiązuje proste zadania lub problemy: związane z opisem fal i zjawiskiem ich odbicia oraz rozpraszaniem światła dotyczące załamania fal dotyczące odbicia i załamania światła związane z opisem tęczy i halo dotyczące polaryzacji światła związane z efektem Dopplera, w szczególności: wyodrębnia z tekstów i ilustracji informacje kluczowe, przedstawia je	opisuje zjawisko całkowitego wewnętrznego odbicia; posługuje się pojęciem kąta granicznego opisuje działanie światłowodu jako przykład wykorzystania zjawiska całkowitego wewnętrznego odbicia, wskazuje jego zastosowania opisuje rozszczepienie światła przez kroplę wody; opisuje widmo światła białego jako mieszaninę fal o różnych częstotliwościach opisuje przykłady zjawisk optycznych w przyrodzie i atmosferze, powstających dzięki rozszczepieniu światła (tęcza, halo) opisuje światło jako falę elektromagnetyczną poprzeczną oraz polaryzację światła	prostopadle oraz obserwację polaryzacji przy odbiciu opisuje przykłady występowania polaryzacji światła, np.: ekrany LCD, niektóre gatunki zwierząt, które widzą światło spolaryzowane, okulary polaryzacyjne interpretuje wzór opisujący efekt Dopplera; stosuje go do wyjaśniania zjawisk rozwiązuje złożone (typowe) zadania lub problemy dotyczące treści tego rozdziału, w szczególności: związane z opisem fal i zjawiskiem ich odbicia oraz rozpraszaniem światła dotyczące załamania fal dotyczące odbicia i załamania światła związane z opisem tęczy i halo		

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
w różnych postaciach, wykonuje obliczenia i zapisuje wynik zgodnie z zasadami zaokrąglania, z zachowaniem liczby cyfr znaczących, ilustruje i ustala odpowiedzi, czytelnie przedstawia odpowiedzi i rozwiązania	wynikającą z poprzecznego charakteru fali i działanie polaryzatora wskazuje przykłady wykorzystania polaryzacji światła, np.: ekrany LCD, niektóre gatunki zwierząt, które widzą światło spolaryzowane, okulary polaryzacyjne analizuje efekt Dopplera dla fal na wodzie oraz dla fali dźwiękowej w przypadku, gdy źródło porusza się wolniej niż fala – gdy zbliża się do obserwatora i gdy oddala się od obserwatora; podaje przykłady występowania zjawiska Dopplera analizuje efekt Dopplera dla fal w przypadku, gdy obserwator porusza się znacznie wolniej niż fala – gdy zbliża się do źródła i gdy oddala się od źródła; podaje przykłady	dotyczące polaryzacji światła związane z efektem Dopplera; ilustruje i/lub uzasadnia zależności, odpowiedzi lub stwierdzenia posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy materiałów źródłowych dotyczących treści tego rozdziału, w szczególności zjawiska odbicia fal (np. lustro weneckie, barwy ciał), prezentuje efekty własnej pracy, np. projekty dotyczące treści rozdziału Zjawiska falowe; planuje i modyfikuje przebieg wybranych doświadczeń domowych, formułuje i weryfikuje hipotezy		

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
	występowania tego zjawiska; omawia efekt Dopplera dla fal elektromagnetycznych podaje przykłady wykorzystania efektu Dopplera przeprowadza doświadczenia, korzystając z ich opisu: demonstruje rozproszenie fal przy odbiciu od powierzchni nieregularnej demonstruje zjawisko załamania światła na granicy ośrodków demonstruje odbicie i załamanie światła obserwuje zjawisko dyfrakcji fal na wodzie obserwuje wygaszanie światła po przejściu przez dwa polaryzatory ustawione prostopadle,			

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
	obserwuje polaryzację przy odbiciu; opisuje, ilustruje na schematycznym rysunku, analizuje i wyjaśnia obserwacje; formułuje wnioski rozwiązuje typowe zadania lub problemy: związane z opisem fal i zjawiskiem ich odbicia oraz rozpraszaniem światła dotyczące załamania fal dotyczące odbicia i załamania światła związane z opisem tęczy i halo dotyczące polaryzacji światła związane z efektem Dopplera; dokonuje syntezy wiedzy o zjawiskach falowych; przedstawia najważniejsze pojęcia, zasady			

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
	i zależności; prezentuje efekty własnej pracy, np. wyniki doświadczeń domowych posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy przedstawionych materiałów źródłowych dotyczących treści tego rozdziału, w szczególności: zjawiska załamania fal, historii falowej teorii fal elektromagnetycznych, polaryzacji światła, zjawisk optycznych, historii badań efektu Dopplera			
Uczeń: informuje, na czym polega zjawisko fotoelektryczne; posługuje się pojęciem fotonu wskazuje przyczyny efektu cieplarnianego posługuje się pojęciem widma	Uczeń: opisuje zjawisko fotoelektryczne jako wywołane tylko przez promieniowanie o częstotliwości większej od granicznej; wskazuje i opisuje przykłady tego zjawiska	Uczeń: wyjaśnia na przykładach mechanizm zjawiska fotoelektrycznego stosuje do wyjaśniania zjawisk wzór na energię fotonu		Uczeń: szacuje zawartość izotopu promieniotwórczego w próbce w oparciu o prawo rozpadu opisuje metodę wyznaczania wieku

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
opisuje jakościowo uproszczony model budowy atomu przeprowadza doświadczenia, korzystając z ich opisu: obserwuje promieniowanie termiczne obserwuje widma żarówki i świetłówki; przedstawia wyniki obserwacji, formułuje wnioski rozwiązuje proste zadania lub problemy dotyczące: zjawisk fotoelektrycznego i fotochemicznego promieniowania termicznego ciał powstawania widm liniowych i zjawiska jonizacji,	opisuje dualizm korpuskularno-falowy światła; wyjaśnia pojęcie fotonu oraz jego energii; interpretuje wzór na energię fotonu, stosuje go do obliczeń posługuje się pojęciami elektronowolta i pracy wyjścia opisuje zjawisko fotochemiczne jako wywoływane tylko przez promieniowanie o częstotliwości równej lub większej od granicznej, wskazuje jego przykłady w otaczającej rzeczywistości opisuje wynik obserwacji promieniowania termicznego, formułuje wniosek analizuje na wybranych przykładach promieniowanie termiczne ciał i jego zależność od	wykorzystuje pojęcia energii fotonu oraz pracy wyjścia w analizie bilansu energetycznego zjawiska fotoelektrycznego, wyznacza energię kinetyczną wybitego elektronu wyjaśnia, dlaczego prążki w widmach emisyjnych i absorpcyjnych dla danego gazu przy tych samych częstotliwościach znajdują się w tych samych miejscach rozwiązuje złożone (typowe) zadania lub problemy: dotyczące zjawisk fotoelektrycznego i fotochemicznego oraz promieniowania termicznego ciał związane z falami materii		skala metodami izotopowymi. porównuje energię wiązania jądra z energią jonizacji atomów, • wyjaśnia zmniejszanie się energii wiązania na nukleon wraz ze wzrostem liczby masowej wiąże masę ciała z jego energią spoczynkową wyjaśnia znaczenie izotopu ^{238}U w paliwie do reaktorów opisuje zastosowanie reaktorów jądrowych jako źródła napędu,

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
	temperatury, wskazuje przykłady wykorzystania tej zależności porównuje widma żarówki i świetlówki rozdziela widma ciągłe i liniowe oraz widma emisyjne i absorpcyjne; opisuje jakościowo pochodzenie widm emisyjnych i absorpcyjnych gazów analizuje i porównuje widma emisyjne i absorpcyjne tej samej substancji, opisuje je jakościowo posługuje się pojęciem orbit dozwolonych; informuje, że energia elektronu w atomie nie może być dowolna, opisuje jakościowo jej zależność od odległości elektronu od jądra rozdziela stan podstawowy atomu i jego	dotyczące efektu cieplarnianego i jego ograniczania związane z analizą oraz opisem widm emisyjnych i absorpcyjnych dotyczące powstawania widm liniowych i zjawiska jonizacji dotyczące modelu atomu Bohra oraz widm atomu wodoru; ilustruje i/lub uzasadnia zależności, odpowiedzi lub stwierdzenia posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy materiałów źródłowych, które dotyczą treści tego rozdziału, w szczególności: zjawisk fotoelektrycznego i fotochemicznego oraz natury światła, historii odkryć kluczowych dla rozwoju kwantowej teorii promieniowania (założenie Plancka), wykorzystania		

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
	stany wzbudzone; interpretuje linie widmowe jako skutek przejść między poziomami energetycznymi w atomach w związku z emisją lub absorpcją kwantu światła opisuje zjawisko jonizacji jako wywoływane tylko przez promieniowanie o częstotliwości większej od granicznej; posługuje się pojęciem energii jonizacji podaje postulaty Bohra; opisuje model atomu Bohra, wskazuje jego ograniczenia; wykazuje, że promień n-tej orbity elektronu w atomie wodoru jest proporcjonalny do kwadratu numeru tej orbity opisuje widmo wodoru na podstawie zdjęcia	analizy promieniowania (widm) podczas poznawania budowy gwiazd i jako metody współczesnej kryminalistyki planuje przebieg wybranych doświadczeń domowych i obserwacji, formułuje i weryfikuje hipotezy; prezentuje przedstawiony projekt związany z tematyką tego rozdziału		

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
	wyodrębnia z tekstów i ilustracji informacje kluczowe; posługuje się tablicami fizycznymi oraz kartą wybranych wzorów i stałych; stosuje do obliczeń związek gęstości z masą i objętością; wykonuje obliczenia, posługując się kalkulatorem; ustala i/lub uzasadnia odpowiedzi dokonuje syntezy wiedzy z rozdziału Fizyka atomowa; przedstawia najważniejsze pojęcia, zasady i zależności posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy przedstawionych materiałów źródłowych dotyczących treści tego rozdziału, w szczególności: Defektu cieplarnianego, historii odkryć kluczowych dla rozwoju mechaniki kwantowej			

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
	prezentuje efekty własnej pracy, np.: doświadczeń domowych i obserwacji			
Uczeń: posługuje się pojęciami: pierwiastek, jądro atomowe, izotop, proton, neutron i elektron do opisu składu materii informuje, że w niezjonizowanym atomie liczba elektronów poruszających się wokół jądra jest równa liczbie protonów w jądrze obserwuje wykrywanie promieniotwórczości różnych substancji; przedstawia wyniki obserwacji odróżnia reakcje chemiczne od reakcji jądrowych podaje przykłady wykorzystania reakcji rozszczepienia	Uczeń: opisuje skład jądra atomowego na podstawie liczb masowej i atomowej posługuje się pojęciem sił przyciągania jądrowego wyjaśnia, na czym polega promieniotwórczość naturalna; wymienia wybrane metody wykrywania promieniowania jądrowego opisuje obserwacje związane z wykrywaniem promieniotwórczości różnych substancji; podaje przykłady substancji emitujących promieniowanie jądrowe	Uczeń: omawia doświadczenie Rutherforda opisuje wybrane metody wykrywania promieniowania jądrowego opisuje przykłady zastosowania zjawiska promieniotwórczości w technice i medycynie opisuje wpływ promieniowania jonizującego na materię i na organizmy żywe opisuje przykłady wykorzystania promieniowania jądrowego w medycynie		Uczeń: opisuje wpływ czarnych dziur na czasoprzestrzeń. wyjaśnia zależność czasu życia gwiazdy od jej masy. opisuje sposób utrzymywania plazmy w reaktorach termojądrowych.

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
podaje warunki, w jakich może zachodzić reakcja termojądrowa przemiany wodoru w hel podaje reakcje termojądrowe przemiany wodoru w hel jako źródło energii Słońca oraz podaje warunki ich zachodzenia podaje przybliżony wiek Słońca w szczególności: wyodrębnia z tekstów i ilustracji informacje kluczowe, przelicza jednostki, wykonuje obliczenia i zapisuje wynik zgodnie z zasadami zaokrąglania, z zachowaniem liczby cyfr znaczących, ustala odpowiedzi, czytelnie przedstawia odpowiedzi i rozwiązania	w otaczającej rzeczywistości wymienia właściwości promieniowania jądrowego; rozróżnia promieniowanie: alfa (α), beta (β) i gamma (γ) podaje przykłady zastosowania zjawiska promieniotwórczości w technice i medycynie odróżnia promieniowanie jonizujące od promieniowania niejonizującego; informuje, że promieniowanie jonizujące wpływa na materię oraz na organizmy żywe podaje przykłady wykorzystywania promieniowania jądrowego w medycynie posługuje się pojęciami jądra stabilnego i jądra niestabilnego; opisuje	wykorzystuje do obliczeń wykres zależności liczby jąder izotopu promieniotwórczego od czasu wyjaśnia, dlaczego żelazo jest pierwiastkiem granicznym w możliwościach pozyskiwania energii jądrowej oblicza energię wyzwoloną podczas reakcji jądrowych przez porównanie mas substratów i produktów reakcji ilustruje i/lub uzasadnia zależności, odpowiedzi lub stwierdzenia posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy materiałów źródłowych dotyczących treści tego rozdziału, w szczególności: skutków i zastosowań promieniowania jądrowego, występowania oraz		

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
	powstawanie promieniowania gamma opisuje rozpady alfa (α) i beta (β); zapisuje reakcje jądrowe, stosując zasadę zachowania liczby nukleonów i zasadę zachowania ładunku opisuje rozpad izotopu promieniotwórczego; posługuje się pojęciem czasu połowicznego rozpadu, podaje przykłady zastosowania prawa połowicznego rozpadu opisuje zależność liczby jąder lub masy izotopu promieniotwórczego od czasu, szkicuje wykres tej zależności opisuje reakcję rozszczepienia jądra uranu ^{235}U zachodzącą w wyniku pochłonięcia neutronu, uzupełnia zapis takiej reakcji; podaje warunki zajścia reakcji	wykorzystania izotopów promieniotwórczych (np. występowanie radonu, pozyskiwanie helu), reakcji jądrowych, równoważności masy-energii, ewolucji gwiazd, historii badań dziejów Wszechświata prezentuje efekty własnej pracy, np. analizy samodzielnie wyszukanego tekstu, wybranych obserwacji, realizacji przedstawionego projektu		

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
	łańcuchowej; informuje, co to jest masa krytyczna posługuje się pojęciami energii wiązania i deficytu masy; oblicza te wielkości dla dowolnego izotopu stosuje zasadę zachowania energii do opisu reakcji jądrowych opisuje, jak Słońce będzie produkować energię, gdy wodór się skończy – reakcję przemiany helu w węgiel opisuje elementy ewolucji Słońca (czerwony olbrzym, mgławica planetarna, biały karzeł) opisuje elementy ewolucji gwiazd: najlżejszych, o masie podobnej do masy Słońca, oraz gwiazd masywniejszych od Słońca; omawia supernowe i czarne dziury			

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
	opisuje Wielki Wybuch jako początek znanego nam Wszechświata; opisuje jakościowo rozszerzanie się Wszechświata – ucieczkę galaktyk wymienia najważniejsze metody badania kosmosu wyodrębnia z tekstów i ilustracji informacje kluczowe; posługuje się tablicami fizycznymi oraz kartą wybranych wzorów i stałych; uzupełnia zapisy reakcji jądrowych; wykonuje obliczenia szacunkowe, posługuje się kalkulatorem, analizuje otrzymany wynik; ustala i/lub uzasadnia odpowiedzi dokonuje syntezy wiedzy z rozdziału Fizyka jądrowa. Gwiazdy i Wszechświat; przedstawia najważniejsze			

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry	Stopień celujący
	pojęcia, zasady i zależności posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy przedstawionych materiałów źródłowych dotyczących treści tego rozdziału, w szczególności: historii odkryć kluczowych dla rozwoju fizyki jądrowej, historii badań promieniotwórczości naturalnej, energii jądrowej, reakcji jądrowych, równowagi masy-energii, ewolucji gwiazd prezentuje efekty własnej pracy, np.: analizy wskazanego tekstu, wybranych obserwacji			

DOSTOSOWANIA OCENIANIA: ADHD, SPEKTRUM AUTYZMU, NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ INTELEKTUALNA, DYSLEKSJA

Dostosowanie wymagań edukacyjnych nie obejmuje ograniczania treści edukacyjnych, ale sposobów ich nauczania/przekazywania oraz weryfikowania ich opanowania. W tym kontekście zgodnie z rozpoznaniem indywidualnych potrzeb, uczeń może:

- korzystać z uproszczonych form zadań pisemnych
- mieć dostosowane graficznie sprawdziany i kartkówki, zadania podzielone na mniejsze części
- ustnie komentować wykonywane zadanie
- wybrać alternatywne formy wyrażenia swojej wiedzy i umiejętności
- korzystać z modeli brył
- wykorzystywać narzędzia cyfrowe do wykonywania szkiców geometrycznych
- rozpoznawać odpowiednie wykresy na gotowym rysunku
- korzystać z tablic matematycznych
- rozwiązywać zadania o skróconej treści, czy prostszym sformułowaniu polecenia.
- korzystać z kalkulatora
- odpowiadać ustnie lub pisemnie z mniejszej partii materiału
- mieć wydłużony czas prac pisemnych
- korzystać z dodatkowych wyjaśnień poleceń przez nauczyciela

Wymagania edukacyjne WF klasy III liceum

2026/2027

Ocena	Koszykówka	Siatkówka	Pilka ręczna	Gimnastyka
Celująca (6)	Sprawnie gra w zespołach 3×3 i 5×5; skutecznie gra 1×1; wykonuje rzut z wyskoku; stosuje atak szybki, atak pozycyjny i obronę strefową; wykorzystuje „krzyżówkę”; podejmuje właściwe decyzje podczas gry.	Sprawnie wykonuje przyjęcie, wystawienie i atak; wykonuje zagrywkę sposobem górnym; wykonuje atak z wyskoku; stosuje asekurację i właściwe ustawienie w ataku i obronie; aktywnie współpracuje z zespołem.	Wykonuje rzut z wyskoku; stosuje zwody; prowadzi szybki atak; stosuje obronę strefową i podstawowe działania ataku pozycyjnego; właściwie współpracuje z zespołem.	Samodzielnie wykonuje stanie na rękach, przewroty, przerzut bokiem i ćwiczenia równoważne; łączy elementy w układ; stosuje zasady asekuracji i samoasekuracji.
Bardzo dobra (5)	Poprawnie gra 3×3 i 5×5; wykonuje rzut z wyskoku; stosuje atak szybki i pozycyjny oraz obronę strefową; gra 1×1.	Poprawnie wykonuje przyjęcie, wystawienie i atak; wykonuje zagrywkę górną i atak z wyskoku; stosuje podstawowe ustawienie i asekurację.	Poprawnie wykonuje rzut z wyskoku i zwody; stosuje szybki atak i obronę strefową; współpracuje w ataku pozycyjnym.	Poprawnie wykonuje podstawowe elementy gimnastyczne i łączy je w układ; stosuje asekurację.
Dobra (4)	Wykonuje podstawowe elementy gry 3×3 i 5×5; gra 1×1; stosuje podstawowe zasady ataku i obrony.	Wykonuje przyjęcie, wystawienie i atak; stosuje zagrywkę górną; zna podstawowe zasady ustawienia.	Wykonuje rzut z wyskoku i podstawowe zwody; zna zasady szybkiego ataku i obrony strefowej.	Wykonuje podstawowe elementy gimnastyczne i prosty układ.

Ocena	Koszykówka	Siatkówka	Pilka ręczna	Gimnastyka
Dostateczna (3)	Z pomocą nauczyciela wykonuje podstawowe działania techniczne i taktyczne w grze.	Z pomocą nauczyciela wykonuje przyjęcie, wystawienie, zagrywkę i podstawowy atak.	Z pomocą nauczyciela wykonuje podstawowe podania, rzuty i zwody.	Z pomocą nauczyciela wykonuje podstawowe elementy gimnastyczne i łączy je w prostą sekwencję.
Dopuszczająca (2)	Podejmuje próby wykonywania podstawowych elementów technicznych i taktycznych; wymaga stałej pomocy nauczyciela.	Podejmuje próby wykonania odbić, zagrywki i ataku; wymaga pomocy nauczyciela.	Podejmuje próby wykonania podań, rzutów i zwodów; wymaga pomocy nauczyciela.	Podejmuje próby wykonania podstawowych elementów gimnastycznych z pomocą i asekuracją.
Niedostateczna (1)	Nie opanował podstawowych elementów technicznych i taktycznych; mimo pomocy nauczyciela nie podejmuje prób ich wykonania.	Nie opanował podstawowych elementów technicznych; mimo pomocy nauczyciela nie podejmuje prób ich wykonania.	Nie opanował podstawowych elementów technicznych i taktycznych; mimo pomocy nauczyciela nie podejmuje prób ich wykonania.	Nie opanował podstawowych elementów gimnastycznych; mimo pomocy i asekuracji nie podejmuje prób ich wykonania.

Wymagania na poszczególne oceny				
na ocenę dopuszczającą	na ocenę dostateczną (plus wymagania na ocenę dopuszczającą)	na ocenę dobrą (plus wymagania na ocenę dostateczną i dopuszczającą)	na ocenę bardzo dobrą (plus wymagania na ocenę dobrą, dostateczną i dopuszczającą)	na ocenę celującą (plus wymagania na ocenę bardzo dobrą, dobrą, dostateczną i dopuszczającą)
2	3	4	5	6
I. Zróżnicowanie środowiska przyrodniczego Polski				
Uczeń: • podaje wartość powierzchni Polski oraz długość granic • wymienia i wskazuje na mapie państwa graniczące z Polską • wskazuje współrzędne geograficzne najdalej wysuniętych punktów • wymienia obszary morskie wchodzące w skład terytorium Polski • wymienia na podstawie mapy tematycznej jednostki tektoniczne Europy • podaje przykłady państw europejskich, które leżą w obrębie różnych struktur geologicznych • przedstawia podział dziejów Ziemi na ery i okresy • przedstawia podział surowców mineralnych • wymienia nazwy surowców mineralnych i ich występowanie w regionie, w którym mieszka • wymienia cechy ukształtowania powierzchni Polski • wymienia czynniki wpływające na klimat Polski • wymienia termiczne pory roku • podaje na podstawie mapy tematycznej długość okresu wegetacyjnego i jego zróżnicowanie w Polsce • wskazuje na mapie wybrane rzeki Polski i podaje ich nazwy • podaje na podstawie mapy główne cechy sieci rzecznej w Polsce • wymienia największe i najgłębsze jeziora w Polsce i wskazuje je na mapie	Uczeń: • prezentuje na podstawie mapy ogólnogeograficznej charakterystyczne cechy położenia fizycznogeograficznego Polski • przedstawia podział Polski na regiony fizycznogeograficzne i wskazuje te regiony na mapie • prezentuje na podstawie mapy geologicznej przebieg strefy T–T na obszarze Europy • podaje przykłady ważnych wydarzeń geologicznych charakterystycznych dla każdej ery • wskazuje na mapie rozmieszczenie głównych zasobów surowców mineralnych w Polsce • wymienia nazwy surowców mineralnych występujących w regionie, w którym mieszka • odczytuje informacje z krzywej hipsograficznej Polski • wymienia na podstawie mapy zlodowacenia w Polsce i ich zasięgi • omawia na podstawie map klimatycznych i klimatogramów cechy klimatu Polski • wymienia masy powietrza kształtujące warunki pogodowe w Polsce • wskazuje obszary nadwyżek i niedoborów wody w Polsce • wymienia główne cechy sieci rzecznej w Polsce • wymienia zalety śródlądowego transportu wodnego • omawia na podstawie map tematycznych rozmieszczenie jezior w Polsce • wskazuje na mapie ogólnogeograficznej przykłady poszczególnych typów jezior	Uczeń: • przedstawia charakterystyczne cechy położenia fizycznogeograficznego, matematycznego i geopolitycznego Polski • wymienia i wskazuje na mapie jednostki tektoniczne występujące na obszarze Polski oraz regionu, w którym mieszka • omawia na podstawie tabeli stratygraficznej najważniejsze wydarzenia z przeszłości geologicznej obszaru Polski • omawia znaczenie gospodarcze głównych zasobów surowców mineralnych Polski • przedstawia cechy rzeźby terenu Polski i jej pasowy układ • opisuje na podstawie infografiki formy rzeźby polodowcowej • omawia zróżnicowanie przestrzenne temperatury powietrza, opadów atmosferycznych i okresu wegetacyjnego w Polsce • porównuje na podstawie mapy klimatycznej zimowe i letnie temperatury powietrza w Polsce • przedstawia przyczyny niedoboru wody w wybranych regionach Polski • opisuje asymetrię dorzeczy Wisły i Odry oraz wyjaśnia jej przyczynę • porównuje na podstawie fotografii i planów jeziora morenowe i rynnowe oraz podaje ich przykłady • opisuje funkcje sztucznych zbiorników wodnych • podaje przyczyny różnego zasolenia wód powierzchniowych Morza Bałtyckiego • opisuje florę i faunę Morza Bałtyckiego • omawia formy ochrony Morza Bałtyckiego	Uczeń: • opisuje na podstawie mapy ogólnogeograficznej cechy charakterystyczne terytorium oraz granic Polski • omawia na podstawie tabeli i mapy tematycznej główne cechy budowy platformy wschodnioeuropejskiej • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia surowców mineralnych w Polsce • omawia wpływ budowy geologicznej na ukształtowanie powierzchni Polski • charakteryzuje poszczególne pasy ukształtowania powierzchni Polski • wykazuje wpływ czynników klimatotwórczych na klimat w Polsce • ocenia gospodarcze konsekwencje długości trwania okresu wegetacyjnego w różnych regionach Polski • podaje skutki niedoboru wody w wybranych regionach kraju • omawia główne typy genetyczne jezior • omawia znaczenie przyrodnicze, społeczne i gospodarcze (w tym turystyczne) jezior i sztucznych zbiorników w Polsce • ocenia stan środowiska przyrodniczego Bałtyku	Uczeń: • ocenia konsekwencje położenia fizycznogeograficznego, matematycznego i geopolitycznego Polski • charakteryzuje na podstawie informacji z różnych źródeł dowolny makroregion w Polsce • opisuje na podstawie mapy tektoniczno-geologicznej Europy budowę geologiczną Polski na tle europejskich jednostek geologicznych • omawia skutki orogenezy hercyńskiej w Europie • wyjaśnia geologiczne uwarunkowania tworzenia się i występowania surowców energetycznych • identyfikuje związki pomiędzy budową geologiczną Polski a głównymi cechami ukształtowania powierzchni • porównuje ukształtowanie powierzchni w pasie nizin i pasie pojezierzy oraz wyjaśnia przyczyny tych różnic • dokonuje na podstawie informacji z różnych źródeł analizy zasobów wodnych w swoim regionie • wyjaśnia, dlaczego północna część Polski ma większą jeziorność niż reszta kraju • omawia działania, które przyczyniają się do poprawy środowiska przyrodniczego wód Bałtyku

- wymienia na podstawie mapy największe sztuczne zbiorniki wodne w Polsce - wyjaśnia znaczenie terminu <i>jeziorność</i> - określa położenie Morza Bałtyckiego - charakteryzuje linię brzegową Morza Bałtyckiego - wskazuje na mapie główne zatoki, wyspy i cieśniny Morza Bałtyckiego	- omawia czynniki wpływające na temperaturę wód powierzchniowych Morza Bałtyckiego - wskazuje najbardziej i najmniej zasolone rejony Morza Bałtyckiego			
II. Ludność i urbanizacja w Polsce				
Uczeń: - podaje aktualną liczbę ludności w Polsce - wskazuje na mapie województwa i ich stolice - wymienia województwa o wysokim i niskim współczynniku przyrostu naturalnego - podaje cechy piramidy wieku i płci ludności Polski - podaje aktualną wartość wskaźnika gęstości zaludnienia w Polsce - wymienia na podstawie mapy gęstości zaludnienia regiony silnie i słabo zaludnione - wymienia obszary o dodatnim i ujemnym współczynniku salda migracji wewnętrznych w Polsce - wymienia największe skupiska Polonii na świecie - posługuje się terminami: <i>aktywny zawodowo, bierny zawodowo, bezrobotny, stopa bezrobocia</i> - wyjaśnia znaczenie terminu <i>współczynnik aktywności zawodowej</i> - wymienia ekonomiczne grupy wiekowe ludności - wymienia podstawowe jednostki osadnicze - posługuje się terminem <i>wskaźnik urbanizacji</i> - podaje nazwy największych miast Polski - podaje przykłady aglomeracji monocentrycznych i policentrycznych w Polsce	Uczeń: - podaje przyczyny wyludniania się określonych regionów Polski - wymienia poszczególne szczeble podziału administracyjnego Polski - oblicza współczynnik przyrostu naturalnego - porównuje na podstawie wykresu średnią długość życia Polek i Polaków - podaje przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia ludności w Polsce - omawia zróżnicowanie przestrzenne współczynnika salda migracji wewnętrznych w Polsce - podaje najważniejsze cechy migracji wewnętrznych w Polsce - wymienia czynniki wpływające na aktywność zawodową ludności - podaje różnice między miastem a wsią - prezentuje na podstawie mapy tematycznej przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika urbanizacji w Polsce - wymienia główne funkcje miasta i podaje ich przykłady - charakteryzuje osadnictwo wiejskie w Polsce	Uczeń: - omawia na podstawie wykresu zmiany liczby ludności Polski - analizuje zmiany liczby ludności w miastach i na wsiach - omawia na podstawie mapy cechy podziału administracyjnego Polski - analizuje na podstawie wykresu zmiany współczynnika przyrostu naturalnego ludności w Polsce - podaje przyczyny starzenia się polskiego społeczeństwa - wymienia główne bariery osadnicze na obszarze Polski - omawia przyczyny migracji wewnętrznych w Polsce - wyjaśnia zmiany kierunków migracji wewnętrznych w Polsce - podaje główne kierunki współczesnych emigracji Polaków - oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego - analizuje na podstawie danych statystycznych strukturę zatrudnienia w Polsce - porównuje strukturę zatrudnienia we własnym województwie ze strukturą zatrudnienia w Polsce - określa przyczyny bezrobocia w Polsce - omawia najważniejsze cechy sieci osadniczej Polski - przedstawia czynniki rozwoju miast - opisuje współczesne funkcje wsi	Uczeń: - wyjaśnia przyczyny zmian liczby ludności Polski w latach 1946–2019 - omawia na podstawie mapy zmiany liczby ludności w poszczególnych województwach - przedstawia konsekwencje zmian liczby ludności Polski - przedstawia zróżnicowanie współczynnika przyrostu naturalnego według województw - omawia przyczyny małej liczby urodzeń w Polsce - omawia główne cechy struktury demograficznej Polski według płci i wieku - omawia na podstawie map tematycznych wpływ czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych na rozmieszczenie ludności w Polsce - przedstawia pozytywne i negatywne skutki migracji zagranicznych Polaków - analizuje przyrost rzeczywisty ludności Polski w przedziale czasowym - porównuje na podstawie wykresu współczynnik aktywności zawodowej Polski z wartościami dla wybranych krajów	Uczeń: - omawia przyczyny zmian liczby ludności w swoim województwie w XXI w. - prognozuje skutki współczesnych przemian demograficznych w Polsce dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju - wyjaśnia zmiany kształtu piramidy wieku i płci ludności Polski - omawia skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Polsce - opisuje przykłady wpływu ruchów migracyjnych na rozmieszczenie ludności w Polsce - wykazuje zależność struktury zatrudnienia od poziomu rozwoju gospodarczego poszczególnych regionów w naszym kraju - omawia sytuację na rynku pracy we własnej miejscowości (gminie, powiecie) - określa wpływ przemian społeczno-gospodarczych na procesy urbanizacyjne i osadnictwo wiejskie w Polsce

wymienia województwa wysoko i nisko zurbanizowane			- wyjaśnia przyczyny zmian struktury zatrudnienia ludności Polski - omawia zróżnicowanie przestrzenne stopy bezrobocia w Polsce - analizuje wskaźnik urbanizacji w Polsce i podaje przyczyny jego zróżnicowania - charakteryzuje czynniki wpływające na współczesne przemiany polskich miast - omawia przyczyny zmian w osadnictwie wiejskim w Polsce	
---	--	--	---	--

III. Gospodarka Polski

Uczeń: - wymienia na podstawie mapy obszary o najkorzystniejszych warunkach dla rozwoju rolnictwa w Polsce - wyjaśnia znaczenie terminu <i>rolnictwo ekologiczne</i> - wymienia mocne i słabe strony rolnictwa ekologicznego - podaje liczbę gospodarstw ekologicznych w poszczególnych województwach - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>system wolnorynkowy, prywatyzacja</i> - wyjaśnia znaczenie terminu <i>innowacyjna gospodarka</i> - wymienia najważniejsze rodzaje transportu w Polsce - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>węzeł transportowy, terminal transportowy</i> - wymienia główne węzły i terminale transportowe w Polsce - wymienia najważniejsze porty handlowe, pasażerskie i rybackie w Polsce - wymienia towary przeładowywane w polskich portach handlowych - wymienia walory przyrodnicze i kulturowe Polski - wyjaśnia znaczenie terminu <i>infrastruktura turystyczna</i>	Uczeń: - przedstawia regionalne zróżnicowanie przyrodniczych warunków rozwoju rolnictwa w Polsce - prezentuje na podstawie wykresu strukturę wielkościową gospodarstw rolnych w Polsce - omawia cechy systemu rolnictwa ekologicznego w Polsce - porównuje na podstawie wykresu liczbę gospodarstw ekologicznych oraz powierzchnię ekologicznych użytków rolnych w Polsce - omawia cechy polskiego przemysłu przed 1989 r. - omawia zróżnicowanie przestrzenne gęstości dróg według województw w Polsce - wskazuje na mapie Polski główne drogi wodne – rzeki, kanały - wymienia warunki rozwoju transportu wodnego - przedstawia cechy polskiej gospodarki morskiej - wymienia polskie obiekty znajdujące się na <i>Liście światowego dziedzictwa UNESCO</i> - wymienia główne rodzaje zabytków kultury materialnej i niematerialnej	Uczeń: - omawia przyrodnicze i pozapryrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa w Polsce - analizuje udział i miejsce Polski w produkcji wybranych artykułów rolnych w Unii Europejskiej - przedstawia przyczyny rozwoju rolnictwa ekologicznego - podaje przyczyny przemian strukturalnych w przemyśle Polski po 1989 r. - omawia zmiany zatrudnienia w przemyśle według sektorów własności w Polsce - podaje przyczyny zmian w polskim transporcie - omawia zróżnicowanie sieci kolejowej w Polsce - charakteryzuje transport lotniczy w Polsce - porównuje na podstawie mapy ruch pasażerski w polskich portach lotniczych - omawia współczesne znaczenie morskich portów pasażerskich w Polsce - omawia strukturę przeładunków w głównych portach handlowych Polski - przedstawia czynniki warunkujące rozwój turystyki w Polsce	Uczeń: - ocenia przyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa we własnym regionie - charakteryzuje wybrane regiony rolnicze w Polsce - wskazuje cele certyfikacji żywności produkowanej w ramach systemu rolnictwa ekologicznego w Polsce - charakteryzuje skutki przemian strukturalnych w przemyśle Polski po 1989 r. - omawia na podstawie informacji z różnych źródeł wartość nakładów na działalność badawczo-rozwojową oraz ich dynamikę w Polsce - przedstawia przyczyny nierównomiernego rozwoju sieci kolejowej w Polsce - omawia rolę transportu w krajowej gospodarce - określa rolę transportu przesyłowego dla gospodarki Polski - charakteryzuje przemysł stoczniowy w Polsce	Uczeń: - analizuje wpływ czynników przyrodniczych i pozapryrodniczych na możliwości przemian w rolnictwie Polski - przedstawia pozytywne i negatywne skutki rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce - ocenia wpływ przystąpienia Polski do Unii Europejskiej na rozwój przemysłu w naszym kraju - omawia znaczenie sieci transportu gospodarcze kraju - opisuje specjalizacje polskich portów morskich - określa znaczenie lotnictwa w komunikacji krajowej i międzynarodowej - wykorzystuje mapę do opisanie atrakcji turystycznych na wybranej trasie
---	--	--	---	---

		• prezentuje na podstawie mapy zagospodarowanie turystyczne w różnych regionach Polski	• przedstawia stan rybactwa i przetwórstwa rybnego w Polsce • omawia znaczenie infrastruktury turystycznej i dostępności komunikacyjnej dla rozwoju turystyki • omawia rolę turystyki w krajowej gospodarce • ocenia walory przyrodnicze i kulturowe dla rozwoju turystyki wybranego regionu w Polsce	
--	--	--	--	--

IV. Stan środowiska i jego ochrona w Polsce

Uczeń: • wymienia źródła zanieczyszczeń powietrza w Polsce • podaje przyczyny powstawania smogu • wymienia miasta w Unii Europejskiej najbardziej zanieczyszczone pyłami • wymienia rodzaje odpadów stanowiące zagrożenie dla środowiska • wyjaśnia główne motywy ochrony przyrody w Polsce • wymienia formy ochrony przyrody w Polsce • podaje na podstawie danych statystycznych liczbę obiektów będących poszczególnymi formami ochrony przyrody	Uczeń: • przedstawia wielkość emisji ważniejszych zanieczyszczeń powietrza w Polsce • podaje przyczyny zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych • wskazuje na mapie przykłady parków narodowych, krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu w Polsce	Uczeń: • charakteryzuje na wybranych przykładach zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego w Polsce • przedstawia konsekwencje emisji zanieczyszczeń powietrza • wymienia przyczyny degradacji gleb • opisuje walory wybranych parków narodowych • wymienia proekologiczne działania na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego	Uczeń: • wymienia sposoby ograniczenia zanieczyszczenia atmosfery • analizuje produkcję odpadów przemysłowych i komunalnych w Polsce według województw • wyjaśnia różnice w sposobie ochrony przyrody w parkach narodowych i rezerwach przyrody • wymienia przykłady współpracy międzynarodowej na rzecz ochrony przyrody	Uczeń: • wykorzystuje aplikację GIS do analizy stanu zanieczyszczenia powietrza w swoim regionie • uzasadnia konieczność podejmowania globalnych działań na rzecz ochrony atmosfery •
--	--	---	---	--

Wymagania edukacyjne roczne na poszczególne oceny: OBLICZA GEOGRAFII 3, zakres rozszerzony

Wymagania na poszczególne oceny				
na ocenę dopuszczającą	na ocenę dostateczną (plus wymagania na ocenę dopuszczającą)	na ocenę dobrą (plus wymagania na ocenę dostateczną i dopuszczającą)	na ocenę bardzo dobrą (plus wymagania na ocenę dobrą, dostateczną i dopuszczającą)	na ocenę celującą (plus wymagania na ocenę bardzo dobrą, dobrą, dostateczną i dopuszczającą)
2	3	4	5	6
I. Różnicowanie środowiska przyrodniczego Polski				
Uczeń: • podaje powierzchnię Polski oraz długość jej granic lądowych i morskich • wymienia państwa graniczące z Polską i wskazuje je na mapie • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wyłączna strefa ekonomiczna, wody terytorialne, morskie wody wewnętrzne</i> • wskazuje na mapie geometryczny środek Polski • wyjaśnia znaczenie terminu <i>region fizycznogeograficzny</i> • wymienia na podstawie mapy geologicznej trzy wielkie struktury geologiczne, w których granicach leży terytorium Polski • przedstawia podział dziejów Ziemi na ery i okresy • przedstawia podział surowców mineralnych ze względu na zastosowanie • podaje nazwy i wysokości kulminacji w poszczególnych pasach rzeźby terenu • wymienia pasy rzeźby terenu w Polsce i wskazuje ich zasięg na mapie • wymienia formy polodowcowe występujące na obszarze Polski • wymienia klimatyczne pory roku • wymienia czynniki wpływające na klimat Polski • podaje średnie wartości temperatury powietrza, średnie roczne sumy opadów atmosferycznych i długość okresu wegetacyjnego oraz określa częstość kierunków wiatru i liczbę dni z silnym wiatrem w Polsce na podstawie map tematycznych • wyjaśnia, czym jest bilans wodny	Uczeń: • wymienia na podstawie mapy najdalej wysunięte punkty w Polsce oraz podaje ich współrzędne geograficzne • opisuje przebieg granic Polski na podstawie mapy ogólnogeograficznej • podaje nazwy megaregionów i prowincji Polski i wskazuje je na mapie • wymienia jednostki tektoniczne występujące na obszarze Polski • podaje przykłady najważniejszych wydarzeń geologicznych w poszczególnych erach i okresach • wskazuje na mapie rozmieszczenie głównych surowców mineralnych Polski • podaje cechy ukształtowania powierzchni Polski • odczytuje informacje z krzywej hipsograficznej Polski • omawia zasięgi złodowceń na obszarze Polski na podstawie mapy • omawia cechy klimatu Polski na podstawie map klimatycznych i klimatogramów • wyjaśnia różnice między astronomicznymi, kalendarzowymi i klimatycznymi porami roku • wskazuje obszary nadwyżek i niedoborów wody w Polsce • przedstawia różnicowanie gęstości sieci rzecznej w Polsce na podstawie map tematycznych • opisuje rozmieszczenie jezior w Polsce • porównuje powierzchnię i głębokość głównych jezior Polski na podstawie danych statystycznych • przedstawia cechy Morza Bałtyckiego na podstawie mapy tematycznej • omawia różnicowanie zasolenia i temperatury powierzchniowej warstwy wody w Bałtyku	Uczeń: • przedstawia charakterystyczne cechy położenia fizycznogeograficznego, matematyczno-geograficznego i geopolitycznego Polski • podaje nazwy podprowincji Polski i wskazuje je na mapie • opisuje jednostki tektoniczne występujące na obszarze Polski • omawia najważniejsze wydarzenia z przeszłości geologicznej Polski na podstawie tabeli stratygraficznej • omawia znaczenie gospodarcze głównych surowców mineralnych Polski (węgla kamiennego, węgla brunatnego, rud miedzi i soli kamiennej) • wymienia czynniki wpływające na ukształtowanie powierzchni Polski • omawia rozmieszczenie form polodowcowych na obszarze Polski na podstawie mapy • podaje różnice między krajobrazem młodoglacjalnym a krajobrazem staroglacjalnym • przedstawia wpływ mas powietrza na pogodę w Polsce • omawia różnicowanie przestrzenne temperatury powietrza, opadów atmosferycznych, okresu wegetacyjnego i wiatrów w Polsce • charakteryzuje zasoby wodne Polski • analizuje bilans wodny Polski w roku hydrologicznym • opisuje przyczyny niedoborów wody w Polsce	Uczeń: • ocenia konsekwencje położenia fizycznogeograficznego, matematyczno-geograficznego i geopolitycznego Polski • przedstawia charakterystyczne cechy makroregionu, w którym mieszka • przedstawia przebieg strefy T-T na obszarze Polski na podstawie mapy geologicznej • omawia znaczenie gospodarcze surowców mineralnych Polski • wyjaśnia przyczyny różnicowania rozmieszczenia surowców mineralnych w Polsce • charakteryzuje pasy rzeźby terenu • wyjaśnia, czym jest klimat peryglacjalny • wykazuje wpływ poszczególnych czynników klimatycznych na klimat Polski • przedstawia przyczyny i skutki niedoboru wody w wybranych regionach Polski • wymienia rodzaje powodzi występujących w Polsce • podaje przyczyny różnicowania gęstości sieci rzecznej w Polsce • omawia znaczenie jezior w Polsce • omawia funkcje sztucznych zbiorników w Polsce • charakteryzuje linię brzegową i typy wybrzeży Morza Bałtyckiego	Uczeń: • analizuje zmiany terytorium oraz granic państwa polskiego na przestrzeni dziejów • przedstawia kryteria regionalizacji fizycznogeograficznej • przedstawia budowę geologiczną Polski na tle struktur geologicznych Europy • uzasadnia stwierdzenia, że Polska odznacza się skomplikowaną budową geologiczną • wyjaśnia uwarunkowania tworzenia się i występowania złóż surowców mineralnych • omawia występowanie głównych surowców mineralnych w regionie, w którym mieszka, i wyjaśnia, jak powstały ich złoża • identyfikuje związki między budową geologiczną Polski a głównymi cechami ukształtowania powierzchni • porównuje ukształtowanie powierzchni Polski z ukształtowaniem innych europejskich krajów • omawia procesy, które zachodziły na obszarach występowania klimatu peryglacjalnego i wyjaśnia ich wpływ na obecne ukształtowanie powierzchni Polski • analizuje różnicowanie klimatyczne Polski • przedstawia gospodarcze konsekwencje długości trwania okresu wegetacyjnego w różnych regionach Polski • analizuje zasoby wodne w regionie, w którym mieszka, na podstawie różnych źródeł informacji

- wymienia główne cechy sieci rzecznej w Polsce na podstawie mapy - wskazuje na mapie zlewiska i dorzecza głównych rzek Polski - wyjaśnia znaczenie terminu <i>jeziorność</i> - wymienia najmniejsze i największe jeziora w Polsce i wskazuje je na mapie - wymienia największe sztuczne zbiorniki w Polsce i wskazuje je na mapie - opisuje położenie Morza Bałtyckiego - podaje nazwy państw położonych nad Morzem Bałtyckim - wymienia wyspy Morza Bałtyckiego i podaje ich przynależność państwową - wymienia typy wybrzeży Morza Bałtyckiego - odczytuje z mapy średnie wartości zasolenia oraz temperatury powierzchniowej warstwy wody w Bałtyku	opisuje florę i faunę Bałtyku	- podaje przyczyny powstawania powodzi w Polsce - charakteryzuje główne typy genetyczne jezior Polski na wybranych przykładach - przedstawia typy sztucznych zbiorników wodnych i podaje ich przykłady - omawia genezę Morza Bałtyckiego na podstawie map tematycznych - omawia czynniki wpływające na temperaturę wód powierzchniowych Morza Bałtyckiego na podstawie mapy - podaje przyczyny zróżnicowania zasolenia wód Morza Bałtyckiego na podstawie mapy	omawia formy ochrony Morza Bałtyckiego	- wykazuje na przykładach zależność sieci rzecznej od budowy geologicznej i rzeźby terenu - podaje przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia jezior w Polsce - wyjaśnia przyczyny dużej koncentracji sztucznych zbiorników w południowej części Polski - przedstawia i ocenia stan środowiska przyrodniczego wód Bałtyku - proponuje działania ograniczające ilość zanieczyszczeń przedostających się do Bałtyku
--	---	---	--	--

II. Związki między elementami środowiska przyrodniczego

Uczeń: - opisuje położenie i obszar Tatr - wskazuje na mapie przebieg granicy między Tatrami Wysokimi a Tatrami Zachodnimi - wymienia piętra klimatyczno-roślinne w Tatrach - wymienia góry średnie i góry niskie w Polsce - opisuje położenie gór średnich i niskich - wyjaśnia znaczenie terminu <i>flisz karpacki</i> - wymienia główne rzeki Sudetów na podstawie mapy - omawia położenie Gór Świętokrzyskich - wyjaśnia znaczenie terminu <i>gołoborza</i> - opisuje położenie i obszar pasa wyżyn - wyróżnia główne jednostki w pasie wyżyn i wskazuje je na mapie - opisuje położenie i obszar nizin - wymienia główne rzeki i sztuczne zbiorniki wodne pasa nizin - wymienia nazwy parków narodowych pasa nizin - wskazuje na mapie duże aglomeracje w pasie nizin - opisuje położenie i obszar pasa pojezierzy - wymienia regiony wchodzące w skład pojezierzy	Uczeń: - wymienia czynniki wpływające na krajobraz Tatr - przedstawia podział Tatr - wymienia formy rzeźby wysokogórskiej - charakteryzuje wody powierzchniowe Tatr - opisuje świat zwierząt w Tatrach - opisuje florę i faunę Bieszczad - wymienia pasma górskie Sudetów - opisuje klimat i roślinność Sudetów - omawia warunki klimatyczne występujące w Górach Świętokrzyskich - opisuje rzeźbę krasową na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej na podstawie infografiki - wymienia główne surowce mineralne występujące na wyżynach - podaje cechy krajobrazu starogłacialnego - charakteryzuje wody powierzchniowe w pasie nizin - omawia warunki klimatyczne występujące w pasie nizin - wymienia najważniejsze elementy środowiska przyrodniczego parków narodowych pasa nizin - podaje cechy krajobrazu młodogłacialnego na obszarze pojezierzy	Uczeń: - wymienia formy polodowcowe i formy krasowe występujące w Tatrach - wymienia cechy klimatu Tatr - charakteryzuje działalność gospodarczą w Tatrach - opisuje korzyści i zagrożenia związane z rozwojem turystyki w Tatrach - omawia piętrowość roślinną w Bieszczadach - omawia cechy środowiska przyrodniczego Sudetów - wymienia skały dominujące w budowie geologicznej poszczególnych pasm sudeckich - charakteryzuje poszczególne pasma Sudetów - charakteryzuje krajobraz gór niskich - omawia cechy środowiska przyrodniczego Gór Świętokrzyskich - charakteryzuje cechy środowiska przyrodniczego pasa wyżyn - opisuje zlodowacenia na obszarze pasa nizin - przedstawia rzeźbę pasa nizin - charakteryzuje gleby równin starogłacialnych na podstawie profili glebowych - omawia zlodowacenia na obszarze pojezierzy - omawia wpływ lądolodu na rzeźbę pojezierzy	Uczeń: - omawia budowę geologiczną Tatr na podstawie schematu - omawia wpływ procesów zewnętrznych na rzeźbę Tatr - porównuje środowisko przyrodnicze Tatr Wysokich ze środowiskiem przyrodniczym Tatr Zachodnich - omawia budowę geologiczną Sudetów jako przykładu gór zrębowych - omawia budowę geologiczną Gór Świętokrzyskich - charakteryzuje dzieje geologiczne pasa wyżyn - opisuje zróżnicowanie środowiska przyrodniczego pasa wyżyn - przedstawia warunki powstawania węgla kamiennego - wyjaśnia wpływ lądolodu na środowisko nizin - omawia proces powstawania pradolin i ich przebieg na obszarze pasa nizin na podstawie mapy - wyjaśnia genezę pól wydymowych występujących w pasie nizin	Uczeń: - omawia rozmieszczenie lodowców w Tatrach w plejstocenie na podstawie dostępnych źródeł informacji - przedstawia czynniki decydujące o zmianach szaty roślinnej wraz ze wzrostem wysokości nad poziomem morza - porównuje granice pięter klimatyczno-roślinnych w Sudetach i Tatrach - przedstawia różnice między cechami środowiska przyrodniczego Sudetów, Gór Świętokrzyskich i Bieszczad - opisuje wpływ skał węglanowych i lessowych na inne elementy środowiska przyrodniczego - opisuje czynniki przyrodnicze, które wpłynęły na gospodarowanie w pasie wyżyn - wyjaśnia związek między budową geologiczną nizin a zagospodarowaniem tego obszaru - przedstawia zależność między budową geologiczną pojezierzy a ich zagospodarowaniem - porównuje krajobraz młodogłacialny z krajobrazem starogłacialnym (uwzględnia
--	--	--	--	---

- wymienia największe kompleksy leśne pojezierzy i podaje nazwy krain, na których obszarze się one znajdują - wymienia największe jeziora pasa pojezierzy i wskazuje je na mapie - opisuje położenie, obszar i granice pasa pobrażczy - wyróżnia krainy wchodzące w skład pasa pobrażczy - wymienia nadmorskie miejscowości i podaje ich funkcje	- opisuje warunki klimatyczne występujące na pojezierzach - opisuje cechy krajobrazu pasa pobrażczy - wymienia czynniki rzeźbotwórcze wpływające na rzeźbę poszczególnych regionów pasa pobrażczy - charakteryzuje wody powierzchniowe w pasie pobrażczy	- charakteryzuje użytkowanie terenu na pojezierzach - przedstawia czynniki wpływające na rzeźbę pasa pobrażczy - charakteryzuje środowisko przyrodnicze poszczególnych regionów pasa pobrażczy - charakteryzuje typy wybrzeży Morza Bałtyckiego - omawia wpływ Morza Bałtyckiego na klimat pobrażczy - opisuje działalność gospodarczą w pasie pobrażczy	- porównuje warunki klimatyczne Niziny Śląskiej z warunkami klimatycznymi Niziny Północnopodlaskiej - omawia wpływ budowy geologicznej na występowanie surowców mineralnych i wód głębinowych w pasie nizin - omawia wpływ budowy geologicznej pojezierzy na gleby i roślinność - omawia zależności między poszczególnymi elementami środowiska przyrodniczego w pasie pojezierzy - opisuje etapy powstawania delty Wisły na obszarze Żuław Wiślanych - omawia procesy powstawania mierzei i klifu na podstawie schematu - charakteryzuje środowisko przyrodnicze Żuław Wiślanych	między innymi wysokości bezwzględne, formy terenu i wody powierzchniowe) omawia podobieństwa i różnice między środowiskiem przyrodniczym pojezierzy a środowiskiem przyrodniczym pobrażczy
--	---	---	---	---

III. Krajobrazy Polski

Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminu <i>krajobraz</i> - wymienia czynniki kształtujące wybrane typy krajobrazów - wymienia cechy krajobrazu przyrodniczego - podaje przykłady krajobrazu przyrodniczego - wyjaśnia znaczenie terminu <i>krajobraz kulturowy</i> - podaje przykłady krajobrazu kulturowego - wymienia cechy krajobrazu mozaikowego	Uczeń: - wymienia elementy krajobrazu - wymienia typy krajobrazów przyrodniczych i podaje ich przykłady - opisuje krajobraz leśny zbliżony do pierwotnego na przykładzie Puszczy Białowieskiej - wymienia cechy krajobrazu górskiego ponad granicą lasu, torfowisk wysokich i muraw na przykładzie Karkonoszy - podaje główne cechy krajobrazu turni na przykładzie Tatr - podaje cechy krajobrazu kulturowego - podaje cechy krajobrazu wiejskiego na przykładzie Rostocza - podaje cechy krajobrazu małopolskiego na przykładzie Tykocina - wymienia elementy krajobrazu komunikacyjnego na podstawie fotografii	Uczeń: - przedstawia podział krajobrazów ze względu na stopień przekształcenia środowiska - porównuje krajobraz przyrodniczy z krajobrazem kulturowym - charakteryzuje krajobrazy przyrodniczo-kulturowe - charakteryzuje krajobrazy jeziorne i bagienno-łąkowe i podaje obszary ich występowania - opisuje cechy krajobrazu podmiejskiego i rezydencjalnego na przykładzie podwarszawskich miejscowości - opisuje cechy krajobrazu przemysłowego na wybranym przykładzie	Uczeń: - charakteryzuje krajobrazy wyróżnione ze względu na rzeźbę terenu - charakteryzuje czynniki zagrażające krajobrazom - przedstawia główne cechy wybranych krajobrazów przyrodniczych - wymienia czynniki wpływające na zachowanie krajobrazów zbliżonych do pierwotnych - charakteryzuje krajobraz kulturowy wielkich miast Polski na przykładzie Warszawy - charakteryzuje krajobraz górniczy na przykładzie kopalni w Bełchatowie	Uczeń: - omawia rolę krajobrazu w życiu człowieka - opisuje krajobraz dominujący w regionie, w którym mieszka, oraz ocenia stopień jego przekształcenia w wyniku antropopresji - rozpoznaje na podstawie materiałów źródłowych, np. map, fotografii i obrazów satelitarnych, wybrane krajobrazy przyrodnicze i kulturowe - prezentuje przykłady działań służących zachowaniu walorów krajobrazów przyrodniczych i kulturowych oraz zapobieganiu ich degradacji
---	---	---	--	--

IV. Ludność i urbanizacja w Polsce

Uczeń: - podaje aktualną liczbę ludności w Polsce - wymienia województwa w Polsce i wskazuje je na mapie - wyjaśnia znaczenie terminu <i>depopulacja</i> - wymienia obszary w Polsce o dodatnim i ujemnym współczynniku przyrostu naturalnego na podstawie mapy	Uczeń: - analizuje zmiany liczby ludności w Polsce w danym przedziale czasowym - oblicza wskaźnik dynamiki zmian liczby ludności - przedstawia trójstopniowy podział administracyjny Polski - oblicza współczynnik przyrostu naturalnego na wybranym przykładzie	Uczeń: - omawia zmiany liczby ludności Polski po II wojnie światowej - omawia skutki depopulacji - analizuje współczynnik przyrostu naturalnego w Polsce w wybranych latach na podstawie wykresu	Uczeń: - analizuje regionalne zróżnicowanie dynamiki zmian liczby ludności na podstawie danych statystycznych - przedstawia zmiany przyrostu naturalnego w Polsce w drugiej połowie XX w. i na początku XXI w. na podstawie wykresu	Uczeń: - prognozuje wpływ współczesnych przemian demograficznych w Polsce na rozwój społeczno-gospodarczego kraju - analizuje zmiany przyrostu naturalnego i przyrostu rzeczywistego ludności Polski na podstawie dostępnych źródeł informacji
---	--	---	---	--

• wyjaśnia znaczenie terminu <i>współczynnik dzietności</i> • wymienia obszary o najwyższym wskaźniku starości demograficznej • wyjaśnia znaczenie terminu <i>współczynnik feminizacji</i> • podaje cechy piramidy wieku i płci ludności Polski • podaje wartość wskaźnika gęstości zaludnienia w Polsce • wymienia regiony silnie i słabo zaludnione na podstawie mapy gęstości zaludnienia • wymienia obszary o dodatnim i ujemnym saldzie migracji wewnętrznych w Polsce • wymienia państwa, w których żyje najliczniejsza Polonia, i wskazuje je na mapie • wyjaśnia znaczenie terminów <i>mniejszość narodowa</i> i <i>mniejszość etniczna</i> • wymienia mniejszości narodowe i mniejszości etniczne w Polsce • wyjaśnia znaczenie terminu <i>region etnograficzny</i> • wymienia regiony etnograficzne na podstawie mapy • wymienia ekonomiczne grupy wiekowe ludności • wyjaśnia znaczenie terminu aktywność ekonomiczna • omawia strukturę ludności Polski według aktywności ekonomicznej w 2019 r. na podstawie danych statystycznych • wymienia sektory gospodarki • wyjaśnia znaczenie terminów <i>podaż pracy</i> i <i>popyt na pracę</i> • wymienia wskaźniki dotyczące oceny poziomu życia ludności • wyjaśnia znaczenie terminu <i>ubóstwo</i> • wymienia wskaźniki ubóstwa • wymienia organy władzy publicznej wybierane w demokratycznych wyborach w Polsce • wymienia główne opcje polityczne w Polsce • wymienia województwa o wysokim i o niskim wskaźniku urbanizacji • wymienia miasta według grup wielkościowych na podstawie wykresu • wymienia najludniejsze miasta Polski i wskazuje na mapie • wymienia cechy wiejskiej sieci osadniczej	• przedstawia przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika starości demograficznej na podstawie mapy • przedstawia regionalne zróżnicowanie współczynnika feminizacji na podstawie mapy • oblicza współczynnik feminizacji • podaje przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia ludności w Polsce • oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia • podaje przyczyny migracji wewnętrznych w Polsce • omawia współczynnik salda migracji wewnętrznych w Polsce na podstawie mapy • wymienia państwa, do których migrują Polacy w XXI w. • oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego • podaje główne kierunki i wielkość współczesnych emigracji Polaków • przedstawia współczesną strukturę narodowościowo-etniczną w Polsce na podstawie danych statystycznych • przedstawia zróżnicowanie etnograficzne ludności Polski na podstawie materiałów źródłowych • wymienia mierniki poziomu aktywności zawodowej ludności Polski • podaje przyczyny zmian w strukturze zatrudnienia ludności Polski • wymienia czynniki wpływające na poziom życia • wyjaśnia różnice między referendum ogólnokrajowymi a referendum lokalnymi • omawia wskaźnik urbanizacji w Polsce i jego regionalne zróżnicowanie na podstawie danych statystycznych i mapy tematycznej • omawia funkcje polskich miast i podaje ich przykłady • podaje przykłady aglomeracji miejskich • podaje różnice między aglomeracją monocentryczną a aglomeracją policentryczną • wyjaśnia znaczenie terminu <i>inteligentne miasta</i> i podaje przykłady inteligentnych miast • wyjaśnia, na czym polega gettoizacja przestrzeni miejskiej • podaje wady i zalety życia na wsi	• omawia współczynnik dzietności w Polsce w latach 1960–2019 na podstawie wykresu • podaje przyczyny zmian przyrostu naturalnego w Polsce w ostatnich trzech dekadach • podaje przyczyny starzenia się polskiego społeczeństwa • omawia wpływ czynników przyrodniczych na rozmieszczenie ludności w Polsce na podstawie map tematycznych • omawia zróżnicowanie przestrzenne salda migracji wewnętrznych w Polsce • omawia przyczyny migracji zagranicznych w Polsce w ujęciu historycznym • omawia wielkość migracji zagranicznych na pobyt stały w Polsce na podstawie wykresu • przedstawia przestrzenne zróżnicowanie mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce • charakteryzuje wybrane grupy etnograficzne w Polsce • przedstawia współczesną strukturę narodowościowo-etniczną w Polsce • charakteryzuje mierniki poziomu aktywności zawodowej ludności Polski • omawia formy zatrudnienia w Polsce • przedstawia rozkład wysokości wynagrodzeń brutto w Polsce na podstawie wykresu i mapy tematycznej • analizuje zróżnicowanie bezrobocia w Polsce na podstawie mapy • omawia zróżnicowanie regionalne wskaźników dotyczących poziomu życia w Polsce na podstawie map tematycznych • porównuje subiektywny wskaźnik poziomu zadowolenia z życia w miastach i na wsi na podstawie danych statystycznych • analizuje frekwencję wyborczą w Polsce na podstawie wykresu • przedstawia preferencje wyborcze Polaków na podstawie wykresu • wyjaśnia uwarunkowania współczesnych procesów urbanizacyjnych w Polsce • przedstawia przestrzenne zróżnicowanie procesów urbanizacyjnych w Polsce na podstawie danych statystycznych • opisuje czynniki warunkujące jakość życia w polskich miastach • charakteryzuje <i>genius loci</i> miasta • charakteryzuje wybrane typy genetyczne kształtów wsi w Polsce	• charakteryzuje zachowania prokreacyjne Polaków i przestrzenne zróżnicowanie tych zachowań • wykazuje związek zachowań prokreacyjnych Polaków z uwarunkowaniami społeczno-kulturowymi • wyjaśnia zmiany kształtu piramidy wieku i płci ludności Polski oraz porównuje ją z piramidami wieku i płci ludności innych państw • wykazuje wpływ czynników społeczno-ekonomicznych i historyczno-politycznych na rozmieszczenie ludności w Polsce na podstawie dostępnych źródeł informacji • omawia skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Polsce • przedstawia główne motywy migracji Polaków na początku XXI w. • analizuje przyrost rzeczywisty ludności Polski i jego składowe na podstawie wykresu • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania etnograficznego ludności Polski • porównuje wartości współczynnika aktywności zawodowej i stopy bezrobocia w Polsce z wartościami tych wskaźników w wybranych krajach UE • analizuje zmiany struktury zatrudnienia w Polsce na podstawie danych statystycznych • wyjaśnia na przykładach przyczyny i skutki bezrobocia w Polsce • porównuje poziom życia ludności w Polsce z poziomem życia w innych krajach na podstawie dostępnych źródeł informacji • analizuje przestrzenne zróżnicowanie frekwencji wyborczej w Polsce na podstawie map • analizuje przestrzenne zróżnicowanie wyników wyborów parlamentarnych w 2019 r. na podstawie map • opisuje na przykładach układy urbanistyczne miast powstałych w różnych okresach historycznych	• przedstawia działania przeciwdziałające wyludnianiu się niektórych obszarów Polski podejmowane na szczeblu rządowym i samorządowym • przedstawia przyczyny niewielkiego zróżnicowania narodowo-etnicznego ludności Polski • wyjaśnia wpływ starzenia się polskiego społeczeństwa na rynek pracy • opisuje działania państwa na rzecz ograniczania ubóstwa • analizuje wyniki wyborów w regionie, w którym mieszka, na podstawie danych PKW • porównuje frekwencję i wyniki ostatnich wyborów do Sejmu RP w regionie, w którym mieszka, z wynikami w całej Polsce • wyjaśnia wpływ przemian społecznych i gospodarczych na przebieg urbanizacji w Polsce po II wojnie światowej • omawia przyczyny i konsekwencje gettoizacji przestrzeni miejskiej • wykazuje zależność między zmianami w osadnictwie wiejskim a przemianami społeczno-gospodarczymi zachodzącymi w Polsce
---	---	---	--	--

wymienia wybrane typy genetyczne kształtów wsi		- omawia cechy strefy podmiejskiej - wskazuje negatywne skutki rozwoju strefy podmiejskiej	- przedstawia działania związane z rewitalizacją podupadłych dzielnic miast - przedstawia zróżnicowanie wiejskiej sieci osadniczej w Polsce na podstawie mapy - omawia przyczyny zmian w osadnictwie wiejskim w Polsce - przedstawia demograficzne i społeczne przemiany na obszarach wiejskich - omawia funkcjonalne i przestrzenne przemiany na obszarach wiejskich	
--	--	---	---	--

V. Gospodarka Polski

Uczeń: - wymienia przyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa - wymienia pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa - wyjaśnia znaczenie terminu <i>rolnictwo ekologiczne</i> - podaje liczbę ekologicznych gospodarstw w Polsce - wymienia cechy żywności ekologicznej - wyjaśnia, na czym polegała transformacja gospodarcza po 1989 r. - wyjaśnia, na czym polegała restrukturyzacja przemysłu - wymienia najważniejsze działy przemysłu high-tech w Polsce - wymienia rodzaje transportu funkcjonujące w Polsce - wymienia główne porty lotnicze w Polsce - wymienia główne węzły i terminale transportowe w Polsce i wskazuje je na mapie - wymienia rodzaje działalności gospodarczej zaliczane do gospodarki morskiej - wskazuje na mapie główne porty handlowe i pasażerskie na polskim wybrzeżu - wskazuje na mapie główne porty rybackie na polskim wybrzeżu - przedstawia walory przyrodnicze sprzyjające rozwojowi turystyki w Polsce - wymienia główne obszary turystyczne Polski	Uczeń: - wymienia obszary w Polsce o najkorzystniejszych warunkach rozwoju rolnictwa - podaje cechy rolnictwa ekologicznego - opisuje zmiany liczby gospodarstw ekologicznych w Polsce - podaje przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia zakładów przemysłowych w Polsce - określa miejsce Polski w światowej produkcji przemysłowej na podstawie danych statystycznych - wymienia czynniki decydujące o lokalizacji zakładów przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce - opisuje zróżnicowanie gęstości dróg kołowych według województw oraz przebieg autostrad i dróg ekspresowych w Polsce - opisuje zróżnicowanie gęstości sieci kolejowej w Polsce - wymienia grupy ładunkowe, w których przeładunku specjalizują się poszczególne porty morskie - przedstawia walory kulturowe sprzyjające rozwojowi turystyki w Polsce	Uczeń: - omawia rolę rolnictwa w polskiej gospodarce - przedstawia przyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa w Polsce na podstawie danych statystycznych - przedstawia pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa w Polsce na podstawie danych statystycznych - przedstawia rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce po przystąpieniu naszego kraju do UE - omawia przestrzenne rozmieszczenie gospodarstw ekologicznych w Polsce - omawia strukturę ekologicznych użytków rolnych - opisuje cechy socjalistycznej gospodarki - podaje przyczyny przemian w przemyśle Polski po 1989 r. - przedstawia uwarunkowania rozwoju przemysłu high-tech w Polsce - charakteryzuje czynniki decydujące o lokalizacji przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce - przedstawia rozmieszczenie ośrodków przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce - omawia znaczenie działalności badawczo-rozwojowej w rozwoju przemysłu high-tech - podaje przyczyny zmian w polskim transporcie w ostatnich trzech dekadach - opisuje rozwój transportu samochodowego w Polsce	Uczeń: - omawia regionalne zróżnicowanie przyrodniczych warunków rozwoju rolnictwa na podstawie mapy - omawia regionalne zróżnicowanie pozaprzyrodniczych czynników rozwoju rolnictwa na podstawie mapy - przedstawia pozytywne i negatywne skutki rozwoju rolnictwa ekologicznego - wskazuje cele certyfikacji żywności produkowanej w ramach systemu rolnictwa ekologicznego w Polsce - przedstawia rozwój i strukturę polskiego przemysłu do II wojny światowej - przedstawia charakter przemian w polskim przemyśle po 1989 r. - wyjaśnia skutki przemian w polskim przemyśle po 1989 r. - porównuje wydatki na działalność badawczo-rozwojową w Polsce z wydatkami na tę działalność w innych krajach UE - omawia działalność parku technologicznego na przykładzie Pomorskiego Parku Naukowo-Technologicznego Gdynia - omawia zmiany w polskim transporcie w XX i XXI w.	Uczeń: - analizuje wpływ warunków przyrodniczych i czynników pozaprzyrodniczych na możliwości przemian w rolnictwie Polski - omawia znaczenie rolnictwa ekologicznego w dobie zmian klimatu - uzasadnia potrzebę kontrolowania gospodarstw produkujących żywność ekologiczną - przedstawia perspektywy rozwoju przemysłu w Polsce - ocenia wpływ przystąpienia Polski do UE na rozwój przemysłu w naszym kraju - określa znaczenie sieci transportu dla gospodarki kraju - prezentuje wartość obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe Polski na przykładzie wybranego regionu lub szlaku turystycznego
--	--	--	--	---

		• przedstawia lokalizację sieci tramwajowych oraz systemu metra w Polsce • omawia czynniki wpływające na rozwój transportu śródlądowego w Polsce • charakteryzuje transport lotniczy w Polsce • omawia transport przesyłowy w Polsce • przedstawia obroty ładunkowe w polskich portach morskich na podstawie danych statystycznych • ocenia walory przyrodnicze warunkujące rozwój turystyki w Polsce • przedstawia polskie obiekty znajdujące się na <i>Liście UNESCO</i>	• podaje przyczyny nierównomiernej gęstości sieci kolejowej na podstawie mapy • ocenia poziom rozwoju transportu kolejowego w Polsce • porównuje transport kolejowy i samochodowy w Polsce z transportem kolejowym i samochodowym w Unii Europejskiej • omawia transport przesyłowy w Polsce • omawia stan polskiej floty handlowej na podstawie danych statystycznych • przedstawia przemiany zachodzące w przemyśle stoczniowym w Polsce • ocenia walory kulturowe warunkujące rozwój turystyki w Polsce • analizuje stan infrastruktury turystycznej w Polsce • projektuje trasę wycieczki uwzględniającą atrakcje turystyczne w wybranej miejscowości lub w wybranym regionie	
VI. Stan środowiska i jego ochrona w Polsce				
Uczeń: • wymienia rodzaje zanieczyszczeń powietrza • wyjaśnia, na czym polega eutrofizacja wód • wyjaśnia znaczenie terminu <i>degradacja gleb</i> • wyjaśnia, dlaczego należy chronić środowisko przyrodnicze • wymienia formy ochrony przyrody w Polsce na podstawie mapy • wymienia parki narodowe w Polsce • wymienia przykłady gatunków roślin i zwierząt objętych ochroną	Uczeń: • podaje przyczyny zanieczyszczenia powietrza w Polsce • podaje przyczyny zanieczyszczenia wód • wymienia przyczyny degradacji gleb • wymienia parki narodowe w Polsce • wymienia elementy środowiska podlegające ochronie w poszczególnych parkach narodowych w Polsce • wymienia rodzaje obszarów chronionych w Polsce • wymienia indywidualne formy ochrony przyrody w Polsce	Uczeń: • omawia stan środowiska przyrodniczego w Polsce i jego zmiany w XX i XXI w. • wskazuje różnice w składzie ścieków przemysłowych i ścieków komunalnych • wymienia rodzaje odpadów stanowiących zagrożenie dla środowiska • omawia wybrane zanieczyszczenia powietrza w Polsce według źródeł ich emisji • opisuje działania podejmowane na rzecz rekultywacji gleb w Polsce • prezentuje przykłady działań na rzecz ochrony przyrody podejmowanych w Polsce • przedstawia przestrzenne rozmieszczenie form ochrony przyrody w Polsce • opisuje walory środowiskowe poszczególnych parków narodowych w Polsce	Uczeń: • omawia zmiany stanu środowiska w Polsce w XX i XXI w. • podaje przyczyny zmniejszania się emisji zanieczyszczeń powietrza w Polsce • analizuje wielkość produkcji odpadów przemysłowych i komunalnych w Polsce • prezentuje zadania instytucji powołanych do oceny stanu środowiska • wyjaśnia, na czym polegają restytucja gatunków i reintrodukcja • przedstawia międzynarodowe formy ochrony przyrody	Uczeń: • zdobywa informacje dotyczące szkód w środowisku i zanieczyszczeń powierzchni ziemi w regionie, w którym mieszka • dokonuje analizy stanu środowiska w Polsce i w regionie, w którym mieszka, oraz przedstawia wnioski z tej analizy na podstawie danych statystycznych i aplikacji GIS • uzasadnia potrzebę ochrony środowiska przyrodniczego Polski • znajduje w internecie informacje dotyczące form ochrony przyrody w Polsce
VII. Badania i obserwacje terenowe				

Uczeń: - wybiera zakład usługowy lub przedsiębiorstwo, które będzie przedmiotem badań - wybiera rodzaj usług, które będą oceniane pod kątem dostępności i jakości oraz obszar badań - wyszukuje strony i portale internetowe, które mogą być pomocne przy analizie zmian w układzie przestrzennym i wyglądzie zabudowy - określa cele rewitalizacji - wyjaśnia, na czym polega analiza SWOT	Uczeń: - zbiera informacje o przedsiębiorstwie lub zakładzie usługowym - przygotowuje ankietę do analizy dostępności usług - dokonyuje obserwacji wybranego terenu i rozpoznaje elementy krajobrazu, sporządza dokumentację fotograficzną oraz notatki - zbiera informacje niezbędne do analizy zmian w układzie przestrzennym i wyglądzie zabudowy z różnych źródeł dostępnych w internecie - zbiera informacje na temat pomyślnie przeprowadzonej rewitalizacji obszarów zdegradowanych, np. zurbanizowanych lub poprzemysłowych - dokonyuje wyboru obszaru badań oraz określa zakres analizy SWOT	Uczeń: - analizuje wpływ przedsiębiorstwa przemysłowego lub usługowego na środowisko przyrodnicze najbliższego otoczenia - zbiera informacje o dostępności usług – wykorzystuje źródła internetowe, dane statystyczne, mapy oraz dane uzyskane podczas obserwacji w terenie - sporządza plan zagospodarowania przestrzennego wybranego terenu - dostrzega zmiany układu przestrzennego i zabudowy wybranego obszaru na podstawie zdjęć z różnych okresów i planów archiwalnych - dokonyuje wyboru obszaru wymagającego rewitalizacji - zbiera informacje do analizy SWOT	Uczeń: - analizuje wpływ przedsiębiorstwa przemysłowego lub usługowego na rynek pracy i rozwój gospodarczy najbliższego otoczenia - analizuje dostępność i jakość wybranych usług (np. edukacyjnych, zdrowotnych, rekreacyjnych, handlowych) w najbliższej okolicy - wyróżnia główne funkcje wybranego terenu - dokonyuje analizy zmian układu przestrzennego i zabudowy wybranego obszaru na podstawie zdjęć z różnych okresów i planów archiwalnych - identyfikuje problemy występujące na obszarze wymagającym rewitalizacji - przedstawia wyniki analizy SWOT dla wybranej miejscowości lub dzielnicy dużego miasta	Uczeń: - ocenia wpływ przedsiębiorstwa przemysłowego lub usługowego na środowisko przyrodnicze, rynek pracy, jakość życia ludności i rozwój gospodarczy najbliższego otoczenia - ocenia dostępność i jakość wybranych usług (np. edukacyjnych, zdrowotnych, rekreacyjnych, handlowych) w najbliższej okolicy - dokonyuje oceny zagospodarowania wybranego terenu - wyjaśnia zmiany układu przestrzennego i wyglądu zabudowy wybranego terenu - przedstawia propozycje działań rewitalizacyjnych na wybranym obszarze
--	--	--	---	---

Wymagania edukacyjne roczne na poszczególne oceny: OBLICZA GEOGRAFII 4, zakres rozszerzony

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny z biologii dla klasy trzeciej szkoły ponadpodstawowej dla zakresu podstawowego.

Lp.	Temat	Poziom wymagań				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
Rozdział 1. Genetyka molekularna						
1.	Gen. Budowa i rola kwasów nukleinowych	<i>Uczeń:</i> - definiuje pojęcia: <i>gen, chromosom, chromatyna, nukleotyd, replikacja DNA</i> - przedstawia budowę genu organizmu eukariotycznego - podaje funkcje DNA - przedstawia budowę chromosomu - charakteryzuje strukturę nukleotydu DNA i RNA - określa rolę DNA jako nośnika informacji genetycznej - wymienia rodzaje RNA - podaje rolę poszczególnych rodzajów RNA - opisuje strukturę przestrzenną cząsteczki DNA	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia, na czym polega komplementarność zasad azotowych w cząsteczce DNA - określa sekwencję nukleotydów w jednej nici DNA na podstawie znanej sekwencji nukleotydów w drugiej nici - charakteryzuje strukturę RNA - przedstawia istotę procesu replikacji DNA - definiuje pojęcia: <i>ekson, intron</i>	<i>Uczeń:</i> - oblicza procentowy skład nukleotydów w danym fragmencie DNA, posługując się zasadą komplementarności - opisuje organizację materiału genetycznego w jądrze komórkowym - wykazuje znaczenie polimerazy DNA w procesie replikacji DNA - porównuje strukturę i funkcje DNA z budową i funkcjami RNA - wykorzystuje zasadę komplementarności do obliczania liczby poszczególnych rodzajów nukleotydów w cząsteczce DNA	<i>Uczeń:</i> - omawia przebieg replikacji DNA - wskazuje różnice między genami ciągłymi a genami nieciągłymi - charakteryzuje etapy upakowania DNA w jądrze komórkowym - wykazuje związek między genami a cechami organizmu - wyjaśnia sposób łączenia się nukleotydów w pojedynczym łańcuchu DNA	<i>Uczeń:</i> - wykazuje rolę replikacji w zachowaniu niezmienionej informacji genetycznej - uzasadnia konieczność zachodzenia replikacji DNA przed podziałem komórki - wykazuje znaczenie poprawności kopiowania DNA podczas replikacji DNA

2.	Kod genetyczny	<i>Uczeń:</i> - definiuje pojęcia: <i>kod genetyczny, kodon, nić matrycowa DNA, nić kodująca DNA</i> - wymienia cechy kodu genetycznego - wyjaśnia znaczenie kodonu START i kodonu STOP	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje cechy kodu genetycznego - analizuje tabelę kodu genetycznego - wskazuje na kod genetyczny jako sposób zapisu informacji genetycznej	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia różnice między kodem genetycznym a informacją genetyczną - zapisuje sekwencję aminokwasów łańcucha polipeptydowego na podstawie sekwencji nukleotydów mRNA	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia zasadę kodowania informacji genetycznej przez kolejne trójki nukleotydów DNA - na podstawie tabeli kodu genetycznego tworzy przykładowy fragment mRNA, który koduje przedstawiony łańcuch aminokwasów	<i>Uczeń:</i> - korzystając z różnych źródeł wiedzy, charakteryzuje inne cechy kodu genetycznego niż te podane w podręczniku* - oblicza liczbę nukleotydów i kodonów kodujących określoną liczbę aminokwasów oraz liczbę aminokwasów kodowaną przez określoną liczbę nukleotydów i kodonów
3.	Ekspresja genów	<i>Uczeń:</i> - definiuje pojęcia: <i>ekspresja genów, biosynteza białek, translacja, transkrypcja</i> - wymienia etapy ekspresji genów - wskazuje miejsca zachodzenia transkrypcji i translacji w komórce - ilustruje schematycznie etapy odczytywania informacji genetycznej	<i>Uczeń:</i> - omawia przebieg transkrypcji i translacji - wyjaśnia, jaką rolę odgrywa tRNA w procesie translacji - podaje znaczenie modyfikacji zachodzącej po transkrypcji - omawia rolę rybosomów w procesie translacji	<i>Uczeń:</i> - określa rolę polimerazy RNA w procesie transkrypcji - wyjaśnia istotę modyfikacji potranskrypcyjnej	<i>Uczeń:</i> - uzasadnia konieczność modyfikacji potranskrypcyjnej - wyjaśnia, dlaczego ekspresja genów w komórkach wątroby jest inna niż w komórkach szpiku kostnego	<i>Uczeń:</i> korzystając z różnych źródeł informacji, ustala, czy jest możliwy proces odwrotny do transkrypcji, oznaczający uzyskanie DNA na podstawie RNA

Rozdział 2. Genetyka klasyczna

4.	I prawo Mendla. Krzyżówka testowa	<i>Uczeń:</i> - definiuje pojęcia: <i>allel, allel dominujący, allel recesywny, genotyp, fenotyp, homozygota, heterozygota, krzyżówka testowa</i> - podaje treść I prawa Mendla - przedstawia sposób zapisu literowego alleli dominujących i recesywnych oraz genotypów homozygot (dominujących i recesywnych) oraz heterozygot - przedstawia za pomocą szachownicy Punnetta przebieg dziedziczenia określonej cechy zgodnie z I prawem Mendla - wymienia przykłady cech dominujących i recesywnych człowieka	<i>Uczeń:</i> - przedstawia różnice między genotypem a fenotypem - analizuje krzyżówkę ilustrującą badania, na podstawie których Mendel sformułował I prawo - omawia znaczenia badań Mendla dla rozwoju genetyki - wyjaśnia, czym się różni homozygota od heterozygoty - wykonuje typowe krzyżówki genetyczne jednogenowe - określa prawdopodobieństwo wystąpienia danej cechy, wykonując krzyżówkę genetyczną - określa stosunek fenotypowy w pokoleniach potomnych - podaje rodzaje gamet wytwarzanych przez homozygoty i heterozygoty	<i>Uczeń:</i> - rozwiązuje jednogenowe krzyżówki genetyczne - sprawdza za pomocą krzyżówki testowej, czy osobnik jest heterozygotą - rozpoznaje na schematach krzyżówek jednogenowych genotypy i określa fenotypy rodziców i pokolenia potomnego - przedstawia wyniki krzyżówek genetycznych	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia, dlaczego gamety mają po jednym allelu danego genu, a zygota ma dwa allele tego genu - interpretuje wyniki krzyżówek genetycznych	<i>uczeń:</i> - analizuje wyniki nietypowych krzyżówek jednogenowych - wyjaśnia sposób wykonania i znaczenie krzyżówki testowej
5.	II prawo Mendla	<i>Uczeń:</i> - podaje treść II prawa Mendla - wyjaśnia, na czym polega krzyżówka	<i>Uczeń:</i> analizuje krzyżówkę ilustrującą badania, na podstawie których Mendel sformułował II prawo	<i>Uczeń:</i> wykonuje krzyżówki testowe dwugenowe dotyczące różnych cech	<i>Uczeń:</i> - analizuje wyniki krzyżówek dwugenowych - określa	<i>Uczeń:</i> określa sposób wykonania i znaczenie krzyżówki testowej

		dwugenowa		• na schematach krzyżówek dwugenowych rozpoznaje genotypy i określa fenotypy rodziców i pokolenia potomnego • interpretuje wyniki krzyżówek dwugenowych zgodnych z II prawem Mendla	prawdopodobieństwo wystąpienia genotypów i fenotypów u potomstwa w wypadku dziedziczenia dwóch cech • wyjaśnia mechanizm dziedziczenia cech zgodnie z II prawem Mendla	dwugenowej
6. 7.	Inne sposoby dziedziczenia cech	<i>Uczeń:</i> • definiuje pojęcia: <i>allele wielokrotne</i>, <i>kodominacja</i> • wskazuje różnice między dziedziczeniem cech w przypadku dominacji pełnej i dominacji niepełnej	<i>Uczeń:</i> • omawia zjawisko kodominacji i dziedziczenia alleli wielokrotnych na podstawie analizy dziedziczenia grup krwi u ludzi w układzie AB0 • wykonuje krzyżówki dotyczące dziedziczenia grup krwi • określa prawdopodobieństwo wystąpienia określonego fenotypu u potomstwa w wypadku dziedziczenia alleli wielokrotnych	<i>Uczeń:</i> • określa prawdopodobieństwo wystąpienia genotypów i fenotypów u potomstwa w wypadku kodominacji • charakteryzuje relacje między allelami jednego genu oparte na dominacji niepełnej i kodominacji • interpretuje wyniki krzyżówek genetycznych dotyczących dominacji niepełnej, kodominacji i alleli wielokrotnych	<i>Uczeń:</i> • podaje przykład cechy warunkowanej obecnością alleli wielokrotnych i wyjaśnia ten sposób dziedziczenia • rozwiązuje nietypowe krzyżówki genetyczne	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia, na podstawie sposobu dziedziczenia wielogenowego dlaczego rodzice o średnim wzroście mogą mieć dwoje dzieci, z których jedno będzie bardzo wysokie, a drugie – bardzo niskie* • wyjaśnia, na czym polega zjawisko plejotropii* • interpretuje wyniki nietypowych krzyżówek dotyczących pełnej i niepełnej dominacji oraz alleli wielokrotnych

8.	Dziedziczenie płci. Cechy sprzężone z płcią	<i>Uczeń:</i> - definiuje pojęcia: <i>kariotyp, chromosomy płci, autosomy</i> - opisuje kariotyp człowieka - wskazuje podobieństwa i różnice między kariotypem kobiety a kariotypem mężczyzny - określa płeć na podstawie analizy kariotypu - określa, czym są cechy sprzężone z płcią - wymienia przykłady cech sprzężonych z płcią	<i>Uczeń:</i> - opisuje sposób determinacji płci u człowieka - określa prawdopodobieństwo urodzenia się chłopca i dziewczynki - określa prawdopodobieństwo wystąpienia choroby sprzężonej z płcią na przykładzie hemofilii i daltonizmu	<i>Uczeń:</i> - wyказuje, za pomocą krzyżówki genetycznej, że prawdopodobieństwo urodzenia się dziecka płci męskiej i żeńskiej wynosi 50% - wyjaśnia, dlaczego daltonizm i hemofilia występują niemal wyłącznie u mężczyzn - wykonuje krzyżówki genetyczne dotyczące dziedziczenia cech sprzężonych z płcią	<i>Uczeń:</i> - analizuje różne warianty dziedziczenia chorób sprzężonych z płcią - porównuje dziedziczenie cech sprzężonych z płcią z dziedziczeniem cech niesprzężonych z płcią	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia znaczenie genu <i>SRY</i> w determinacji płci - uzasadnia, że dziedziczenie cech sprzężonych z płcią jest niezgodne z II prawem Mendla
9.	Zmienność organizmów. Mutacje	<i>Uczeń:</i> - definiuje pojęcia: <i>zmienność genetyczna, mutacja, rekombinacja</i> - podaje rodzaje zmienności genetycznej - podaje przykłady czynników mutagennych - wymienia rodzaje mutacji genowych i chromosomowych	<i>Uczeń:</i> - opisuje rodzaje zmienności genetycznej - podaje przykłady skutków działania wybranych czynników mutagennych - rozpoznaje na schematach różne rodzaje mutacji genowych i mutacji chromosomowych - podaje skutki mutacji genowych - określa przyczyny zmienności genetycznej	<i>Uczeń:</i> - porównuje zmienność genetyczną rekombinacyjną ze zmiennością genetyczną mutacyjną - podaje przykłady pozytywnych i negatywnych skutków mutacji - charakteryzuje rodzaje mutacji genowych i mutacji chromosomowych - wyjaśnia, na czym	<i>Uczeń:</i> - określa, jakie zmiany w sekwencji aminokwasów może wywołać mutacja polegająca na zamianie jednego nukleotydu na inny - określa skutki mutacji genowych dla kodowanego przez dany gen łańcucha polipeptydowego - wyказuje związek pomiędzy narażeniem	<i>Uczeń:</i> - uzasadnia konieczność podjęcia działań zmniejszających ryzyko narażania się na czynniki mutagenne i podaje przykłady takich działań - wyjaśnia znaczenie mutacji w przebiegu ewolucji

				polega transformacja nowotworowa	organizmu na działanie czynników mutagennych a zwiększonym ryzykiem wystąpienia chorób nowotworowych	
10.	Choroby i zaburzenia genetyczne człowieka	<i>Uczeń:</i> - definiuje pojęcia: <i>choroba genetyczna, aberracje chromosomowe, rodowód genetyczny</i> - wymienia przykłady chorób jednogenowych człowieka(daltonizm, hemofilia, mukowiscydoza, płasawica Huntingtona) - wymienia wybrane aberracje chromosomowe człowieka (zespół Downa) - wskazuje na podłoże genetyczne chorób jednogenowych oraz aberracji chromosomowych człowieka	<i>Uczeń:</i> - klasyfikuje choroby genetyczne ze względu na ich przyczynę - wymienia nazwy oraz objawy chorób uwarunkowanych mutacjami jednogenowymi oraz aberracjami chromosomowymi - porównuje całkowitą liczbę chromosomów w kariotypie osób z różnymi aberracjami chromosomowymi - analizuje rodowody genetyczne dotyczące sposobu dziedziczenia wybranej cechy	<i>Uczeń:</i> - analizuje rodowody genetyczne i na ich podstawie ustala sposób dziedziczenia danej cechy - opisuje choroby genetyczne, uwzględniając różne kryteria ich podziału - dzieli choroby jednogenowe na te, które są sprzężone z płcią, i te, które nie są sprzężone z płcią oraz w obrębie tych grup na te, które są uwarunkowane allelem recesywnym, i te, które są warunkowane allelem dominującym	<i>Uczeń:</i> - na podstawie przykładowych rodowodów określa, czy wybrana cecha jest dziedziczona recesywnie czy dominująco - określa, na podstawie analizy rodowodu lub kariotypu, podłoże genetyczne chorób człowieka (mukowiscydoza, płasawica Huntingtona, hemofilia, daltonizm, zespół Downa)	<i>Uczeń:</i> - wykazuje związek pomiędzy narażeniem organizmu na działanie czynników mutagennych a zwiększonym ryzykiem wystąpienia chorób genetycznych - wyjaśnia, na podstawie analizy rodowodu, podłoże genetyczne chorób człowieka - charakteryzuje zespół Downa jako aberracje chromosomowe autosomów
11. 12.	Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziałów „Genetyka molekularna” i „ Genetyka klasyczna”					
Rozdział 3. Biotechnologia						
13.	Biotechnologia tradycyjna	<i>Uczeń:</i> definiuje pojęcie	<i>Uczeń:</i> wskazuje różnice między	<i>Uczeń:</i> opisuje na wybranych	<i>Uczeń:</i> wykazuje, że rozwój	<i>Uczeń:</i> dowodzi, że

		<i>biotechnologia</i> • rozróżnia biotechnologię tradycyjną i biotechnologię molekularną • wymienia przykłady produktów otrzymywanych metodami biotechnologii tradycyjnej • podaje przykłady wykorzystywania metod biotechnologii tradycyjnej w przemyśle farmaceutycznym, rolnictwie, w oczyszczaniu ścieków i przemyśle spożywczym	biotechnologią tradycyjną a biotechnologią molekularną • przedstawia przykłady zastosowania fermentacji alkoholowej i fermentacji mleczanowej w przemyśle spożywczym	przykładach zastosowania biotechnologii tradycyjnej w przemyśle farmaceutycznym, rolnictwie, biodegradacji, oczyszczaniu ścieków i przemyśle spożywczym	biotechnologii tradycyjnej przyczynił się do poprawy jakości życia człowieka	biotechnologia tradycyjna przyczynia się do ochrony środowiska • dowodzi pozytywnego oraz negatywnego znaczenia zachodzenia fermentacji dla człowieka • na podstawie dostępnych źródeł informacji, wyjaśnia rolę fermentacji w innym rodzaju przemysłu niż przemysł spożywczy
14.	Podstawowe techniki inżynierii genetycznej	<i>Uczeń:</i> • definiuje pojęcie <i>inżynieria genetyczna</i> • wymienia nazwy technik inżynierii genetycznej: elektroforeza DNA, PCR	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia, czym zajmuje się inżynieria genetyczna i w jaki sposób przyczynia się ona do rozwoju biotechnologii • przedstawia istotę technik stosowanych w inżynierii genetycznej (elektroforeza, PCR) • wskazuje zastosowanie technik inżynierii genetycznej w medycynie sądowej, kryminalistyce, diagnostyce chorób	<i>Uczeń:</i> • podaje przykłady sytuacji, w których można wykorzystać profile genetyczne • opisuje na przykładach możliwe zastosowania metody PCR w kryminalistyce i medycynie sądowej	<i>Uczeń:</i> • analizuje na podstawie schematów przebieg elektroforezy DNA, PCR • analizuje przykładowe schematy dotyczące wyników elektroforezy DNA i profili genetycznych, np. rozwiązując zadania dotyczące ustalenia ojcostwa	<i>Uczeń:</i> • wykazuje znaczenie stosowania technik inżynierii genetycznej w diagnostyce i profilaktyce chorób

15.	Organizmy zmodyfikowane genetycznie	<i>Uczeń:</i> - definiuje pojęcia: <i>organizm zmodyfikowany genetycznie(GMO), organizm transgeniczny</i> - wymienia przykłady korzyści i zagrożeń wynikających ze stosowania GMO	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje GMO i organizmy transgeniczne - przedstawia możliwe skutki stosowania GMO dla zdrowia człowieka, rolnictwa oraz bioróżnorodności - wskazuje różnice między GMO a organizmem transgenicznym	<i>Uczeń:</i> - wskazuje cele tworzenia organizmów zmodyfikowanych genetycznie - ocenia rzetelność przekazu medialnego na temat GMO	<i>Uczeń:</i> przedstawia przykłady organizmów transgenicznych i zmodyfikowanych genetycznie, które wykorzystuje się w medycynie	<i>Uczeń:</i> charakteryzuje sposoby zapobiegania zagrożeniom związanym ze stosowaniem GMO
16.	Biotechnologia molekularna – szanse i zagrożenia	<i>Uczeń:</i> - przedstawia ogólną zasadę działania terapii genowej - rozumie znaczenie pojęcia poradnictwo genowe	<i>Uczeń:</i> przedstawia sytuacje, w których zasadne jest korzystanie z poradnictwa genetycznego	<i>Uczeń:</i> - wymienia korzyści i zagrożenia wynikające ze stosowania osiągnięć biotechnologii molekularnej - wyjaśnia znaczenie poradnictwa genetycznego w planowaniu rodziny i wczesnym leczeniu chorób genetycznych	<i>Uczeń:</i> - omawia korzyści i zagrożenia wynikające ze stosowania terapii genowej - wykazuje celowość korzystania z poradnictwa genetycznego - dyskutuje o problemach społecznych i etycznych związanych z rozwojem inżynierii genetycznej i biotechnologii molekularnej	<i>Uczeń:</i> na podstawie dostępnych źródeł informacji wykazuje, że terapia genowa może mieć w niedalekiej przyszłości szerokie zastosowanie w medycynie
17. 18.	Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Biotechnologia”					
Rozdział 4. Ewolucja organizmów						
19.	Źródła wiedzy o ewolucji	<i>Uczeń:</i> definiuje pojęcia: <i>ewolucja biologiczna, narządy homologiczne, narządy analogiczne,</i>	<i>Uczeń:</i> - definiuje pojęcia: <i>dywergencja, konwergencja</i> - podaje przykłady	<i>Uczeń:</i> - wymienia przykłady dywergencji i konwergencji - wyjaśnia różnice	<i>Uczeń:</i> wykazuje znaczenie badania skamieniałości, form pośrednich oraz	<i>Uczeń:</i> wyjaśnia, w jaki sposób wykształca się u bakterii antybiotykooporność

		<i>drzewo filogenetyczne</i> - wymienia bezpośrednie i pośrednie dowody ewolucji oraz podaje ich przykłady - wymienia przykłady atawizmów i narządów szczątkowych	dowodów ewolucji z zakresu embriologii, anatomii porównawczej, biogeografii i biochemii - wyjaśnia przyczyny podobieństw i różnic w budowie narządów homologicznych - podaje powody, dla których pewne grupy organizmów nazywa się żywymi skamieniałościami	między konwergencją a dywergencją - wyjaśnia różnice między cechami atawistycznymi a narządami szczątkowymi - rozpoznaje, na podstawie opisu, schematu, rysunku, konwergencję i dywergencję	organizmów należących do żywych skamieniałości w poznaniu przebiegu ewolucji określa pokrewieństwo między organizmami na podstawie drzewa filogenetycznego	
20.	Dobór naturalny – główny mechanizm ewolucji	<i>Uczeń:</i> - definiuje pojęcie <i>dobór naturalny</i> - porównuje dobór naturalny z doborem sztucznym - wymienia rodzaje doboru naturalnego - podaje znaczenie doboru naturalnego - przedstawia znaczenia zmienności genetycznej w procesie ewolucji	<i>Uczeń:</i> - opisuje mechanizm działania doboru naturalnego - porównuje rodzaje doboru naturalnego (dobór stabilizujący, różnicujący, kierunkowy) - podaje przykłady dla danego rodzaju doboru naturalnego	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje sposób i przewiduje efekty działania doboru stabilizującego, kierunkowego oraz różnicującego - opisuje zjawisko melanizmu przemysłowego	<i>Uczeń:</i> - wykazuje, że dzięki doborowi naturalnemu organizmy zyskują nowe cechy adaptacyjne - wykazywanie znaczenia zmienności genetycznej w procesie ewolucji	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia, jakie znaczenie dla działania doboru naturalnego ma zmienność genetyczna - przedstawia znaczenie doboru płciowego i doboru krewniaczego*
21.	Ewolucja na poziomie populacji. Specjacja	<i>Uczeń:</i> - definiuje pojęcia: <i>pula genowa, gatunek, specjacja</i> - przedstawia mechanizm izolacji rozrodczej	<i>Uczeń:</i> - przedstawia gatunek jako izolowaną pulę genową - wyjaśnia na przykładach, na czym polega specjacja	<i>Uczeń:</i> przedstawia zjawisko specjacji jako mechanizm powstawania gatunków	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje rodzaje specjacji - wyjaśnia czym się różni pula genowa populacji od puli genowej gatunku	<i>Uczeń:</i> wykazuje znaczenie mechanizmów izolacji rozrodczej w procesie specjacji i podaje ich przykłady
22.	Antropogeneza	<i>Uczeń:</i>	<i>Uczeń:</i>	<i>Uczeń:</i>	<i>Uczeń:</i>	<i>Uczeń:</i>

		- definiuje pojęcie: <i>antropogeneza</i>, - wymienia podobieństwa między człowiekiem a innymi naczelnymi - wymienia cechy odróżniające człowieka od małp człekokształtnych - określa stanowisko systematyczne człowieka	wymienia nazwy przedstawicieli człekokształtnych	na podstawie drzewa rodowego określa pokrewieństwo człowieka z innymi zwierzętami	wykazuje pokrewieństwo człowieka z innymi naczelnymi	analizuje różnorodne źródła informacji dotyczące ewolucji człowieka
23.	Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Ewolucja organizmów”					
Rozdział 5. Ekologia i różnorodność biologiczna						
24.	Organizm w środowisku. Tolerancja ekologiczna	<i>Uczeń:</i> - definiuje pojęcia: <i>ekologia, środowisko, nisza ekologiczna, siedlisko</i> - klasyfikuje czynniki środowiska na biotyczne i abiotyczne - wyjaśnia, czym jest tolerancja ekologiczna - podaje przykłady bioindykatorów i ich praktycznego zastosowania	<i>Uczeń:</i> - wskazuje różnice między niszą ekologiczną a siedliskiem - wykazuje znaczenie organizmów o wąskim zakresie tolerancji ekologicznej w bioindykacji - wyjaśnia, dlaczego porosty wykorzystuje się do oceny stanu czystości powietrza	<i>Uczeń:</i> interpretuje wykres ilustrujący zakres tolerancji różnych gatunków na wybrany czynnik środowiska	<i>Uczeń:</i> uzasadnia, że istnieje związek między zakresem tolerancji organizmów a ich rozmieszczeniem na Ziemi	<i>Uczeń:</i> na podstawie dostępnych źródeł informacji porównuje siedliska oraz nisze ekologiczne wybranych gatunków organizmów
25.	Cechy populacji	<i>Uczeń:</i> - definiuje pojęcie: <i>populacja</i> - wymienia cechy populacji (liczebność, zagęszczenie, struktura przestrzenna, struktura	<i>Uczeń:</i> - dokonuje obserwacji cech populacji wybranego gatunku - charakteryzuje rodzaje rozmieszczenia populacji i podaje przykłady	<i>Uczeń:</i> - określa wpływ wybranych czynników na liczebność i rozrodczość populacji - charakteryzuje	<i>Uczeń:</i> charakteryzuje niezależne od zagęszczenia czynniki ograniczające liczebność populacji	<i>Uczeń:</i> planuje i przeprowadza obserwację wybranych cech (liczebność, zagęszczenie)

		płciowa, struktura wiekowa) - wymienia czynniki wpływające na liczebność i zagęszczenie populacji - wymienia rodzaje populacji (ustabilizowana, rozwijająca się, wymierająca)	gatunków, które reprezentują każdy z rodzajów rozmieszczenia analizuje piramidy struktury wiekowej i struktury płciowej populacji	niezależne od zagęszczenia czynniki ograniczające liczebność populacji		populacji wybranego gatunku (np. mniszka lekarskiego) oraz jej struktury przestrzennej, np. na trawniku lub w parku
26.	Rodzaje oddziaływań między organizmami	<i>Uczeń:</i> - klasyfikuje zależności między organizmami na antagonistyczne i nieantagonistyczne oraz podaje ich przykłady - porównuje mutualizm obligatoryjny z mutualizmem fakultatywnym	<i>Uczeń:</i> - przedstawia obronne adaptacje ofiar drapieżników, żywicieli pasożytów oraz zjadanych roślin - przedstawia adaptacje drapieżników, pasożytów i roślinożerców do zdobywania pokarmu - na podstawie schematu przedstawia zmiany liczebności w populacji w układzie zjadający i zjadany	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia zjawisko konkurencji międzygatunkowej i konkurencji wewnątrzgatunkowej - porównuje drapieżnictwo, pasożytnictwo i roślinożerność - wyjaśnia, jakie znaczenie dla funkcjonowania ekosystemu mają pasożyty, drapieżniki i roślinożerzy	<i>Uczeń:</i> - analizuje cykliczne zmiany liczebności populacji w układzie zjadający–zjadany - wyjaśnia, jakie znaczenie ma mikoryza (współżycie roślin z grzybami) dla upraw leśnych	<i>Uczeń:</i> wyjaśnia przyczyny i skutki konkurencji międzygatunkowej i konkurencji wewnątrzgatunkowej
27.	Funkcjonowanie ekosystemu	<i>Uczeń:</i> - definiuje pojęcia: <i>biotop</i>, <i>biocenoza</i>, <i>ekosystem</i> - klasyfikuje rodzaje ekosystemów (ekosystemy naturalne, półnaturalne, sztuczne)	<i>Uczeń:</i> - konstruuje proste łańcuchy troficzne i sieci pokarmowe - wyjaśnia zjawisko krążenia materii i przepływu energii w ekosystemie	<i>Uczeń:</i> określa zależności pokarmowe i poziomy troficzne w ekosystemie na podstawie fragmentów sieci	<i>Uczeń:</i> wyjaśnia, dlaczego materia krąży w ekosystemie, a energia przez niego przepływa	<i>Uczeń:</i> - uzasadnia, która biocenoza będzie bardziej stabilna – uboga w gatunki czy różnorodna - uzasadnia, że

		• przedstawia zależności pokarmowe w biocenozie w postaci łańcucha pokarmowego • nazywa poziomy troficzne w łańcuchu pokarmowym i sieci pokarmowej	• tworzy łańcuchy pokarmowe dowolnego ekosystemu	pokarmowych		obecność w środowisku substancji toksycznych może spowodować ich kumulowanie w organizmach
28.	Czym jest różnorodność biologiczna?	<i>Uczeń:</i> • definiuje pojęcia: <i>różnorodność biologiczna, biom, biosfera</i> • wymienia typy różnorodności biologicznej (gatunkowa, genetyczna, ekosystemowa)	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje typy różnorodności biologicznej • wymienia główne czynniki geograficzne kształtujące różnorodność gatunkową i ekosystemową Ziemi • wymienia typy działań człowieka, które w największym stopniu mogą wpływać na bioróżnorodność	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje wybrane biomy • na podstawie wykresu obrazującego liczbę mieszkańców w ostatnich stuleciu podaje prognozę zmiany liczby mieszkańców i jej prawdopodobne konsekwencje dla bioróżnorodności	<i>Uczeń:</i> • na podstawie wykresu obrazującego liczbę mieszkańców w ostatnich stuleciu podaje prognozę zmiany liczby mieszkańców i jej prawdopodobne konsekwencje dla bioróżnorodności • ocenia, które działania człowieka są największymi zagrożeniami dla bioróżnorodności	<i>Uczeń:</i> • wykazuje związek pomiędzy rozmieszczeniem biomów a warunkami klimatycznymi na kuli ziemskiej • wykazuje, że działalność człowieka może być największym zagrożeniem dla bioróżnorodności
29.	Ochrona różnorodności biologicznej	<i>Uczeń:</i> • definiuje pojęcia: <i>restytucja, reintrodukcja, zrównoważony rozwój</i> • wymienia formy ochrony przyrody • przedstawia formy ochrony indywidualnej • wymienia formy współpracy	<i>Uczeń:</i> • podaje przykłady restytuowanych gatunków • przedstawia istotę zrównoważonego rozwoju • wskazuje różnice między czynną a bierną ochroną przyrody	<i>Uczeń:</i> • uzasadnia konieczność zachowania tradycyjnych odmian roślin oraz tradycyjnych ras zwierząt dla zachowania różnorodności genetycznej • opisuje międzynarodowe	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia znaczenie restytucji i reintrodukcji gatunków dla zachowania różnorodności biologicznej • podaje przykłady działań, które można podjąć w życiu codziennym w celu ochrony	<i>Uczeń:</i> • uzasadnia konieczność współpracy międzynarodowej w celu ochrony różnorodności biologicznej • na podstawie dostępnych źródeł informacji opisuje walory przyrodnicze

		międzynarodowej prowadzonej w celu ochrony różnorodności biologicznej		formy współpracy podejmowane w celu ochrony różnorodności biologicznej (CITES, Konwencja o Różnorodności Biologicznej, Agenda 21)	przyrody i bioróżnorodności i uzasadnia swój wybór	wybranego parku narodowego i rezerwatu przyrody
30.	Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Ekologia i różnorodność biologiczna”					

Autorka: Małgorzata Miękus

**Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny z biologii dla klasy drugiej szkoły ponadpodstawowej
dla zakresu rozszerzonego od 1 września 2025r. (3 godziny tygodniowo) do podręcznika Nowa Biologia na czasie ZR 2**

Lp.	Temat	Poziom wymagań				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
Rozdział 1. Wirusy, bakterie, protisty i grzyby						
1. 2.	Wirusy – molekularne pasożyty	<i>Uczeń:</i> • przedstawia budowę wirusów jako bezkomórkowych form infekcyjnych • definiuje pojęcia: <i>wirion</i>, <i>odwrotna transkrypcja</i> • wymienia cechy wirusów • wymienia drogi rozprzestrzeniania się wybranych chorób wirusowych roślin, zwierząt i człowieka • przedstawia zasady profilaktyki wybranych chorób wirusowych • wskazuje znaczenie wirusów w przyrodzie i dla człowieka • wymienia choroby wirusowe człowieka (wścieklizna, AIDS, schorzenia wywołane zakażeniem HPV, grypa, odra, ospa, różyczka, świnka, WZW typu A, B, i C	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje budowę wirionu • omawia przebieg cyklu lizogenicznego i cyklu litycznego bakteriofaga • omawia cykl infekcyjny zwierzęcego wirusa DNA • omawia cykl infekcyjny retrowirusa (wirusa HIV) • wskazuje, jakie znaczenie w zwalczaniu wirusów mają szczepienia ochronne • opisuje drogi rozprzestrzeniania się infekcji wirusowych u człowieka	<i>Uczeń:</i> • uzasadnia, że wirusy nie są organizmami • wyjaśnia różnicę między cyklem litycznym a cyklem lizogenicznym • wyjaśnia znaczenie odwrotnej transkrypcji w cyklu infekcyjnym retrowirusa • klasyfikuje wirusy na podstawie: rodzaju kwasu nukleinowego, morfologii, typu komórki gospodarza i sposobu infekcji oraz podaje odpowiednie ich przykłady • charakteryzuje wybrane choroby wirusowe człowieka	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje formy wirusów pod względem budowy morfologicznej • porównuje przebieg cyklu lizogenicznego bakteriofaga z cyklem zwierzęcego wirusa DNA • wyjaśnia działanie szczepionek stosowanych w profilaktyce chorób wirusowych • wyjaśnia, dlaczego niektóre wirusy, np. HIV, są trudno rozpoznawalne przez układ odpornościowy człowieka	<i>Uczeń:</i> • wykazuje, że obecnie do leczenia chorób człowieka można wykorzystywać wirusy • wykazuje związek budowy wirusa ze sposobem infekowania komórek
3. 4.	Klasyfikowanie organizmów	<i>Uczeń:</i> • wymienia zadania systematyki	<i>Uczeń:</i> • definiuje pojęcie: <i>takson</i>, <i>kladogram</i>, <i>takson monofiletyczny</i>, <i>takson</i>	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia, na czym polega hierarchiczny układ rang jednostek taksonomicznych	<i>Uczeń:</i> • porównuje i ocenia sposoby klasyfikowania	<i>Uczeń:</i> • wykazuje różnice między narządami homologicznymi

		- definiuje pojęcia: <i>gatunek</i>, <i>narząd homologiczny</i>, <i>narząd analogiczny</i> - wymienia główne rangi taksonów - wymienia kryteria klasyfikowania organizmów według metod opartych na podobieństwie oraz pokrewieństwie organizmów - wymienia nazwy domen i królestw świata organizmów - omawia charakterystyczne cechy organizmów należących do każdego z królestw - na podstawie drzewa rodowego wskazuje wspólnego przodka dla podanych grup organizmów	<i>parafiletyczny, takson polifiletyczny</i> - ocenia znaczenie systematyki - wyjaśnia, na czym polega nazewnictwo binominalne gatunków i podaje nazwisko jego twórcy - charakteryzuje współczesny system klasyfikacji organizmów - na podstawie drzewa filogenetycznego określa czy przedstawiony gatunek jest bliżej spokrewniony z innym gatunkiem i swój wybór uzasadnia	- określa stanowisko systematyczne wybranego gatunku rośliny i zwierzęcia - wyjaśnia różnice między narządami analogicznymi a narządami homologicznymi - wskazuje w nazwie gatunku nazwę rodzajową i epitet gatunkowy - wyjaśnia różnicę między naturalnym a sztucznym systemem klasyfikacji - porównuje cechy organizmów należących do różnych królestw świata żywego - rozdziela na drzewie filogenetycznym grupy monofiletyczne, parafiletyczne i polifiletyczne	organizmów oparte na metodach fenetycznych i filogenetycznych - ocenia stopień pokrewieństwa organizmów na podstawie analizy kladogramów - określa znaczenie biologii molekularnej w określaniu pokrewieństwa ewolucyjnego organizmów	a analogicznymi i podaje ich nietypowe przykłady wykazuje, że konieczne było wprowadzenie nowego systemu klasyfikacji organizmów opartego na domenach
5. 6.	Organizmy prokariotyczne – bakterie i archeowce	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje budowę komórki bakteryjnej - wymienia różne formy morfologiczne bakterii - przedstawia czynności życiowe bakterii - klasyfikuje bakterie w zależności od sposobu odżywiania i oddychania - wymienia sposoby rozmnażania bezpłciowego bakterii	<i>Uczeń:</i> - wymienia funkcje poszczególnych elementów komórki bakteryjnej - identyfikuje różne formy morfologiczne komórek bakterii - przedstawia różnice w budowie ściany komórkowej bakterii Gram-ujemnych i Gram-dodatnich	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia, na czym polegają różnice w budowie komórki bakterii samo- i cudzożywej - podaje argumenty za tezą, że bakterie należą do organizmów kosmopolitycznych - określa różnice między archeowcami a bakteriami - charakteryzuje poszczególne grupy bakterii w zależności od	<i>Uczeń:</i> - omawia różnice w budowie ściany komórkowej bakterii Gram-dodatnich i Gram--ujemnych - wykazuje znaczenie procesów płciowych dla zmienności genetycznej bakterii - wyjaśnia, jaką rolę odgrywają formy przetrwalnikowe w	<i>Uczeń:</i> - wykazuje na podstawie cech budowy i fizjologii, że bakterie są organizmami kosmopolitycznymi - określa różnice między oddychaniem beztlenowym a fermentacją u bakterii - wykazuje, na podstawie kilku cech budowy, że archeowce są bardzo dobrze

		• definiuje pojęcia: <i>transdukcja, transformacja, organizm kosmopolityczny, anabioza</i> • przedstawia cel i przebieg koniugacji u bakterii • przedstawia znaczenie archeowców w przyrodzie • podaje przykłady pozytywnego i negatywnego znaczenia bakterii w przyrodzie i dla człowieka • wymienia wybrane choroby bakteryjne człowieka i odpowiadające im drogi zakażenia (gruźlica, tężec, borelioza, salmonelloza, kiła, rzeżączka)	• określa wielkość komórek bakteryjnych • określa znaczenie form przetrwalnikowych w cyklu życiowym bakterii • wyjaśnia znaczenie procesów płciowych zachodzących u bakterii • określa rolę antybiotyków w leczeniu chorób bakteryjnych	sposobów odżywiania i oddychania oraz podaje ich przykłady • wyjaśnia rolę bakterii w obiegu azotu w przyrodzie • omawia etapy koniugacji komórek bakterii • omawia objawy wybranych chorób bakteryjnych człowieka • proponuje działania profilaktyczne dla wybranych chorób bakteryjnych	cyklu życiowym bakterii • wyjaśnia znaczenie wykonania antybiogramu przed zastosowaniem antybiotykoterapii	przystosowane do życia w ekstremalnych warunkach środowiska
7. 8. 9.	Protisty – proste organizmy eukariotyczne	<i>Uczeń:</i> • wymienia czynności życiowe protistów • omawia budowę komórek protistów zwierzęcych • wymienia sposoby odżywiania się protistów • definiuje pojęcia: <i>pellikula, endocytoza, egzocytoza, zarodnik, przemiana pokoleń, mikсотrofizm</i> • charakteryzuje przebieg rozmnażania się bezpłciowego i płciowego protistów • wymienia przedstawicieli poszczególnych typów protistów	<i>Uczeń:</i> • rozróżnia formy morfologiczne protistów zwierzęcych • wyjaśnia rolę wodniczek w odżywianiu i wydalaniu protistów zwierzęcych • wyróżnia główne rodzaje plech u protistów roślinopodobnych • wymienia typy zapłodnienia występujące u protistów • porównuje cechy poszczególnych typów protistów	<i>Uczeń:</i> • określa kryterium klasyfikacji protistów • charakteryzuje różne formy morfologiczne protistów • wyjaśnia, na czym polega różnica między pinocytozą a fagocytozą • omawia proces osmoregulacji zachodzący u protistów zwierzęcych • wykazuje różnice w przebiegu koniugacji u bakterii i pantofelka • omawia cykl rozwojowy zarodźca malarii, listownicy, maworka	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia, dlaczego osmoregulacja i wydalanie mają szczególne znaczenie dla protistów słodkowodnych • uzasadnia różnicę między cyklem rozwojowym z mejozą pregamiczną a cyklem rozwojowym z mejozą postgamiczną • przedstawia choroby wywołane przez protisty • omawia przemianę pokoleń	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia zjawisko endosymbiozy wtórnej jako procesu powstawania chloroplastów u protistów roślinopodobnych • uzasadnia, że istnienie niektórych protistów ma istotne znaczenie dla funkcjonowania różnych gatunków zwierząt • Porównuje według określonych kryteriów, rodzaje odżywiania się protistów

		• przedstawia cel i przebieg koniugacji u orzęsków • wymienia rodzaje materiałów zapasowych występujących u protistów roślinopodobnych • wymienia charakterystyczne cechy budowy protistów roślinopodobnych • omawia sposób odżywiania się protistów roślinopodobnych • wymienia cechy charakterystyczne dla protistów grzybopodobnych • podaje przykłady pozytywnego i negatywnego znaczenia protistów w przyrodzie i dla człowieka • wymienia wybrane choroby wywoływane przez protisty i drogi ich zarażenia (malaria, toksoplazmoza, lamblioza, rzęsiestkowica)	• wymienia barwniki fotosyntetyczne występujące u protistów roślinopodobnych • wymienia cechy budowy charakterystyczne dla poszczególnych typów protistów zwierzęcych, roślinopodobnych i grzybopodobnych • przedstawia przemiany faz jądrowych w cyklach rozwojowych protistów • opisuje na podstawie schematu cykl rozwojowy pantofelka	• wyjaśnia związek budowy z trybem życia protistów • zakłada hodowlę protistów słodkowodnych i obserwuje wybrane czynności życiowe tych protistów • wymienia cechy charakterystyczne plech protistów roślinopodobnych • porównuje typy zapłodnienia u protistów • proponuje działania profilaktyczne pozwalające na uniknięcie zarażenia protistami chorobotwórczymi	z dominującym sporofitem na przykładzie listownicy • porównuje cykle rozwojowe zarodźca malarii, maworka, pantofelka i listownicy	
10. 11.	Grzyby i porosty	<i>Uczeń:</i> • podaje cechy charakterystyczne grzybów • wymienia rodzaje strzępek • definiuje pojęcia: <i>grzybnia</i>, <i>strzępka</i>, <i>owocnik</i>, <i>mikoryza</i> • wymienia formy morfologiczne grzybów • podaje sposoby rozmnażania bezpłciowego i płciowego grzybów	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia, dlaczego grzyby są plechowcami • omawia sposoby oddychania grzybów • rozróżnia poszczególne typy grzybów • przedstawia przebieg zapłodnienia zachodzącego u grzybów (plazmogamia i kariogamia)	<i>Uczeń:</i> • porównuje sposoby rozmnażania się grzybów • porównuje cechy budowy i fizjologii poszczególnych typów grzybów • przedstawia zasady profilaktyki wybranych chorób człowieka wywoływanych przez grzyby	<i>Uczeń:</i> • określa kryteria klasyfikacji grzybów • porównuje typy mikoryz • wskazuje różnice między zarodnikami – mitosporami – a mejosporami oraz między egzosporami a endosporami	<i>Uczeń:</i> • wykazuje konieczność respektowania zasad profilaktyki chorób wywołanych przez grzyby • wyjaśnia różnice między różnymi typami zarodników • wykazuje rolę porostów w przyrodzie, posługując się

		- wymienia przedstawicieli poszczególnych typów grzybów - przedstawia znaczenie grzybów i porostów w przyrodzie i dla człowieka - przedstawia budowę i sposób życia porostu - opisuje miejsca występowania porostów - przedstawia rodzaje plech porostów (warstwowana i niewarstwowana) - wymienia sposoby rozmnażania się porostów	- określa wpływ grzybów na zdrowie i życie człowieka - rozdziela rodzaje strzępek - wymienia rodzaje zarodników - charakteryzuje korzyści dla obu organizmów uczestniczących w mikoryzie - przedstawia zależność pomiędzy grzybami a zielenicami lub sinicami tworzącymi porosty	- planuje i przeprowadza doświadczenie wykazujące, że drożdże przeprowadzają fermentację alkoholową - wyjaśnia strategię życiową porostów	- wykazuje różnice między różnymi sposobami rozmnażania płciowego grzybów - określa rolę rozmnożeń w rozmnażaniu porostów - wyjaśnia związek między organizmami wchodzącymi w skład plechy porostu	nietypowymi przykładami na podstawie różnych źródeł wiedzy
12. 13.	Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Wirusy, bakterie, protisty, grzyby”					
Rozdział 2. Różnorodność roślin						
14.	Rośliny pierwotnie wodne	<i>Uczeń:</i> - wymienia formy morfologiczne roślin pierwotnie wodnych - wymienia cechy charakterystyczne dla roślin pierwotnie wodnych - przedstawia znaczenie krasnorostów i zielenic w przyrodzie i dla człowieka	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje krasnorosty i zielenice - opisuje rozmnażanie roślin pierwotnie wodnych - rozdziela zielenice, krasnorosty	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje formy morfologiczne roślin pierwotnie wodnych - omawia przemianę pokoleń na przykładzie ulwy - opisuje endosymbiozy pierwotną	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje krasnorosty i zielenice pod względem budowy i środowiska występowania - wyjaśnia, na czym polega przemiana pokoleń u roślin pierwotnie wodnych	<i>Uczeń:</i> - przedstawia argumenty przemawiające za przynależnością zielenic, krasnorostów do królestwa roślin - Wyjaśnia szczegółowo teorię endosymbiozy dotyczącą powstawania chloroplastów u roślin
15.	Cechy roślin lądowych	<i>Uczeń:</i> - wymienia cechy środowiska lądowego - podaje cechy budowy roślin, które umożliwiły im zasiedlenie środowiska lądowego	<i>Uczeń:</i> - określa różnice między warunkami życia w wodzie i na lądzie - wymienia najważniejsze cechy roślin lądowych	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje poszczególne grupy ekologiczne roślin - opisuje cechy roślin, które umożliwiły im opanowanie środowiska lądowego	<i>Uczeń:</i> - porównuje warunki panujące w wodzie i na lądzie - wykazuje znaczenie cech przystosowawczych	<i>Uczeń:</i> charakteryzuje cechy roślin lądowych i wtórnie wodnych (barwniki, substancja zapasowa, przemiana pokoleń, organy)

		- wymienia przykłady przystosowań roślin do życia na lądzie - wymienia formy ekologiczne roślin			roślin do życia na lądzie porównuje formy ekologiczne roślin	
16. 17. 18.	Tkanki roślinne	<i>Uczeń:</i> - wymienia rodzaje tkanek roślinnych - wyjaśnia pojęcie: <i>tkanka</i> - określa rolę tkanek twórczych - wymienia charakterystyczne cechy tkanek stałych - omawia budowę epidermy - określa, czym jest korkowica - określa funkcje tkanek okrywających - wymienia rodzaje tkanek miękkiszowych - omawia budowę i funkcje tkanek wzmacniających - przedstawia budowę i funkcje tkanek przewodzących - podaje co to są plasmodesmy	<i>Uczeń:</i> - klasyfikuje i identyfikuje tkanki roślinne - wymienia charakterystyczne cechy tkanek twórczych - wymienia merystemy pierwotne i wtórne oraz określa ich funkcje - określa lokalizację merystemów w roślinie - charakteryzuje działanie merystemów pierwotnych i wtórnych - omawia znaczenie wytworów epidermy - przedstawia znaczenie aparatów szparkowych i kutykuli dla roślin lądowych - omawia budowę i funkcję poszczególnych rodzajów miękiszu - wymienia wewnętrzne i zewnętrzne utwory wydzielnicze	<i>Uczeń:</i> - klasyfikuje tkanki ze względu na różne kryteria podziału - wymienia wytwory epidermy - podaje i opisuje cechy budowy drewna i łyka, które umożliwiają tym tkankom przewodzenie substancji - omawia efekty działania kambium i fellogenu - omawia znaczenie utworów wydzielniczych - charakteryzuje tkanki wzmacniające - charakteryzuje połączenie między komórkami - rozpoznaje poszczególne tkanki roślinne na preparatach mikroskopowych, rysunkach, schematach i mikro fotografiach	<i>Uczeń:</i> - uzasadnia różnicę pomiędzy tkankami twórczymi a tkankami stałymi - porównuje budowę epidermy z budową ryzodermy - charakteryzuje sposób powstawania, budowę oraz znaczenie korkowicy - porównuje budowę i funkcję tkanek przewodzących - klasyfikuje i opisuje wiązki przewodzące - porównuje wewnętrzne i zewnętrzne utwory wydzielnicze	<i>Uczeń:</i> - wskazuje różnicę między wzrostem ograniczonym a wzrostem nieograniczonym - wyjaśnia różnicę między różnymi typami wiązek przewodzących - analizuje i wyjaśnia przystosowania tkanek przewodzących, które ułatwiają transport substancji w roślinie
19. 20.	Korzeń – organ podziemny rośliny	<i>Uczeń:</i> - wymienia główne funkcje korzenia - przedstawia i rozróżnia systemy korzeniowe	<i>Uczeń:</i> porównuje budowę palowego i wiązkowego systemu korzeniowego oraz uzasadnia, że	<i>Uczeń:</i> charakteryzuje modyfikacje budowy korzeni	<i>Uczeń:</i> wyjaśnia, w jaki sposób następuje przyrost korzenia na grubość	<i>Uczeń:</i> analizuje sposoby powstawania wtórnych tkanek merystematycznych

		• charakteryzuje budowę strefową korzenia • wymienia modyfikacje budowy korzeni	systemy te stanowią adaptację do warunków środowiska • omawia etapy przyrostu na grubość korzenia	• porównuje budowę pierwotną korzenia z budową wtórną	• porównuje różne modyfikacje korzenia i określa ich znaczenie dla rośliny • uzasadnia, że modyfikacje korzeni są adaptacją do różnych warunków środowiska i pełnionych funkcji	w korzeniu, uwzględniając efekty ich działalności • porównuje budowę korzeni roślin dwuletnich z budową korzeni roślin jednorocznych
21. 22.	Pęd. Budowa i funkcje łodygi	<i>Uczeń:</i> • wymienia funkcje łodygi • definiuje pojęcia: <i>pęd</i>, <i>bylina</i> • przedstawia budowę anatomiczną łodygi • wymienia modyfikacje budowy łodygi	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje budowę morfologiczną łodygi • omawia etapy przyrostu łodygi na grubość • podaje różnice między łodygami zielnymi a łodygami zdrewniałymi	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje modyfikacje budowy łodygi • charakteryzuje budowę wtórną łodygi • porównuje budowę łodygi paproci oraz roślin okrytonasiennych • porównuje budowę pierwotną łodygi z budową wtórną	<i>Uczeń:</i> • uzasadnia, że modyfikacje łodygi są adaptacjami do różnych warunków środowiska i pełnionych funkcji • przedstawia argumenty za tezą, że wytwarzanie podziemnych pędów u bylin jest sposobem na przetrwanie trudnych warunków środowiskowych	<i>Uczeń:</i> • analizuje sposoby powstawania wtórnych tkanek merystematycznych w łodydze, uwzględniając efekty ich działalności
23.	Budowa i funkcje liści	<i>Uczeń:</i> • wymienia funkcje liści • przedstawia budowę anatomiczną liścia • przedstawia typy liści (pojedyncze i złożone) • wymienia typy ulistnienia i unerwienia liści • wymienia modyfikacje budowy liści	<i>Uczeń:</i> • omawia rodzaje ulistnienia i unerwienia • podaje przykłady liści pojedynczych i złożonych • przedstawia budowę anatomiczną liści występujących u różnych form ekologicznych roślin	<i>Uczeń:</i> • omawia budowę morfologiczną liścia • określa funkcje poszczególnych elementów budowy liścia • klasyfikuje rodzaje liści według różnych kryteriów podziału • określa znaczenie modyfikacji liści	<i>Uczeń:</i> • uzasadnia, że modyfikacje liści są adaptacją do różnych warunków środowiska i pełnionych funkcji • wykazuje różnice w budowie różnych typów liści • wykazuje związek budowy liścia z jego funkcjami	<i>Uczeń:</i> • porównuje budowę anatomiczną liścia rośliny szpilkowej z budową anatomiczną liścia rośliny okrytozalążkowej oraz uzasadnia przyczynę różnic w ich budowie

24.	Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z tematów o roślinach pierwotnie wodnych, roślinach lądowych, tkankach roślinnych, korzeniach, łodygach i liściach (lekcje od numeru 14 do 23)					
25.	Mchy – rośliny o dominującym gametoficie	<i>Uczeń:</i> • opisuje środowisko, w którym występują mchy • wymienia charakterystyczne cechy mchów i na tej podstawie identyfikuje organizm jako przedstawiciela mszaków • opisuje budowę gametofitu mchów • przedstawia sposoby rozmnażania się mchów • podaje znaczenie mchów w przyrodzie i dla człowieka • przedstawia przykłady rodzimych gatunków mchów	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje budowę torfowców • omawia cykl rozwojowy mchów na przykładzie płonnika pospolitego • określa znaczenie wody w cyklu rozwojowym mchu • określa rolę poszczególnych elementów gametofitu i sporofitu mchów	<i>Uczeń:</i> • podaje przykłady cech łączących mchy z plechowcami i organowcami • wskazuje pokolenie diploidalne i haploidalne w cyklu rozwojowym mchu • określa miejsce zachodzenia i znaczenie mejozy w cyklu rozwojowym mchów • na podstawie cech budowy i występowania identyfikuje dany organizm jako przedstawiciela rodzimych mchów	<i>Uczeń:</i> • uzasadnia, że u mszaków występuje heteromorficzna przemiana pokoleń • porównuje budowę gametofitu z budową sporofitu u mchów • omawia znaczenie torfu dla człowieka	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia, jakie znaczenie dla rozmnażania płciowego mchów ma fakt, że te rośliny występują w zwartych kępach • wyjaśnia, w jaki sposób mchy wpływają na regulację bilansu wodnego biocenozy lasu
26. 27. 28.	Paprotniki – zarodnikowe rośliny naczyniowe	<i>Uczeń:</i> • wymienia charakterystyczne cechy paprotników i na tej podstawie identyfikuje przedstawiony organizm jako przedstawiciela paprotników • wymienia przykłady rodzimych gatunków paprociowych, widłakowych i skrzypowych • opisuje budowę gametofitu i sporofitu paprotników	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje paprociowe, widłakowe i skrzypowe • na podstawie schematu przedstawia cykl rozwojowy nercznicy samczej i skrzypu polnego • określa rolę poszczególnych elementów gametofitu i sporofitu paprotników • charakteryzuje znaczenie paprotników	<i>Uczeń:</i> • omawia budowę morfologiczną i anatomiczną paprotników • analizuje cykl rozwojowy nercznicy samczej, skrzypu polnego • omawia cykl rozwojowy rośliny różnozarodnikowej na przykładzie widliczki ostrozębnej • charakteryzuje przedstawicieli paprociowych, widłakowych i skrzypowych	<i>Uczeń:</i> • podaje cechy paprociowych, które zdecydowały o opanowaniu środowiska lądowego i osiągnięciu większych rozmiarów niż mszaki • porównuje cykle rozwojowe paprociowych, skrzypowych i widłakowych	<i>Uczeń:</i> • uzasadnia, dlaczego paprotniki należą do roślin naczyniowych • podaje cechy wspólne dla paprociowych, skrzypowych i widłakowych oraz argumentuje swoją odpowiedź

		• podaje znaczenie paprotników w przyrodzie i dla człowieka	w przyrodzie i dla człowieka • wyjaśnia pochodzenie węgla kamiennego	• wyróżnia cechy wspólne dla cyklów rozwojowych paprotników • na podstawie cech budowy i występowania identyfikuje dany organizm jako przedstawiciela rodzimych paprotników		
29. 30.	Rośliny nagonasienne	<i>Uczeń:</i> • wymienia cechy charakterystyczne dla roślin nasiennych • definiuje pojęcia: <i>zapłodnienie, zapylenie</i> • wymienia cechy charakterystyczne dla roślin nagozalążkowych • przedstawia budowę roślin nagozalążkowych na przykładzie sosny zwyczajnej • wyjaśnia genezę nazwy: <i>nagozalążkowe</i> • przedstawia budowę szyszki i nasienia sosny zwyczajnej • przedstawia znaczenie roślin nagozalążkowych w przyrodzie i dla człowieka • podaje gatunki rodzimych roślin nagonasiennych	<i>Uczeń:</i> • wymienia przystosowania roślin nagozalążkowych do lądowego trybu życia • wymienia cechy nasiennych występujące u nagozalążkowych • charakteryzuje głównych przedstawicieli roślin nagozalążkowych • przedstawia budowę kwiatu męskiego i kwiatu żeńskiego nagozalążkowych	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia znaczenie kwiatu, nasion, zalążka i łagiewki pyłkowej u roślin nagozalążkowych • przedstawia budowę kwiatu męskiego i żeńskiego rośliny nagozalążkowej • wyjaśnia przebieg cyklu rozwojowego rośliny nagozalążkowej na przykładzie sosny zwyczajnej • na podstawie cech budowy i występowania identyfikuje dany organizm jako przedstawiciela rodzimych roślin nagonasiennych	<i>Uczeń:</i> • porównuje budowę kwiatu męskiego z budową kwiatu rośliny nagozalążkowej • wykazuje związek między budową nasienia a sposobem rozprzestrzeniania się nasion roślin nagozalążkowych	<i>Uczeń:</i> • porównuje cykle rozwojowe paprotników oraz nagozalążkowych i na tej podstawie określa, jakie cechy pojawiły się u roślin nagozalążkowych oraz wyjaśnia ich znaczenie • przedstawia budowę kwiatu rośliny nagozalążkowej i określa elementy homologiczne do struktur występujących u paprotników

31. 32. 33. 34.	Rośliny okrytonasienne	<i>Uczeń:</i> • wymienia cechy roślin okrytonasiennych	<i>Uczeń:</i> • rozróżnia rośliny jednoroczne od dwuletnich i bylin	<i>Uczeń:</i> • wymienia rodzaje kwiatów u roślin	<i>Uczeń:</i> • wykazuje różnice między kwiatem wiatropylnym	<i>Uczeń:</i> • uzasadnia, dlaczego rośliny unikają samozapylenia
--------------------------	-------------------------------	---	--	--	---	--

35.	• definiuje pojęcie: <i>kwiat, kwiatostan</i> • określa, czym jest gametofit męski i gametofit żeński u roślin okrytonasiennych • wymienia formy roślin okrytonasiennych • omawia budowę kwiatu obupłciowego i wiatropylnego roślin okrytonasiennych • charakteryzuje budowę sporofitu roślin okrytonasiennych • przedstawia budowę owocu • wymienia różne typy owoców i owocostanów • podaje budowę nasienia bielkowego • wymienia sposoby rozprzestrzeniania się owoców • wymienia sposoby rozmnażania wegetatywnego roślin • przedstawia wybrane rodzime gatunki roślin okrytonasiennych • omawia znaczenie roślin okrytonasiennych w przyrodzie i dla człowieka	• podaje przykłady różnych typów kwiatostanów • omawia przebieg cyklu rozwojowego roślin okrytonasiennych • podaje cechy budowy kwiatu zapylanego przez zwierzęta • podaje mechanizmy ochrony roślin przed samozapyleniem • przedstawia przebieg podwójnego zapłodnienia u roślin okrytonasiennych • omawia sposoby rozprzestrzeniania się nasion i owoców • charakteryzuje różne rodzaje owoców • przedstawia, w jaki sposób rozmnażanie wegetatywne jest wykorzystywane w rolnictwie • charakteryzuje wybrane rodzime rośliny okrytozalążkowe	jednopiennych i dwupiętnych • omawia funkcje elementów kwiatu obupłciowego u rośliny okrytonasiennej • wyjaśnia związek między zapyleniem a zapłodnieniem • wyjaśnia na przykładach związek między budową kwiatu rośliny okrytonasiennej a sposobem jego zapyłania • charakteryzuje mechanizmy zapobiegające samozapyleniu • omawia przebieg i efekty podwójnego zapłodnienia • wymienia przykłady owoców pojedynczych (suchych i mięsistych), zbiorowych i owocostanów • ocenia znaczenie wykształcenia się nasion dla opanowania środowiska lądowego przez rośliny nasienne • rozróżnia i charakteryzuje rośliny okrytonasienne • wymienia znaczenie roślin okrytonasiennych w przyrodzie • na podstawie cech budowy i występowania identyfikuje dany organizm jako przedstawiciela	a kwiatem owadopylnym • wykazuje związek budowy kwiatów ze sposobem zapylenia • wyjaśnia różnicę między samozapyleniem a zapyleniem krzyżowym • rozróżnia typy kwiatostanów i wymienia przykłady roślin, u których dany typ kwiatostanu występuje • wyjaśnia genezę nazwy <i>rośliny okrytozalążkowe</i> • porównuje sposoby powstawania różnych typów owoców • porównuje różne sposoby rozmnażania wegetatywnego • wyjaśnia znaczenie roślin okrytonasiennych w przyrodzie i dla człowieka • wykazuje związek budowy owocu ze sposobem rozprzestrzeniania się roślin okrytonasiennych	• wyjaśnia mechanizmy ochrony roślin przed samozapyleniem • wymienia cechy roślin okrytonasiennych odróżniające je od nagonasiennych i wykazuje znaczenie adaptacyjne tych cech • wyjaśnia na przykładach związek między budową owocu a sposobem rozprzestrzeniania się roślin • na podstawie różnych źródeł wiedzy opisuje wybrane rośliny okrytonasiennych pod kątem ich leczniczych właściwości
-----	--	---	---	--	---

				rodzimych roślin okrytonasiennych		
36. 37.	Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Różnorodność roślin”					
Rozdział 3. Funkcjonowanie roślin						
38. 39. 40.	Gospodarka wodna roślin	<i>Uczeń:</i> - wymienia funkcje wody w organizmach roślin - wymienia etapy transportu wody w roślinie - opisuje apoplastyczny, symplastyczny i transmembranowy transport wody u roślin - definiuje pojęcia: <i>turgor</i>, <i>parcie korzeniowe</i>, <i>siła ssąca</i>, <i>gutacja</i>, <i>transpiracja</i>, <i>susza fizjologiczna</i> - wymienia rodzaje transpiracji - omawia bilans wodny w organizmie rośliny	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje etapy transportu wody w roślinie w poprzek korzenia - charakteryzuje rodzaje transpiracji - planuje i przeprowadza doświadczenie wykazujące, która z tkanek roślinnych przewodzi wodę - opisuje proces otwierania i zamykania aparatów szparkowych	<i>Uczeń:</i> - określa różnice między transportem apoplastycznym a transportem symplastycznym - określa skutki niedoboru wody w roślinie - definiuje pojęcia: <i>potencjał wody</i>, <i>ciśnienie hydrostatyczne</i>, <i>ciśnienie osmotyczne</i> - podaje skutki niedoboru wody w roślinie - planuje i przeprowadza doświadczenie określające wpływ czynników zewnętrznych (światła) na intensywność transpiracji - opisuje wpływ suszy fizjologicznej na bilans wodny rośliny - planuje i przeprowadza doświadczenie wykazujące wpływ braku światła na występowanie gutacji u roślin - wyjaśnia proces otwierania i zamykania aparatów szparkowych	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia mechanizm pobierania i transportu wody w roślinie - przedstawia sposób określenia potencjału wody w roślinie - wyjaśnia rolę sił kohezji i adhezji w przewodzeniu wody - wykazuje wpływ czynników zewnętrznych na bilans wodny roślin - planuje i przeprowadza doświadczenie porównujące rozmieszczenie (górna i dolna strona blaszki liściowej) aparatów szparkowych u hydrofitów, mezofitów i kserofitów - planuje obserwacje wykazującą występowanie płaczu roślin	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia znaczenie różnicy potencjału wody w układzie: gleba–roślina–atmosfera w procesie pobierania i przewodzenia wody - wykazuje związek zmian potencjału osmotycznego oraz potencjału wody z otwieraniem i zamykaniem aparatów szparkowych - planuje i przeprowadza doświadczenie dotyczącego wpływu 0,5% roztworu NaCl na pobieranie wody przez rośliny - wyjaśnia wpływ potencjału osmotycznego i potencjału wody na otwieranie i zamykanie aparatów szparkowych

41.	Gospodarka mineralna roślin	<i>Uczeń:</i> • podaje dostępne dla roślin formy wybranych makroelementów (N, S) • wymienia podstawowe makroelementy pobierane przez rośliny (N, S, Mg, K, P) • określa, na czym polega selekcja pobieranych substancji • wymienia nazwy jonów, w postaci których transportowane są azot i siarka	<i>Uczeń:</i> • podaje rolę wybranych makroelementów • podaje nazwy tkanek korzenia, w których zachodzi selekcja jonów pobieranych przez roślinę z roztworu glebowego	<i>Uczeń:</i> • przedstawia znaczenie wybranych makroelementów (N, S, Mg, K, P) dla roślin	<i>Uczeń:</i> • omawia sposób pobierania soli mineralnych przez rośliny • wyjaśnia mechanizm pobierania jonów z roztworu glebowego	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia, dlaczego jony azotanowe (V) są pobierane przez roślinę szybciej niż jony amonowe • wyjaśnia znaczenie pomp protonowych włośników w pobieraniu jonów przez roślinę
42. 43.	Fotosynteza. Transport asymilatów w roślinie	<i>Uczeń:</i> • przedstawia ogólny przebieg fotosyntezy oksygenicznej • podaje drogi transportu substratów fotosyntezy • podaje drogi, jakimi są transportowane produkty fotosyntezy • podaje nazwy tkanek, za których pośrednictwem jest transportowana sacharoza • przedstawia etapy transportu sacharozy w roślinie • definiuje pojęcia: <i>donor</i>, <i>akceptor</i>	<i>Uczeń:</i> • przedstawia przystosowania roślin do prowadzenia wymiany gazowej • przedstawia zjawisko współżycia bakterii z niektórymi roślinami • opisuje załadunek i rozładunek łyka • przedstawia przebieg transportu pionowego asymilatów w elementach przewodzących łyka	<i>Uczeń:</i> • opisuje działanie wybranych bakterii i grzybów w udostępnianiu przyswajalnych form azotu roślinom • podaje różnice między załadunkiem a rozładunkiem łyka • wyjaśnia mechanizm aktywnego transportu sacharozy w roślinie	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia przebieg fotosyntezy oksygenicznej • wyjaśnia, w jaki sposób odbywa się transport asymilatów w roślinie • wyjaśnia rolę akceptora i donora w transporcie asymilatów • wyjaśnia przyczyny transportu pionowego sacharozy	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia rolę bakterii glebowych w pozyskiwaniu przez rośliny przyswajalnych form pierwiastków • wyjaśnia, w jakiej sytuacji bulwa ziemniaka jest akceptorem asymilatów, a w jakiej – ich donorem
44.	Hormony roślinne	<i>Uczeń:</i> • wymienia charakterystyczne cechy	<i>Uczeń:</i> • określa rolę auksyn i etylenu w procesach wzrostu i rozwoju roślin	<i>Uczeń:</i> • przedstawia miejsca wytwarzania fitohormonów w roślinie i określa, jaki	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia, współdziałanie wybranych hormonów	<i>Uczeń:</i> • określa rolę fitohormonów mających znaczenie w

		fitohormonów: auksyn i etylenu • definiuje pojęcie: <i>fitohormon</i> • podaje najważniejsze funkcje hormonów roślinnych	• interpretuje wykres przedstawiający zależność wpływu stężenia auksyn na wzrost korzeni i łodygi • podaje przykłady wykorzystania fitohormonów w rolnictwie i ogrodnictwie	mają wpływ na procesy wzrostu i rozwoju roślin • wyjaśnia wpływ etylenu na dojrzewanie owoców i zrzucanie liści	roślinnych (auksyn i etylenu)	stymulowaniu reakcji obronnych roślin poddanych działaniu czynników stresowych
45. 46.	Wzrost i rozwój roślin. Kielkowanie nasion	<i>Uczeń:</i> • definiuje pojęcia: <i>wzrost rośliny, rozwój rośliny</i> • wymienia etapy ontogenezy rośliny • opisuje spoczynek względny i bezwzględny • wymienia etapy kielkowania • dzieli kielkowanie na podziemne i nadziemne i podaje przykłady roślin u których one zachodzą • wymienia czynniki, które wpływają na proces kielkowania nasion	<i>Uczeń:</i> • opisuje etapy ontogenezy rośliny • wymienia warunki spoczynku względnego i bezwzględnego nasion • przedstawia wpływ czynników wewnętrznych i zewnętrznych na proces kielkowania nasion • przedstawia przebieg kielkowania nasion, uwzględniając charakterystyczne dla tego procesu zmiany fizjologiczne i morfologiczne	<i>Uczeń:</i> • omawia różnice między spoczynkiem względnym a spoczynkiem bezwzględnym nasion • charakteryzuje procesy wzrostu i rozwoju embrionalnego rośliny dwuliściennej od momentu zapłodnienia do powstania nasienia	<i>Uczeń:</i> • planuje i przeprowadza doświadczenia określające wpływ wody, temperatury, światła na proces kielkowania nasion oraz interpretuje uzyskane wyniki • prowadzi długoterminową obserwację różnych typów kielkowania nasion (podziemne i nadziemne)	<i>Uczeń:</i> • na podstawie przeprowadzonego doświadczenia wykazuje i uzasadnia rolę liścieni we wzroście i rozwoju siewki rośliny
47. 48.	Rozwój wegetatywny i rozwój generatywny roślin	<i>Uczeń:</i> • opisuje etapy rozwoju wegetatywnego rośliny • definiuje pojęcia: <i>biegunowość, dominacja wierzchołkowa</i> • wymienia sposoby rozmnażania wegetatywnego roślin	<i>Uczeń:</i> • wskazuje rolę wierzchołków wzrostu i merystemów bocznych w rozwoju wegetatywnym • charakteryzuje sposoby rozmnażania wegetatywnego roślin • określa wpływ fitohormonów na rozwój wegetatywny roślin	<i>Uczeń:</i> • określa, na czym polega biegunowość rośliny • porównuje rozmnażanie wegetatywne z rozmnażaniem generatywnym roślin • charakteryzuje procesy, które zachodzą w okresie wzrostu u roślin	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia rolę wierzchołków wzrostu i merystemów bocznych w rozwoju wegetatywnym roślin • wyjaśnia wpływ auksyn i etylenu na rozwój wegetatywny i generatywny roślin	<i>Uczeń:</i> • wykazuje zależność przyrostu wtórnego od działania tkanek twórczych i fitohormonów • wyjaśnia mechanizm działania auksyn na wzrost wydłużeniowy komórek

		• podaje przykłady roślin monokarpicznych i polikarpicznych	• podaje, które etapy cyklu życiowego rośliny składają się na stadium wegetatywne, a które – na generatywne • określa różnicę między roślinami monokarpicznymi a polikarpicznymi	• planuje i przeprowadza doświadczenie, którego celem jest zbadanie wpływu etylenu na dojrzewanie owoców • przedstawia przebieg zawiązywania się i dojrzewania owoców	• planuje i przeprowadza doświadczenie, którego celem jest zbadanie biegunowości pędów rośliny	• planuje i przeprowadza doświadczenia, którego celem jest wykazanie roli stożka wzrostu w dominacji wierzchołkowej u roślin
49.	Spoczynek i starzenie się roślin	<i>Uczeń:</i> • definiuje spoczynek względny i bezwzględny roślin	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje spoczynek względny i bezwzględny roślin • przedstawia, w jaki sposób przebiega zimowy spoczynek drzew	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia wpływ fitohormonów (auksyn i etylenu) na spoczynek i starzenie się roślin	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia rolę warstwy odcinającej w obrębie ogonków liściowych i szypułek owoców	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia znaczenie przystosowawcze spoczynku drzew rosnących w klimacie umiarkowanym
50. 51.	Ruchy roślin	<i>Uczeń:</i> • przedstawia nastie i tropizmy jako reakcje roślin na bodźce • wymienia rodzaje ruchów roślin oraz podaje ich przykłady • przedstawia rodzaje bodźca w różnych typach tropizmów • podaje podstawową różnicę między tropizmem a nastiami wynikającą z rodzaju bodźca • wymienia typy tropizmów • wymienia rodzaje nastii	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia różnicę między tropizmami a nastiami • charakteryzuje rodzaje tropizmów i nastii w zależności od rodzaju bodźca zewnętrznego	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia mechanizm fototropizmu • przedstawia mechanizm powstawania ruchów wzrostowych i turgorowych • wyjaśnia przyczynę odmiennej reakcji korzenia i łodygi na działanie siły grawitacyjnej • omawia przykłady nastii • planuje i przeprowadza doświadczenie wykazujące różnice geotropizmu korzenia i pędu i interpretuje uzyskane wyniki	<i>Uczeń:</i> • wykazuje różnicę między tropizmem dodatnim a tropizmem ujemnym • wyjaśnia znaczenie auksyn w ruchach wzrostowych roślin • planuje i przeprowadza doświadczenie mające na celu wykazanie różnic fototropizmu korzenia i pędu	<i>Uczeń:</i> • uzasadnia, że nastie mogą mieć charakter ruchów turgorowych i wzrostowych
52. 53.	Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Funkcjonowanie roślin”					

Rozdział 4. Różnorodność bezkręgowców						
54.	Kryteria klasyfikacji zwierząt	<i>Uczeń:</i> - definiuje pojęcia: <i>zwierzęta dwuwarstwowe, zwierzęta trójwarstwowe</i> - określa rodzaj symetrii ciała u podanych zwierząt - klasyfikuje i podaje przykłady zwierząt na podstawie następujących kryteriów: wykształcenie tkanek, rodzaj symetrii ciała, liczba listków zarodkowych, występowanie lub brak wtórnej jamy ciała	<i>Uczeń:</i> - wymienia etapy rozwoju zarodkowego u zwierząt - przedstawia podział zwierząt na acelomatyczne, pseudocelomatyczne i celomatyczne - przedstawia przebieg rozwoju zarodkowego zwierząt	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje przebieg bruzdkowania i gastrulacji - wykazuje związek budowy ciała o symetrii promienistej z trybem życia zwierząt - charakteryzuje zwierzęta celomatyczne, pseudocelomatyczne i celomatyczne	<i>Uczeń:</i> - klasyfikuje zwierzęta celomatyczne ze względu na rodzaj segmentacji i obecność lub brak struny grzbietowej - uzasadnia związek między symetrią ciała a budową zwierzęcia i jego trybem życia	<i>Uczeń:</i> na podstawie drzewa filogenetycznego wykazuje pokrewieństwo między grupami zwierząt
55. 56.	Tkanka nabłonkowa	<i>Uczeń:</i> - klasyfikuje tkanki zwierzęce - definiuje pojęcie: <i>tkanka</i> - omawia budowę tkanki nabłonkowej - wymienia rodzaje nabłonków jednowarstwowych i wielowarstwowych - przedstawia funkcje tkanki nabłonkowej - wymienia rodzaje gruczołów - wymienia połączenia międzykomórkowe u zwierząt	<i>Uczeń:</i> - rozpoznaje tkankę nabłonkową na preparacie mikroskopowym, mikrofotografii, schemacie - określa kryteria podziału nabłonków: na podstawie liczby warstw komórek, kształtu komórek i pełnionych funkcji - podaje funkcje gruczołów oraz dzieli te struktury na gruczoły wydzielania wewnętrznego i zewnętrznego	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje nabłonki pod względem budowy, pełnionej funkcji i miejsca występowania - przedstawia znaczenie połączeń międzykomórkowych w tkankach zwierzęcych	<i>Uczeń:</i> - wykazuje związek budowy tkanki nabłonkowej z pełnioną funkcją - wykazuje różnice między rodzajami połączeń międzykomórkowych	<i>Uczeń:</i> określa pochodzenie poszczególnych rodzajów tkanek
57. 58.	Tkanka łączna	<i>Uczeń:</i> - wymienia cechy tkanki łącznej - klasyfikuje tkanki łączne	<i>Uczeń:</i> rozpoznaje różne tkanki łączne na preparatach mikroskopowych,	<i>Uczeń:</i> charakteryzuje pod względem budowy, roli i występowania tkanki łączne właściwe	<i>Uczeń:</i> wyjaśnia związek budowy tkanek podporowych	<i>Uczeń:</i> wyjaśnia, w jaki sposób tkanka tłuszczowa brunatna

		- wymienia rodzaje tkanek łącznych - przedstawia podstawowe funkcje tkanki łącznej - wymienia białka tkanki łącznej i podaje ich funkcje - wymienia przykłady tkanek łącznych właściwych, podporowych i płynnych - wymienia składniki osocza i elementy morfotyczne krwi - określa, czym jest hemolimfa i podaje jej funkcje oraz miejsce występowania - przedstawia budowę tkanki chrzęstnej i kostnej	mikrofotografiach lub schematach - charakteryzuje tkanki łączne właściwe, podporowe i płynne - podaje kryteria podziału tkanek łącznych: ze względu na budowę i pełnione funkcje - wskazuje funkcje tkanki chrzęstnej i kostnej - charakteryzuje poszczególne elementy morfotyczne krwi	- porównuje rodzaje tkanek chrzęstnych i kostnych pod względem budowy i miejsca występowania - wyjaśnia, jakie znaczenie mają komórki kościotwórcze i kościogubne	z pełnionymi przez nie funkcjami porównuje skład i funkcję krwi, limfy oraz hemolimfy	pełni funkcję termoregulacyjną wykazuje związek między występowaniem dużej ilości włókien białkowych w tkance łącznej a miejscem jej występowania i pełnioną funkcją
59. 60.	Tkanka nerwowa i mięśniowa	<i>Uczeń:</i> - podaje ogólne cechy budowy tkanki mięśniowej - omawia budowę i rolę elementów tkanki nerwowej - przedstawia budowę neuronu - definiuje pojęcia: <i>impuls nerwowy, synapsa</i> - wymienia rodzaje synaps (chemiczną i elektryczną) - podaje kolejne poziomy organizacji budowy ciała zwierząt - wymienia układy narządów budujących ciała zwierząt	<i>Uczeń:</i> - rozpoznaje tkankę mięśniową i nerwową na preparacie mikroskopowym, mikrofotografii, schemacie - wymienia funkcje komórek glejowych - porównuje rodzaje tkanki mięśniowej	<i>Uczeń:</i> - opisuje poszczególne rodzaje tkanki mięśniowej - określa różnice budowy i działania między synapsą elektryczną a synapsą chemiczną - wyjaśnia, na czym polega pobudliwość tkanki mięśniowej i nerwowej - przedstawia przystosowania w budowie neuronu do przewodzenia i przekazywania impulsów nerwowych	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia związek budowy tkanki nerwowej i mięśniowej z pełnionymi przez nie funkcjami - porównuje pod względem budowy i sposobu funkcjonowania tkanki: mięśniową gładką, poprzecznie prążkowaną serca oraz poprzecznie prążkowaną szkieletową - wyjaśnia przystosowania w budowie neuronu do	<i>Uczeń:</i> wyjaśnia zmiany, jakie zachodzą w komórce mięśnia w czasie skurczu

					przewodzenia i przekazywania impulsu nerwowego	
61.	Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z treści dotyczących klasyfikacji zwierząt i tkanek zwierzęcych					
62.	Parzydełkowce - zwierzęta dwuwarstwowe	<i>Uczeń:</i> • przedstawia środowisko i tryb życia parzydełkowców • przedstawia ogólną budowę ciała parzydełkowców • wymienia podstawowe czynności życiowe parzydełkowców i w jaki sposób je spełnia • definiuje pojęcie: <i>przemiana pokoleń</i> • podaje znaczenie parzydełkowców w przyrodzie i dla człowieka	<i>Uczeń:</i> • omawia sposób wykonywania ruchów i przemieszczania się parzydełkowców • charakteryzuje sposoby rozmnażania się parzydełkowców • omawia sposoby trawienia u parzydełkowców • definiuje pojęcie <i>cialko brzeżne (ropalia)</i>	<i>Uczeń:</i> • porównuje budowę polipa z budową meduzy • wymienia funkcje i miejsca występowania poszczególnych rodzajów komórek ciała parzydełkowców • charakteryzuje budowę ściany ciała parzydełkowca • omawia przemianę pokoleń u parzydełkowców na przykładzie chełbii modrej • wyjaśnia znaczenie parzydełkowców w przyrodzie i dla człowieka	<i>Uczeń:</i> • wskazuje podobieństwa i różnice między wewnętrzną a zewnętrzną ścianą ciała u parzydełkowca • omawia budowę i znaczenie parzydełek • wyjaśnia rolę koralowców w tworzeniu raf koralowych • określa, które stadium w cyklu rozwojowym chełbii rozmnaża się płciowo, a które bezpłciowo, podaje ich ploidalność	<i>Uczeń:</i> • wykazuje cechy pozwalające odróżnić parzydełkowce od innych zwierząt • uzasadnia twierdzenie, że mezoglei nie można uznać za tkankę • charakteryzuje grupy systematyczne parzydełkowców i podaje przykłady ich przedstawicieli
63. 64.	Plazińce – zwierzęta spłaszczone grzbieto-brzusznie	<i>Uczeń:</i> • przedstawia ogólną budowę ciała płazińców • definiuje pojęcia: <i>żywiciel pośredni, żywiciel ostateczny, obojnak, zapłodnienie krzyżowe</i> • wymienia grupy systematyczne płazińców i podaje ich przedstawicieli • wymienia gatunki pasożytnicze płazińców, które mogą stanowić	<i>Uczeń:</i> • definiuje pojęcia: <i>statocysta, partenogeneza</i> • wyjaśnia znaczenie nabłonka w postaci syncytium u płazińców pasożytniczych • przedstawia budowę wewnętrzną płazińców • przedstawia sposoby rozmnażania się płazińców • proponuje działania profilaktyczne mające na	<i>Uczeń:</i> • omawia budowę worka powłokowo-mięśniowego • omawia budowę układu pokarmowego wyprawka • omawia budowę i funkcje układu wydalniczego płazińców • przedstawia cykl rozwojowy tasiemca nieuzbrojonego, tasiemca uzbrojonego, bruzdogłowca szerokiego i motylicy wątrobowej	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje rozmnażanie płazińców • wykazuje różnicę między rozwojem prostym a rozwojem złożonym u płazińców • porównuje przebieg cykli rozwojowych u tasiemca uzbrojonego, nieuzbrojonego,	<i>Uczeń:</i> • określa cechy pozwalające odróżnić płazińce od innych zwierząt, uzasadnia swój wybór

		zagrożenie dla zdrowia lub życia człowieka • podaje, że ścianę ciała płazińców stanowi wór powłokowo-mięśniowy • podaje nazwę typu układów wydalniczego płazińców • omawia sposoby odżywiania się płazińców • wymienia przykłady adaptacji tasiemców do pasożytniczego trybu życia • podaje żywicieli pośrednich i ostatecznych u wybranych płazińców • omawia znaczenie płazińców w przyrodzie i dla człowieka	celu zmniejszenie prawdopodobieństwa zarażenia człowieka płazińcami pasożytniczymi • wyjaśnia, w jaki sposób u płazińców zachodzi wymiana gazowa i transport substancji • za pomocą schematu opisuje przebieg cyklu rozwojowego wybranych płazińców		bruzdogłowca i motylicy wątrobowej	
65. 66.	Nicenie – zwierzęta o obłym, nieczłonowanym ciele	<i>Uczeń:</i> • przedstawia ogólną budowę ciała nicieni • definiuje pojęcia: <i>dymorfizm płciowy, oskórek, linienie</i> • wymienia gatunki pasożytnicze nicieni, które mogą stanowić zagrożenie dla zdrowia lub życia człowieka • określa, że ścianę ciała nicieni stanowi wór powłokowo-mięśniowy • podaje nazwę typu układu wydalniczego nicieni	<i>Uczeń:</i> • przedstawia budowę wewnętrzną nicieni • przedstawia sposoby rozwoju nicieni • proponuje działania profilaktyczne mające na celu zmniejszenie prawdopodobieństwa zarażenia człowieka nicieniami pasożytniczymi • wyjaśnia, w jaki sposób u nicieni zachodzi wymiana gazowa i transport substancji	<i>Uczeń:</i> • omawia pokrycie ciała u nicieni • charakteryzuje budowę układu pokarmowego nicieni • omawia budowę układów wydalniczego nicieni • wyjaśnia sposób rozmnażania się i rozwoju nicieni • charakteryzuje cykl rozwojowy glisty ludzkiej i włośnia krętego • wykazuje, że u nicieni występuje pseudoceloma	<i>Uczeń:</i> • wykazuje związek budowy nicienia ze środowiskiem życia, w którym występuje • wyjaśnia, dlaczego w przypadku stwierdzenia zarażenia nicieniem jednej osoby w rodzinie leczeniu podlegają wszyscy jej członkowie	<i>Uczeń:</i> • uzasadnia wybór tych cech, które pozwalają odróżnić nicienie od innych zwierząt • wyróżnia cechy nicieni, które pozwoliły tym zwierzętom opanować różnorodne środowiska, a następnie uzasadnia swój wybór

		• wymienia przykłady adaptacji wybranych nicieni do pasożytniczego trybu życia • podaje żywicieli wybranych nicieni • wskazuje drogi zarażenia człowieka nicieniami pasożytniczymi • omawia znaczenie nicieni w przyrodzie i dla człowieka	• na podstawie schematu cyklu rozwojowego włośnia krętego i glisty ludzkiej omawia przebieg tych cyklów			
67. 68.	Pierścienice – bezkręgowce o wyraźnej metamerii	<i>Uczeń:</i> • przedstawia ogólną budowę ciała pierścienic • definiuje pojęcia: <i>segmentacja (metameria)</i>, <i>hydroszkielet</i>, <i>cefalizacja</i>, <i>zapłodnienie krzyżowe</i> • charakteryzuje tryb życia pierścienic • wymienia grupy systematyczne należące do pierścienic i podaje ich przedstawicieli • podaje nazwę typu układu wydalniczego pierścienic • wymienia cechy budowy anatomicznej wspólne dla wszystkich pierścienic • wymienia cechy budowy pijawek o znaczeniu przystosowawczym do pasożytniczego trybu życia • omawia znaczenie pierścienic w przyrodzie i dla człowieka	<i>Uczeń:</i> • omawia budowę układu pokarmowego pierścienic • omawia wewnętrzną budowę ciała pierścienic na przykładzie dżdżownicy • wyjaśnia, w jaki sposób u pierścienic zachodzi wymiana gazowa i transport substancji • omawia budowę układów krwionośnego u pierścienic • omawia sposób rozmnażania się pierścienic • opisuje funkcjonowanie narządów zmysłów u pierścienic • wyjaśnia, na czym polega zapłodnienie krzyżowe u dżdżownicy	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia różnicę między metamerią homonomiczną a metamerią heteronomiczną • wymienia funkcje parapodiów • charakteryzuje budowę i funkcje układu wydalniczego pierścienic • opisuje, na czym polega cefalizacja • omawia pokrycie ciała u pierścienic i wskazuje na jego związek z środowiskiem, w jakim te zwierzęta żyją • podaje podobieństwa i różnice w rozmnażaniu się wieloszczetów, skąposzczetów i pijawek • wyjaśnia znaczenie siodełka u skąposzczetów i pijawek	<i>Uczeń:</i> • omawia budowę morfologiczną odcinka głowowego ciała nereidy • omawia budowę morfologiczną parapodium nereidy • wyjaśnia działanie szkieletu hydraulicznego u dżdżownicy • podaje cechy budowy odróżniające pijawki od innych pierścienic	<i>Uczeń:</i> • uzasadnia różnice w rozmnażaniu i rozwoju skąposzczetów, wieloszczetów i pijawek • wykazuje związek między budową morfologiczną i anatomiczną a przystosowaniem do pasożytniczego trybu życia pijawek

				• omawia etapy ruchu lokomotorycznego na przykładzie dżdżownicy		
69. 70. 71. 72.	Stawonogi – zwierzęta o członowanych odnóżach	<i>Uczeń:</i> • przedstawia ogólną budowę ciała stawonogów • dzieli stawonogi na trzy skorupiaki, pajęczaki i owady i podaje ich przedstawicieli • definiuje pojęcia: <i>przeobrażenie zupełne, przeobrażenie niezupełne, imago, poczwarka</i> • przedstawia budowę powłoki ciała stawonogów • porównuje grupy stawonogów pod względem liczby par odnóży i tagm • omawia modyfikacje odnóży u owadów • podaje nazwy narządów wymiany gazowej stawonogów • podaje rodzaje odnóży u stawonogów • wskazuje położenie poszczególnych układów narządów na schemacie budowy stawonoga • podaje nazwy narządów wydalania i osmoregulacji u stawonogów • omawia przebieg rozwoju złożonego z przeobrażeniem niezupełnym i zupełnym	<i>Uczeń:</i> • wymienia typy aparatów gębowych owadów i podaje przykłady owadów, u których one występują • wymienia typy odnóży owadów i podaje przykłady owadów, u których one występują • omawia budowę, liczbę i funkcję skrzydeł u owadów • wymienia rodzaje ruchów wykonywanych przez stawonogi • definiuje pojęcia: <i>miksocel, hemolimfa</i> • wymienia przykłady zwierząt o rozwoju złożonym z przeobrażeniem zupełnym i niezupełnym • omawia różne sposoby odżywiania się stawonogów w zależności od rodzaju spożywanego pokarmu • charakteryzuje skorupiaki, pajęczaki oraz owady • wyjaśnia znaczenie stawonogów w przyrodzie i dla człowieka	<i>Uczeń:</i> • porównuje budowę morfologiczną i anatomiczną skorupiaków, pajęczaków i owadów • omawia budowę układu pokarmowego i wydalniczego stawonogów • porównuje budowę narządów oddechowych stawonogów żyjących w wodzie i na lądzie • omawia sposób działania otwartego układu krwionośnego stawonogów • wyjaśnia, na czym polegają partenogeneza i heterogonia u stawonogów • wyjaśnia rolę pokładełka • charakteryzuje funkcjonowanie narządów zmysłów u stawonogów	<i>Uczeń:</i> • uzasadnia, że stawonogi przystosowały się do pobierania różnorodnego pokarmu • wyjaśnia rolę ostiów w sercu • omawia budowę oka złożonego występującego u owadów • wyjaśnia rolę narządów tympanalnych • porównuje budowę anatomiczną skorupiaków, owadów i pajęczaków • wymienia przystosowania w budowie i funkcjonowaniu stawonogów do życia w różnorodnych typach środowisk • wyjaśnia różnice w przebiegu rozwoju złożonego z przeobrażeniem niezupełnym i z przeobrażeniem zupełnym	<i>Uczeń:</i> • podaje i wyjaśnia zalety oraz wady wynikające z pokrycia ciała twardym oskórkiem • porównuje stawonogi wodne i lądowe pod względem budowy narządów wydalniczych oraz usuwanych produktów przemiany materii • podaje cechy, które pozwalają odróżnić stawonogi od innych zwierząt i uzasadnia swój wybór • wyjaśnia różnice między poszczególnymi grupami stawonogów

		• podaje przedstawicieli poszczególnych grup stawonogów			• wyjaśnia znaczenie stawonogów w przyrodzie i dla człowieka	
73. 74.	Mięczaki – zwierzęta o miękkim niesegmentowanym ciele	<i>Uczeń:</i> • podaje miejsce występowania mięczaków • definiuje pojęcia: <i>tarka, anabioza</i> • przedstawia ogólną budowę ciała mięczaków na przykładzie ślimaka • wymienia cechy budowy charakterystyczne dla wszystkich przedstawicieli mięczaków • przedstawia podział mięczaków na ślimaki, małże i głowonogi • wymienia przykłady gatunków należących do poszczególnych grup mięczaków • omawia znaczenie mięczaków w przyrodzie i dla człowieka	<i>Uczeń:</i> • omawia budowę układu pokarmowego mięczaków i sposoby pobierania przez nie pokarmu • charakteryzuje rozmnażanie się mięczaków • wykazuje, że małże są filtratorami • wyjaśnia, w jaki sposób zachodzi przepływ krwi w układzie krwionośnym mięczaków • charakteryzuje narządy zmysłów u mięczaków	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia budowę i funkcje muszli u mięczaków • charakteryzuje budowę i sposób funkcjonowania narządów oddechowych u mięczaków zasiedlających środowiska wodne i lądowe • omawia budowę układu krwionośnego głowonogów • omawia wydalanie i osmoregulację u mięczaków	<i>Uczeń:</i> • porównuje budowę zewnętrzną i budowę muszli u poszczególnych gromad mięczaków • wyjaśnia znaczenie mięczaków w przyrodzie i dla człowieka • wskazuje charakterystyczne cechy budowy morfologicznej poszczególnych grup mięczaków umożliwiające ich identyfikację	<i>Uczeń:</i> • uzasadnia twierdzenie, że głowonogi są mięczakami o najwyższym stopniu złożoności budowy • wymienia cechy budowy pozwalające odróżnić mięczaki od innych zwierząt, a następnie uzasadnia swój wybór • charakteryzuje grupy systematyczne mięczaków
75.	Szkarłupnie – bezkręgowce z układem wodnym	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje środowisko i tryb życia szkarłupni • przedstawia ogólną budowę ciała szkarłupni • podaje podział szkarłupni na liliowce, rozgwiazdy, wężowidła, strzykwy i jeżowce	<i>Uczeń:</i> • omawia czynności życiowe szkarłupni • opisuje budowę i działanie układu wodnego • opisuje funkcje narządów zmysłów u szkarłupni	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje budowę wewnętrzną szkarłupni na przykładzie rozgwiazdy • omawia sposób odżywiania się i budowę układu pokarmowego szkarłupni • wyjaśnia, w jaki sposób zachodzą wymiana gazowa,	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia znaczenie szkarłupni w przyrodzie i dla człowieka • omawia sposób rozmnażania się szkarłupni	<i>Uczeń:</i> • wykazuje, iż szkarłupnie są nietypowymi bezkręgowcami, uwzględniając ich cechy regresywne i progresywne • porównuje tryb życia i budowę morfologiczną

		- wymienia funkcje układu wodnego (ambulakralnego) szkarłupni - omawia znaczenie szkarłupni w przyrodzie i życiu człowieka		transport substancji oraz wydalanie i osmoregulacja u szkarłupni charakteryzuje budowę i funkcje układu wodnego (ambulakralnego)		liliowców, rozgwiazd, wężowideł, jeżowców i strzykw
76.	Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności od parzydelkowców do szkarłupni					
Rozdział 5. Różnorodność kręgowców						
77.	Cechy charakterystyczne kręgowców	<i>Uczeń:</i> - wymienia cechy wspólne wszystkich kręgowców - wymienia grupy kręgowców - definiuje pojęcia: <i>zwierzęta ektotermiczne, zwierzęta endotermiczne</i> - podaje przykłady zwierząt stałocieplnych i zmiennocieplnych oraz owodniowców i bezowodniowców - podaje typy narządów wymiany gazowej u kręgowców - wymienia błony płodowe i u kogo występują	<i>Uczeń:</i> - przedstawia drzewo rodowe kręgowców - wyказuje różnice między organizmami stałocieplnymi a organizmami zmiennocieplnymi - podaje przykłady organizmów, które są ektotermami, oraz tych, które nazywane są endotermami - omawia funkcje błon płodowych	<i>Uczeń:</i> - przedstawia przykłady sposobów regulacji temperatury ciała u zwierząt endotermicznych i ektotermicznych - wyjaśnia sposoby pozyskiwania przez kręgowce ciepła niezbędnego do ogrzania organizmu - charakteryzuje cechy wspólne kręgowców	<i>Uczeń:</i> - porównuje cechy głównych grup kręgowców - na podstawie cech pozwalających rozróżnić poszczególne grupy kręgowców, identyfikuje wybrane organizmy jako przedstawicieli danej grupy systematycznej kręgowców - wyjaśnia sposoby regulacji ciała u zwierząt ektotermicznych i u zwierząt endotermicznych	<i>Uczeń:</i> - omawia etapy ewolucji łuków skrzelowych u poszczególnych grup kręgowców - wyjaśnia, czym jest bilans cieplny u ptaków i ssaków - wyказuje, że przedstawione drzewo rodowe odzwierciedla ewolucyjny rozwój kręgowców
78. 79. 80.	Ryby – kręgowce pierwotnie wodne	<i>Uczeń:</i> - wymienia cechy charakterystyczne ryb - wymienia płetwy parzyste i nieparzyste oraz ich funkcje - na podstawie schematu omawia ogólną budowę ciała ryb	<i>Uczeń:</i> - wyказuje związek kształtu ciała ryb z warunkami, w których te zwierzęta żyją - wyjaśnia mechanizm wymiany gazowej u ryb - wyjaśnia znaczenie linii bocznej	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje budowę i funkcje układu szkieletowego ryb - omawia elementy budowy układu pokarmowego ryb - omawia budowę i funkcje układu oddechowego ryb	<i>Uczeń:</i> - omawia budowę mózgowia u ryby kostnoszkieletowej - proponuje działania mające na celu ochronę różnorodności gatunkowej ryb	<i>Uczeń:</i> - wyказuje konieczność regulacji osmotycznej u ryb żyjących w różnych środowiskach wodnych - wyказuje różnice między rybami chrzęstnoszkieletowymi

		• podaje podział ryb na grupy: chrzęstnoszkieletowe, promieniopłetwe i mięśniopłetwe oraz podaje przedstawicieli tych grup • definiuje pojęcia: <i>tarło</i>, <i>ikra</i>, <i>tryskawka</i>, <i>osmoregulacja</i> • wskazuje cechy, które stanowią przystosowanie do życia w wodzie • przedstawia budowę i funkcjonowanie układu krwionośnego ryb • wymienia azotowe produkty przemiany materii u ryb • wymienia typy nerek u ryb • charakteryzuje sposób rozmnażania się ryb • podaje cel i rodzaje wędrówek ryb • omawia znaczenie ryb w przyrodzie i dla człowieka	• omawia budowę i funkcje skrzelu ryb • definiuje pojęcie: <i>serce żylne</i> • omawia znaczenie i działanie pęcherza pławnego • omawia budowę i funkcjonowanie narządów zmysłów u ryb • opisuje rozmnażanie i rozwój ryb • podaje przykłady potwierdzające, że kształt ciała ryby odbiegający od typowego dla nich wzorca wynika z adaptacji do życia w różnych warunkach środowiska wodnego • opisuje wędrówki ryb na przykładach • podaje, jakie elementy ciała ryby biorą udział podczas poruszania się tych zwierząt w wodzie	• omawia budowę układu nerwowego ryb • omawia działanie pokryw skrzelowych i tryskawki u ryb • wyjaśnia, na czym polega mechanizm przeciwpływów u ryb • charakteryzuje budowę i funkcje układu krwionośnego i wydalniczego ryb • opisuje, w jaki sposób zachodzi osmoregulacja u ryb kostnoszkieletowych, kostnoszkieletowych słonowodnych i chrzęstnoszkieletowych słonowodnych • uzasadnia, że ryby są dobrze przystosowane do życia w wodzie • wyjaśnia znaczenie ryb w przyrodzie i dla człowieka	• wykazuje na podstawie cech morfologicznych i fizjologicznych przystosowania ryb do środowiska wodnego • wyjaśnia mechanizm poruszania się ryb w wodzie • wyjaśnia, na jakiej zasadzie u ryb chrzęstnoszkieletowych, słonowodnych i słodkowodnych odbywa się wydalanie oraz osmoregulacja	a promieniopłetwymi i mięśniopłetwymi • uzasadnia, że często działalność człowieka jest zagrożeniem dla różnorodności biologicznej ryb • uzasadnia, że rybom prowadzącym przydenny tryb życia nie jest potrzebny jest pęcherz pławny • wykazuje związek między środowiskiem życia ryb (słonowodne i słodkowodne) a rodzajem wydalanego azotowego produktu przemiany materii • wyjaśnia, w jakim celu niektóre ryby mają narządy elektryczne
81. 82.	Plazy – kręgowce dwuśrodowiskowe	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje środowisko życia płazów • wyjaśnia pojęcia: <i>zwierzęta ureoteliczne</i>, <i>skrzel</i>, <i>kijanka</i> • przedstawia budowę i funkcje skóry płazów • wyróżnia w gromadzie płazów następujące grupy: płazy ogoniaste, płazy	<i>Uczeń:</i> • opisuje sposoby wymiany gazowej u dorosłych płazów i ich larw • charakteryzuje różnorodność gatunkową płazów, uwzględniając podział na grupy:	<i>Uczeń:</i> • omawia cechy budowy i funkcje szkieletu płazów na przykładzie szkieletu żaby • charakteryzuje budowę układu pokarmowego i sposób odżywiania się płazów	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia mechanizm wentylacji płuc u żaby • przedstawia budowę mózgowia płaza • wyjaśnia, dlaczego – pomimo braku przegrody w komorze serca – do tkanek docelowych płazów	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia, dlaczego zdecydowana większość płazów nie może przetrwać w środowisku suchym • uzasadnia, że działalność człowieka może być zagrożeniem

		bezogonowe i płazy beznogie oraz podaje ich przedstawicieli - wymienia główne elementy szkieletu osiowego żaby - wymienia narządy wymiany gazowej u dorosłych płazów i u ich larw - wymienia elementy układu wydalniczego płaza - wymienia cechy charakterystyczne układu krwionośnego płazów, w tym budowy serca - omawia rozmnażanie się płazów - wymienia przystosowania płazów do życia w środowisku wodnym i w środowisku lądowym - omawia znaczenie płazów w przyrodzie i dla człowieka	ogoniaste, bezogonowe i beznogie - charakteryzuje rozwój płazów bezogonowych na przykładzie żaby - podaje nazwę elementu, który zapobiega mieszanii się obu rodzajów krwi (odtlenowanej i utlenowanej) płynącej przez stożek tętniczy i wyjaśnia jej działanie - przedstawia rozwój płazów bezogonowych - opisuje cechy płazów, które umożliwiają im życie na lądzie, oraz te, które umożliwiają im życie w wodzie - na podstawie schematu opisuje mechanizm wentylacji płuc u płazów - na podstawie schematów omawia cykl rozwojowy żaby trawnej	- omawia budowę układu oddechowego płazów - charakteryzuje budowę układu nerwowego płazów - wyjaśnia znaczenie poszczególnych narządów zmysłów płazów - omawia proces wydalania u płazów - charakteryzuje rozmnażanie i rozwój płazów - wymienia charakterystyczne cechy budowy i trybu życia kijanek - proponuje działania mające na celu ochronę różnorodności gatunkowej płazów - wyjaśnia, w jaki sposób płazy są przystosowane do życia w środowiska wodnym i środowisku lądowym - porównuje rozwój różnych grup płazów	jest dostarczana odpowiednia ilość tlenu - wyказuje różnice między wentylacją płuc a wymianą gazową zachodzącą w płucach płaza - analizuje modyfikacje budowy i czynności wybranych narządów zmysłów u płazów związane z ich funkcjonowaniem w warunkach środowiska lądowego - uzasadnia znaczenie budowy poszczególnych narządów i układów narządów w przystosowaniu do życia płaza w środowisku wodnym oraz środowisku lądowym	dla różnorodności biologicznej płazów - wyjaśnia związek między wykształceniem narządu wymiany gazowej w postaci płuc a modyfikacją budowy układu krwionośnego u płazów - wyказuje związek między pojawieniem się narządu wymiany gazowej w postaci płuc a modyfikacją budowy układu krwionośnego u płazów
83. 84.	Gady – pierwsze owodniowce	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje środowisko życia gadów - przedstawia sposób odżywiania się gadów - przedstawia budowę i funkcje skóry gadów	<i>Uczeń:</i> - wymienia cechy pokrycia ciała gadów, które stanowią adaptacje do życia w środowisku lądowym - przedstawia cechy budowy oraz funkcje	<i>Uczeń:</i> - wskazuje kryterium, na podstawie którego została utworzona systematyka gadów - proponuje działania mające na celu ochronę różnorodności gatunkowej gadów	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia rolę częściowej przegrody występującej w komorze serca u większości gadów - omawia proces wentylacji płuc u gadów	<i>Uczeń:</i> - uzasadnia, że działalność człowieka może być zagrożeniem dla różnorodności biologicznej gadów - wyказuje, że produkcja i wydalanie kwasu

		- wymienia główne elementy szkieletu osiowego jaszczurki - wymienia elementy układu wydalniczego gada - definiuje pojęcia: <i>owodniowce, akomodacja, zwierzę urykoteliczne</i> - wymienia cechy charakterystyczne układu krwionośnego gada, w tym budowy serca - omawia rozmnażanie się i rozwój gadów - wymienia błony płodowe i podaje ich funkcje - wyróżnia rzędy gadów: żółwie, krokodyle, hatterie i łuskonośne (jaszczurki i węże) oraz podaje ich przedstawicieli - wymienia przystosowania w budowie gadów będące adaptacjami do życia na lądzie - omawia znaczenie gadów w przyrodzie i dla człowieka	szkieletu gadów na przykładzie jaszczurki - omawia budowę układu wydalniczego gadów - charakteryzuje różnorodność gatunkową gadów, uwzględniając podział na rzędy: żółwie, krokodyle, hatterie i łuskonośne - charakteryzuje rozwój gadów na przykładzie jaszczurki - omawia budowę i funkcjonowanie narządów zmysłów gadów - podaje nazwy typów czaszek gadów i je omawia - wymienia funkcje poszczególnych błon płodowych u gadów - uzasadnia, że gady muszą prowadzić oszczędną gospodarkę wodną	- omawia cechy budowy i funkcje szkieletu gadów na przykładzie szkieletu jaszczurki - wykazuje, że gady to zwierzęta zmiennocieplne (ektotermiczne) - charakteryzuje budowę układu pokarmowego i sposób odżywiania się gadów - omawia budowę układu oddechowego gadów - charakteryzuje budowę układu nerwowego gadów - omawia proces wydalania u gadów - charakteryzuje rozmnażanie i rozwój gadów - wyjaśnia, w jaki sposób gady są przystosowane do życia w środowisku lądowym - przedstawia budowę i czynności mózgowia gada	- porównuje proces wydalania u gadów żyjących na lądzie i w wodzie - uzasadnia, że sposób rozmnażania i rozwoju gadów stanowi adaptację do życia na lądzie - wyjaśnia, dlaczego – pomimo braku całkowitej przegrody w komorze serca – do tkanek gadów jest dostarczana odpowiednia ilość tlenu - wyjaśnia, jakie znaczenie dla gadów miało wykształcenie klatki piersiowej - uzasadnia znaczenie budowy poszczególnych narządów i układów narządów w przystosowaniu gadów do życia na lądzie	moczowego jest dla większości gadów korzystna, mimo że synteza tego związku jest bardziej kosztowna energetycznie niż synteza amoniaku i mocznika - wykazuje, że dobrze rozwinięte kresomózgowie i mózdzek są cennymi przystosowaniami gada do życia w środowisku lądowym - wyjaśnia, w jaki sposób gady radzą sobie z niekorzystnymi dla nich warunkami środowiska występującymi w strefie klimatów umiarkowanych
85. 86.	Ptaki – latające zwierzęta pokryte piórami	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje środowisko życia ptaków - omawia ogólną budowę ciała ptaków - definiuje pojęcia: <i>kości pneumatyczne, gniazdownik, zagniazdownik</i>	<i>Uczeń:</i> - opisuje budowę i funkcjonowanie narządów zmysłów ptaków - porównuje gniazdowniki z zagniazdownikami	<i>Uczeń:</i> - charakteryzuje budowę szkieletu ptaka zdolnego do lotu - przedstawia budowę skrzydła ptaka - wymienia elementy budowy mózgowia ptaków	<i>Uczeń:</i> - przedstawia budowę i czynności mózgowia ptaków - omawia zjawisko wędrówek ptaków - wykazuje, że ptaki są stałocieplne	<i>Uczeń:</i> - wyjaśnia, na czym polega i jaki jest cel pierzenia się ptaków - wyjaśnia znaczenie układów oddechowego i krwionośnego w utrzymaniu stałocieplności u ptaków

		• wymienia rodzaje piór • przedstawia budowę i unkcję pióra • wymienia wytwory naskórka u ptaków • omawia budowę jaja ptaków • podaje funkcje elementów jego budowy • wymienia przykłady ptaków odżywiających się różnym pokarmem i zamieszkujących różne środowiska • wymienia przystosowania ptaków drapieżnych i owadożernych do różnych sposobów odżywiania się • wymienia główne elementy szkieletu ptaka • wymienia części przewodu pokarmowego ptaka • wymienia elementy układu wydalniczego ptaka • wymienia cechy charakterystyczne układu krwionośnego ptaka, w tym budowy serca • omawia rozmnażanie się i rozwój ptaków • wymienia przystosowania w budowie ptaków będące adaptacją do lotu • omawia znaczenie ptaków w przyrodzie i dla człowieka	• wyjaśnia rolę gruczołu kuprowego • wymienia i opisuje cechy pokrycia ciała ptaków, które stanowią adaptacje do lotu • przedstawia cechy budowy oraz funkcje szkieletu ptaków • klasyfikuje ptaki w zależności od rodzaju spożywanego pokarmu • omawia budowę układu wydalniczego ptaków • omawia budowę układu rozrodczego ptaków • podaje znaczenie worków powietrznych występujących u ptaków • opisuje wybrane gatunki ptaków niezdolnych do lotu • charakteryzuje przystosowania ptaków do zdobywania pokarmu w wodzie • podaje przystosowania ptaków, które odżywiają się ziarnami i pestkami • podaje przystosowania w budowie ptaków wszystkożernych • charakteryzuje przystosowania ptaków, które odżywiają się bezkręgowcami	• charakteryzuje rozmieszczenie i funkcje worków powietrznych u ptaków • charakteryzuje budowę i funkcjonowanie układu wydalniczego ptaków • analizuje przystosowania ptaków do lotu • proponuje działania mające na celu ochronę ptaków • charakteryzuje budowę układu pokarmowego i sposób odżywiania się ptaków • omawia budowę układu oddechowego ptaków • charakteryzuje rozmnażanie i rozwój ptaków • wykazuje związek obecności kości pneumatycznych z trybem życia ptaka	• wyjaśnia cel tworzenia wypłuwek przez niektóre ptaki • wyjaśnia znaczenie obecności żołądka dwukomorowego u ptaków • wykazuje związek bardzo dobrze rozwiniętego narządu wzroku, kresomózgowia oraz mózdzku z trybem życia ptaków • wyjaśnia zjawisko wentylacji płuc u ptaków podczas lotu	• wyjaśnia, dlaczego mechanizm podwójnego oddychania stanowi przystosowanie ptaków do lotu
--	--	---	--	---	--	--

87. 88.	Ssaki – kręgowce wszechstronne i ekspansywne	<i>Uczeń:</i> • charakteryzuje środowisko życia ssaków • opisuje cechy charakterystyczne wyłącznie dla ssaków • wymienia nazwy podgromad ssaków: prassaki, ssaki niższe, ssaki wyższe (łożyskowce) i podaje przykłady zwierząt należących do wskazanych grup • wymienia najważniejsze rzędy ssaków łożyskowych • charakteryzuje pokrycie ciała ssaków • wymienia wytwory naskórka u ssaków i podaje ich funkcje • wymienia główne elementy szkieletu ssaków • wymienia i podaje znaczenie kosteczek słuchowych, znajdujących się w uchu środkowym ssaków • podaje cechy charakterystyczne układu krwionośnego ssaków, w tym budowy serca • wymienia rodzaje zębów • definiuje pojęcia: <i>heterodontyzm, kosmki jelitowe, akomodacja, zwierzę ureoteliczne</i>	<i>Uczeń:</i> • określa cechy, które pozwalają ssakom na utrzymanie stałej temperatury ciała • opisuje ssaki jako grupę monofiletyczną • podaje znaczenie łożyska i pępowiny • omawia budowę układu wydalniczego oraz sposób wydalania i osmoregulacji u ssaków • charakteryzuje rodzaje zębów • opisuje rodzaje i funkcje gruczołów: łojowych, potowych, zapachowych i mlekowych • charakteryzuje budowę układu pokarmowego ssaków i rolę poszczególnych jego narządów • opisuje rozmnażanie i rozwój ssaków	<i>Uczeń:</i> • omawia budowę szkieletu ssaków • charakteryzuje narządy zmysłów ssaków • porównuje sposoby rozmnażania się stekowców, torbaczy i łożyskowców • charakteryzuje budowę przewodu pokarmowego u przeżuwaczy • charakteryzuje różnorodność ssaków, uwzględniając ich podział systematyczny • podaje różnice w procesie rozmnażania się ssaków łożyskowych i torbaczy • wyjaśnia znaczenie symbiotycznych mikroorganizmów w trawieniu pokarmu u roślinożerców • wyjaśnia, na czym polega echolokacja	<i>Uczeń:</i> • przedstawia budowę i czynności mózgowia ssaków • wyjaśnia proces akomodacji oka u ssaków • wyjaśnia, na czym polega specjalizacja uzębienia ssaków • uzasadnia różnice w długości przewodów pokarmowych ssaków drapieżnych i roślinożernych • porównuje budowę układu krwionośnego ssaków z budową układów krwionośnych pozostałych kręgowców	<i>Uczeń:</i> • wykazuje na przykładach, w jaki sposób ssaki, aby przetrwać w niskich temperaturach otoczenia, wykształciły mechanizmy zabezpieczające organizm przed zbyt dużą utratą ciepła • wyjaśnia, na przykładzie wybranych przez siebie gatunków, przystosowania ssaków do wysokiej temperatury środowiska • uzasadnia, że niektóre ssaki są przystosowane do życia w określonym środowisku (pod ziemią, na gałęziach, w powietrzu) • wykazuje różnice w budowie płuc u ssaków i innych kręgowców • uzasadnia związek między rodzajem wydalanych azotowych produktów przemiany materii a środowiskiem życia kręgowców
------------	---	---	---	--	--	--

		• podaje rolę wątroby i trzustki • przedstawia budowę układu oddechowego ssaków • wyjaśnia rolę pęcherzyków płucnych • wymienia sposoby rozrodu ssaków • omawia znaczenie ssaków w przyrodzie i dla człowieka				
89. 90.	Powtórzenie i sprawdzenie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności z rozdziału „Różnorodność kręgowców”					

Autorka: Małgorzata Miękus

Wymagania edukacyjne dla kl.3 LO -Izabela Cykowiak

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny przygotowane na podstawie treści zawartych w podstawie programowej (załącznik nr 1 do rozporządzenia, Dz.U. 2024 r., poz. 1019), programie nauczania oraz w części 3. podręcznika dla liceum i technikum *NOWA To jest chemia*, zakres podstawowy.

1. Jednofunkcyjne pochodne węglowodorów

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1 + 2]	Ocena dobra [1 + 2 + 3]	Ocena bardzo dobra [1 + 2 + 3 + 4]	Ocena celująca [1 + 2 + 3 + 4 + 5]
Uczeń: – wyjaśnia pojęcia: <i>pochodne węglowodorów, jednofunkcyjne pochodne węglowodorów, grupa funkcyjna, fluorowcopochodne węglowodorów, alkohole monohydroksylowe, grupa hydroksylowa, reakcja eliminacji,</i>	Uczeń: – określa typ wiązania (σ i π) który występuje w cząsteczkach jednofunkcyjnych pochodnych węglowodorów – rysuje wzory sumaryczne, strukturalne, półstrukturalne oraz grupowe jednofunkcyjnych pochodnych węglowodorów	Uczeń: – ustala wzór monomeru, z którego został otrzymany polimer o podanej strukturze – określa rzędowość alkoholi o łańcuchach rozgałęzionych – pisze równania reakcji fenoli z	Uczeń: – rysuje wzory strukturalne i półstrukturalne izomerów konstytucyjnych o podanym wzorze sumarycznym lub nazwie: fluorowcopochodnych węglowodorów, alkoholi, fenoli, aldehydów, ketonów, kwasów	Uczeń: – wyszukuje, porządkuje i prezentuje informacje o właściwościach fizycznych fluorowcopochodnych węglowodorów – wyszukuje, porządkuje i prezentuje informacje o tworzywach

<i>alkohole</i> <i>polihydroksylowe,</i> <i>fenole, aldehydy,</i> <i>grupa</i> <i>aldehydowa,</i> <i>grupa</i> <i>karbonylowa,</i> <i>ketony, izomery</i> <i>funkcyjne, kwasy</i> <i>karboksylowe,</i> <i>grupa</i> <i>karboksylowa,</i> <i>wyższe kwasy</i> <i>karboksylowe,</i> <i>kwasy</i> <i>tłuszczowe,</i> <i>fragment</i> <i>hydrofobowy,</i> <i>fragment</i> <i>hydrofilowy,</i> <i>estry, grupa</i> <i>estrowa, wiązanie</i> <i>estrowe, reakcja</i> <i>estryfikacji,</i> <i>hydroliza</i> <i>kwasowa,</i> <i>hydroliza</i> <i>zasadowa,</i>	(fluorowcopochod nych węglowodorów, alkoholi, fenoli, aldehydów, ketonów, kwasów karboksylowych i estrów) zawierających do ośmiu atomów węgla w cząsteczce, a także podaje ich nazwy systematyczne – określa typ reakcji chemicznych (addycja, substytucja, eliminacja, polimeryzacja) – rysuje wzór polimeru powstającego z monomeru o podanym wzorze lub	sodem i wodorotlenkiem sodu – pisze równanie dysocjacji elektrolitycznej fenolu – uzasadnia kwasowy odczyn roztworu fenolu – wyjaśnia zjawisko izomerii funkcyjnej i podaje jej przykłady – pisze równania reakcji utleniania alkoholi pierwszorzędo wych do aldehydów	karboksylowych, estrów i amin – wskazuje na zagrożenia związane z gazami powstającymi w wyniku spalania tworzyw – uzasadnia konieczność projektowania i wdrażania procesów chemicznych umożliwiających ograniczenie lub wyeliminowanie używania albo wytwarzania niebezpiecznych substancji – porównuje właściwości fluorowcopochod nych	– wyszukuje, porządkuje, porównuje i prezentuje informacje o wpływie etanolu na organizm ludzki – wyszukuje, porządkuje i prezentuje informacje o metodach otrzymywania, właściwościach fizycznych i chemicznych oraz zastosowaniach alkoholi, fenoli, aldehydów, ketonów, a także o mechanizmie usuwania brudu – porównuje budowę alkoholi
--	--	---	---	--

<i>tluszcze, emulsje, aminy, grupa aminowa</i> – rozpoznaje na podstawie wzorów strukturalnych lub półstrukturalnych poszczególne związki: fluorowcopochodne węglowodorów, alkohole mono- i polihydroksylowe, fenole, aldehydy, ketony, kwasy karboksylowe, estry, tłuszcze i aminy – opisuje budowę fluorowcopochodnych węglowodorów, alkoholi, fenoli, aldehydów,	nazwie, pisząc odpowiednie równania reakcji – określa rzędowność alkoholi o łańcuchach prostych – rysuje wzór strukturalny i półstrukturalny etano-1,2-diolu i propano-1,2,3-triolu (glicerolu) oraz klasyfikuje te związki jako alkohole polihydroksylowe – pisze równania reakcji spalania alkoholi mono- i polihydroksylowych – podaje wzory i nazwy wybranych wyższych	– wykonuje doświadczenie <i>Badanie właściwości acetaldehydu</i> – wykonuje doświadczenie <i>Próba Tollensa – reakcja formaldehydu z amoniakalnym roztworem tlenku srebra(I)</i> – wykonuje doświadczenie <i>Próba Trommera – reakcja formaldehydu z wodorotlenkiem miedzi(II)</i> – pisze równania reakcji polimeryzacji formaldehydu	węglowodorów wynikające z różnic w budowie cząsteczek – wykonuje doświadczenie <i>Odróżnianie alkoholi polihydroksylowych od monohydroksylowych</i> – porównuje właściwości fizyczne i chemiczne alkoholi mono- i polihydroksylowych: etanolu, etano-1,2-diolu i propano-1,2,3-triolu (glicerolu) – pisze równania reakcji alkoholi mono-	i fenoli oraz ich właściwości – wyszukuje, porządkuje, porównuje i prezentuje informacje o właściwościach i zastosowaniach tłuszczów – wyszukuje, porządkuje, porównuje i prezentuje informacje na temat składników znajdujących się w kawie i herbacie w aspekcie ich działania na organizm
---	--	---	--	--

ketonów, kwasów karboksylowych, estrów, tłuszczów i amin oraz wskazuje grupę funkcyjną w jednofunkcyjnych pochodnych węglowodorów – pisze wzór ogólny fluorowcopochodnych węglowodorów, alkoholi monohydroksylowych, fenoli, aldehydów, ketonów, kwasów karboksylowych, estrów, tłuszczów i amin – dzieli alkohole na mono- i polihydroksylowe	kwasów karboksylowych – rysuje wzory strukturalne i półstrukturalne estrów na podstawie ich nazw – tworzy nazwy estrów na podstawie wzorów – podaje nazwy substratów i produktów reakcji estryfikacji – stosuje środki czyszczące z zachowaniem zasad bezpieczeństwa – rysuje wzory i pisze nazwy amin	– wykonuje doświadczenie <i>Badanie zachowania alkoholu drugorzędowego wobec utleniacza</i> – pisze równania reakcji utleniania alkoholi drugorzędowych do ketonów – wykonuje doświadczenie <i>Badanie zachowania alkoholu pierwszorzędowego wobec utleniacza</i> – pisze równania reakcji utleniania alkoholi	i polihydroksylowych z bromowodorem i z sodem – wykonuje doświadczenie <i>Wykrywanie fenolu – reakcja fenolu z chlorkiem żelaza(III)</i> – wykonuje doświadczenie <i>Otrzymywanie acetaldehydu</i> – przewiduje produkty organiczne reakcji aldehydów z odczynnikami Tollensa i Trommera – porównuje właściwości alkoholi,	
--	---	---	--	--

– wyjaśnia, jak określa się rzędowość alkoholi – dzieli kwasy karboksylowe ze względu na długość łańcucha węglowego i rodzaj wiązań między atomami węgla – wymienia szereg homologiczny alkoholi monohydroksylowych i kwasów karboksylowych (do czterech atomów węgla w cząsteczce) – dzieli tłuszcze ze względu na pochodzenie oraz rodzaj wiązania w cząsteczce		pierwszorzędowych do kwasów karboksylowych – wykonuje doświadczenie <i>Badanie właściwości kwasów mrówkowego i octowego</i> – pisze równania reakcji kwasów karboksylowych z metalami, tlenkami metali i wodorotlenkami metali – pisze równania reakcji spalania i dysocjacji elektrolitycznej kwasów karboksylowych – wykonuje doświadczenie	aldehidów i ketonów – wykonuje doświadczenie <i>Odróżnianie ketonów od aldehydów</i> – wykonuje doświadczenie <i>Reakcja kwasu octowego z magnezem</i> – wykonuje doświadczenie <i>Reakcja kwasu octowego z tlenkiem miedzi(II)</i> – wykonuje doświadczenie <i>Reakcja kwasu octowego z wodorotlenkiem sodu</i>	
--	--	---	--	--

– dzieli aminy ze względu na rzędowość atomu azotu i rodzaj grup węglowodorowych		<i>Badanie właściwości kwasu stearynowego</i> – wykonuje doświadczenie <i>Badanie właściwości kwasu palmitynowego</i> – wykonuje doświadczenie <i>Badanie właściwości kwasu oleinowego</i> – pisze równania reakcji spalania wyższych kwasów karboksylowych – pisze równania reakcji wyższych kwasów karboksylowych	– porównuje właściwości kwasów karboksylowych ze względu na budowę łańcucha węglowego – wykonuje doświadczenie <i>Porównywanie mocy kwasów: octowego, węglowego i siarkowego(VI)</i> – wykonuje doświadczenie <i>Odróżnianie kwasów nasyconych od nienasyconych</i> – wymienia podobieństwa i różnice we właściwościach kwasów	
--	--	---	---	--

		z wodorotlenkami metali – pisze nazwy soli wyższych kwasów karboksylowych – projektuje i wykonuje doświadczenie <i>Otrzymywanie estru w reakcji etanolu z kwasem octowym</i> – pisze równania reakcji alkoholi z kwasami karboksylowymi – wyjaśnia rolę stężonego roztworu kwasu H_2SO_4 w reakcji estryfikacji	– wykonuje doświadczenie <i>Reakcja kwasu stearynowego z wodorotlenkiem sodu</i> – zaznacza fragmenty hydrofobowe i hydrofilowe w cząsteczkach substancji powierzchniowo czynnych – opisuje mechanizm powstawania emulsji – porównuje właściwości tłuszczów – wykonuje doświadczenie <i>Hydroliza</i>	
--	--	--	---	--

		– porównuje właściwości estrów – wyjaśnia i porównuje przebieg reakcji hydrolizy estrów w środowisku kwasowym i zasadowym – pisze równania reakcji hydrolizy estrów – porównuje budowę amoniaku i amin – rysuje wzory elektronowe cząsteczek amoniaku i metanoaminy	<i>zasadowa tłuszczów</i> – porównuje właściwości amin wynikające z różnic w budowie	
--	--	---	---	--

		– wskazuje na różnice i podobieństwa w budowie metanoaminy i aniliny – wyjaśnia, dlaczego amoniak i aminy wykazują właściwości zasadowe – pisze równania reakcji amoniaku i amin z wodą oraz z kwasem chlorowodorowym		
--	--	---	--	--

2. Wielofunkcyjne pochodne węglowodorów

Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna [1 + 2]	Ocena dobra [1 + 2 + 3]	Ocena bardzo dobra [1 + 2 + 3 + 4]	Ocena celująca [1 + 2 + 3 + 4 + 5]
---------------------	------------------------------	----------------------------	---------------------------------------	---------------------------------------

[1]				
Uczeń: – wyjaśnia pojęcia: <i>wielofunkcyjne pochodne węglowodorów, hydroksykwas, aminokwas, jon obojnaczy, reakcja kondensacji, reakcja hydrolizy peptydów, białka, denaturacja, cukry, cukry proste, aldozy, ketozy, cukry złożone</i> – opisuje budowę i właściwości hydroksykwasów	Uczeń: – wykonuje doświadczenie <i>Badanie właściwości kwasu aminooctowego (glicyny)</i> – wyjaśnia mechanizm powstawania jonów obojnych – pisze równania reakcji kondensacji cząsteczek aminokwasów – wskazuje wiązania peptydowe – wykonuje doświadczenie <i>Badanie działania różnych substancji i wysokiej temperatury na roztwór białka</i>	Uczeń: – rysuje wzory aminokwasów powstających w procesie hydrolizy peptydu o danej strukturze – rysuje wzory dipeptydów, powstających z podanych aminokwasów – projektuje i wykonuje doświadczenie <i>Wykrywanie wiązania peptydowego w cząsteczce białka – reakcja biuretowa</i>	Uczeń: – wskazuje potrzebę rozwoju gałęzi przemysłu chemicznego w tworzeniu leków i wyjaśnia znaczenie chemii w syntezie nowoczesnych substancji aktywnych biologicznie – analizuje wpływ struktury chemicznej aminokwasów na ich właściwości amfoteryczne – porównuje właściwości fizykochemiczne glukozy i fruktozy	Uczeń: – wyszukuje, porządkuje, porównuje i prezentuje informacje o procesach zachodzących podczas otrzymywania kwaśnego mleka, jogurtów i serów – wyszukuje, porządkuje, porównuje i prezentuje informacje o właściwościach leczniczych i toksycznych substancji chemicznych

– opisuje budowę aminokwasów – pisze wzór ogólny α-aminokwasów, w postaci $RCH(NH_2)COOH$ – opisuje przebieg hydrolizy peptydów – opisuje budowę białek jako polimerów kondensacyjnych aminokwasów – dzieli cukry na proste i złożone – klasyfikuje cukry ze względu na grupę funkcyjną (aldozy, ketozy) i liczbę atomów	– wykazuje, że cukry proste należą do polihydroksyaldehydów lub polihydroksyketonów – wykonuje doświadczenie <i>Badanie właściwości glukozy i fruktozy</i> – wykonuje doświadczenie <i>Wykrywanie obecności grup hydroksylowych w cząsteczce glukozy</i> – wykonuje doświadczenie <i>Badanie właściwości sacharozy, skrobi i celulozy</i> – wykonuje doświadczenie <i>Reakcja skrobi z jodyną</i>	– projektuje i wykonuje doświadczenie <i>Wykrywanie białka – reakcja ksantoproteinowa</i> – projektuje i wykonuje doświadczenie <i>Próba Trommera – reakcja glukozy z wodorotlenkiem miedzi(II)</i> – projektuje i wykonuje doświadczenie <i>Próba Tollensa – reakcja glukozy z amoniakalnym roztworem tlenku srebra(I)</i> – porównuje właściwości	– na podstawie doświadczeń chemicznych wyjaśnia, na czym polegają zróżnicowane właściwości fizyczne skrobi i celulozy – analizuje reakcje charakterystyczne dla wybranych grup funkcyjnych występujących w białkach i cukrach	– wyszukuje, porządkuje, porównuje i prezentuje informacje na temat działania składników popularnych leków – wyszukuje, porządkuje i prezentuje informacje o pochodzeniu cukrów prostych, zawartych np. w owocach (fotosynteza) – wyszukuje, porządkuje, porównuje i prezentuje informacje na temat składników
--	---	--	--	--

węgla w cząsteczce – rysuje wzory glukozy i fruktozy w projekcji Fischera – opisuje budowę cukrów złożonych		skrobi i celulozy wynikające z różnicy w budowie ich cząsteczek		zawartych w mleku w aspekcie ich działania na organizm ludzki
---	--	---	--	--

Szczegółowe wymagania na poszczególne oceny

Dział: I. Wartości i postawy.

OCENA				
Dopuszczający	Dostateczny	Dobry	Bardzo dobry	Celujący
Uczeń:				
-podaje formy dyskryminacji ze względu na ludzką różnorodność; -wskazuje postawy prospołeczne w odniesieniu do zdrowia własnego i innych osób; -podaje, na czym polega postawa altruizmu w odniesieniu do zdrowia innych osób; -podaje, czym zajmuje się dawstwo komórek, tkanek i narządów oraz honorowe oddawanie krwi; -podaje, co to jest zgoda świadoma, zgoda domniemana oraz sprzeciw wyrażony za życia;	-omawia formy dyskryminacji ze względu na ludzką różnorodność; -opisuje postawy prospołeczne w odniesieniu do zdrowia własnego i innych osób; -przedstawia, na czym polega postawa altruizmu w odniesieniu do zdrowia innych osób; -opisuje na czym polega dawstwo komórek, tkanek i narządów, szpiku oraz honorowe oddawanie krwi; -omawia, co to jest zgoda świadoma, zgoda domniemana oraz sprzeciw wyrażony za życia i jaka jest rola osób bliskich dawcy w tym zakresie;	-wykazuje, że godność i szacunek wobec człowieka wykluczają wszelkie formy dyskryminacji ze względu na ludzką różnorodność; -charakteryzuje postawy prospołeczne w odniesieniu do zdrowia własnego i innych osób; -wyjaśnia, na czym polega postawa altruizmu w odniesieniu do zdrowia innych osób; -wyjaśnia, czym zajmuje się transplantologia oraz na czym polega dawstwo komórek, tkanek i narządów oraz krwiodawstwo; -wyjaśnia, na czym polega zgoda świadoma, zgoda domniemana oraz sprzeciw wyrażony z a życia i jaka jest rola osób bliskich dawcy w tym zakresie;	-uzasadnia, że godność i szacunek wobec człowieka wykluczają wszelkie formy dyskryminacji ze względu na ludzką różnorodność; -analizuje postawy prospołeczne w odniesieniu do zdrowia własnego i innych osób; - analizuje działania na rzecz zrównoważonego rozwoju; -ocenia gotowość do wspierania badań naukowych w obszarze zdrowia; -uzasadnia dużą wartość dawstwa komórek, tkanek i narządów zarówno za życia, jak i po śmierci oraz znaczenie i wartość honorowego oddawania krwi; -analizuje, na czym polega zgoda świadoma, zgoda domniemana oraz sprzeciw wyrażony za życia i jaka jest rola osób bliskich dawcy w tym zakresie;	-promuje godność i szacunek wobec człowieka; -promuje postawy prospołeczne w odniesieniu do zdrowia własnego i innych osób; -wspiera działania na rzecz zrównoważonego rozwoju; -angażuje się do wspierania badań naukowych w obszarze zdrowia; -upowszechnia dużą wartość transplantologii komórek, tkanek i narządów zarówno za życia, jak i po śmierci oraz honorowego oddawania krwi; -inicjuje działania związane z wolontariatem na rzecz zdrowia, w tym wobec osób w wieku senioralnym, z niepełnosprawnościami i osób niesamodzielnych, i uczestniczy w tych działaniach.

Dział: II. Zdrowie fizyczne.

OCENA				
Dopuszczający	Dostateczny	Dobry	Bardzo dobry	Celujący
Uczeń:				
-podaje znaczenie edukacji zdrowotnej; -podaje znaczenie dostępu do rzetelnych źródeł informacji o zdrowiu; -wymienia skutki zdrowego i niezdrowego stylu życia; -wskazuje zmiany we wskaźnikach zdrowia	-omawia znaczenie edukacji zdrowotnej; -omawia znaczenie dostępu do rzetelnych źródeł informacji o zdrowiu; -opisuje skutki zdrowego i niezdrowego stylu życia; -opisuje zmiany we wskaźnikach zdrowia fizycznego na różnych	-wyjaśnia skutki zdrowego i niezdrowego stylu życia dla jakości zdrowia w trakcie całego życia; -dostrzega zmiany we wskaźnikach zdrowia fizycznego na różnych etapach życia oraz przy występowaniu chorób przewlekłych;	-ocenia skutki zdrowego i niezdrowego stylu życia dla jakości zdrowia w trakcie całego życia; -analizuje zmiany we wskaźnikach zdrowia fizycznego na różnych etapach życia oraz przy występowaniu chorób przewlekłych;	-upowszechnia wiedzę o skutkach zdrowego i niezdrowego stylu życia dla jakości zdrowia w trakcie całego życia; -promuje profilaktykę stomatologiczną -upowszechnia znaczenie stanu jamy ustnej dla zdrowia całego organizmu;

fizycznego na różnych etapach życia oraz przy występowaniu chorób przewlekłych; -podaje, na czym polega profilaktyka stomatologiczna; -podaje, na czym polega profilaktyka nadwagi i otyłości; -podaje znaczenie nadwagi i otyłości dla ogólnego stanu zdrowia; -wskazuje wpływ otyłości na występowanie innych chorób i na jakość życia; -podaje, co to jest wskaźnik masy ciała (BMI); -podaje, co to są badania diagnostyczne; -wymienia badania stosowane w profilaktyce na różnych etapach życia; -podaje, czego dotyczy profilaktyka kardiologiczna; -definiuje, co to jest profilaktyka onkologiczna; -wymienia programy profilaktyczne w onkologii realizowane w Polsce; -wymienia najczęstsze nowotwory; -wymienia choroby zakaźne człowieka; -definiuje pojęcia: antybiotyki, antybiotykooporność;	etapach życia oraz przy występowaniu chorób przewlekłych; -omawia, na czym polega profilaktyka stomatologiczna; -opisuje, na czym polega profilaktyka nadwagi i otyłości; -omawia znaczenie nadwagi i otyłości dla ogólnego stanu zdrowia; -omawia wpływ otyłości na występowanie innych chorób i na jakość życia; -przedstawia, dlaczego warto znać swój wskaźnik masy ciała (BMI) i obwód talii; -omawia rodzaje badań diagnostycznych; -opisuje, na czym polega profilaktyka kardiologiczna; -opisuje, na czym polega profilaktyka onkologiczna; -klasyfikuje najczęstsze nowotwory (złośliwe i niezłośliwe); -omawia, dlaczego trzeba badać skórę i oceniać znamiona; -opisuje, jak przebiega samobadanie piersi i jąder; -omawia profilaktykę chorób zakaźnych na różnych etapach życia oraz w aspekcie podróży w rejonach endemicznych; -opisuje sytuacje, w których lekarz może przepisać antybiotyki, a kiedy są one niewskazane; -omawia zagrożenia wynikające z antybiotykooporności;	-wyjaśnia, na czym polega profilaktyka stomatologiczna oraz jakie jest znaczenie stanu jamy ustnej dla zdrowia całego organizmu; -wyjaśnia, na czym polega profilaktyka nadwagi i otyłości oraz zespołu metabolicznego na różnych etapach życia; -dowodzi wpływ nadwagi i otyłości dla ogólnego stanu zdrowia całego organizmu; -charakteryzuje normy wskaźnika masy ciała (BMI) i obwodu talii; -oblicza swój wskaźnik masy ciała (BMI); -mierzy obwód swojej talii; -wyjaśnia, czym są badania diagnostyczne; -uzasadnia, że w profilaktyce kardiologicznej ważne jest zdrowe odżywianie i aktywność fizyczna; -wyjaśnia, na czym polegają badania przesiewowe w kierunku chorób sercowo-naczyniowych; -mierzy ciśnienie tętnicze krwi aparatem automatycznym; -wyjaśnia, na czym polega profilaktyka onkologiczna; -bada stan swojej skóry i znamiona; -wykonuje samobadanie piersi lub jąder; -wyjaśnia, jak zapobiegać chorobom zakaźnym na różnych etapach życia; -wyjaśnia, jak zapobiegać chorobom zakaźnym w aspekcie podróży w rejonach endemicznych; -wyjaśnia w jakich sytuacjach lekarz może przepisać antybiotyki, a kiedy są one niewskazane;	-argumentuje, dlaczego ważna jest profilaktyka stomatologiczna; -uzasadnia, jakie jest znaczenie stanu jamy ustnej dla zdrowia całego organizmu; -uzasadnia, dlaczego profilaktyka nadwagi i otyłości oraz zespołu metabolicznego na różnych etapach życia jest ważna; -ocenia znaczenie nadwagi i otyłości dla ogólnego stanu zdrowia; -analizuje wpływ otyłości na występowanie innych chorób i na jakość życia; -interpretuje normy wskaźnika masy ciała (BMI) i obwodu talii; -interpretuje swój wynik pomiaru BMI i obwodu talii. -uzasadnia rolę badań diagnostycznych na różnych etapach życia; -uzasadnia, dlaczego wczesne wykrycie chorób sercowo-naczyniowych jest ważne; -interpretuje wynik badania własnego ciśnienia krwi; -uzasadnia, dlaczego wczesne wykrycie nowotworów jest ważne; -uzasadnia, dlaczego trzeba badać skórę i oceniać znamiona; -uzasadnia, dlaczego trzeba badać skórę i oceniać znamiona; -ocenia stan swojej skóry i znamiona; -ocenia swoje samobadanie piersi lub jąder; -uzasadnia rolę profilaktyki chorób zakaźnych w aspekcie podróży w rejonach endemicznych; -uzasadnia, w jakich sytuacjach lekarz może przepisać antybiotyki, a kiedy są one niewskazane;	-planuje działania promujące profilaktykę nadwagi i otyłości oraz zespołu metabolicznego na różnych etapach życia; -upowszechnia wiedzę o znaczeniu nadwagi i otyłości dla ogólnego stanu zdrowia; -upowszechnia wiedzę o wpływie otyłości na występowanie innych chorób i na jakość życia; -upowszechnia wiedzę o wskaźniku masy ciała (BMI) i obwodzie talii; -promuje wykonywanie badań diagnostycznych na różnych etapach życia; -promuje profilaktykę kardiologiczną oraz badania przesiewowe w kierunku chorób sercowo-naczyniowych; -promuje mierzenie ciśnienia tętniczego krwi; -upowszechnia wiedzę, że wczesne wykrycie nowotworów jest ważne; -promuje badania skóry i ocenę znamion; -promuje samobadanie piersi i jąder; -upowszechnia profilaktykę chorób zakaźnych na różnych etapach życia oraz w aspekcie podróży w rejonach endemicznych;
---	--	--	---	--

Dział III. Aktywność fizyczna.

OCENA				
Dopuszczający	Dostateczny	Dobry	Bardzo dobry	Celujący
Uczeń:				
-podaje zalety regularnie podejmowanej aktywności fizycznej; -identyfikuje wiarygodne i rzetelne źródła informacji na temat aktywności fizycznej; -podaje proste programy aktywności fizycznej dla siebie i innych; -wymienia zagrożenia związane z nadmierną aktywnością fizyczną;	-omawia rolę aktywności fizycznej, dostosowaną do indywidualnych potrzeb zdrowotnych oraz upodobań; -przedstawia wiarygodne i rzetelne źródła informacji na temat aktywności fizycznej; -opisuje sposoby przeciwdziałania sedentarnemu stylowi życia dostosowane do wieku i ograniczeń zdrowotnych; -przedstawia zagrożenia związane z nadmierną aktywnością fizyczną;	-podejmuje aktywność fizyczną, dostosowaną do indywidualnych potrzeb zdrowotnych oraz upodobań; -wyjaśnia wpływ sedentarnego stylu życia (bezczynności ruchowej) na zdrowie fizyczne i psychiczne ludzi w różnym wieku; -rozpoznaje zagrożenia związane z nadmierną aktywnością fizyczną, z kompulsywnym wykonywaniem ćwiczeń fizycznych oraz zagrożenia związane z aktywnością fizyczną na powietrzu w czasie epizodów smogowych i w miejscach ze zwiększoną emisją zanieczyszczeń powietrza (np. przy drogach); -wyjaśnia, jak unikać powyższych zagrożeń przy planowaniu wysiłku fizycznego; -wyjaśnia znaczenie turystyki dla zdrowia fizycznego, psychicznego i społecznego;	-ocenia wiarygodność i rzetelność źródeł informacji na temat aktywności fizycznej; -ocenia proste programy aktywności fizycznej dla siebie i innych, bazując na rekomendacjach oraz wiarygodnych i rzetelnych źródłach informacji; -formuluje argumenty na temat aktywności fizycznej dla różnych grup wiekowych (np. dzieci i młodzieży, osób dorosłych, seniorów), grup ze zróżnicowanymi potrzebami; -ocenia zagrożenia związane z aktywnością fizyczną na powietrzu w czasie epizodów smogowych i w miejscach ze zwiększoną emisją zanieczyszczeń powietrza (np. przy drogach); -uzasadnia dlaczego należy unikać powyższych zagrożeń przy planowaniu wysiłku fizycznego;	-planuje aktywność fizyczną, dostosowaną do indywidualnych potrzeb zdrowotnych oraz upodobań; -dobiera proste programy aktywności fizycznej dla siebie, bazując na rekomendacjach oraz wiarygodnych i rzetelnych źródłach informacji; -promuje aktywność fizyczną w najbliższym otoczeniu i wśród osób z różnymi potrzebami i możliwościami psychofizycznymi oraz o różnym stanie zdrowia; -planuje, jak unikać różnych zagrożeń przy planowaniu wysiłku fizycznego; -planuje wycieczkę turystyczną, w której uwzględni podstawowe zasady zrównoważonej turystyki; -organizuje wycieczkę turystyczną i w niej uczestniczy; -w planowaniu i realizacji wycieczki turystycznej

Dział IV. Odżywianie.

OCENA				
Dopuszczający	Dostateczny	Dobry	Bardzo dobry	Celujący
Uczeń:				
-podaje co to jest zbilansowana dieta; -wymienia nazwy różnych diet; -podaje wybrane założenia strategii „od pola do stołu”; -wymienia zrównoważone praktyki żywieniowe; -podaje, jaki wpływ	-omawia podstawowe założenia dobrze zbilansowanej diety; -opisuje wybrane założenia strategii „od pola do stołu”; -omawia zrównoważone praktyki żywieniowe; -omawia wpływ przetwarzanie żywności na jej wartość odżywczą;	-charakteryzuje wybrane diety korzystając z wiarygodnych i rzetelnych źródeł informacji; -wyjaśnia wybrane założenia strategii „od pola do stołu”; -wyjaśnia, jaki wpływ ma przetwarzanie	-analizuje skład posiłków w różnych dietach (np. diety planetarnej, wegetariańskiej, wegańskiej, śródziemnomorskiej, bezglutenowej), korzystając z wiarygodnych i rzetelnych źródeł informacji;	-planuje posiłki dla dobrze zbilansowanych diet (np. diety planetarnej, wegetariańskiej, wegańskiej, śródziemnomorskiej, bezglutenowej); -promuje diety dobre dla zdrowia człowieka

ma przetwarzanie żywności na jej wartość odżywczą; - podaje wpływ reklam i trendów żywieniowych na osobiste wybory dietetyczne;	- omawia wpływ reklam i trendów żywieniowych na osobiste wybory dietetyczne;	żywności na jej wartość odżywczą; - wyjaśnia wpływ reklam i trendów żywieniowych na osobiste wybory dietetyczne ważne dla zdrowia i środowiska naturalnego;	- uzasadnia wpływ diet na zdrowie człowieka i środowisko naturalne; - analizuje wybrane założenia strategii „od pola do stołu”; omawia zrównoważone praktyki żywieniowe; - formułuje argumenty na temat wpływu reklam i trendów żywieniowych na osobiste wybory dietetyczne oraz na temat konsekwencji tych wyborów dla zdrowia i środowiska naturalnego;	i środowiska naturalnego; - wdraża wybrane założenia strategii „od pola do stołu”; - promuje zrównoważone praktyki żywieniowe; - organizuje dyskusję w klasie na temat świadomych wyborów konsumenckich;
---	---	---	---	--

Dział: V. Zdrowie psychiczne.

OCENA				
Dopuszczający	Dostateczny	Dobry	Bardzo dobry	Celujący
Uczeń:				
- definiuje termin dobrostan; - nazywa swoje uczucia; - identyfikuje bezpieczne relacje interpersonalne, zachowując uważność na siebie i drugiego człowieka; - nazywa potrzeby osób z zaburzeniami psychicznymi występującymi na różnych etapach życia; - podaje czym zajmuje się psycholog, psychoterapeuta, psychiatra, specjalista psychoterapii uzależnień, trener, coach;	- opisuje swój dobrostan psychiczny; - omawia różnice między adekwatną i nieadekwatną samooceną; - wyraża swoje uczucia; - wyraża wdzięczność; - omawia , jak buduje się prawidłowe relacje w rodzinie oraz innych grupach społecznych; - opisuje potrzeby osób z zaburzeniami psychicznymi występującymi na różnych etapach życia; - omawia czym zajmuje się psycholog, psychoterapeuta, psychiatra, specjalista psychoterapii uzależnień, trener, coach;	- łączy swój dobrostan psychiczny z prowadzeniem zdrowego stylu życia; - wyjaśnia , jak budować prawidłowe relacje w rodzinie oraz innych grupach społecznych; - łączy bezpieczne relacje interpersonalne z zachowaniem uważności na siebie i drugiego człowieka; - łączy presję otoczenia, przekazy z Internetu i mediów społecznościowych oraz oczekiwania społeczne z podejmowaniem świadomych decyzji dotyczących swojego życia; - dobiera odpowiednią pomoc specjalistyczną adekwatnie do sytuacji; - wyjaśnia różnice między: psychologiem, psychoterapeutą, psychiatrą, specjalistą psychoterapii uzależnień, trenerem, coachem;	- ocenia swój dobrostan psychiczny w tym znajomość swoich emocji i potrzeb, troskę o relacje społeczne, równowagę między obowiązkami a czasem wolnym; - przekształca nieracjonalne przekonania na swój temat, na temat innych ludzi i świata w racjonalne odpowiedniki; - buduje prawidłowe relacje w rodzinie oraz innych grupach społecznych; - nawiazuje bezpieczne relacje interpersonalne, zachowując uważność na siebie i drugiego człowieka; - analizuje presję otoczenia, przekazy z Internetu i mediów społecznościowych oraz oczekiwania społeczne i podejmuje świadome decyzje dotyczące swojego życia;	- planuje swój dobrostan psychiczny przez prowadzenie zdrowego stylu życia; - modeluje swoją samooceną; - inicjuje przekształcenie swoich nieracjonalnych przekonań na swój temat, na temat innych ludzi i świata w racjonalne odpowiedniki; - promuje prawidłowe relacje w rodzinie oraz innych grupach społecznych; - upowszechnia bezpieczne relacje interpersonalne, zachowując uważność na siebie i drugiego człowieka; - planuje świadome decyzje dotyczące swojego życia; - koordynuje pomoc dla osób z zaburzeniami psychicznymi; - inicjuje odpowiednią pomoc specjalistyczną adekwatnie do sytuacji;

Dział: VI. Zdrowie społeczne.

OCENA				
Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Celująca
Uczeń:				
-definiuje termin dobrostan; -wymienia kompetencje, które pomagają w prowadzeniu świadomego i szczęśliwego dorosłego życia; -podaje sposoby dbania o relacje; -wymienia cechy przemocy fizycznej, psychicznej i ekonomicznej. -podaje zagrożenia związane ze spożywaniem alkoholu oraz stosowaniem substancji psychoaktywnych w ciąży;	-opisuje swój dobrostan psychiczny; -omawia , w jaki sposób jest odpowiedzialny za własny rozwój; -omawia etapy bliskiej, długotrwałej relacji, w tym koleżeńskiej, przyjacielskiej, romantycznej, małżeńskiej, rodzinnej, partnerskiej, i sposoby dbania o nią; -odróżnia zachowania prawidłowe od przemocowych w relacjach; -omawia zagrożenia związane ze spożywaniem alkoholu oraz stosowaniem substancji psychoaktywnych w ciąży;	-łączy swój dobrostan psychiczny z prowadzeniem zdrowego stylu życia; -charakteryzuje etapy bliskiej, długotrwałej relacji, w tym koleżeńskiej, przyjacielskiej, romantycznej, małżeńskiej, rodzinnej, partnerskiej; -wyjaśnia , dlaczego należy dbać o relacje; -wykazuje , które cechy są objawem przemocy fizycznej, psychicznej i ekonomicznej. -wyjaśnia , dlaczego spożywanie alkoholu i stosowanie substancji psychoaktywnych ma wpływ na rozwój płodu;	-ocenia swój dobrostan psychiczny dzięki prowadzeniu zdrowego stylu życia; -analizuje etapy bliskiej, długotrwałej relacji, w tym koleżeńskiej, przyjacielskiej, romantycznej, małżeńskiej, rodzinnej, partnerskiej; -uzasadnia , dlaczego należy dbać o relacje; -weryfikuje , które zachowania są prawidłowe, a które są przemocowe; -ocenia zagrożenia związane ze spożywaniem alkoholu i stosowaniem substancji psychoaktywnych do prawidłowego przebiegu ciąży;	-planuje swój dobrostan psychiczny przez prowadzenie zdrowego stylu życia; -modeluje własne kompetencje, które pomagają w prowadzeniu świadomego i szczęśliwego dorosłego życia; -wdraża zasady dbania o dobre relacje; -promuje zachowania prawidłowe; -inicjuje działania przeciwdziałające przemocy fizycznej, psychicznej i ekonomicznej. -projektuje kampanie przeciw spożywaniu alkoholu i stosowaniu substancji psychoaktywnych w ciąży;

Dział: VII. Zdrowie środowiskowe.

OCENA				
Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Celująca
Uczeń:				
-definiuje termin dieta planetarna; -rozpoznaje dezinformacje dotyczące zmian klimatu i ich wpływu na zdrowie; -rozpoznaje wiarygodne i rzetelne źródła informacji na temat zmian klimatu oraz ich wpływu na zdrowie.	-omawia założenia diety planetarnej; -przedstawia wiarygodne i rzetelne źródła informacji na temat zmian klimatu oraz ich wpływu na zdrowie. -omawia przykłady działań na rzecz poprawy zdrowia środowiskowego w swojej lokalnej społeczności;	-wyjaśnia wpływ diety planetarnej na zdrowie człowieka i środowisko naturalne; -wyjaśnia wpływ dezinformacji o zmianach klimatu oraz ich wpływu na zdrowie; -wyjaśnia , jaki wpływ na zdrowie człowieka ma stan środowiska naturalnego;	-analizuje swoją dietę i porównuje ją z dietą planetarną; -wprowadzenia -analizuje wiarygodne i rzetelne źródła informacji na temat zmian klimatu oraz ich wpływu na zdrowie. -uzasadnia celowość podejmowanych działań na rzecz poprawy zdrowia środowiskowego w swojej lokalnej społeczności;	-promuje dietę dobrą dla zdrowia człowieka i środowiska naturalnego; -promuje tylko wiarygodne źródła informacji na temat klimatu i zdrowia; -opracowuje plan działań na rzecz poprawy zdrowia środowiskowego w swojej lokalnej społeczności (np. działań związanych z ochroną powietrza, wody i gleby oraz redukcją hałasu);

Dział: VIII. Internet i profilaktyka uzależnień.

OCENA				
Dopuszczający	Dostateczny	Dobry	Bardzo dobry	Celujący
Uczeń:				
-wymienia rodzaje dezinformacji; -definiuje pojęcie fake news; -wymienia korzyści i zagrożenia związane z rozwojem sztucznej inteligencji; -podaje przykłady uzależnienia fizycznego i behawioralnego, w tym hazard; -wymienia objawy uzależnień; -podaje sytuacje, w których należy podjąć leczenie uzależnień w trybie ambulatoryjnym, dziennym, stacjonarnym albo w trybie leczenia przymusowego; -definiuje pojęcie sharenting;	-opisuje rodzaje dezinformacji; -omawia korzyści i zagrożenia związane z rozwojem sztucznej inteligencji; -omawia wpływ reklam na postawy i decyzje w zakresie używania substancji psychoaktywnych, w tym w szczególności alkoholu i nowatorskich wyrobów tytoniowych; -omawia mechanizm uzależnienia; -omawia sytuacje, w których należy podjąć leczenie uzależnień w trybie ambulatoryjnym, dziennym, stacjonarnym albo w trybie leczenia przymusowego. -omawia sposoby ochrony prywatności swojej i bliskich osób; -omawia zagrożenia związane z udostępnianiem wizerunku dzieci w Internecie (sharenting);	-charakteryzuje pojęcie fake news; -wykazuje korzyści i zagrożenia związane z rozwojem sztucznej inteligencji; -wyjaśnia wpływ reklam na postawy i decyzje w zakresie używania substancji psychoaktywnych, w tym w szczególności alkoholu i nowatorskich wyrobów tytoniowych; -charakteryzuje uzależnienie fizyczne i behawioralne, w tym hazard; -wykazuje , w jakich sytuacjach należy podjąć leczenie uzależnień w trybie ambulatoryjnym, dziennym, stacjonarnym albo w trybie leczenia przymusowego. -uzasadnia potrzebę ochrony prywatności swojej i bliskich osób, a szczególnie dzieci;	-analizuje rodzaje dezinformacji; -interpretuje pojęcie fake news; -analizuje korzyści i zagrożenia związane z rozwojem sztucznej inteligencji; -ocenia wpływ reklam na postawy i decyzje w zakresie używania substancji psychoaktywnych, w tym w szczególności alkoholu i nowatorskich wyrobów tytoniowych; -analizuje mechanizm uzależnienia; -ocenia własne zachowania pod względem potencjalnego ryzyka uzależnień fizycznych i behawioralnych; -wyszukuje przepisy prawne dotyczące zakazu posiadania, nakłaniania do używania, udzielania substancji psychoaktywnych oraz handlu nimi;	-planuje działania przeciwdziałające dezinformacji i fake newsom; -upowszechnia wiedzę o korzyściach i zagrożeniach związanych z rozwojem sztucznej inteligencji; -organizuje działania przeciwdziałające uzależnieniom fizycznym i behawioralnym, w tym hazard; -upowszechnia wiedzę o uzależnieniach; -promuje przepisy prawne dotyczące zakazu posiadania, nakłaniania do używania, udzielania substancji psychoaktywnych oraz handlu nimi; -projektuje działania związane z ochroną prywatności w Internecie;

Dział: IX. System ochrony zdrowia.

OCENA				
Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Celująca
Uczeń:				
-wymienia prawa pacjenta; -wymienia osoby i instytucje, które są odpowiedzialne za przestrzeganie praw pacjenta; -wymienia ogólne zasady badań klinicznych; -podaje , co to jest podstawowa opieka zdrowotna; -identyfikuje podmioty lecznicze świadczące usługi w zależności od potrzeb zdrowotnych; -podaje , czym jest telemedycyna;	-omawia sposób reagowania w przypadku naruszenia praw pacjenta; -opisuje rolę Rzecznika Praw Pacjenta; -omawia rolę dowodów naukowych i badań klinicznych w profilaktyce oraz terapii chorób; -omawia ogólne zasady badań klinicznych i zasady udziału w nich; -omawia znaczenie i rolę Internetowego Konta Pacjenta (IKP); -opisuje sytuacje, w których należy wezwać zespół	-wyjaśnia , dlaczego należy reagować gdy naruszone zostają jego prawa jako pacjenta; -wyjaśnia , jak korzystać ze świadczeń zdrowotnych w podstawowej opiece zdrowotnej (POZ), nocnej i świątecznej pomocy lekarskiej (NiŚPL), ambulatoryjnej opiece specjalistycznej (AOS), szpitalu, w tym szpitalnym oddziale ratunkowym (SOR); -wyszukuje podmioty lecznicze świadczące usługi w zależności	-uzasadnia , w jakich sytuacjach należy zwrócić się do Rzecznika Praw Pacjenta; -ocenia rolę dowodów naukowych i badań klinicznych w profilaktyce oraz terapii chorób; -uzasadnia , kiedy należy skorzystać z telemedycyny; -analizuje zawartość Internetowego Konta Pacjenta (IKP); -symuluje przeprowadzenie rozmowy z dyspozytorem ratownictwa medycznego	-upowszechnia prawa pacjenta; -promuje działania Rzecznika Praw Pacjenta; -upowszechnia wiedzę o badaniach klinicznych, profilaktyce i terapii chorób; -promuje korzystanie z Internetowego Konta Pacjenta (IKP); -organizuje pokazy, jak postępować w stanach zagrożenia życia i zdrowia; -upowszechnia zasadę, aby w nieuzasadnionych przypadkach nie wzywać pogotowia ratunkowego;

-podaje, co to jest e-zdrowie; - podaje, co to jest Internetowe Konto Pacjenta (IKP); -podaje, czym jest samoleczenie; -definiuje, co to jest lek i suplement diety; -podaje działania niepożądane najczęściej stosowanych leków dostępnych bez recepty. -wymienia założenia standardów opieki okołoporodowej;	ratownictwa medycznego; -omawia przykłady nieuzasadnionego wezwania zespołu ratownictwa medycznego; -omawia przykłady nieuzasadnionego zgłoszenia się na szpitalny oddział ratunkowy (SOR); -omawia, jak postępować w przypadku podwyższonej temperatury ciała; -omawia, jak prawidłowo stosować leki bez recepty; -omawia zasady dostępu do leków na receptę i bez recepty; -omawia podstawowe zasady refundacji leków w Polsce; -omawia działania niepożądane najczęściej stosowanych leków dostępnych bez recepty; -omawia podstawowe założenia standardów opieki okołoporodowej;	od potrzeb zdrowotnych; -wyjaśnia, czym jest telemedycyna oraz co to jest e-zdrowie; -wyjaśnia, jak korzystać z Internetowego Konta Pacjenta (IKP), -wyjaśnia, czym jest samoleczenie; -wyjaśnia, jak przygotować się do badań diagnostycznych i jak przedstawić swoje dolegliwości w gabinecie lekarskim; -wyjaśnia różnice między lekiem a suplementem diety; -czyta ze zrozumieniem ulotki leków;	i przedstawia, na czym polega problem zdrowotny; -ocenia, kiedy należy stosować leki bez recepty; -analizuje różnice między lekiem a suplementem diety; -interpretuje zapisy w ulotce leków; -analizuje zasady dostępu do leków na receptę i bez recepty; -analizuje zasady refundacji leków w Polsce;	-promuje badania diagnostyczne; -upowszechnia wiedzę o suplementach diety; -promuje dokładne czytanie ze zrozumieniem ulotek leków;
--	---	---	---	---

Moduł A. Wokół komputera i sieci komputerowych

Temat A1. Reprezentacja danych w komputerze				
Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna (uczeń spełnia także wymagania na ocenę dopuszczającą))	Ocena dobra (uczeń spełnia także wymagania na ocenę dopuszczającą, dostateczną,)	Ocena bardzo dobra (uczeń spełnia także wymagania na ocenę dopuszczającą, dostateczną, dobrą)	Ocena celująca (uczeń spełnia także wymagania na ocenę dopuszczającą, dostateczną, dobrą, bardzo dobrą)
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
zna pojęcie systemu pozycyjnego; wie, co to jest system binarny; analizuje gotowy przykład z podręcznika obliczający wartość dziesiętną liczby zapisanej w systemie dwójkowym i na tej podstawie wykonuje podobne ćwiczenie	definiuje pojęcie systemu pozycyjnego; wie na czym polega działanie procesora; potrafi dokonać konwersji liczby między systemem dziesiętnym a dwójkowym oraz dwójkowym a dziesiętnym	zna podwójne nazwy pozycyjnych systemów liczbowych tj. dwójkowy – binarny, dziesiętny – decymalny, szesnastkowy – heksadecymalny; wyjaśnia, w jaki sposób procesor dodaje liczby; dokonuje konwersji liczb między systemem dziesiętnym i szesnastkowym oraz szesnastkowym i dziesiętnym	zna elementy uproszczonego modelu komputera zgodny z ideą von Neumanna; dokonuje konwersji liczb między systemem szesnastkowym i binarnym	potrafi narysować uproszczony model komputera zgodny z ideą von Neumanna; samodzielnie potrafi dokonać zamiany między trzema systemami pozycyjnymi (dwójkowym, dziesiętnym i szesnastkowym) w jednym zadaniu

Temat A2. Wybrane urządzenia cyfrowe				
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
wymienia urządzenia cyfrowe wykorzystywane w szkole podczas zajęć (np. drukarka, drukarka 3D, tablica interaktywna, monitor, kamera); podaje nazwy urządzeń cyfrowych wykorzystywane w domu i poza nim (np. płyta grzejna, okap kuchenny, odtwarzacze audio, system multiroom, system nawigacji, smartwatch)	omawia funkcje poznanych urządzeń używanych w szkole oraz w domu i poza nim; potrafi zaprezentować w klasie wybrane urządzenie cyfrowe i omówić jego działanie	korzysta z wyszukiwarki internetowej celem opracowania informacji na temat wybranego urządzenia cyfrowego; z pomocą nauczyciela przygotowuje model 3D do druku 3D, korzystając z odpowiedniego oprogramowania uruchamia drukarkę 3D i wykonuje przykładowy wydruk (lub omawia sposób drukowania – w przypadku braku drukarki w szkole)	objaśnia funkcje poznanych urządzeń używanych w domu i poza nim; zna podstawowe możliwościami oprogramowania towarzyszącego wybranemu urządzeniu, np. drukarce 3D i przygotowuje model 3D do wydruku; samodzielnie potrafi uruchomić drukarkę 3D i przygotować i wykonuje przykładowy wydruk (w przypadku, gdy szkoła ma takie możliwości)	wymienia parametry techniczne urządzeń cyfrowych podanych w specyfikacji technicznej; potrafi posługiwać się instrukcją obsługi urządzeń cyfrowych i poznawać samodzielnie możliwości towarzyszącego im oprogramowania

Moduł B. Wokół dokumentów komputerowych

Temat B1. Tworzenie baz danych				
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
wyjaśnia, na czym polega przetwarzanie danych; definiuje pojęcie baza danych; na przykładzie gotowego pliku bazy danych potrafi omówić jej strukturę – określić, jakie informacje są w niej pamiętane	podaje obszary zastosowań baz danych – na przykładach z najbliższego otoczenia – szkoły, instytucji naukowych, społecznych i gospodarczych; wyjaśnia pojęcia: <i>baza danych</i>, <i>rekord</i> i <i>pole</i>; rozumie organizację danych w relacyjnych bazach danych; potrafi przygotować schemat prostej relacyjnej bazy danych; tworzy prostą bazę danych, składającą się z dwóch tabel: planuje zawartość tabel; stosuje zasady tworzenia tabel	omawia etapy przygotowania bazy danych; określa odpowiednio typy danych; rozumie pojęcia relacji i klucza podstawowego; przygotowuje projekt formularza i raportu; tworzy tabele i korzysta z Widoku projektu	rozumie, co oznacza przetwarzanie danych w bazach danych; definiuje relacje między tabelami; potrafi uzasadnić, dlaczego warto umieszczać dane w kilku tabelach połączonych relacją; podczas rozwiązywania nowego problemu korzysta z doświadczeń zdobytych przy rozwiązaniu innego, podobnego problemu	analizuje problemy występujące w utworzonej bazie danych i znajduje ich rozwiązanie; samodzielnie przygotowuje projekt bazy danych (składającej z trzech tabel) i potrafi ją wykonać w programie do tworzenia baz danych

Temat B2. Tworzenie i stosowanie formularzy w relacyjnej bazie danych				
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
wymienia poznane obiekty bazy danych: tabele, formularze, zapytania, raporty; wskazuje je, korzystając z gotowej bazy danych; korzysta z gotowych formularzy, wprowadzając przykładowe dane	potrafi dokonać modyfikacji wyglądu formularza; planuje i tworzy nowe formularze zgodnie z treścią ćwiczenia; korzysta z kreatora formularzy; wie na czym polega sortowanie danych; na podstawie przygotowanych formularzy ćwiczy wprowadzanie i aktualizację danych	potrafi wykonać sortowanie rekordów według wybranego pola; wie, czym różni się formularz standardowy od formularza z podformularzem; wie, jak utworzyć formularz z podformularzem; umie zaimportować dane z arkusza kalkulacyjnego do bazy danych	planuje i tworzy formularz z podformularzem) zgodnie z treścią ćwiczenia	samodzielnie projektuje wygląd formularzy, tworzy je i modyfikuje, korzystając z zaawansowanych możliwości modyfikacji formularzy, np. zmieniając różne własności

Temat B3. Wykonywanie podstawowych operacji na relacyjnej bazie danych				
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
zna zastosowanie filtrów do wyszukiwania danych; potrafi wyświetlić wynik gotowego zapytania i omówić, czego zapytanie dotyczy; wie do czego służą raporty; wyświetla gotowy raport i omawia, na podstawie jakich pól został utworzony; omawia zastosowanie korespondencji seryjnej	definiuje pojęcie kwerendy; tworzy kwerendę wybierającą w Widoku projektu ; przygotowuje raporty do wydruku; zna sposób przygotowania korespondencji seryjnej z wykorzystaniem danych z bazy danych	modyfikuje gotowe zapytania; tworzy kwerendę parametryczną; potrafi utworzyć raport na podstawie kwerendy; umieszcza w korespondencji seryjnej pola z tabeli bazy danych; korzysta z gotowych szablonów listów seryjnych	samodzielnie modyfikuje i tworzy kwerendy oraz raporty; wie, jaka jest korelacja między edytorem tekstu a bazą danych podczas tworzenia korespondencji seryjnej; w edytorze tekstu przygotowuje listy seryjne i etykiety adresowe, korzystając z danych zapisanych w bazie danych	potrafi zaprojektować samodzielnie relacyjną bazę danych (składającą się z trzech tabel), ustala typy pól, projektuje wygląd formularzy; potrafi budować złożone kwerendy z dwóch lub więcej tabel połączonych; planuje i projektuje raporty; opracowuje własny szablon listu seryjnego
Temat B4. Projektowanie modeli dwuwymiarowych i trójwymiarowych				
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

wyjaśnia różnice między grafiką 2D i 3D; wymienia nazwy programów do tworzenia grafiki 3D; planuje kroki wykonania projektu ogrodu; korzysta z podstawowych narzędzi programu SketchUp	potrafi zainstalować i skonfigurować program SketchUp; realizuje przekształcenie modelu 2D w 3D; korzysta z dodatkowych narzędzi programu SketchUp; umieszcza gotowe elementy z biblioteki	tworzy obiekty z zachowaniem odpowiedniej skali; przekształca pliki graficzne; korzysta z dodatkowych narzędzi programu SketchUp jak Offset, Pull/Push, Orbit; przekształca pliki graficzne, uwzględniając wielkość i jakość obrazów	wykonuje modele trójwymiarowe z zachowaniem skali i wytycznych; tworzy modele, wykorzystując różne możliwości programu	zapoznaje się z możliwościami wybranego programu graficznego, korzystając z Pomocy i innych źródeł; przygotowuje złożone projekty z różnych dziedzin; uczestniczy w konkursach dotyczących grafiki komputerowej
---	---	--	---	---

Temat C1. Algorytmy na tekstach w języku Python

Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
wie, że w edytorach tekstu wykorzystywane są algorytmy na tekstach – pokazuje przykłady wyszukiwania znaków w tekście, porównywania tekstów; potrafi omówić, posługując się przykładami i pomocami dydaktycznymi, wybrany algorytm na tekstach; analizuje gotowy program wykorzystujący dane tekstowe i objaśnia stosowanie zmiennych tekstowych; testuje gotowe programy dla różnych danych	planuje kolejne kroki rozwiązania problemu porównywania tekstów, szukając rozwiązania; deklaruje zmienne typu tekstowego char i string; realizuje algorytm porównania dwóch tekstów; wie, na czym polega algorytm szukania wzorca w tekście; wie, jak odwoływać się do pojedynczego znaku łańcucha, wie, jak wyznaczyć długość łańcucha – potrafi zastosować funkcję <code>length()</code> oraz <code>strlen()</code> (C++) i funkcję <code>len()</code> (Python);	przeprowadza analizę rozwiązania algorytmu szukania znaku w tekście; szuka wystąpień wzorca w tekście metodą naiwną, analizując i uzupełniając kolejne kroki algorytmu z wykorzystaniem podręcznika; definiuje pojęcie konkatencji; formułuje treść zadania do przedstawionego kodu źródłowego; definiuje funkcję szukającą i zliczającą wystąpienia znaków lub ciągów znaków w tekście; korzysta z instrukcji <code>if...elif</code> (Python) do utworzenia menu programu	opracowuje program zliczający wystąpienie znaku w tekście; korzysta z funkcji wyboru switch() (C++) do utworzenia menu programu; umieszcza w kodzie źródłowym funkcję <code>getline()</code> do wprowadzania napisów składających się z wyrazów oddzielonych spacjami	tworzy zaawansowane programy wykorzystujące dane tekstowe i poznane funkcje; potrafi samodzielnie utworzyć algorytm i program realizujący porównywanie tekstów; tworzy rozbudowane menu wyboru z wykorzystaniem funkcji switch() (C++); tworzy rozbudowane menu wyboru z wykorzystaniem z instrukcji if ... elif (Python)

	analizuje funkcję realizującą np. algorytm porównywania tekstów i omawia działanie funkcji w tym zastosowane instrukcje; tworzy program wykorzystujący tę funkcję			

Temat C2. Algorytmy szyfrowania w językuPython				
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
wie, czym jest szyfrowanie danych i w jakim celu się je stosuje; potrafi, korzystając z przykładu z podręcznika, przeanalizować prosty przykład szyfrowania; wie, jak się tworzy anagramy i podaje przykłady anagramów	zna pojęcia: <i>szyfr</i>, <i>szyfrowanie</i>, <i>deszyfrowanie</i>; omawia schemat procesu szyfrowania i deszyfrowania; zna przynajmniej jeden algorytm szyfrowania danych – szyfr Cezara; korzystając z podręcznika szyfruje i deszyfruje wiadomość, korzystając z szyfru Cezara; przedstawia sposób utworzenia anagramu; analizuje i rozumie działanie funkcji (podanych w podręczniku) realizujących wybrany algorytm szyfrowania	wie, czym zajmuje się kryptologia i kryptoanaliza; zna zasady programowania algorytmu szyfrowania przedstawieniowego stosuje szyfrowanie tekstu metodą Cezara i przestawieniową; pisze program w wybranym języku programowania tworzący anagramy; tworzy program realizujący algorytm szyfrowania szyfrem Cezara; formułuje algorytm deszyfrowaniapodstawieniowego i pisze funkcję realizującą ten algorytm	pisze program realizujący algorytm szyfrowania przedstawieniowego (opracowuje odpowiednie funkcje pomocnicze); pisze funkcję deszyfrowania przestawieniowego; objaśnia szyfrowanie symetryczne i asymetryczne	omawia dziedziny gospodarki, w których wykorzystywane jest szyfrowanie danych; opracowuje rozbudowane anagramy i potrafi je zaprogramować; wyszukuje dodatkowe informacje na temat szyfrowania danych; omawia, czym się zajmuje stenografia, samodzielnie wyszukując informacje na ten temat

Temat C3. Metoda połowienia, podejście zachłanne i rekurencja				
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
objaśnia na przykładzie algorytm wyszukiwania przez połowienie; wie, na czym polega metoda zachłanna – podaje przykłady jej stosowania, wykonując proste ćwiczenia z podręcznika (np. problem umieszczenia książek w samochodzie); podaje przykłady zjawisk rekurencyjnych	analizuje algorytm wyszukiwania przez połowienie; potrafi dokonać analizy algorytmu wydawania reszty metodą zachłanną; pisze program realizujący algorytm obliczania silni (w wersji iteracyjnej); zna rekurencyjną definicję funkcji obliczającej silnię liczby naturalnej	korzystając z opisów w podręczniku, definiuje funkcję wyszukiwania liczby w zbiorze uporządkowanym metodą połowienia; korzystając z podręcznika, definiuje funkcję realizującą algorytm wydawania reszty metodą zachłanną w wybranym języku programowania; zapisuje w postaci programu rekurencyjną realizację algorytmu obliczającego silnię liczby naturalnej; testuje programy dla różnych danych	pisze program realizujący algorytm wyszukiwania elementu w zbiorze uporządkowanym metodą połowienia; pisze program realizujący algorytm zachłanny wydawania reszty z wykorzystaniem odpowiedniej funkcji; potrafi zapisać w postaci programu rekurencyjną realizację algorytmu obliczającego liczby Fibonacciego;	rozumie dokładnie technikę rekurencji (znaczenie stosu); potrafi ocenić, kiedy warto stosować iterację, a kiedy rekurencję; samodzielnie formułuje problem, do którego rozwiązania można zastosować rekurencję; zapisuje w postaci programu rekurencyjną wersję poznanego wcześniej algorytmu (np. algorytmu Euklidesa); korzysta samodzielnie z dodatkowej literatury fachowej

			rozumie różnicę między rekurencją a iteracją	
--	--	--	--	--

Temat C4. Algorytmy na liczbach w językach i Python				
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

przeprowadza konwersję liczby z systemu dwójkowego na dziesiętny oraz z dziesiętnego na dwójkowy (bazując na przykładach z tematu A1); wyjaśnia, na czym polega wyznaczanie NWD i NWW	korzystając z fragmentu programów z podręcznika, pisze programy w wybranym języku programowania (Python): obliczający wartość dziesiętną liczby dwójkowej i wyznaczający rozwinięcie dwójkowe liczby dziesiętnej; testuje programy dla różnych danych; opracowuje funkcję w języku programowania wyznaczającą NWD; opracowuje funkcję w języku programowania wyznaczającą NWW	analizuje algorytm zapisywania liczby dziesiętnej w systemie liczbowym o określonej podstawie (listę kroków i schemat blokowy), wyróżniając podproblemy; testuje działanie algorytmów: obliczania wartości dziesiętnej liczby zapisanej w dowolnym systemie i zapisywania liczby dziesiętnej w systemie liczbowym o określonej podstawie, korzystając z odpowiednich list kroków (z podręcznika); wie, jak można reprezentować ułamek zwykły w języku C++ (deklaruje rekordy za pomocą słowa kluczowego struct) lub w języku Python(omawia przykład klasy i tworzy zmienną danej klasy); zna wzory na obliczanie sumy ułamków zwykłych oraz mnożenie i	na podstawie list kroków (podanych w podręczniku) tworzy programy: obliczania wartości dziesiętnej liczby zapisanej w dowolnym systemie i zapisujący liczbę dziesiętną w systemie liczbowym o określonej podstawie; potrafi zastosować schemat Hornera do obliczenia wartości wielomianu; analizuje funkcje skracającą ułamki zwykłe i dodającą ułamki zwykłe oraz stosuje je do napisania programów: skracającego ułamki zwykłe oraz dodającego ułamki zwykłe; definiuje funkcje: odejmującą, mnożącą oraz dzielącą ułamki zwykłe; wywołuje funkcje w programie głównym i testuje programy dla	pisze program wykonujący konwersję liczb zapisanych w dowolnych podstawach; pisze program realizujący rekurencyjny algorytm zamiany liczby dziesiętnej na postać binarną; bierze udział w konkursach informatycznych i/lub olimpiadzie informatycznej
---	---	---	---	--

		dzielenie ułamków zwykłych	różnych danych	
--	--	-------------------------------	----------------	--

Moduł D. Wokół Internetu i projektów

Temat D1. Elementy robotyki – projekty				
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
wie czym zajmuje się robotyka; potrafi scharakteryzować funkcje mikrokontrolera Arduino zna etapy tworzenia projektu grupowego i wykonuje proste zadania szczegółowe z projektu grupowego	zna podstawową strukturę programu dla mikrokontrolera Arduino; potrafi nazwać moduły składające się na system sterowania nawadnianiem ogrodu; wykonuje przydzielone zadania szczegółowe	na podstawie wytycznych wykonuje układ elektroniczny oraz pisze program obsługujący system „podlewania ogrodu”; prawidłowo zapisuje, przechowuje i udostępnia dokumenty potrzebne do realizacji projektu; prezentuje efekty wspólnej pracy	rozszerza system „podlewania ogrodu”, zgodnie z opisem w podręczniku; konstruuje robota, stosując elementy elektroniczne oraz programuje jego funkcje; pełni rolę koordynatora projektu grupowego, m.in.: określa i przydziela zadania szczegółowe; scala elementy projektu wykonane przez członków grupy w jeden projekt	samodzielnie tworzy programy sterujące mikrokontrolerem; wykonuje wybrany inny system, np. system „Wycisz radio” po otwarciu drzwi do pokoju; proponuje tematykę własnego projektu, samodzielnie wyznacza zadania szczegółowe i sposób ich realizacji

Temat D2. Więcej na temat tworzenia stron internetowych – projekt				
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
wie, czym są blogi; potrafi znaleźć blog o wybranej tematyce; zna najważniejsze narzędzia do tworzenia stron internetowych; wie na czym polega tworzenie strony internetowej; wykonuje proste zadania szczegółowe z projektu grupowego; przestrzega zasad korzystania z cudzych materiałów	wie, jak założyć blog; wie, czym jest system zarządzania treścią; omawia etapy tworzenia strony internetowej; uczestniczy w przygotowaniu projektu graficznego strony internetowej; wie, jak ustalić tło strony internetowej i uzyskać efekt po najechnaniu myszą; wykonuje przydzielone zadania szczegółowe; prezentuje efekty wspólnej pracy	potrafi założyć prosty blog o wybranej tematyce; korzysta z szablonów do tworzenia stron; przygotowuje projekt graficzny strony internetowej; potrafi ustawić listy w wierszach i kolumnach na stronie internetowej; omawia wybrane atrybuty CSS i podaje przykłady ich stosowania; prawidłowo zapisuje, przechowuje i udostępnia dokumenty potrzebne do realizacji projektu	tworzy stronę internetową wzbogaconą o dodatkowe elementy; potrafi tworzyć przyciski na stronie internetowej z elementów listy poprzez dodanie obramowania i innych atrybutów; stosuje wybrane atrybuty CSS; testuje stronę internetową, określając czy, projekt został wykonany zgodnie ze specyfikacją; pełni rolę koordynatora projektu grupowego; przydziela zadania szczegółowe; scala dokumenty wykonane przez członków grupy	wykonuje samodzielnie projekt graficzny strony internetowej na wybrany przez siebie temat; tworzy własną stronę internetową wzbogaconą o dodatkowe elementy, w tym tabelami, listami, elementy dynamiczne; posługuje się arkuszem stylów; publikuje stronę w Internecie; proponuje tematykę własnego projektu, samodzielnie wyznacza zadania szczegółowe i sposób ich realizacji

Dostosowanie ocen z informatyki do możliwości uczniów ze specjalnymi wymaganiami edukacyjnymi

Dostosowanie wymagań edukacyjnych nie obejmuje ograniczania treści edukacyjnych, ale sposobów ich nauczania/przekazywania oraz weryfikowania ich opanowania. W tym kontekście zgodnie z rozpoznaniem indywidualnych potrzeb, uczeń może:

- korzystać z uproszczonych form zadań pisemnych
- mieć dostosowane graficznie sprawdziany i kartkówki, zadania podzielone na mniejsze części
- ustnie komentować wykonywane zadanie
- wybrać alternatywne formy wyrażenia swojej wiedzy i umiejętności
- wykorzystywać narzędzia cyfrowe do pomocy
- rozwiązywać zadania o skróconej treści, czy prostszym sformułowaniu polecenia.
- odpowiadać ustnie lub pisemnie z mniejszej partii materiału
- mieć wydłużony czas prac pisemnych
- korzystać z dodatkowych wyjaśnień poleceń przez nauczyciela

Wymagania edukacyjne
NOWA MATeMATyka 3
Zakres podstawowy
i rozszerzony

Klasa III LA

Opracowane w oparciu o materiały wydawnictwa Nowa Era

Wyróżnione zostały następujące wymagania programowe: konieczne (K), podstawowe (P), rozszerzające (R), dopełniające (D) i wykraczające poza program nauczania (W). Wymienione poziomy wymagań odpowiadają w przybliżeniu ocenom szkolnym. Nauczyciel, określając te poziomy, powinien zatem sprecyzować, czy opanowania pewnych umiejętności lub wiedzy będzie wymagał na ocenę dopuszczającą (2), dostateczną (3), dobrą (4), bardzo dobrą (5) lub celującą (6).

- Wymagania **konieczne (K)** dotyczą zagadnień elementarnych, stanowiących swego rodzaju podstawę, zatem powinny być opanowane przez każdego ucznia.
- Wymagania **podstawowe (P)** zawierają wymagania z poziomu (K) wzbogacone o typowe problemy o niewielkim stopniu trudności.
- Wymagania **rozszerzające (R)**, zawierające wymagania z poziomów (K) i (P), dotyczą zagadnień bardziej złożonych i nieco trudniejszych.
- Wymagania **dopełniające (D)**, zawierające wymagania z poziomów (K), (P) i (R), dotyczą zagadnień problemowych, trudniejszych, wymagających umiejętności przetwarzania przyswojonych informacji.
- Wymagania **wykraczające (W)** dotyczą zagadnień trudnych, oryginalnych, wykraczających poza obowiązkowy program nauczania.

Poniżej został przedstawiony podział wymagań na poszczególne oceny szkolne:

ocena dopuszczająca	–	wymagania na poziomie (K)
ocena dostateczna	–	wymagania na poziomach (K) i (P)
ocena dobra	–	wymagania na poziomach (K), (P) i (R)
ocena bardzo dobra	–	wymagania na poziomach (K), (P), (R) i (D)
ocena celująca	–	wymagania na poziomach (K), (P), (R), (D) i (W)

Podział ten należy traktować jedynie jako propozycję. Poniżej przedstawiamy wymagania dla zakresu rozszerzonego.

1. FUNKCJE TRYGNOMETRYCZNE

Poziom (K)

Uczeń otrzymuje ocenę **dopuszczającą**, jeśli:

• oblicza wartości funkcji trygonometrycznych kąta, gdy dane są współrzędne punktu leżącego na jego końcowym ramieniu
• zaznacza kąt w układzie współrzędnych
• określa znaki funkcji trygonometrycznych danego kąta
• oblicza wartości funkcji trygonometrycznych kątów: 90° , 120° , 135° , 150°
• określa położenie ramienia końcowego kąta na podstawie informacji o wartościach funkcji trygonometrycznych tego kąta
• zapisuje miarę danego kąta w postaci $k \cdot 360^\circ + \alpha$, $k \in \mathbb{Z}$
• zapisuje miarę danego kąta w postaci $2k\pi + \alpha$, $k \in \mathbb{Z}$
• zamienia miarę stopniową na miarę łukową i odwrotnie
• odczytuje okres podstawowy funkcji z jej wykresu

• szkicuje wykresy funkcji trygonometrycznych w danym przedziale i określa ich własności
• szkicuje wykresy funkcji $y = f(x - p)$ oraz $y = f(x) + q$, gdzie f jest funkcją trygonometryczną, i określa ich własności
• uzasadnia proste tożsamości trygonometryczne
• stosuje w prostych przypadkach wzory na funkcje trygonometryczne sumy i różnicy kątów
• zapisuje dany kąt w postaci $k \cdot \frac{\pi}{2} \pm \alpha$ lub $k \cdot 90^\circ \pm \alpha$, gdzie $k \in \mathbb{Z}$
• rozwiązuje równania trygonometryczne typu $\sin \alpha = a$

Poziom (P)

Uczeń otrzymuje ocenę **dostateczną**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomu (K) oraz dodatkowo:

• oblicza wartości funkcji trygonometrycznych kątów: $210^\circ, 225^\circ, 240^\circ, 300^\circ, 330^\circ$
• oblicza wartości funkcji trygonometrycznych kąta α o danej mierze łukowej, gdy $\alpha \in [0; \pi]$
• szkicuje wykresy funkcji trygonometrycznych i określa ich własności
• szkicuje wykres funkcji $y = f(x - p) + q$, gdzie f jest funkcją trygonometryczną, i określa jej własności
• szkicuje wykresy funkcji $y = -f(x)$ oraz $y = f(-x)$, gdzie f jest funkcją trygonometryczną, i określa ich własności
• uzasadnia proste tożsamości trygonometryczne oraz podaje odpowiednie założenia
• oblicza wartości pozostałych funkcji trygonometrycznych, gdy dane są wartości funkcji sinus lub cosinus
• wyznacza wartości funkcji trygonometrycznych kątów z zastosowaniem wzorów na funkcje trygonometryczne sumy i różnicy kątów
• stosuje wzory na funkcje trygonometryczne podwojonego kąta
• stosuje wzory redukcyjne do obliczania wartości funkcji trygonometrycznych danych kątów
• rozwiązuje proste równania trygonometryczne

Poziom (R)

Uczeń otrzymuje ocenę **dobrą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K) i (P) oraz dodatkowo:

• oblicza wartości funkcji trygonometrycznych szczególnych kątów, np. $-90^\circ, -315^\circ, 1080^\circ$
• oblicza wartości wyrażeń, w których występują funkcje trygonometryczne dowolnych kątów
• wyznacza w trudniejszych przypadkach kąt, gdy dana jest wartość jednej z jego funkcji trygonometrycznych
• szkicuje wykres funkcji okresowej
• stosuje okresowość funkcji do wyznaczania jej wartości
• stosuje własności funkcji trygonometrycznej do obliczania jej wartości dla kąta o podanej mierze łukowej
• na podstawie wykresów funkcji trygonometrycznych szkicuje wykresy funkcji będące efektem wykonania kilku przekształceń; określa własności tych funkcji
• oblicza wartości pozostałych funkcji trygonometrycznych, gdy dana jest wartość funkcji tangens
• udowadnia tożsamości trygonometryczne, podaje odpowiednie założenia
• stosuje w trudniejszych przypadkach wzory na funkcje trygonometryczne sumy i różnicy kątów oraz podwojonego kąta do przekształcania wyrażeń, w tym do uzasadniania tożsamości trygonometrycznych

• stosuje wzory redukcyjne do upraszczania wyrażeń i udowadniania tożsamości trygonometrycznych
• stosuje związki między funkcjami trygonometrycznymi do rozwiązywania równań trygonometrycznych
• oblicza wartości funkcji trygonometrycznych połowy kąta

Poziom (D)

Uczeń otrzymuje ocenę **bardzo dobrą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K)–(R) oraz dodatkowo:

• udowadnia w trudniejszych przypadkach tożsamości trygonometryczne, podaje odpowiednie założenia
• stosuje w trudniejszych przypadkach wzory na funkcje trygonometryczne sumy i różnicy kątów oraz podwojonego kąta do przekształcania wyrażeń, w tym do uzasadniania tożsamości trygonometrycznych
• stosuje funkcje trygonometryczne do rozwiązywania zadań z parametrem
• stosuje funkcje trygonometryczne do rozwiązywania zadań z kontekstem realistycznym

Poziom (W)

Uczeń otrzymuje ocenę **celującą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K)–(D) oraz dodatkowo:

• wyprowadza wzory na funkcje trygonometryczne sumy i różnicy kątów oraz funkcje podwojonego lub potrojonego kąta
• rozwiązuje zadania o znacznym stopniu trudności dotyczące funkcji trygonometrycznych

2. GEOMETRIA ANALITYCZNA

Poziom (K)

Uczeń otrzymuje ocenę **dopuszczającą**, jeśli:

• oblicza odległość między punktami w układzie współrzędnych
• wyznacza współrzędne środka odcinka, gdy dane są współrzędne jego końców
• podaje równanie okręgu o danym środku i danym promieniu
• podaje współrzędne środka i promień okręgu, gdy dane jest jego równanie w postaci kanonicznej
• sprawdza, czy punkt należy do okręgu opisanego równaniem
• wyznacza równanie okręgu o danym środku przechodzącego przez dany punkt
• w prostych przypadkach rozwiązuje algebraicznie układy równań, z których jedno jest równaniem drugiego stopnia
• wykonuje działania na wektorach
• wykorzystuje działania na wektorach do rozwiązywania prostych zadań dotyczących wielokątów w układzie współrzędnych
• rozpoznaje figury osiowosymetryczne i środkowosymetryczne
• wyznacza współrzędne obrazów punktów oraz wierzchołków wielokąta w symetrii osiowej lub symetrii środkowej względem osi układu współrzędnych lub początku układu współrzędnych

Poziom (P)

Uczeń otrzymuje ocenę **dostateczną**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomu (K) oraz dodatkowo:

• stosuje wzór na odległość między punktami w prostych zadaniach dotyczących wielokątów
• stosuje wzory na współrzędne środka odcinka do rozwiązywania prostych zadań
• podaje współrzędne środka i promień okręgu, gdy dane jest jego równanie w postaci ogólnej
• sprawdza w prostych przypadkach, czy dane równanie jest równaniem okręgu
• podaje liczbę punktów wspólnych i określa wzajemne położenie dwóch okręgów
• podaje liczbę punktów wspólnych i określa wzajemne położenie okręgu i prostej opisanych danymi równaniami
• w prostych przypadkach rozwiązuje algebraicznie układy równań, z których jedno jest równaniem drugiego stopnia, i podaje ich interpretację geometryczną
• sprawdza, czy wektory są równoległe
• stosuje działania na wektorach do badania współliniowości punktów
• stosuje działania na wektorach do podziału odcinka
• wykorzystuje działania na wektorach do rozwiązywania zadań dotyczących wielokątów w układzie współrzędnych

Poziom (R)

Uczeń otrzymuje ocenę **dobrą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K) i (P) oraz dodatkowo:

• oblicza odległość punktu od prostej i odległość między prostymi równoległymi
• stosuje wzór na odległość punktu od prostej do rozwiązywania prostych zadań
• stosuje własności stycznej do okręgu do rozwiązywania zadań
• stosuje wzory na odległość między punktami i środek odcinka do rozwiązywania trudniejszych zadań dotyczących wielokątów
• sprawdza, czy dane równanie jest równaniem okręgu
• stosuje równanie okręgu do rozwiązywania zadań, w tym do wyznaczania równania okręgu opisanego na trójkącie
• określa wzajemne położenie dwóch okręgów opisanych równaniami, z których jedno jest równaniem z parametrem, w zależności od wartości tego parametru
• stosuje układy równań drugiego stopnia w zadaniach różnych typów
• stosuje w zadaniach działania na wektorach oraz ich interpretację geometryczną
• stosuje w bardziej złożonych przypadkach własności symetrii osiowej i symetrii środkowej

Poziom (D)

Uczeń otrzymuje ocenę **bardzo dobrą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K)–(R) oraz dodatkowo:

• wyznacza równanie krzywej, do której należą punkty równo odległe od punktu i od prostej
• wyznacza wartość parametru tak, aby dane równanie opisywało okrąg
• stosuje równanie okręgu do rozwiązywania zadań, w tym do wyznaczania równania okręgu opisanego na trójkącie
• wykorzystuje wzajemne położenie okręgów w prostych zadaniach z parametrem
• stosuje w bardziej złożonych zadaniach działania na wektorach oraz ich interpretację geometryczną

Poziom (W)

Uczeń otrzymuje ocenę **celującą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K)–(D) oraz dodatkowo:

• wykorzystuje działania na wektorach w zadaniach na dowodzenie
• rozwiązuje zadania z geometrii analitycznej o znacznym stopniu trudności

3. CIĄGI

Poziom (K)

Uczeń otrzymuje ocenę **dopuszczającą**, jeśli:

• wyznacza kolejne wyrazy ciągu, gdy danych jest kilka jego początkowych wyrazów
• wyznacza wyrazy ciągu opisanego słownie
• szkicuje wykres ciągu
• wyznacza w prostych przypadkach wyrazy ciągu spełniające dany warunek (np. przyjmujące daną wartość)
• wyznacza wyraz a_{n+1} ciągu określonego wzorem ogólnym
• bada w prostych przypadkach monotoniczność ciągu
• wyznacza początkowe wyrazy ciągu określonego wzorem ogólnym lub określonego rekurencyjnie
• podaje przykłady ciągów arytmetycznych
• wyznacza wyrazy ciągu arytmetycznego, gdy dane są jego pierwszy wyraz i różnica
• określa monotoniczność ciągu arytmetycznego
• stosuje w prostych przypadkach związek między trzema kolejnymi wyrazami ciągu arytmetycznego do wyznaczania wyrazów ciągu arytmetycznego
• sprawdza w prostych przypadkach, czy dany ciąg jest arytmetyczny
• oblicza sumę n początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego
• podaje przykłady ciągów geometrycznych
• wyznacza wyrazy ciągu geometrycznego, gdy dane są jego pierwszy wyraz i iloraz
• oblicza w prostych przypadkach sumę n początkowych wyrazów ciągu geometrycznego
• oblicza wysokość kapitału przy różnych okresach kapitalizacji
• ustala na podstawie wykresu, czy dany ciąg ma granicę, a w przypadku ciągu zbieżnego podaje jej wartość
• podaje granice ciągów $a_n = q^n$, gdy $q \in (-1; 1)$, $a_n = \frac{1}{n^k}$, gdy $k > 0$, oraz $a_n = \sqrt[n]{a}$, gdy $a > 0$
• rozpoznaje ciąg rozbieżny na podstawie wykresu i określa, czy dany ciąg ma granicę niewłaściwą, czy nie ma granicy
• sprawdza, czy dany szereg geometryczny jest zbieżny

Poziom (P)

Uczeń otrzymuje ocenę **dostateczną**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomu (K) oraz dodatkowo:

• wyznacza wzór ogólny ciągu, gdy danych jest kilka jego początkowych wyrazów
• wyznacza wyrazy ciągu spełniające dany warunek
• podaje przykłady ciągów monotonicznych, których wyrazy spełniają podane warunki
• uzasadnia, że dany ciąg nie jest monotoniczny
• bada monotoniczność ciągu
• wyznacza w prostych przypadkach wzór rekurencyjny ciągu, gdy dany jest wzór ogólny
• wyznacza w prostych przypadkach wzór ogólny ciągu będącego sumą, różnicą, iloczynem lub ilorazem danych ciągów
• wyznacza wzór ogólny ciągu arytmetycznego, gdy dane są jego dwa wyrazy
• stosuje związek między trzema kolejnymi wyrazami ciągu arytmetycznego do wyznaczania wyrazów ciągu arytmetycznego
• wyznacza wzór ogólny ciągu geometrycznego, gdy dane są dwa jego wyrazy
• określa monotoniczność ciągu geometrycznego
• sprawdza w prostych przypadkach, czy dany ciąg jest geometryczny

wyznacza w prostych przypadkach wartości niewiadomych tak, aby wraz z danymi liczbami tworzyły ciąg arytmetyczny lub geometryczny
oblicza sumę n początkowych wyrazów ciągu geometrycznego
stosuje w prostych przypadkach własności ciągu arytmetycznego i ciągu geometrycznego w zadaniach różnego typu
oblicza w prostych przypadkach oprocentowanie lokaty i okres oszczędzania
ustala w prostych przypadkach liczbę wyrazów danego ciągu oddalonych od danej liczby o podaną wartość oraz liczbę wyrazów większych (mniejszych) od danej wartości
stosuje twierdzenie o rozbieżności ciągów $a_n = q^n$ dla $q > 1$ oraz $a_n = n^k$ dla $k > 0$
oblicza w prostych przypadkach granice ciągów, korzystając z twierdzeń o granicach ciągów zbieżnych i rozbieżnych
oblicza sumę szeregu geometrycznego

Poziom (R)

Uczeń otrzymuje ocenę **dobrą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K) i (P) oraz dodatkowo:

wyznacza w trudniejszych przypadkach wzór ogólny ciągu spełniającego podane warunki
bada w trudniejszych przypadkach monotoniczność ciągu
rozwiązuje proste zadania z parametrem dotyczące monotoniczności ciągu
rozwiązuje równania z zastosowaniem wzorów na sumę wyrazów ciągu arytmetycznego i ciągu geometrycznego
stosuje związek między trzema kolejnymi wyrazami ciągu geometrycznego w zadaniach różnego typu
rozwiązuje zadania związane z lokatami dotyczące okresu oszczędzania, wysokości oprocentowania oraz zadania związane z kredytami
oblicza w trudniejszych przypadkach granice ciągów, korzystając z twierdzeń o granicach ciągów zbieżnych i rozbieżnych
stosuje wzory na sumę wyrazów ciągu arytmetycznego do obliczania granic ciągów
oblicza granice ciągów, stosując twierdzenie o trzech ciągach
zamienia ułamek okresowy na ułamek zwykły
wyznacza wartości zmiennej, dla której szereg jest zbieżny
rozwiązuje równania, stosując wzór na sumę szeregu geometrycznego
wyznacza w prostych przypadkach dziedzinę i szkicuje wykresy funkcji opisanych szeregiem geometrycznym

Poziom (D)

Uczeń otrzymuje ocenę **bardzo dobrą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K)–(R) oraz dodatkowo:

rozwiązuje zadania o podwyższonym stopniu trudności związane ze wzorem rekurencyjnym ciągu
uzasadnia wzory, stosując wzór na sumę n początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego
stosuje w zadaniach własności ciągów arytmetycznego i geometrycznego, w tym wzory na sumę n początkowych wyrazów tych ciągów, również w zadaniach osadzonych w kontekście praktycznym i na dowodzenie
uzasadnia, że dany ciąg nie ma granicy
oblicza w trudniejszych przypadkach granice ciągów, stosując twierdzenie o trzech ciągach
stosuje wzór na sumę szeregu geometrycznego w zadaniach dotyczących własności ciągów

- wyznacza w trudniejszych przypadkach dziedzinę i szkicuje wykresy funkcji opisanych szeregiem geometrycznym

Poziom (W)

Uczeń otrzymuje ocenę **celującą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K)–(D) oraz dodatkowo:

- rozwiązuje zadania o podwyższonym stopniu trudności dotyczące ciągów, w szczególności monotoniczności ciągu
- rozwiązuje zadania dotyczące długości krzywych, stosując wzór na sumę szeregu geometrycznego
- wyznacza granicę ciągu w zależności od wartości parametru
- uzasadnia istnienie granicy niewłaściwej

4. RACHUNEK RÓŻNICZKOWY

Poziom (K)

Uczeń otrzymuje ocenę **dopuszczającą**, jeśli:

- uzasadnia w prostych przypadkach, że funkcja nie ma granicy w punkcie, np. na podstawie jej wykresu
- oblicza w prostych przypadkach granice funkcji w punkcie, korzystając z twierdzeń o granicach
- wyznacza w prostych przypadkach granice funkcji w nieskończoności
- oblicza w prostych przypadkach pochodną funkcji w punkcie
- wyznacza w prostych przypadkach równanie stycznej do wykresu funkcji w danym punkcie
- wyznacza funkcję pochodną wielomianów i oblicza jej wartość w danym punkcie
- stosuje w prostych przypadkach twierdzenie o pochodnej sumy i różnicy funkcji do wyznaczania pochodnej funkcji
- korzysta w prostych przypadkach z własności pochodnej do wyznaczania przedziałów monotoniczności wielomianów
- podaje ekstremum funkcji, korzystając z jej wykresu
- wyznacza w prostych przypadkach ekstrema wielomianów, stosując warunki konieczny i wystarczający istnienia ekstremum
- wyznacza w prostych przypadkach najmniejszą i największą wartość wielomianu w przedziale domkniętym

Poziom (P)

Uczeń otrzymuje ocenę **dostateczną**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomu (K) oraz dodatkowo:

- oblicza w prostych przypadkach granice jednostronne funkcji w punkcie
- wyznacza w prostych przypadkach równania asymptot pionowych oraz poziomych wykresu funkcji
- wyznacza w prostych przypadkach granice niewłaściwe jednostronne funkcji w punkcie
- sprawdza w prostych przypadkach, czy funkcja jest ciągła w danym punkcie
- oblicza w prostych przypadkach pochodną funkcji w punkcie, korzystając z jej definicji
- stosuje interpretację geometryczną pochodnej funkcji w punkcie do wyznaczania współczynnika kierunkowego stycznej do wykresu funkcji w punkcie i oblicza miarę kąta, jaki ta styczna tworzy z osią OX
- wyznacza równanie stycznej do wykresu funkcji w danym punkcie, w tym również w prostych przypadkach funkcji złożonej
- wyznacza w prostych przypadkach wzór funkcji złożonej i jej dziedzinę

• stosuje pochodną funkcji do wyznaczania prędkości oraz przyspieszenia poruszających się ciał
• korzysta z własności pochodnej do wyznaczania przedziałów monotoniczności wielomianów
• wyznacza ekstrema wielomianów, stosując warunki konieczny i wystarczający istnienia ekstremum
• uzasadnia, że dany wielomian nie ma ekstremum
• wyznacza najmniejszą i największą wartość wielomianu w przedziale domkniętym
• rozwiązuje proste zadania optymalizacyjne
• podaje i stosuje schemat badania własności funkcji
• szkicuje wykres wielomianu na podstawie badania jego własności

Poziom (R)

Uczeń otrzymuje ocenę **dobrą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K) i (P) oraz dodatkowo:

• uzasadnia, że funkcja nie ma granicy w punkcie
• uzasadnia, że dana liczba jest granicą funkcji w punkcie
• oblicza granicę funkcji w punkcie, również granice funkcji w postaci $y = \sqrt{f(x)}$
• stosuje twierdzenie o związku między wartościami granic jednostronnych w punkcie a granicą funkcji w punkcie
• oblicza granice funkcji w nieskończoności
• wyznacza równania asymptot pionowych i poziomych wykresu funkcji
• bada ciągłość funkcji
• wyznacza wartości parametrów, dla których funkcja jest ciągła w danym punkcie
• stosuje własność Darboux do uzasadniania istnienia miejsca zerowego funkcji i wyznaczania jego przybliżonej wartości
• stosuje twierdzenia o pochodnej iloczynu i ilorazu funkcji do wyznaczania funkcji pochodnej oraz obliczania wartości pochodnej funkcji w punkcie
• wyznacza pochodną funkcji złożonej
• stosuje interpretację fizyczną pochodnej funkcji
• wyznacza w trudniejszych przypadkach przedziały monotoniczności funkcji
• wyznacza wartości parametrów tak, aby funkcja była monotoniczna
• wyznacza ekstrema funkcji, stosując warunki konieczny i wystarczający istnienia ekstremum
• uzasadnia, że funkcja nie ma ekstremum
• rozwiązuje nieskomplikowane zadania optymalizacyjne

Poziom (D)

Uczeń otrzymuje ocenę **bardzo dobrą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K)–(R) oraz dodatkowo:

• oblicza granice funkcji trygonometrycznych
• wyznacza w trudniejszych przypadkach równania asymptot pionowych i poziomych wykresu funkcji
• wyznacza wartości parametrów, dla których funkcja jest ciągła w przedziale
• oblicza pochodną funkcji w punkcie, korzystając z jej definicji
• uzasadnia, że funkcja nie ma pochodnej w danym punkcie
• stosuje interpretację geometryczną pochodnej funkcji w punkcie do wyznaczania współczynnika kierunkowego stycznej do wykresu funkcji w punkcie; oblicza w trudniejszych przypadkach kąt, jaki ta styczna tworzy z osią OX
• wyznacza współrzędne punktu, w którym styczna do wykresu funkcji spełnia podane warunki
• wyznacza pochodne funkcji trygonometrycznych

• uzasadnia monotoniczność funkcji w danym zbiorze
• wyznacza w trudniejszych przypadkach ekstrema funkcji, stosując warunki konieczny i wystarczający istnienia ekstremum
• rozwiązuje zadania z parametrem dotyczące ekstremów funkcji
• rozwiązuje zadania optymalizacyjne
• bada własności funkcji i szkicuje jej wykres

Poziom (W)

Uczeń otrzymuje ocenę **celującą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K)–(D) oraz dodatkowo:

• wyprowadza wzory na pochodne funkcji
• wyprowadza wzory na pochodne sumy, różnicy, iloczynu i ilorazu funkcji
• wyznacza równania asymptot ukośnych wykresu funkcji
• rozwiązuje zadania o podwyższonym stopniu trudności, wykorzystując pochodną i jej własności

5. STATYSTYKA

Poziom (K)

Uczeń otrzymuje ocenę **dopuszczającą**, jeśli:

• oblicza średnią arytmetyczną, wyznacza medianę i dominantę zestawu danych
• oblicza średnią ważoną liczb z podanymi wagami

Poziom (P)

Uczeń otrzymuje ocenę **dostateczną**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomu (K) oraz dodatkowo:

• wykorzystuje w prostych zadaniach średnią arytmetyczną, medianę, dominantę i średnią ważoną

Poziom (R)

Uczeń otrzymuje ocenę **dobrą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K) i (P) oraz dodatkowo:

• oblicza średnią arytmetyczną, wyznacza medianę i dominantę danych przedstawionych różnymi sposobami
• wykorzystuje w trudniejszych zadaniach średnią arytmetyczną, medianę, dominantę i średnią ważoną

Poziom (D)

Uczeń otrzymuje ocenę **bardzo dobrą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K)–(R) oraz dodatkowo:

• rozwiązuje zadania z parametrem dotyczące średniej arytmetycznej, mediany i dominanty
• rozwiązuje trudniejsze zadania dotyczące statystyki

Poziom (W)

Uczeń otrzymuje ocenę **celującą**, jeśli opanował wiedzę i umiejętności z poziomów (K)–(D) oraz dodatkowo:

• rozwiązuje zadania o znacznym stopniu trudności dotyczące statystyki
--

DOSTOSOWANIA OCENIANIA: ADHD, SPEKTRUM AUTYZMU, NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ INTELEKTUALNA, DYSLEKSJA

Dostosowanie wymagań edukacyjnych nie obejmuje ograniczania treści edukacyjnych, ale sposobów ich nauczania/przekazywania oraz weryfikowania ich opanowania. W tym kontekście zgodnie z rozpoznaniem indywidualnych potrzeb, uczeń może:

- korzystać z uproszczonych form zadań pisemnych
- mieć dostosowane graficznie sprawdziany i kartkówki, zadania podzielone na mniejsze części
- ustnie komentować wykonywane zadanie
- wybrać alternatywne formy wyrażenia swojej wiedzy i umiejętności
- korzystać z modeli brył
- wykorzystywać narzędzia cyfrowe do wykonywania szkiców geometrycznych
- rozpoznawać odpowiednie wykresy na gotowym rysunku
- korzystać z tablic matematycznych
- rozwiązywać zadania o skróconej treści, czy prostszym sformułowaniu polecenia.
- korzystać z kalkulatora
- odpowiadać ustnie lub pisemnie z mniejszej partii materiału
- mieć wydłużony czas prac pisemnych
- korzystać z dodatkowych wyjaśnień poleceń przez nauczyciela

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny – NOWE Ponad słowami klasa 3 część

Prezentowane wymagania edukacyjne są zintegrowane z planem wynikowym autorstwa Magdaleny Lotterhoff, będącym propozycją realizacji materiału zawartego w podręczniku *Ponad słowami* w pierwszym semestrze klasy 3. Wymagania dostosowano do sześciostopniowej skali ocen.

* zakres rozszerzony

	materiał obligatoryjny
	materiał fakultatywny

I PÓLROCZE

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę dopuszczającą	Wymagania na ocenę dostateczną	Wymagania na ocenę dobrą	Wymagania na ocenę bardzo dobrą	Wymagania na ocenę celującą
	Uczeń potrafi:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
MŁODA POLSKA – O EPOCE					
1. i 2. Schyłek wieku	- wymienić nazwy epoki - wskazać ramy czasowe epoki	- wyjaśnić etymologię nazw epoki - wyjaśnić znaczenie najważniejszych pojęć związanych z przełomem modernistycznym	scharakteryzować cechy przełomu modernistycznego	wyjaśnić, na czym polega powrót do światopoglądu romantycznego	wyjaśnić znaczenie Krakowa dla rozwoju Młodej Polski
3. Filozofia końca wieku	wymienić najważniejszych filozofów epoki	- wymienić główne założenia filozofii Arthura Schopenhauera - wymienić główne założenia filozofii Friedricha Nietzschego - wymienić główne założenia filozofii Henriego Bergsona	- scharakteryzować główne założenia filozofii Arthura Schopenhauera - scharakteryzować główne założenia filozofii Friedricha Nietzschego - scharakteryzować główne założenia filozofii Henriego Bergsona	wyjaśnić przyczyny popularności filozofii Arthura Schopenhauera pod koniec XIX wieku	porównać poznane założenia filozoficzne

4. i 5. U progu sztuki nowoczesnej	wskazać cechy sztuki przełomu XIX i XX w.	- scharakteryzować nowe kierunki w sztuce - zilustrować przykładami cechy nowych kierunków w sztuce	- scharakteryzować twórczość najważniejszych artystów modernistycznych - wymienić najważniejsze dzieła młodopolskie i modernistyczne	dokonać analizy wybranych dzieł sztuki reprezentujących impresjonizm i symbolizm	wyjaśnić, na czym polega przełom w sztuce dokonany przez impresjonistów
MŁODA POLSKA – TEKSTY Z EPOKI I NAWIĄZANIA					
6. i 7. Francuscy poeci przekłeci – Charles Baudelaire	- omówić treść wierszy: <i>Padlina i Albatros</i> - wskazać podmiot liryczny i adresata lirycznego w <i>Padlinie</i>	- wskazać w utworach środki językowe i określić ich funkcję - wskazać w utworach elementy dekadentyzmu	- formułować tezę interpretacyjną wierszy - przedstawić symboliczne znaczenie padliny i ptaka	- omówić analogię między sytuacją ptaka i poety w <i>Albatrosie</i> - interpretować wymowę wierszy - omówić funkcję puenty wierszy	- dokonać analizy językowej opisu padliny w wierszu <i>Padlina</i> - odnaleźć w wierszu <i>Padlina</i> motyw <i>vanitas</i> i określić jego funkcję
8. <i>Confiteor</i> jako manifest Młodej Polski	omówić treść fragmentu	przytoczyć argumenty uzasadniające szczególny status sztuki	omówić relacje pomiędzy artystą a społeczeństwem, przedstawione przez Przybyszewskiego	wskazać podobieństwa pomiędzy romantyczną a młodopolską koncepcją poety	analizować stylizację biblijną i określić jej funkcję
9. Poszukiwanie leku na ból istnienia w wierszu Kazimierza Przerwy-	- omówić treść wiersza - wskazać podmiot liryczny i adresata lirycznego utworu	wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego utworu	scharakteryzować na podstawie wiersza światopogląd dekadenski	wypowiedzieć się na temat przedstawionego w wierszu portretu pokolenia	dokonać sfunkcjonalizowanej analizy wiersza

Tetmajera <i>Koniec wieku XIX</i>	• określić sytuację liryczną utworu	• omówić kompozycję wiersza i określić jej funkcję • wskazać środki językowe użyte w utworze i określić ich funkcję			
10. Konteksty i nawiązania – Wisława Szymborska, <i>Schylek wieku</i>	• omówić treść wiersza • wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego utworu	• wymienić oczekiwania ludzi odnośnie XX wieku • wskazać środki językowe użyte w wierszu i określić ich funkcję	• wypowiedzieć się na temat przedstawionej w wierszu roli artysty	• zinterpretować puentę wiersza • porównać wiersz Wisławy Szymborskiej z utworem Kazimierza Przerwy-Tetmajera <i>Koniec wieku XIX</i>	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy wiersza
11. Młodopolska „choroba wieku” - <i>Nie wierzę w nic...</i> Kazimierza Przerwy-Tetmajera	• omówić treść wiersza • wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego utworu	• wskazać w utworze środki stylistyczne • omówić kompozycję wiersza	• wskazać w utworze elementy dekadentyzmu • wypowiedzieć się na temat emocji artysty w wierszu	• omówić funkcję kontekstu filozoficznego w wierszu	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy środków stylistycznych
12. <i>Lubię, kiedy kobieta...</i> Kazimierza Przerwy-Tetmajera – młodopolski obraz erotyzmu	• omówić treść wiersza • przedstawić sytuację liryczną	• wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego utworu	• omówić sposób przedstawienia kobiety i mężczyzny w utworze	• wypowiedzieć się na temat sposobu przedstawienia namiętności • omówić funkcję puenty wiersza	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy środków stylistycznych

13. Konteksty i nawiązania – Anna Świrszczyńska, <i>Kochanków dzieli miłość</i>	• omówić treść wiersza • wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego utworu • wskazać adresata lirycznego utworu	• określić relację między podmiotem lirycznym a adresatem lirycznym • wskazać środki językowe użyte w wierszu i określić ich funkcję	• wyjaśnić paradoks w tytule wiersza	• zinterpretować pierwsze zdanie wiersza	• wypowiedzieć się na temat roli cielesności w wierszu
14. Rola artysty i funkcja sztuki w wierszu <i>Evviva l'arte!</i> Kazimierza Przerwy- Tetmajera	• omówić treść wiersza • wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego utworu	• przedstawić wizerunek młodopolskiego artysty na podstawie wiersza • omówić sposób przedstawienia filistra • wskazać środki stylistyczne w wierszu i określić ich funkcję	• wskazać wykorzystane w wierszu topoty i motywy oraz określić ich funkcję	• przedstawić na podstawie wiersza system wartości młodopolskiego artysty • interpretować funkcję tytułu i refrenu	• wypowiedzieć się na temat funkcji kontrastu pomiędzy filistrem a artystą
15. Impresjonistyczne obrazowanie w poezji – <i>Melodia mgieł nocnych</i> Kazimierza Przerwy-Tetmajera	• omówić treść wiersza • wskazać podmiot liryczny utworu • określić sytuację liryczną	• omówić funkcję czasowników użytych w wierszu • wskazać zmysły, na które oddziałuje utwór • określić funkcję rzeczowników	• wypowiedzieć się na temat barw w wierszu	• uzasadnić tezę, że wiersz tworzy pejzaż impresjonistyczny	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy środków stylistycznych *podać przykłady synestezji i określić jej funkcję

		nazywających ulotne elementy rzeczywistości			
16. Konteksty i nawiązania – Andrzej Stasiuk, <i>Kucając</i> (fragment)	• omówić treść fragmentu tekstu	• przedstawić sposób, w jaki narrator mówi o przemijaniu • odnaleźć elementy obrazowania impresjonistycznego	• omówić relacje między człowiekiem a naturą w tekście • omówić sposób obrazowania oddziałujący na zmysły	• porównać sposób przedstawienia natury w tekście Andrzeja Stasiuka i w wierszu <i>Melodia mgieł nocnych</i> Kazimierza Przerwy-Tetmajera	• dokonać analizy sposobu przedstawienia natury w tekście
17. Nietzscheanizm w wierszu Leopolda Staffa <i>Kowal</i>	• omówić treść wiersza • wskazać podmiot liryczny i adresata lirycznego utworu • określić sytuację liryczną	• omówić kompozycję wiersza • określić funkcję czasowników użytych w wierszu • odnieść definicję sonetu do kompozycji wiersza	• wskazać w wierszu elementy filozofii Friedricha Nietzschego	• zinterpretować znaczenie symboli • zinterpretować zakończenie wiersza	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy środków językowych *rozpoznać metonimię i omówić jej funkcję
18. Budowanie nastroju w poezji – <i>Deszcz jesienny</i> Leopolda Staffa	• omówić treść wiersza • określić sytuację liryczną	• omówić kompozycję wiersza • wskazać środki stylistyczne i określić ich funkcje	• omówić sposób tworzenia nastroju w wierszu • wskazać środki stylistyczne wpływające na muzyczność wiersza • wskazać powiązania między treścią a formą wiersza	• scharakteryzować pejzaż wewnętrzny bohatera utworu • wskazać w wierszu elementy obrazowania impresjonistycznego	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy środków językowych *rozpoznać synestezję i omówić jej funkcję

19. Humanistyczna afirmacja życia w <i>Przedśpiewie</i> Leopolda Staffa	• omówić treść wiersza • określić sytuację liryczną	• wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego utworu • omówić motywy i symbole wskazujące na postawę podmiotu lirycznego • wskazać środki artystyczne i określić ich funkcję	• omówić kontekst filozoficzny wiersza • odnaleźć w wierszu elementy klasycyzmu	• zinterpretować tytuł wiersza • zinterpretować puentę utworu	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy środków językowych *omówić archetyp wędrowca występujący w wierszu
20. Konteksty i nawiązania – Jan Twardowski, <i>To nieprawdziwe</i>	• omówić treść wiersza • określić rodzaj liryki	• wypowiedzieć się na temat kreacji podmiotu lirycznego utworu • wymienić przedstawione w wierszu elementy świata przyrody i określić ich funkcję	• zinterpretować tytuł utworu • porównać kreacje podmiotów lirycznych w wierszu Jana Twardowskiego i w <i>Przedśpiewie</i> Leopolda Staffa	• zinterpretować klamrę kompozycyjną wiersza	• dokonać analizy wiersza pod kątem funkcji antytez, kontrastów i paradoksów
21. W poszukiwaniu harmonii – <i>Ogród przedziwny</i> Leopolda Staffa	• omówić treść wiersza • przedstawić sytuację liryczną	• wskazać elementy świadczące o niezwykłości opisanego miejsca • wskazać środki stylistyczne i określić ich funkcję	• zinterpretować warstwę metaforyczną wiersza • wypowiedzieć się na temat postawy podmiotu lirycznego • wskazać kontekstu kulturowe i omówić ich funkcję	• zinterpretować symbole zawarte w wierszu • odnieść obraz świata ukazany w wierszu do snu	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy środków językowych *omówić na podstawie wiersza cechy konwencji baśniowej i onirycznej

22. Spokój odnaleziony – <i>Curriculum vitae</i> Leopolda Staffa	• omówić treść wiersza	• opisać postawy podmiotu lirycznego na poszczególnych etapach życia • wskazać środki stylistyczne i określić ich funkcję • omówić kompozycję wiersza w odniesieniu do definicji sonetu	• wypowiedzieć się na temat przedstawionego wizerunku poety • odnieść przedstawiony wizerunek poety do tradycji młodopolskiej	• zinterpretować symbolikę i metaforę utworu	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy wiersza
23. Apokaliptyczny obraz świata – <i>Dies irae</i> Jana Kasprowicza	• opisać obrazy ukazane w utworze	• wskazać nawiązania biblijne • odnaleźć środki językowe i określić ich funkcję	• omówić relację człowieka ze Stwórcą w hymnie • omówić obraz Boga wylaniającego się z utworu • omówić kreację Ewy w hymnie	• interpretować symbolikę wiersza	• porównać dwa hymny: <i>Dies irae</i> Jana Kasprowicza i <i>Czego chcesz od nas, Panie...</i> Jana Kochanowskiego
24. Wprowadzenie do analizy <i>Wesela</i> Stanisława Wyspiańskiego (lektura obowiązkowa)	• wymienić obszary działalności twórczej Stanisława Wyspiańskiego • przedstawić najważniejsze fakty	• przedstawić genezę <i>Wesela</i> • przedstawić pierwowzory głównych bohaterów <i>Wesela</i>	• wskazać w utworze elementy realistyczne i fantastyczne	• wskazać w twórczości plastycznej Stanisława Wyspiańskiego elementy estetyki modernistycznej	• omówić zjawisko chłopomanii jako kontekst do analizy dzieła *omówić zjawisko syntezy sztuk w dramacie

	z życia Stanisława Wyspiańskiego				
25. i 26. Portret podzielonego społeczeństwa w <i>Weselu</i> Stanisława Wyspiańskiego (lektura obowiązkowa)	• omówić treść I aktu <i>Wesela</i>	• omówić relacje między chłopstwem a inteligencją w akcie I (szczególnie na podstawie rozmów: Czepca z Dziennikarzem, Radczyni z Kliminą, Pana Młodego z Panną Młodą)	• wskazać w akcie I fragmenty nawiązujące do rabacji galicyjskiej • omówić sposób, w jaki o rabacji mówią chłopci (Dziad i Ojciec) oraz inteligenci (Pan Młody i Gospodarz)	• wymienić uprzedzenia i stereotypy, które stoją na przeszkodzie porozumienia między chłopstwem a inteligencją oraz dokonać ich analizy	• scharakteryzować Rachelę i przedstawić jej funkcję w dramacie • przedstawić Żyda jako zdystansowanego obserwatora i komentatora
27. Mity zamiast bolesnej prawdy o sobie (lektura obowiązkowa)	• wskazać fragmenty, w których inteligenci prezentują wieś jako arkadię	• charakteryzować ukazane w I akcie wizje chłopca • omówić, w jaki sposób inteligenci idealizują chłopów i wieś	• wyjaśnić znaczenie kontekstu kulturowego – mit chłopca Piasta • wyjaśnić, jaką funkcję pełnią odwołania do bitwy pod Racławicami	• analizować sposób przedstawienia arkadyjskiej wizji wsi	• podjąć dyskusję na temat aktualności sposobu przedstawienia społeczeństwa polskiego
28. i 29. „Co się w duszy komu gra, co kto w swoich widzi snach...” – widma i duchy w <i>Weselu</i> Stanisława Wyspiańskiego (lektura obowiązkowa)	• wymienić osoby dramatu i wskazać ich pierwowzory • przedstawić cel przybycia Wernyhory i misję powierzoną Gospodarzowi	• wyjaśnić, dlaczego zjawy ukazują się konkretnym bohaterom • wyjaśnić wyjątkowość Wernyhory na tle pozostałych osób dramatu	• zinterpretować słowa Chochła: „Co się w duszy komu gra, co kto w swoich widzi snach...” w kontekście aktu II • wskazać i omówić konteksty kulturowe widoczne w prezentacji osób dramatu	• wyjaśnić symboliczne znaczenie każdej z osób dramatu • omówić symbolikę rekwizytów, które pojawiają się w akcie II • omówić rolę Racheli we wprowadzeniu zjaw do dramatu	• dokonać analizy dialogów bohaterów • *wyjaśnić znaczenie konwencji onirycznej w dramacie

30. W rytmie chocholego tańca – symboliczne znaczenie aktu III <i>Wesela</i> Stanisława Wyspiańskiego (lektura obowiązkowa)	• przedstawić postawę inteligencji w akcie III • przedstawić postawę chłopstwa w akcie III	• omówić relacje między inteligencją a chłopstwem wobec zbliżającego się zrywu	• zinterpretować symbolikę złotego rogu i zgubienia artefaktu przez Jaśka • dokonać analizy symboliki Chochola	• zinterpretować symbolikę chocholego tańca i ocenić jej aktualność • porównać motyw tańców kończących <i>Pana Tadeusza</i> Adama Mickiewicza i <i>Wesele</i> Stanisława Wyspiańskiego	• dokonać analizy symbolicznego znaczenia rozmowy Poety z Panną Młodą
31. Synteza sztuk w <i>Weselu</i> Stanisława Wyspiańskiego (lektura obowiązkowa)	• wskazać w <i>Dekoracji</i> elementy kultury materialnej kojarzące się z chłopstwem i inteligencją	• wskazać w didaskaliach rozpoczynających utwór elementy obrazowania impresjonistycznego	• omówić rolę przestrzeni na podstawie didaskaliów umieszczonych na początku utworu	• wypowiedzieć się na temat obrazu artysty w <i>Weselu</i>	• analizować język przedstawicieli miasta i wsi * omówić, w jaki sposób Wyspiański realizuje w dramacie ideę syntezy sztuk
32. Konteksty i nawiązania – Wit Szostak, <i>Chocholy</i> (fragmenty)	• omówić treść fragmentów tekstu • wskazać narratora utworu	• wypowiedzieć się na temat kreacji narratora • wskazać nawiązania do chocholego tańca w scenie pożegnania starego roku	• zinterpretować tytuł powieści • omówić analogie między opisem kolacji wigilijnej we fragmentach tekstu a przedstawieniem uroczystości w dramacie	• odczytać symbolikę sceny pożegnania starego roku	• wypowiedzieć się na temat obrazu Polaków wyłaniającego się z obu utworów
33. i 34. Wiejska gromada jako mikrokosmos – <i>Chłopi</i> Władysława Stanisława Reymonta (lektura obowiązkowa)	• omówić treść fragmentów • na podstawie fragmentów przedstawić	• wymienić bohaterów fragmentów utworu i ich charakteryzować	• omówić obyczajowość powiązaną z określonym stopniem w	• interpretować symbolikę postaci Jagny	• wskazać wartości uniwersalne w sposobie przedstawienia wspólnoty chłopskiej

obowiązkowa – fragmenty)	dzieje konfliktu między Maciejem a Antkiem	• przedstawić strukturę społeczną wsi w kontekście fragmentów • przedstawić obyczaje przedstawione we fragmentach i określić ich funkcję • omówić wady i zalety podporządkowania się wspólnocie oraz jej prawom	hierarchii społecznej w kontekście fragmentów • omówić kreację Macieja i Antka • omówić kreację Jagny na podstawie fragmentów • omówić znaczenie sceny wygnania Jagny ze wsi		
35. Kształt artystyczny <i>Chłopów</i> Władysława Stanisława Reymonta (lektura obowiązkowa – fragmenty)	• wskazać różne style narracji • wskazać elementy symboliczne we fragmentach	• wskazać fragmenty zawierające mowę pozornie zależną i określić funkcję tego zabiegu • wskazać fragmenty naturalistyczne i określić ich funkcję	• omówić różnice między różnymi stylami narracji	• wyjaśnić, dlaczego Lipce można traktować jako przestrzeń o charakterze symbolicznym	• analizować symbolikę obecną we fragmentach
36. Konteksty i nawiązania – Wiesław Myśliwski, <i>Kamień na kamieniu</i> • wskazać elementy stylizacji i określić jej funkcję	• omówić treść tekstu • wskazać narratora tekstu	• wypowiedzieć się na temat narracji • scharakteryzować relacje między ojcem a dziećmi	• zinterpretować symboliczne znaczenie opisanego obrzędu	• porównać sposób przedstawienia obyczajów i wartości we fragmentach powieści Wiesława Myśliwskiego i <i>Chłopów</i> Władysława Stanisława Reymonta	• wyjaśnić, czym się charakteryzować nurt literatury wiejskiej

		• wskazać elementy stylizacji i określić jej funkcję			
37. Konteksty i nawiązania – Wioletta Grzegorzewska, <i>Gugule</i> (fragmenty)	• omówić treść fragmentów tekstu • wypowiedzieć się na temat narracji i narratorki • przedstawić zwyczaje mieszkańców wsi, w której rozgrywa się akcja	• omówić sposób kreacji świata przedstawionego • scharakteryzować główną bohaterkę • wskazać środki językowe użyte w celu opisu domu i określić ich funkcję • przytoczyć elementy stylizacji gwarowej i określić jej funkcję	• omówić sposób przedstawienia dojrzewania w tekście	• wypowiedzieć się na temat stosunku człowieka do śmierci w kulturach tradycyjnych na podstawie fragmentów prozy Wioletty Grzegorzewskiej	• porównać fragment <i>Chłopów</i> Władysława Reymonta z <i>Gugulami</i> Wioletty Grzegorzewskiej na poziomie kreacji narratora
38. i 39. W domu filistrów – <i>Moralność pani Dulskiej</i> Gabrieli Zapolskiej (lektura uzupełniająca)	• omówić treść dramatu • zrelacjonować sposób postrzegania instytucji małżeństwa przez Dulską	• omówić relacje między bohaterami • scharakteryzować bohaterów dramatu	• omówić konsekwencje decyzji tytułowej bohaterki • omówić kreację Felicjana i wypowiedzieć się na temat jego funkcji w rodzinie	• zinterpretować rozmowę Dulskiej z Lokatorką • dokonać analizy wyglądu salonu Dulskich pod kątem sposobu, w jaki charakteryzować on bohaterów	• wskazać w utworze elementy dramatu naturalistycznego
40. Dulscy – dramat uniwersalny (lektura uzupełniająca)	• wskazać w utworze elementy tragiczne i komiczne	• określić funkcje elementów tragicznych i komicznych w utworze	• wypowiedzieć się na temat efektu zestawienia tragizmu i komizmu	• odnieść problematykę dramatu do współczesnej rzeczywistości	• podjąć dyskusję na temat dulszczyzny we współczesnym świecie • porównać obszary tabu zaprezentowane w dramacie z tymi, które dostrzega w codziennej rzeczywistości

MŁODA POLSKA – KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE					
41. Ironia i jej funkcje	definiuje ironię i autoironię	- wskazać przykłady ironii w językach potocznym i oficjalnym oraz w tekście publicystycznym - wymienić wyznaczniki i sygnały ironii	rozpoznać sposoby osiągania efektów ironicznych	stworzyć tekst o zabarwieniu ironicznym	wymienić i omówić na przykładach funkcje ironii w literaturze
MŁODA POLSKA – TWORZENIE WYPOWIEDZI Z ELEMENTAMI RETORYKI					
42. Erystyka w dyskusji	- definiować erystykę i wskazać jej cele - wymienić chwytów erystyczne - wymienić rodzaje celowych błędów logicznych	- rozpoznać celowe błędy logiczne w wypowiedziach - rozpoznać typy argumentów erystycznych - wskazać sposoby obrony przed poszczególnymi typami argumentów erystycznych	wskazać sposoby obrony przed poszczególnymi typami argumentów erystycznych	- analizować przykładowe wypowiedzi pod kątem stosowania chwytów erystycznych - bronić się przed chwytami erystycznymi w dyskusji	stosować chwytów erystyczne w wypowiedzi
*43. i 44. Interpretacja porównawcza	dokonać planu dekompozycyjnego interpretacji porównawczej	wskazać konteksty wykorzystane w przykładowej interpretacji porównawczej	- określić związki pomiędzy dwoma podanymi tekstami - formułować tezę interpretacyjną	wskazać wspólne obszary interpretacyjne podanych tekstów	dokonać wyczerpującej interpretacji porównawczej podanych utworów

				• wybrać przydatne konteksty interpretacyjne	
MŁODA POLSKA – POWTÓRZENIE I PODSUMOWANIE					
45. i 46. Powtórzenie i podsumowanie wiadomości	• odtworzyć najważniejsze fakty, sądy i opinie	• wykorzystać najważniejsze konteksty	• wyciągnąć wnioski • określić własne stanowisko	• poprawnie zinterpretować wymagany materiał • właściwie argumentować • uogólniać, podsumowywać i porównywać	• wskazać i wykorzystać konteksty

Autorka: Magdalena Lotterhoff

Uwaga: w wyniku uszczuplenia podstawy programowej, według przedstawionego rozkładu materiału, niewykorzystane godziny pozostają do decyzji nauczyciela.

II PÓŁROCZE

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny – *NOWE Ponad słowami* klasa 3 część 2

Prezentowane wymagania edukacyjne są zintegrowane z planem wynikowym autorstwa Magdaleny Lotterhoff, będącym propozycją realizacji materiału zawartego w podręczniku *Ponad słowami* w drugim semestrze klasy 3. Wymagania dostosowano do sześciostopniowej skali ocen.

* zakres rozszerzony

	materiał obligatoryjny
	materiał fakultatywny

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę dopuszczającą	Wymagania na ocenę dostateczną	Wymagania na ocenę dobrą	Wymagania na ocenę bardzo dobrą	Wymagania na ocenę celującą
----------------------	----------------------------------	--------------------------------	--------------------------	---------------------------------	-----------------------------

	Uczeń potrafi:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE – O EPOCE					
1. Dwudziestolecie międzywojenne – kontekst historyczno-społeczny	• określić ramy czasowe epoki • scharakteryzować ideologie totalitarne dwudziestolecia międzywojennego	• zaprezentować problemy społeczne II Rzeczypospolitej	• wypowiedzieć się na temat przemian politycznych i społecznych w dwudziestolecu międzywojennym	• dokonać analizy wpływu I wojny światowej na nastroje społeczne	• porównać styl życia w czasach Młodej Polski z tym obowiązującym w dwudziestolecu międzywojennym
2. i 3. Filozofia i sztuka dwudziestolecia międzywojennego	• wymienić kierunki filozoficzne oraz nurty w sztuce dwudziestolecia międzywojennego	• zaprezentować założenia fenomenologii, psychoanalizy i katastrofizmu • zaprezentować cechy kierunków w sztuce dwudziestolecia międzywojennego	• wskazać najważniejsze cechy teatru w dwudziestolecu międzywojennym	• porównać architekturę secesyjną i modernistyczną • wypowiedzieć się na temat sztuki filmowej w dwudziestolecu międzywojennym	• dokonać analizy malarstwa dwudziestolecia międzywojennego
DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE – TEKSTY Z EPOKI I NAWIĄZANIA					
4. Wprowadzenie do literatury dwudziestolecia międzywojennego	• wymienić wiodące nurty literatury dwudziestolecia międzywojennego	• scharakteryzować wiodące nurty literatury dwudziestolecia międzywojennego • wymienić najważniejsze grupy poetyckie okresu międzywojennego w Polsce	• wymienić najistotniejszych twórców epoki	• wypowiedzieć się na temat związków pomiędzy atmosferą społeczno-polityczną epoki a nurtami i tematami w literaturze	• wypowiedzieć się na temat specyfiki kultury dwudziestolecia międzywojennego w Polsce * scharakteryzować grupy poetyckie okresu międzywojennego

5. Prowokacja artystyczna – <i>Wiosna. Dytyramb</i> Juliana Tuwima (fragmenty)	• omówić treść fragmentów utworu	• omówić sposób przedstawienia święta wiosny w mieście • wskazać środki językowe użyte w utworze	• wypowiedzieć się na temat funkcji tłumy we fragmentach wiersza	• wskazać konteksty związane ze sposobem przedstawiania wiosny w tekstach kultury • wskazać i omówić elementy ironii, satyry	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy wiersza * wskazać elementy tabu naruszone we fragmentach wiersza i omówić funkcję zastosowania tego zabiegu
6. Manifest poetycki – <i>Do krytyków</i> Juliana Tuwima	• omówić treść wiersza • omówić sytuację liryczną w utworze	• wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego utworu • określić stosunek podmiotu lirycznego wiersza do adresatów lirycznych • rozpoznać środki językowe użyte w utworze i określić ich funkcję	• wskazać konteksty związane z rolą poety i poezji * odnieść treść wiersza do programu poetyckiego Skamandra	• zaprezentować koncepcję poety wyłaniającą się z wiersza	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy wiersza
7. Eksperymenty językowe – <i>Słowisień</i> Juliana Tuwima	• zaprezentować skojarzenia z wyrazami użytymi w tekście	• zrekonstruować sens wiersza	• omówić warstwę brzmieniową utworu	• dokonać analizy budowy słowotwórczej wyrazów użytych w wierszu	• wypowiedzieć się na temat roli neologizmów w tekstach literackich i codziennych doświadczeniach komunikacyjnych
8. Powrót do źródeł poezji – <i>Rzecz Czarnoleska</i> Juliana Tuwima	• wskazać w wierszu słowa kluczowe	• wymienić zasługi renesansowego poety przedstawione w wierszu	• zaprezentować rolę Jana Kochanowskiego w literaturze polskiej	• wskazać uniwersalne prawdy zawarte w utworze	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy wiersza *omówić funkcję aluzji literackiej

		• rozpoznać środki językowe użyte w utworze	• wypowiedzieć się na temat funkcji słowa w poezji		
9. Satyra społeczno-polityczna – <i>Bal w Operze</i> Juliana Tuwima (fragmenty)	• omówić treść fragmentów utworu	• omówić kompozycję fragmentów tekstu • rozpoznać środki językowe użyte we fragmentach utworu i określić ich funkcję • wskazać we fragmentach utworu elementy stylu potocznego i określić jego funkcję	• zinterpretować znaczenie opisu balu we fragmentach utworu	• objaśnić, w czym przejawiają się ekspresjonizm i katastrofizm we fragmentach utworu	• odnaleźć we fragmentach utworu elementy groteskowe oraz satyryczne i określić ich funkcję
10. Czas obśmiany, czas oswojony – <i>Czas krawiec kulawy</i> Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej	• omówić treść wiersza • określić sytuację liryczną w utworze	• wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego wiersza • rozpoznać środki językowe użyte w wierszu i określić ich funkcję	• wyjaśnić, dlaczego wyraz <i>Czas</i> został zapisany wielką literą • wskazać w wierszu elementy języka potocznego i określić ich funkcję	• zinterpretować metaforyczne znaczenie utworu • zinterpretować puentę wiersza	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy wiersza
11. Miniatury poetyckie - <i>Pocałunki</i> Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej (wybór)	• określić rodzaj liryki • przedstawić sytuację liryczną w utworach • zdefiniować epigramat	• rozpoznać środki językowe użyte w wierszach i określić ich funkcję	• zaprezentować sposób postrzegania rzeczywistości przez podmiot mówiący w wierszach	• zinterpretować puenty utworów • omówić wizję kobiety i miłości, jaka wyłania się z wierszy	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy utworów

			• wskazać konteksty potrzebne do interpretacji tekstów		
12. Lęk przed starością – <i>Stara kobieta</i> Marii Pawlikowskiej- Jasnorzewskiej i <i>gubione</i> Krystyny Miłobędzkiej (wybór)	• wymienić cechy starości przedstawione w utworach	• rozpoznać środki językowe użyte w tekstach i określić ich funkcję • wskazać w utworach elementy języka potocznego i określić ich funkcję	• omówić sposób przedstawienia w utworach starości i samotności • porównać tematy wierszy Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej i Krystyny Miłobędzkiej • określić stosunek do upływającego czasu w wierszach obu poetek	• zinterpretować znaczenie wierszy Krystyny Miłobędzkiej • zinterpretować puenty wierszy	• porównać puenty wierszy
*13. Obraz procesu twórczego w <i>Cieślach</i> Juliana Przybosa	• wskazać w wierszu słownictwo związane z pracą cieśli	• omówić kompozycję wiersza • rozpoznać środki językowe użyte w wierszu i określić ich funkcję	• odnaleźć w tekście wskazówki świadczące o możliwości jego metaforycznego odczytania • omówić awangardowy charakter utworu • wskazać konteksty związane z autotematyzmem w literaturze	• zinterpretować tytuł wiersza w sposób dosłowny i metaforyczny • zinterpretować symbolikę wiersza	• zinterpretować obrazy Fernanda Légera (<i>Mechanik, Element mechaniczny</i>) • podjąć dyskusję na temat źródeł sztuki: ciężka praca czy natchnienie?

*14. Pochwała urbanizacji – <i>Gmachy</i> Juliana Przybosia	wskazać w wierszu elementy związane z miastem	- omówić kompozycję utworu - rozpoznać środki językowe użyte w tekście i określić ich funkcję - wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego wiersza	- wskazać w wierszu figury eksplozywne i wyjaśnić ich znaczenie - wskazać konteksty związane z obrazem miasta w literaturze	- zinterpretować symbole zawarte w wierszu - zinterpretować metaforę utworu	- analizować futurystyczny obraz Umberta Boccioniego <i>Ulica wchodzi do domu</i> w kontekście wiersza Juliana - wskazać elementy awangardowe w poezji Juliana Przybosia i Tadeusza Peipera oraz w malarstwie Władysława Strzemińskiego
*15. Relacja między naturą a człowiekiem w wierszu <i>Z Tatr</i> Juliana Przybosia	- wskazać w wierszu elementy pejzażu górskiego - wyjaśnić, który moment tragicznej wyprawy został ukazany w wierszu – w odniesieniu do genezy wiersza	- wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego utworu - omówić kompozycję utworu - rozpoznać środki językowe użyte w utworze i określić ich funkcję	- przedstawić genezę wiersza - odnieść wiersz do tradycji literackiej	- omówić ukazaną w wierszu relację pomiędzy człowiekiem a naturą - zinterpretować metaforę utworu	dokonać sfunkcjonalizowanej analizy wiersza
*16. Człowiek wobec ogromu katedry – <i>Notre-Dame</i> Juliana Przybosia	wskazać w wierszu elementy odnoszące się do architektury gotyckiej	- wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego utworu - omówić kompozycję wiersza	- omówić boski i ludzki aspekt katedry - zinterpretować metaforę utworu	- sformułować tezę interpretacyjną wiersza - zinterpretować puentę utworu	- dokonać sfunkcjonalizowanej analizy wiersza - analizować obrazy katedr przedstawione w różnych tekstach kultury

		• wskazać środki językowe użyte w utworze i określić ich funkcję • wyjaśnić, czym jest ekfraz		• wyjaśnić, na czym polega kreacjonizm Przybosia	
*17. Poetyka katastrofizmu w wierszu <i>Równanie serca</i> Juliana Przybosia	• odnaleźć w utworze słowa kluczowe i uzasadnić ich wybór • wskazać w wierszu obrazy natury i wojny	• wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego utworu • omówić kompozycję wiersza • rozpoznać środki językowe użyte w utworze i określić ich funkcję	• zinterpretować funkcję przyrody w wierszu • odnieść topos ptaka do tradycji literackiej • wskazać w utworze elementy katastrofizmu	• zinterpretować tytuł w kontekście utworu • zinterpretować topos ptaka	• analizować sposób wykorzystania toposu ptaka w różnych tekstach kultury
18. Poetycki obraz wsi w utworze <i>Na wsi</i> Józefa Czechowicza	• omówić treść wiersza • wskazać w utworze elementy związane z krajobrazem wiejskim	• omówić kompozycję wiersza • wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego utworu • rozpoznać środki językowe użyte w wierszu i określić ich funkcję	• odnieść wiersz do tradycji literackiej (wskazać cechy sielanki) • wskazać fragmenty tekstu, w których pojawiają się sygnały niepokoju	• zinterpretować puentę wiersza • wyjaśnić, jaką funkcję pełni motyw snu * porównać program Pierwszej Awangardy z programem Drugiej Awangardy	• omówić sposób budowania w utworze atmosfery harmonii i spokoju * omówić występujące w utworze elementy synestezji
19. Sen – brat śmierci. <i>ballada z tamtej strony</i> Józefa Czechowicza	• omówić treść wiersza • wskazać adresata lirycznego wiersza	• wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego utworu • omówić kompozycję utworu	• wskazać w wierszu konteksty historycznoliterackie oraz określić ich funkcję	• sformułować tezę interpretacyjną utworu • omówić motywy oniryczne w utworze	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy wiersza

	wskazać w utworze cechy ballady	- rozpoznać środki językowe użyte w tekście i określić ich funkcję - wskazać w utworze cechy ballady i omawia funkcję ich wykorzystania	wskazać w wierszu nawiązania do tradycji literackiej		
20. Katastroficzna wizja rzeczywistości w wierszu <i>mały mit</i> Józefa Czechowicza	określić sytuację komunikacyjną w wierszu	- omówić kompozycję utworu - rozpoznać środki językowe użyte w wierszu i określić ich funkcję - wskazać w tekście elementy charakterystyczne dla kołysanki	- wskazać w utworze fragmenty świadczące o poczuciu zagrożenia - wypowiedzieć się na temat wizji rzeczywistości wyłaniającej się z wiersza	- postawić tezę interpretacyjną - zinterpretować puentę wiersza	dokonać sfunkcjonalizowanej analizy wiersza
21. Poezja w czasach zagrożenia – <i>żał</i> Józefa Czechowicza	wskazać w wierszu elementy mówiące o zagładzie	- wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego utworu - omówić kompozycję wiersza - rozpoznać środki językowe użyte w tekście i określić ich funkcję	- omówić sposób przedstawienia zagłady w wierszu - odnieść sposób przedstawienia katastrofy do tradycji literackiej	zinterpretować metaforę utworu	dokonać sfunkcjonalizowanej analizy wiersza
22. Podróż w nieistnienie – <i>Topielec</i> Bolesława Leśmiana	- omówić treść wiersza - określić rodzaj liryki	wypowiedzieć się na temat bohatera wiersza	dokonać sfunkcjonalizowanej analizy środków	omówić aspekt epistemologiczny utworu	dokonać analizy sposobu kreacji przestrzeni w wierszu

		• opisać sytuację liryczną w utworze • wypowiedzieć się na temat różnych form opisu kontaktu człowieka z przyrodą w literaturze	stylistycznych użytych w utworze • zinterpretować tytuł wiersza • wypowiedzieć się na temat sposobu ukazania śmierci w utworze		
23. Człowiek wobec niedoskonałości świata – <i>Dusiołek</i> Bolesława Leśmiana	• omówić treść utworu • wskazać elementy ludowe w utworze	• wskazać cechy ballady • omówić funkcję elementów ludowych w utworze • wyjaśnić, na czym polega humor w wierszu, i omówić jego funkcję	• wskazać konteksty (bohater wadzący się z Bogiem, bohaterowie ludowi)	• odczytać przenośny sens opowiadanej historii	• omówić funkcję kolokwializmów w wierszu *omówić wyznaczniki konwencji baśniowej i onirycznej
24. Konteksty i nawiązania – Jarosław Marek Rymkiewicz, <i>Ogród w Milanówku, koty styczniowe</i>	• omówić treść wiersza • zaprezentować sytuację liryczną w utworze	• wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego wiersza i jego stosunku do świata natury	• wskazać konteksty związane z motywem ogrodu	• zinterpretować kluczowe motywy w wierszu	• porównać wiersz Jarosława Marka Rymkiewicza z <i>Dusiołkiem</i> Bolesława Leśmiana
25. Zmysłowy obraz intymności – *** [<i>W malinowym chruśniaku, przed ciekawych wzrokiem...</i>] Bolesława Leśmiana	• omówić treść wiersza • wskazać rodzaj liryki • omówić sytuację liryczną w wierszu	• wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego i adresata lirycznego utworu • rozpoznać środki językowe użyte w wierszu i wskazać ich funkcję	• wypowiedzieć się na temat roli natury w budowaniu znaczeń	• wskazać konteksty związane ze sposobem przedstawienia cielesności	• omówić zabiegi językowe budujące atmosferę intymności w utworze

26. Piękno i brzydota – <i>Żołnierz</i> Bolesława Leśmiana	• omówić treść wiersza	• wskazać cechy gatunkowe utworu • rozpoznać środki językowe użyte w wierszu	• omówić dosłowną i symboliczną funkcję analogii pomiędzy kalekim żołnierzem a drewnianą figurą	• zinterpretować wymowę utworu • wskazać konteksty związane ze sposobem ukazywania brzydoty w tekstach kultury	• omówić koncepcję Boga, która wyłania się z wiersza
27. Co jest po drugiej stronie? – <i>Dziewczyna</i> Bolesława Leśmiana	• omówić treść wiersza • zdefiniować balladę	• wskazać cechy gatunkowe utworu • rozpoznać środki językowe użyte w utworze i określić ich funkcję	• określić cel bohaterów ballady w sensie dosłownym i symbolicznym • wskazać konteksty związane z bohaterami wierzącymi w sny	• zinterpretować metaforę ballady • sformułować tezę interpretacyjną utworu	• wypowiedzieć się na temat paradoksu ludzkiej egzystencji w kontekście utworu
28. i 29. Dom rodzinny i rewolucja w <i>Przedwiośniu</i> Stefana Żeromskiego (lektura obowiązkowa)	• omówić treść powieści • opisać dom rodzinny Cezarego Baryki • omówić etapy rewolucji przedstawione w powieści	• omówić sposób przedstawienia rewolucji w powieści • zaprezentować stosunek do rewolucji Cezarego Baryki, Seweryna Baryki i Jadwigi Barykowej • omówić relację Cezarego i jego matki	• omówić ewolucję poglądów Cezarego na temat rewolucji • zaprezentować etapy dojrzewania Cezarego	• omówić wpływ doświadczenia rewolucji na głównego bohatera	• odnieść sposób przedstawienia rewolucji do tradycji literackiej
30. i 31. Dwór szlachecki i miłość w <i>Przedwiośniu</i> Stefana Żeromskiego (lektura obowiązkowa)	• zaprezentować mieszkańców Nawłoci • omówić rozkład dnia mieszkańców dworku	• omówić sposób przedstawienia dworku szlacheckiego w Nawłoci • omówić zauważony przez Cezarego kontrast	• wskazać nawiązania do <i>Pana Tadeusza</i> Adama Mickiewicza w sposobie przedstawienia dworku i jego mieszkańców	• omówić wpływ pobytu Cezarego w Nawłoci na proces kształtowania się jego światopoglądu	• dokonać analizy przemyśleń Cezarego Baryki na temat sposobu życia Wielosławskich • omówić kontekst literacki (<i>Pan Tadeusz</i> Adama Mickiewicza)

		między życiem w Nawłoci i w Chłodku			
32. i 33. Wolna ojczyzna i polityka w <i>Przedwiośniu</i> Stefana Żeromskiego (lektura obowiązkowa)	• zaprezentować opisaną w powieści rzeczywistość II Rzeczypospolitej	• zaprezentować recepty Szymona Gajowca i Antoniego Lulka na poprawę sytuacji mieszkańców II Rzeczypospolitej • zaprezentować poglądy Cezarego wyrażane w dyskusji z Szymonem Gajowcem i Antonim Lulkiem	• zinterpretować dosłowne i metaforyczne znaczenie tytułu powieści	• zinterpretować ostatnią scenę powieści	• dokonać analizy sceny, w której Cezary Baryka przekracza granicę, i omówić jej wpływ na budowanie światopoglądu bohatera
34. Podróż do mitycznej Polski w <i>Przedwiośniu</i> Stefana Żeromskiego (lektura obowiązkowa)	• zaprezentować opowieść o szklanych domach	• omówić stosunek do Polski Seweryna Baryki, Jadwigi Barykowej i Cezarego Baryki	• zinterpretować symboliczne znaczenie szkła • wskazać elementy utopii w opowieści o szklanych domach	• zinterpretować metaforyczne znaczenie opowieści o szklanych domach • odnieść przedstawiony w powieści motyw utopii do tradycji literackiej	• omówić funkcję historii o szklanych domach w planie ideologicznym powieści *omówić elementy demitologizacji w powieści
35. <i>Przedwiośnie</i> Stefana Żeromskiego – kształt artystyczny utworu (lektura obowiązkowa)	• omówić narrację powieści	• omówić kompozycję utworu	• wskazać w powieści elementy realizmu i symbolizmu oraz określić ich funkcję	• wskazać w powieści kontrasty i określić ich funkcję	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy opisów naturalistycznych
36. i 37. Powrót do szkoły, czyli wieczna gęba ucznia – <i>Ferdydurke</i> Witolda Gombrowicza. Rozdziały: I i II	• omówić treść fragmentów • wymienić cechy chłopiat i chłopaków	• wymienić cechy formy szkoły • odnieść sposób przedstawienia szkoły w	• omówić zabiegi manipulacyjne Pimki mające wpędzić Józia w formę ucznia	• wyjaśnić mechanizm symetrii i analogii na przykładzie tworzenia się	• dokonać analizy wojny na miny i wyjaśnić jej metaforyczny sens

(lektura obowiązkowa - fragmenty)	• opisać przedstawicieli ciała pedagogicznego • zrelacjonować przebieg lekcji języka polskiego	<i>Ferdydurke</i> do swoich doświadczeń	• zaprezentować mechanizm upupiania • omówić funkcję groteskowego przedstawienia rzeczywistości	stronnictw chłopaków i chłopiąt • wyjaśnia, w jaki sposób Pimko upupia uczniów na poziomie swojego zachowania i języka	
38. i 39. Forma uświadomiona i rozbicie formy – <i>Ferdydurke</i> Witolda Gombrowicza. Rozdziały: VI-X. (lektura obowiązkowa - fragmenty)	• zrelacjonować pobyt Józia u Młodziaków	• scharakteryzować rodzinę Młodziaków • wskazać elementy formy nowoczesnych	• omówić stosowane przez Józia strategie rozluźniania formy nowoczesnych • wyjaśnić, co oznacza gombrowiczowska Forma	• dokonać analizy zabiegu manipulowania formą podczas prezentowania Józia Młodziakom przez Pimkę	• dokonać analizy sceny rozbicia formy w pokoju Zuty
40. Forma uświęcona tradycją. Rozdziały: XIII i XIV. (lektura obowiązkowa - fragmenty)	• omówić pobyt Józia i Miętusa w domu Hurleckich	• omówić relacje międzyludzkie w domu Hurleckich	• wyjaśnić, na czym polega forma szlacheckości	• interpretować pojęcie: <i>gęba</i> w odniesieniu do przedstawionych wydarzeń	• interpretować symboliczny sens poszukiwania parobka przez Miętalskiego
41. <i>Ferdydurke</i> Witolda Gombrowicza – powieść awangardowa (lektura obowiązkowa - fragmenty)	• omówić narrację powieści • omówić język utworu	• omówić funkcję neologizmów użytych w utworze • omówić kompozycję powieści	• wskazać w utworze elementy awangardowe • wyjaśnić uniwersalne znaczenie pojęć: <i>pupa</i>, <i>tydka</i> i <i>gęba</i>	• omówić rolę groteski w budowaniu znaczeń utworu • interpretować znaczenie pojęcia Forma (w odniesieniu do	• wyjaśnić, na czym polega groteskowy charakter rzeczywistości przedstawionej w <i>Ferdydurke</i>

				powieści oraz uniwersalne) • interpretować ostatni akapit powieści	
42. Nawiązania – Tomasz Wiśniewski, <i>O pochodzeniu lajdaków...</i> (fragmenty)	• omówić treść fragmentów tekstu	• omówić kompozycję miniatury • wskazać w miniaturze elementy gombrowiczowskiej Formy	• porównać <i>Przykład wielkości</i> z wojną na miny • wskazać w utworze elementy groteski	• zinterpretować tytuł i puentę tekstu	• wyjaśnić, na czym polega lekcja dojrzałości w utworze
*43. i 44. W labiryncie sklepów cynamonowych Brunona Schulza (lektura obowiązkowa)	• omówić treść tekstów • wymienić realistyczne i fantastyczne etapy wędrówki bohatera	• omówić rolę matki i ojca w tekstach • wypowiedzieć się na temat narratora tekstów • rozpoznać środki językowe użyte w tekstach i określić ich funkcję • omówić cechy rzeczywistości onirycznej • charakteryzować język <i>Sklepów cynamonowych</i>	• wskazać moment przekraczania granicy pomiędzy realizmem a rzeczywistością oniryczną • omówić motyw labiryntu i zinterpretować jego znaczenie • omówić przestrzenie: wewnętrzną i zewnętrzną	• zinterpretować symbolikę sklepów cynamonowych • omówić sensualny obraz świata w tekstach • omówić aspekty mitu pojawiające się w tekstach * na podstawie wybranych opowiadań uzasadnia tezę, że Schulz korzysta w swoich utworach z elementów konwencji baśniowej i surrealistycznej	• dokonać analizy obrazu Marca Chagalla <i>Ja i wieś</i> w kontekście tekstów

*45. Nawiązania – Tadeusz Nowak, <i>Przebudzenia</i> (fragmenty)	• omówić treść fragmentów tekstu	• określić narrację tekstu • wypowiedzieć się na temat narratora utworu • rozpoznać środki językowe użyte we fragmentach tekstu i określić ich funkcję	• porównać sposoby kreowania świata we fragmentach utworu i w tekstach Brunona Schulza	• zinterpretować znaczenie koegzystowania bohatera z przyrodą	• odnaleźć w utworze elementy mityzacji rzeczywistości
*46. Rewolucja w szewskim warsztacie – <i>Szewcy</i> Stanisława Ignacego Witkiewicza (lektura obowiązkowa)	• omówić treść utworu • zaprezentować zarzuty szewców w stosunku do ich oponentów	• wskazać elementy groteski w kreacji bohaterów	• porównać wypowiedzi Sajemana i Scurvy’ego pod kątem postaw przyjmowanych przez bohaterów	• dokonać analizy didaskaliów pod kątem syntezy sztuk i znaczeń symbolicznych	• wyjaśnić, na czym polega katastroficzny charakter wypowiedzi Sajemana
*47. Kreacja postaci w <i>Szewcach</i> Stanisława Ignacego Witkiewicza (lektura obowiązkowa)	• wskazać imiona i nazwiska znaczące oraz wyjaśnić ich sens	• zaprezentować przemiany Scurvy’ego i określić ich funkcję • zaprezentować przemiany Księżnej i określić ich funkcję	• wyjaśnić, na czym polega groteskowość przedstawiania postaci	• dokonać analizy relacji pomiędzy Księżną a Prokuratorem • dokonać analizy języka bohaterów	* odnieść kreację Księżnej do archetypów kobiecości
*48. Praca, rewolucja, totalitaryzm w <i>Szewcach</i> Stanisława Ignacego Witkiewicza (lektura obowiązkowa)	• nazwać i scharakteryzować kolejne rewolucje	• omówić sposób wykorzystania motywu pracy w <i>Szewcach</i> • omówić funkcję Hiper-Robociarza	• odnieść kolejne przewroty przedstawione w tekście do kontekstu historycznego	• omówić społeczne, światopoglądowe i psychologiczne motywacje poszczególnych grup rewolucjonistów	• omówić funkcję przemocy w utworze
*49. <i>Szewcy</i> Stanisława Ignacego Witkiewicza – forma i struktura dzieła (lektura obowiązkowa)	• zaprezentować teorię Czystej Formy	• omówić katastroficzny charakter zakończenia utworu • wyjaśnić, w jaki sposób Witkacy realizuje w	• omówić awangardowy i groteskowy charakter didaskaliów	• zinterpretować zakończenie utworu	• odczytać zakończenie <i>Szewców</i> w kontekście triady heglowskiej

		tekście teorię Czystej Formy	• zinterpretować symbolikę przedmiotów o szczególnym znaczeniu		
*50. <i>Szewcy</i> Stanisława Ignacego Witkiewicza a inne teksty kultury (lektura obowiązkowa)	• porównać zakończenia <i>Szewców</i> i <i>Ferdydurke</i>	• porównać sposoby ukazania rewolucji w <i>Szewcach</i> Witkacego i <i>Nie-Boskiej komedii</i> Zygmunta Krasińskiego	• omówić związek pomiędzy motywem nudy w <i>Szewcach</i> a dekadencją melancholią	• dokonać analizy obrazu Mileny Chmielewskiej <i>Nuda</i> w kontekście motywu nudy w utworze • omówić dyskurs kulturowy pomiędzy <i>Szewcami</i> a <i>Weselem</i> Stanisława Wyspiańskiego	• porównać motywy rewolucji w <i>Szewcach</i> i filmie Lecha Majewskiego <i>Młyn i krzyż</i>
*51 i 52. <i>Proces</i> Franza Kafki – symboliczne odczytania powieści (lektura obowiązkowa)	• omówić treść utworu • opisać sąd, przed którym staje bohater	• scharakteryzować głównego bohatera tekstu • omówić reakcje bohatera na poranne zajście	• omówić przemianę bohatera utworu • omówić rolę rodziny i znajomych w życiu głównego bohatera utworu • omówić przestrzeń powieści w odniesieniu do motywu labiryntu	• zinterpretować przypowieść o odźwiernym • zinterpretować rozmowę bohatera z księdzem • omówić symboliczne znaczenie człowieka w oknie na początku i końcu powieści • zinterpretować zakończenie powieści	• przedstawić różnorodne możliwości odczytania sensu powieści • omówić świat przedstawiony pod kątem absurdu i groteski
*53. Poetyka powieści Franza Kafki – symboliczne odczytanie powieści (lektura obowiązkowa)	• omówić kompozycję utworu	• omówić sposób kreacji świata przedstawionego	• wskazać w tekście aluzje biblijne i zinterpretować ich znaczenie	• wyjaśnić terminy: sytuacja kałkowska, everyman, parabola	• porównać ujęcia motywu labiryntu w <i>Procesie</i> Franza Kafki i <i>Sklepiach cyrmonowych</i> Brunona Schulza • porównać wizje ludzkiego losu przedstawione w

					<i>Procesie</i> Franza Kafki i <i>Szewcach</i> Stanisława Ignacego Witkiewicza
*54. i 55. Woland i jego świta – <i>Mistrz i Małgorzata</i> Michaiła Bułhakowa (lektura obowiązkowa)	• omówić treść powieści • przedstawić członków szatańskiej świty	• omówić sposoby przedstawiania szatana w różnych epokach • scharakteryzować Wolanda (m.in. przez pryzmat opinii wygłaszanych na jego temat) • scharakteryzować członków szatańskiej świty • określić funkcję członków szatańskiej świty w powieści	• wskazać w kreacji szatana nawiązania do <i>Fausta</i> Johanna Wolfganga Goethego • omówić sposoby przedstawienia dobra i zła na świecie w <i>Mistrzu i Małgorzacie</i> Michaiła Bułhakowa oraz <i>Fauście</i> Johanna Wolfganga Goethego • wyjaśnić sens przemiany bohaterów podczas lotu w przestworzach	• zinterpretować motto w odniesieniu do całości utworu • omówić symbolikę przestrzeni w powieści	• odnieść sposób przedstawienia szatana w powieści do tradycji kulturowej
*56. Czy mieszkańcy Moskwy zmienili się wewnętrznie? – <i>Mistrz i Małgorzata</i> Michaiła Bułhakowa (lektura obowiązkowa)	• zaprezentować scenę w Variétés • zaprezentować wady mieszkańców Moskwy przedstawione przez narratora w scenie w Variétés i w całej powieści	• przedstawić sposób kreacji bohaterów drugoplanowych w utworze	• wskazać w scenie w Variétés topos <i>theatrum mundi</i> i określić jego funkcję • zinterpretować sposób zachowania szatańskiej świty w stosunku do mieszkańców Moskwy	• przedstawić scenę w Variétés i omówić jej znaczenie w planie ideowym powieści	• wskazać podobieństwa w sposobie ukazania wielkomiejskiego społeczeństwa na obrazie Ottona Dix'a <i>Wielkie miasto</i> i w powieści Michaiła Bułhakowa
*57. Miłość, która ocala – <i>Mistrz i Małgorzata</i> Michaiła Bułhakowa (lektura obowiązkowa)	• omówić pierwsze spotkanie mistrza i Małgorzaty • zaprezentować historię miłości bohaterów	• omówić kreację Małgorzaty	• omówić miłość bohaterów w kategorii fatalizmu	• dokonać analizy przemiany Małgorzaty w wiedźmę w kontekście wolności	• omówić sposób zreinterpretowania historii Fausta i Małgorzaty w powieści

			• zinterpretować zachowanie Małgorzaty po balu u szatana	• zinterpretować zakończenie historii mistrza i Małgorzaty	
*58. Wątki biblijne w <i>Mistrzu i Małgorzacie</i> Michaiła Bułhakowa (lektura obowiązkowa)	• porównać kreacje Jezui i Piłata z biblijnymi pierwowzorami • omówić filozofię Jezui	• omówić sposób psychologizacji Jezui i Piłata w powieści • omówić sposób kreacji Piłata	• omówić funkcję wprowadzenia historii Jezui i Piłata do powieści • omówić sposoby przedstawienia Mateusza Lewity i Judy z Kiriatu • omówić relacje pomiędzy Wolandem i Mateuszem w końcówce powieści	• zinterpretować znaczenie sekularyzacji historii biblijnej • interpretuje symboliczne znaczenie tęsknoty Piłata	• odnieść sposób przedstawienia Jezui do tradycji kulturowej
DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE – KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE					
59. i 60. Poprawność językowa. Norma językowa i innowacje językowe	• zdefiniować normę językową • wymienić kryteria poprawności językowej • zaprezentować podział innowacji językowych • wymienić funkcje innowacji językowych • zdefiniować modę językową	• wskazać różnice pomiędzy normą wzorcową a normą użytkową • wskazać wyrazy zgodne z normą językową	• wyjaśnić zmiany zachodzące w normie językowej • ocenić podane elementy pod kątem kryteriów poprawności językowej	• odróżnić zamierzoną innowację językową od błędu językowego	• omówić funkcje innowacji językowych w tekstach literackich • odnaleźć przykłady innowacji językowych w języku mediów

61. Błędy językowe	• zaprezentować klasyfikację błędów językowych • wymienić typy błędów językowych	• przedstawić podział błędów językowych ze względu na obszary języka • zaprezentować przyczyny powstawania błędów językowych • wskazać błędy językowe w tekście	• nazwać błędy językowe znalezione w tekście	• poprawić błędy językowe	• wyjaśnić, na czym polegają błędy językowe w tekście
DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE – TWORZENIE WYPOWIEDZI Z ELEMENTAMI RETORYKI					
*62. Felieton	• zaprezentować cechy felietonów • zaprezentować etapy tworzenia felietonów	• wskazać cechy stylu publicystycznego w felietonie • omówić kompozycję felietonów	• omówić język i styl felietonów	• dokonać analizy języka podanego felietonu	• zredagować felieton
DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE – POWTÓRZENIE I PODSUMOWANIE					
63. i 64. Powtórzenie i podsumowanie wiadomości	• odtworzyć najważniejsze fakty, sądy i opinie	• wykorzystać najważniejsze konteksty	• wyciągnąć wnioski • określić własne stanowisko	• poprawnie zinterpretować wymagany materiał • właściwie argumentować • uogólniać, podsumowywać i porównywać	• wskazać i wykorzystać konteksty
WOJNA I OKUPACJA – O EPOCE					

65. Wojna i okupacja – kontekst historyczno- społeczny	• określić ramy czasowe epoki • opisać formy represji na obszarach okupowanych przez III Rzeszę	• opisać sytuację panującą w okupowanej Polsce	• omówić zjawisko Holocaustu	• omówić rolę Polskiego Państwa Podziemnego	• scharakteryzować życie codzienne w Generalnym Gubernatorstwie
66. Sztuka wobec wojny i wprowadzenie do literatury	• zaprezentować ograniczenia rozwoju sztuki i literatury w czasie II wojny światowej • wymienić formy funkcjonowania sztuki i literatury w czasie II wojny światowej	• omówić wpływ wojny na rozwój sztuki, literatury i sytuację artystów	• omówić funkcję sztuki okolicznościowej na okupowanych terenach • omówić rolę fotografii w czasie II wojny światowej	• zinterpretować dzieła sztuki powstałe w okresie wojny i okupacji	• analizować dzieła sztuki okresu wojny i okupacji pod względem formalnym
WOJNA I OKUPACJA – TEKSTY Z EPOKI I NAWIĄZANIA					
67. Historiozoficzna refleksja nad dziejami ludzkości w wierszu <i>Historia</i> Krzysztofa Kamila Baczyńskiego	• wskazać w wierszu elementy związane z militariami	• omówić sposób prezentowania upływającego czasu przez podmiot liryczny wiersza • rozpoznać środki językowe użyte w utworze i określić ich funkcję	• zaprezentować koncepcję dziejów wyłaniającą się z wiersza • omówić funkcję zestawienia w wierszu przeszłości i teraźniejszości	• zinterpretować ostatnią strofę wiersza	• zinterpretować funkcję odwołań do militarnej przeszłości
68. Tragizm pokolenia Kolumbów w wierszu	• wskazać motywy arkadyjskie i katastroficzne w	• omówić kompozycję wiersza	• zinterpretować zestawienie motywów	• zinterpretować znaczenie odwołania do <i>Iliady</i> Homera	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy wiersza

<i>Pokolenie [Wiatr drzewa spienia...] Krzysztofa Kamila Baczyńskiego</i>	pierwszej części wiersza	- wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego utworu - rozpoznać środki językowe użyte w wierszu i określić ich funkcję	arkadyjskich i katastroficznych w utworze - omówić kompozycyjną funkcję paralelizmów w środkowej części wiersza - wypowiedzieć się na temat wartości utraconych przez członków pokolenia	zinterpretować puentę wiersza	
69. <i>Z głową na karabinie</i> Krzysztofa Kamila Baczyńskiego – polemika z poezją tyrtejską	wskazać w wierszu elementy przeszłości i teraźniejszości	- omówić kompozycję wiersza - wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego utworu - rozpoznać środki językowe użyte w wierszu i określić ich funkcję	- omówić sposób i funkcje kontrastowego zestawienia przeszłości i teraźniejszości - odnieść przedstawiony w wierszu motyw żołnierza do tradycji tyrtejskiej	- zinterpretować metaforę tekstu - zinterpretować puentę utworu	dokonać sfunkcjonalizowanej analizy wiersza
70. Mityzacja miłości w <i>Erotyku</i> Krzysztofa Kamila Baczyńskiego	- wskazać podmiot liryczny i adresata lirycznego wiersza - opisać przedstawione w wierszu relacje między kochankami	- wskazać cechy liryki miłosnej w utworze - omówić kompozycję wiersza - rozpoznać środki językowe użyte w	- wskazać kontekst biograficzny utworu - określić nastrój wiersza i wskazać środki językowe, dzięki którym został on osiągnięty	- zinterpretować ostatnią strofę – dedykację - omówić symbolikę natury (wody, muszli, drzewa, ptaka)	dokonać sfunkcjonalizowanej analizy wiersza

		wierszu i określić ich funkcję			
71. Problem odpowiedzialności etycznej świadków zbrodni w wierszu <i>Campo di Fiori</i> Czesława Miłosza	• omówić treść wiersza • wskazać podobieństwa pomiędzy opisanymi wydarzeniami	• omówić kompozycję wiersza • rozpoznać środki językowe użyte w utworze i określić ich funkcję • omówić kreację podmiotu lirycznego wiersza	• wskazać konteksty historyczne utworu • omówić znaczenie motywu karuzeli dla przekazu wiersza	• sformułować tezę interpretacyjną utworu • zinterpretować puentę wiersza	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy wiersza
72. Pytania o sens sztuki po wojnie – <i>Przedmowa</i> Czesława Miłosza	• omówić treść wiersza • określić rodzaj liryki	• wypowiedzieć się na temat podmiotu lirycznego utworu • rozpoznać środki językowe użyte w wierszu i określić ich funkcję	• scharakteryzować dwa modele poezji ukryte pod sformułowaniami: <i>mowa prosta</i> i <i>czarodziejstwo słów</i>	• zinterpretować metaforę utworu • zinterpretować puentę wiersza	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy wiersza
73. Dwa obrazy rzeczywistości w <i>Walcu</i> Czesława Miłosza	• omówić treść wiersza • określić rodzaj liryki • wskazać dwa plany czasowe	• omówić kompozycję wiersza • wyjaśnić funkcję klamry kompozycyjnej w utworze • rozpoznać środki językowe użyte w wierszu i omówić ich funkcję	• zaprezentować sposób ukazania balu • omówić obrazy poetyckie będące wizjami katastrofy XX w.	• odnieść wykorzystany w wierszu motyw tańca do tradycji literackiej • zinterpretować metaforę wiersza	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy wiersza

74. Wyznanie ocalonego – <i>Ocalony</i> Tadeusza Różewicza	• wskazać kontrastowe pojęcia wymienione przez podmiot liryczny	• omówić kompozycję wiersza • wypowiedzieć się na temat kreacji podmiotu lirycznego w wierszu • rozpoznać środki językowe użyte w utworze i określić ich funkcję	• omówić funkcję wykorzystania kontrastowych pojęć • omówić funkcję powtórzenia wyrazu <i>widziałem</i> • wskazać w wierszu konteksty biblijne i wyjaśnić ich funkcję	• zinterpretować funkcję klamry kompozycyjnej utworu	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy wiersza
75. Manifestacja żalu w <i>Lamencie</i> Tadeusza Różewicza	• omówić treść wiersza • określić rodzaj liryki • wymienić przedstawione w wierszu atrybuty młodości • wskazać adresata lirycznego wiersza	• omówić kompozycję wiersza • wskazać w utworze cechy gatunkowe lamentu • rozpoznać środki językowe użyte w utworze i określić ich funkcję	• omówić funkcję prezentacji w wierszu atrybutów młodości • omówić kreację podmiotu lirycznego wiersza • wskazać w utworze nawiązania biblijne i mitologiczne oraz określić ich funkcję	• zinterpretować puentę wiersza	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy wiersza
76. Samotność w cierpieniu – <i>Ściana</i> Tadeusza Różewicza	• omówić treść wiersza • określić rodzaj liryki	• omówić sposób przedstawienia bohaterki utworu • omówić kompozycję wiersza • rozpoznać środki językowe użyte w utworze i określić ich funkcję	• odnieść obraz cierpiącej matki do tradycji kulturowej	• omówić symbolikę tytułowej ściany	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy wiersza

77. Człowiek wobec człowieka w <i>Proszę państwa do gazu</i> Tadeusza Borowskiego (lektura obowiązkowa)	• omówić treść tekstu • zaprezentować różne reakcje osób wychodzących z wagonów	• omówić kreację narratora tekstu • omówić kreacje bohaterów tekstu • omówić sposób przedstawienia esesmanów	• omówić konteksty: historyczny i biograficzny • omówić funkcję gwary obozowej w tekście	• wskazać cechy człowieka zlagrowanego	• omówić funkcję behawioralnego sposobu opisu bohaterów
78. Człowiek wobec zła w <i>Proszę państwa do gazu</i> Tadeusza Borowskiego (lektura obowiązkowa)	• omówić zachowania więźniów	• wypowiedzieć się na temat funkcji zastosowania behawioralnej techniki opisu	• wypowiedzieć się na temat relacji kat – ofiara w tekście • wyjaśnić, na czym polega Dekalog odwrócony w rzeczywistości obozowej	• omówić sposób przedstawienia w tekście tragizmu więźniów	• dokonać analizy sposobu prowadzenia rozmowy przez więźniów przed przybyciem transportu
79. Nawiązania – Jan Józef Szczepański, <i>Przed nieznanym trybunałem</i> (fragmenty)	• omówić treść fragmentów tekstu	• omówić funkcje, jakie – według autora eseju – pełniły obozy koncentracyjne	• wyjaśnić, dlaczego autor nazywa czyn franciszkanina <i>wstrząsającym przełomem</i>	• porównać esej Jana Józefa Szczepańskiego z wierszem <i>Ocalony</i> Tadeusza Różewicza	• porównać język eseju Jana Józefa Szczepańskiego z językiem prozy Tadeusza Borowskiego
80. Nawiązania – Irit Amiel, <i>Spóźniona</i> (wybór)	• omówić treść utworów • wskazać bohaterów wierszy	• omówić kreację bohaterki wiersza <i>Ona</i> • rozpoznać środki językowe użyte w wierszach i określić ich funkcję	• omówić funkcję ubioru w wierszu <i>Ona</i>	• zinterpretować tytuł <i>Egzamin z Zagłady</i> • wypowiedzieć się na temat obowiązków przedstawionych w wierszu <i>Egzamin z Zagłady</i>	• dokonać sfunkcjonalizowanej analizy wierszy

81. Nawiązania – Zyta Rudzka, <i>Ślicznotka doktora Józefa</i> (fragmenty)	• omówić treść fragmentów powieści	• scharakteryzować bohaterów fragmentów utworu • wypowiedzieć się na temat kreacji Pani Czechny	• omówić stosunek Pani Czechny do siebie i swoich doświadczeń wojennych	• wskazać podobieństwa pomiędzy pensjonariuszami domu pomocy społecznej a więźniami obozu koncentracyjnego	• omówić funkcję opisów cielesności we fragmentach powieści Zyty Rudzkiej i opowiadaniach Tadeusza Borowskiego
82. Rzeczywistość łagrów w <i>Innym świecie</i> Gustawa Herlinga-Grudzińskiego (lektura obowiązkowa - fragmenty)	• omówić fragmenty powieści • przedstawić obóz jako instytucję wychowawczą	• wypowiedzieć się na temat perspektyw narracyjnych we fragmentach	• przedstawić kontekst historyczny • wyjaśnić, jaką rolę w procesie niszczenia więźniów odgrywał głód	• wypowiedzieć się na temat roli nadziei w życiu więźniów • odnieść się do kontekstu biograficznego	• omówić mechanizmy obronne więźniów
83. i 84. Problematyka moralna <i>Innego świata</i> Gustawa Herlinga-Grudzińskiego (lektura obowiązkowa - fragmenty)	• omówić treść przeczytanych fragmentów • na podstawie przeczytanych fragmentów przedstawić postawę wybranego bohatera	• na podstawie przeczytanych fragmentów scharakteryzować stosunek narratora do współwięźniów • na podstawie przeczytanych fragmentów omówić funkcję i znaczenie wybranych miejsc w obozie	• odnieść postawę wybranego bohatera do pojęcia: „człowiek zlagrowany”	• interpretować scenę przedstawioną w <i>Epilogu</i> w odniesieniu do tytułu powieści	• na podstawie opowiadania <i>Proszę państwa do gazu</i> Borowskiego oraz poznanych fragmentów <i>Innego świata</i> porównać opisy obozowej rzeczywistości.
85. Nawiązania – Gieorgij Władimow, <i>Wierny Rusłan. Historia</i>	• omówić treść fragmentów tekstu	• omówić relację pomiędzy panem a psem • nazwać emocje Rusłana	• zaprezentować rolę, jaką Rusłan odgrywał w łagrze • opisać świat łagru widziany oczami psa	• zinterpretować historię Rusłana jako metaforę systemu totalitarnego	• zaprezentować Rusłana jako kata i ofiarę

obozowego psa (fragmenty)					
86. i 87. Historia deformuje, pamięć ocala – <i>Zdążyć</i> <i>przed Panem Bogiem</i> Hanny Krall (lektura obowiązkowa)	• omówić treść tekstu • omówić historie poszczególnych ludzi, na których koncentruje się Marek Edelman • wymienić postacie historyczne, o których jest mowa w tekście	• wskazać w relacji Marka Edelmana wydarzenia istotne z perspektywy historycznej i te pomijane w raportach	• wskazać różnice pomiędzy wielką a małą historią • przedstawić sposób mówienia przez Marka Edelmana o Mordechaju Anielewiczu • omówić sposób relacjonowania w tekście wydarzeń i funkcję komentarzy Edelmana	• wypowiedzieć się na temat sposobu mówienia przez Edelmana o sobie i swojej roli po powstaniu	• omówić mechanizm pamięci w kontekście nawracania motywów w tekście
88. i 89. O śmierci, życiu i Panu Bogu – <i>Zdążyć przed Panem Bogiem</i> Hanny Krall (lektura obowiązkowa)	• omówić powody wybuchu powstania w getcie przedstawione przez Marka Edelmana • zaprezentować różne sposoby mówienia o śmierci w tekście	• zaprezentować funkcję Marka Edelmana w getcie i omówić jej wpływ na bohatera • zaprezentować sposoby postrzegania Boga przez bohaterów tekstu	• przedstawić sposób mówienia o życiu w kontekście operacji serca • omówić wpływ doświadczeń życiowych człowieka na sposób postrzegania przez niego Boga	• zinterpretować zakończenie tekstu	• zinterpretować znaczenie współlistnienia w tekście dwóch płaszczyzn czasowych
90. Nawiązania – Wojciech Tochman, <i>Jakbyś kamień jadła</i> (fragmenty)	• omówić treść fragmentów tekstu	• wskazać cechy reportażu w tekście • scharakteryzować doktor Ewę Klonowski • omówić sposób identyfikacji zwłok	• porównać fragmenty reportażu Wojciecha Tochmana ze <i>Zdążyć przed Panem Bogiem</i> Hanny Krall • omówić funkcję przestrzeni, w której jest dokonywana identyfikacja zwłok	• dokonać analizy języka relacji	• omówić kontekst historyczny reportażu Wojciecha Tochmana

WOJNA I OKUPACJA – KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE

*91. Tabu językowe	• zdefiniować pojęcie <i>tabu</i> • wymienić obszary podlegające tabu • wyjaśnić, na czym polega tabu językowe • wymienić strategie unikania języka nieakceptowanego społecznie	• wskazać zjawiska wpływające na przemiany tabu	• podać przyczyny tabuizacji • nazwać podane strategie unikania tabu	• używać języka zastępczego w celu uniknięcia tabu językowego • omówić konsekwencje łamania tabu	• wskazać przykłady łamania tabu w mediach i kulturze
------------------------------	--	---	---	---	---

WOJNA I OKUPACJA – TWORZENIE WYPOWIEDZI Z ELEMENTAMI RETORYKI

92. Dyskusja a spór i kłótnia. Agresja językowa	• definiować dyskusję, spór i kłótnię • wymienić rodzaje dyskusji • przedstawić zasady dyskusowania • wymienić reguły grzecznościowe w dyskusji i sporze • wskazać cechy kłótni • definiować mowę nienawiści	• przedstawić różnice w intencji i rodzajach użytych argumentów w dyskusji, sporze i kłótni • wyjaśnić, na czym polega wypowiedź o charakterze erystycznym • wymienić środki językowe będące przejawem agresji	• przygotować argumenty do dyskusji na zadany temat • wskazać agresję językową w przytoczonych fragmentach • wymienić strategie reagowania na agresję językową	• wyjaśnić, na czym polega agresja językowa w przytoczonych fragmentach	• przedstawić propozycje strategii obrony przed agresją językową w podanych przykładach
--	---	--	--	---	---

WOJNA I OKUPACJA – POWTÓRZENIE I PODSUMOWANIE

93. i 94. Powtórzenie i podsumowanie wiadomości	• odtworzyć najważniejsze fakty, sądy i opinie	• wykorzystać najważniejsze konteksty	• wyciągnąć wnioski • określić własne stanowisko	• poprawnie zinterpretować wymagany materiał • właściwie argumentować • uogólniać, podsumowywać i porównywać	• wskazać i wykorzystać konteksty
---	--	---	---	--	---

Autorka: Magdalena Lotterhoff

WYMAGANIA EDUKACYJNE

CHEMIA

WE uwzględniają główne ramy i systemy wartości określone w Statucie Szkoły.

Cele edukacyjne z chemii:

- pogłębianie wiedzy o procesach w otaczającym nas świecie,
- zrozumienie znaczenia chemii w rozwoju cywilizacji,
- rozbudzenie zainteresowania chemią poprzez interpretację jej osiągnięć,
- rozwijanie zainteresowań poznawczych i postaw twórczych,
- umiejętne planowanie i wykonywanie eksperymentów,
- interpretacja wyników doświadczeń,
- wykształcenie umiejętności samokształcenia poprzez zdobywanie informacji z różnych źródeł,
- bezpieczne posługiwanie się substancjami w laboratorium i w życiu codziennym,

2. Cele kształcenia:

- kształcenie umiejętności myślenia prowadzącego do rozumienia przez ucznia poznawanej wiedzy, jak i nabycia umiejętności posługiwania się nią,
- ukazanie użyteczności wiedzy chemicznej w życiu codziennym, jej powiązania z innymi naukami oraz kształtowanie podstaw w zakresie ochrony środowiska w tym również własnego zdrowia i bezpieczeństwa.

3. Formy sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów:

- a) Odpowiedź ustna - przynajmniej raz w semestrze, pod względem rzeczowości, stosowania języka przedmiotu, umiejętności formułowania dłuższych wypowiedzi, Przy odpowiedzi ustnej obowiązuje znajomość materiału z trzech ostatnich lekcji, w przypadku lekcji powtórzeniowych – z całego działu.
- b) Kartkówka obejmujące materiał z trzech ostatnich lekcji, nie wymagająca wcześniejszego zapowiadania.
- c) Sprawdzian – odpowiedź pisemna przeprowadzana po zakończeniu każdego działu, zapowiadany z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem. Poprawa sprawdzianu odbywa się zgodnie z dokumentami szkoły (Statut)
- d) Ocena pracy wykonanej przez ucznia i zaangażowanie podczas pracy na lekcji- stawiam „+” lub „-”.
- e) Aktywność na lekcji (uczeń może otrzymać częściową ocenę bardzo dobrą na koniec semestru jeżeli był aktywny i udzielał poprawnych odpowiedzi przez cały semestr).
- f) Ocena zeszytu przedmiotowego i zadanych ćwiczeń utrwalających. - oceny częściowe.
- g) Praca dodatkowa (uczeń może otrzymać ocenę za dużą ilość rozwiązanych zadań dodatkowych)

Oceny bieżące i klasyfikacyjne śródroczne i roczne ustala się w stopniach według następującej skali:

- 1) stopień celujący – 6
- 2) stopień bardzo dobry – 5
- 3) stopień dobry – 4
- 4) stopień dostateczny – 3
- 5) stopień dopuszczający – 2
- 6) stopień niedostateczny – 1

Oceny ustalane są przez nauczyciela indywidualnie w oparciu o postępy ucznia w opanowaniu wiedzy i umiejętności oraz realizacji wymagań edukacyjnych:

- 1) celujący – od 96 - 100%
- 2) bardzo dobry – od 86 - 95%
- 3) dobry – od 75 - 85%
- 4) dostateczny – 55 – 74%
- 5) dopuszczający – od 45 - 54%
- 6) niedostateczny – od 0 - 44%

4. Formy poprawy oceny, wystawienie oceny semestralnej i końcowej:

- a) nauczyciel oddaje sprawdzone prace pisemne w terminie dwóch tygodni,
- b) do dziennika obok oceny uzyskanej poprzednio ze sprawdzianu wpisuje się ocenę poprawioną,
- c) wystawienie oceny semestralnej i na koniec roku szkolnego dokonywane jest na podstawie ocen cząstkowych

5. Sposoby informowania uczniów.

Na pierwszej godzinie lekcyjnej uczniowie są zapoznawani z Statutem Szkoły i wymaganiami edukacyjnymi. Wymagania na poszczególne oceny są udostępniane wszystkim uczniom. Wszystkie oceny oparte o opracowane kryteria są jawne zarówno dla ucznia jak i jego rodziców.

6. Sposoby informowania rodziców.

O ocenach cząstkowych informuje się rodziców na zebraniach rodzicielskich lub w czasie indywidualnych spotkań, udostępniając zestawienie ocen. Rodzice mają również możliwość zapoznania się z ocenami ucznia na bieżąco, korzystając z dziennika elektronicznego.

7. Kryteria dla danej oceny:

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- odpowiednią na każde pytanie konieczne, podstawowe, rozszerzające, dopełniające i wyróżniające z danego działu chemii,
- posiada wiadomości i umiejętności znacznie wykraczające poza program nauczania,
- formułuje problemy oraz dokonuje analizy i syntezy nowych zjawisk,
- proponuje rozwiązania nietypowe,
- jest aktywny i angażuje się we wszystkie prace na lekcji,
- osiąga sukcesy w konkursach i olimpiadach chemicznych szczebla wyższego niż szkolny;

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- udziela odpowiedzi na pytania konieczne, podstawowe, rozszerzające i dopełniające z danego działu chemii,
- opanował w pełnym zakresie wiadomości i umiejętności określone programem,
- stosuje zdobytą wiedzę do rozwiązywania problemów i zadań w nowych sytuacjach,
- wykazuje dużą samodzielność i bez pomocy nauczyciela korzysta z różnych źródeł wiedzy,
- planuje i bezpiecznie przeprowadza eksperymenty chemiczne,
- biegle pisze i uzgadnia równania reakcji chemicznych oraz samodzielnie rozwiązuje zadania o dużym stopniu trudności;

Dobłą ocenę otrzymuje uczeń, który:

- udziela odpowiedzi na pytania konieczne, podstawowe i rozszerzające z danego działu chemii,
- opanował w dużym zakresie wiadomości i umiejętności określone programem,
- poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności do samodzielnego rozwiązywania typowych zadań i problemów,
- bezpiecznie wykonuje doświadczenia chemiczne,
- pisze i uzgadnia równania reakcji chemicznych,
- samodzielnie rozwiązuje zadania o średnim stopniu trudności,
- korzysta z układu okresowego pierwiastków, wykresów, tablic i innych źródeł wiedzy chemicznej;

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- udziela odpowiedzi na pytania konieczne i podstawowe, musi także umieć i rozumieć podstawowe pojęcia i reakcje chemiczne.
- opanował w podstawowym zakresie wiadomości i umiejętności,
- korzysta z pomocą nauczyciela ze źródeł wiedzy,
- z pomocą nauczyciela poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności przy rozwiązywaniu typowych zadań i problemów,
- z pomocą nauczyciela pisze i uzgadnia równania reakcji chemicznych oraz rozwiązuje zadania o niewielkim stopniu trudności;

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- udziela odpowiedzi na pytania konieczne, tzn. zna pojęcia, terminy, fakty, prawa, zasady, reguły, treści naukowe z danego działu, bez których nie zrozumiałby chemii na dalszych lekcjach,
- ma braki w opanowaniu wiadomości i umiejętności określonych programem,
- z pomocą nauczyciela rozwiązuje typowe zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim stopniu trudności,
- z pomocą nauczyciela pisze proste wzory chemiczne i równania reakcji chemicznych;

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:

- nie opanował wiadomości i umiejętności określonych programem, które są konieczne do dalszego kształcenia,
- nie zna symboliki chemicznej,
- nawet z pomocą nauczyciela nie pisze prostych wzorów chemicznych,
- nie potrafi bezpiecznie posługiwać się prostym sprzętem laboratoryjnym i odczynnikami chemicznymi.

Zasady oceniania z zakresu historii oraz edukacji obywatelskiej w Liceum Ogólnokształcącym po Szkole Podstawowej

(Zasady oceniania uwzględniają nauczanie stacjonarne, hybrydowe i zdalne)

I. ZASADY OGÓLNE:

1. Nauczyciel na początku każdego roku szkolnego informuje uczniów o wymaganiach edukacyjnych wynikających z realizowanego przez siebie programu nauczania oraz przedstawia uczniom zasady przedmiotowego systemu oceniania.
2. Nauczyciel informuje uczniów i rodziców o sposobach sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów.
3. Oceny są jawne – zarówno dla ucznia jak i jego rodziców.
4. Sprawdzone i ocenione prace kontrolne uczeń (jak i jego rodzic – w razie życzenia) otrzymuje do wglądu na zasadach określonych przez nauczyciela.
5. Oceny klasyfikacyjne ustala się w terminach i skali określonej w Statucie Szkoły.
6. Na ocenę semestralną i roczną z historii składa się wiedza merytoryczna, posługiwanie się terminologią właściwą przedmiotowi, umiejętność uzasadniania, argumentowania, sposób rozwiązywania problemów, kreatywność, umiejętność komunikowania, jasność, precyzyjność wypowiedzi i wykorzystywania wiedzy w nowych sytuacjach poznawczych.

II. ZASADY OCENIANIA BIEŻĄCEGO:

1. Prace pisemne:
 - zadania domowe w formie dłuższej wypowiedzi – referatu, opisu, notatki, wypracowania, albo w formie odpowiedzi na postawione pytania
 - brak zgłoszenia nieodrobionej pracy domowej odkryty przez nauczyciela w czasie lekcji skutkuje oceną niedostateczną wpisaną do dziennika.
 - wyznaczone przez nauczyciela prace podlegają ocenie.
 - przy ocenie pisemnej pracy domowej uwzględnia się: zgodność z tematem pracy, poprawność merytoryczną, zawartość rzeczową, wkład pracy ucznia, kreatywność, spójność językową oraz poprawność ortograficzną.
2. Kartkówki:
 - 5-15 minutowe kartkówki (testy sprawdzające) z ostatnich trzech lekcji bieżących
 - kartkówki nie są przez nauczyciela zapowiadane wcześniej i zastępują odpowiedzi ustne uczniów;
 - kartkówka może obejmować również materiał będący przedmiotem pracy domowej oraz materiał będący tematem lekcji bieżącej (uczeń może wówczas korzystać z

własnych notatek sporządzonych na lekcji po wcześniejszym uzgodnieniu z nauczycielem);

- przez kartkówkę należy rozumieć pisemną formę sprawdzenia wiadomości trwającą nie dłużej niż 15 minut i obejmującą materiał nie większy niż do trzech ostatnich lekcji najczęściej pod postacią testu wyboru, pytań zamkniętych albo otwartych, lecz niewymagających dłuższej odpowiedzi;
- zgłoszenie nieprzygotowania do lekcji zgodnie z punktem nr 6 zwalnia ucznia z pisania kartkówki;
- ocena uzyskana z kartkówki nie podlega poprawie.

3. Sprawdziany:

- sprawdziany przeprowadza się po zrealizowaniu każdego działu programowego i obejmują one większą partię materiału składającą się na cały zakres danego działu programowego;
- sprawdzian powinien być zapowiedziany, co najmniej jeden tydzień przed terminem jego przeprowadzenia;
- uczeń powinien być zapoznany z kryteriami stosowanymi przy ocenie danego sprawdzianu;
- w przypadku nieobecności na pisemnym sprawdzianie, bez względu na przyczyny, uczeń ma obowiązek poddać się tej formie sprawdzania osiągnięć w określonym przez Statut Szkoły terminie, niepoddanie się tej formie sprawdzania osiągnięć jest równoznaczne z wystawieniem oceny niedostatecznej;
- w przypadku nieobecności nauczyciela w dniu zapowiedzianego sprawdzianu lub uzasadnionej nieobecności klasy, termin zostanie uzgodniony ponownie, ale nie obowiązuje wtedy konieczność tygodniowego wyprzedzenia;
- termin podania wyników sprawdzianu nie powinien przekraczać dwóch tygodni od czasu jego przeprowadzenia;
- prace pisemne (w tym kartkówki i sprawdziany) są punktowane zgodnie ze szczegółowymi zasadami wewnątrzszkolnego oceniania uczniów;
- ocenę semestralną i końcową nauczyciel wystawia na podstawie ocen cząstkowych uzyskanych przez ucznia, lecz nie jest to średnia ważona lub arytmetyczna z ocen.
- przeliczanie punktów na stopnie szkolne odbywa się według następującej skali procentowej w stosunku do ilości wszystkich, możliwych do uzyskania punktów:

ocena skala	1 – 6
niedostateczny	0 – 44 %
dopuszczający	45 – 54 %
dostateczny	55 – 74 %
dobry	75 – 85 %
bardzo dobry	86 – 95 %
celujący	96 – 100 %

- uczeń, który otrzymał ze sprawdzianu ocenę niedostateczną ma prawo do jej poprawy, zgodnie z przepisami obowiązującymi w szkole.

4. Wypowiedź ustna:

- w odpowiedzi ustnej ucznia ocenie podlega: zawartość merytoryczna wypowiedzi, w tym posługiwanie się terminologią przedmiotową, kompozycja logiczna i spójność rozwiązania, umiejętność uzasadniania i argumentowania, formułowania myśli, wyrażania sądów i opinii, jasność i precyzyjność wypowiedzi, poprawność językowa;
- wypowiedź ustna ucznia na lekcji dotyczy zawsze materiału programowego z trzech ostatnich lekcji bieżących;
- ocena z odpowiedzi ustnej ucznia nie podlega poprawie.

5. Aktywność ucznia na lekcji:

- uczeń ma obowiązek aktywnie uczestniczyć w lekcjach i angażować się we wszelkie czynności edukacyjne podejmowane na zajęciach przedmiotowych;
- brak jakiegokolwiek pracy ucznia na lekcji, pomimo kontroli i zwracania uwagi przez nauczyciela oraz niewykonanie żadnego ćwiczenia i zadania może skutkować oceną niedostateczną wpisaną na danej lekcji do dziennika.

6. Nieprzygotowanie do lekcji:

- uczeń ma prawo do zgłoszenia nieprzygotowania razy w semestrze, jeśli zajęcia obejmują jedną godzinę w tygodniu, lub dwa razy w semestrze, jeśli zajęcia odbywają się w wymiarze dwóch i więcej godzin lekcyjnych w tygodniu;
- zgłoszenie nieprzygotowania obejmuje nie tylko brak opanowania wiadomości z ostatnich trzech lekcji, ale również brak zadania domowego (bez względu na jego formę, to znaczy w formie pisemnej lub prezentacji ustnej), oraz brak wymaganych pomocy naukowych (podręcznik, zeszyt przedmiotowy, zeszyt ćwiczeń, lub inne wymagane na dane zajęcia pomoce na przykład mapy, artykuły prasowe i inne);
- nieprzygotowanie do lekcji należy zgłaszać na początku zajęć lekcyjnych, tuż po przerwie i przywitaniu się nauczyciela z klasą – nie jest wymagane wtedy podanie przyczyny nieprzygotowania;
- w przypadku, kiedy uczeń nie jest przygotowany do zajęć, a nie zgłosił tego faktu, otrzymuje ocenę niedostateczną z wpisem do dziennika;
- w przypadkach uzasadnionych, na przykład długiej choroby, potwierdzonej zwolnieniem lekarskim na piśmie, uczeń zgłasza brak przygotowania do lekcji i wówczas nie odnotowuje się tego nieprzygotowania jako kolejnego. W takich wypadkach uczeń ma jednak obowiązek uzupełnić braki wiedzy i notatki w zeszycie w możliwie szybkim czasie.

7. Zeszyt przedmiotowy:

- uczeń ma obowiązek posiadania zeszytu przedmiotowego na każdej lekcji historii i prowadzenia go systematycznie, który może podlegać ocenie;
- przy ocenie zeszytu przedmiotowego uwzględnia się: kompletność, systematyczność i czytelność prowadzenia notatek, estetykę zeszytu, poprawność wykonania tabel, rysunków, wykresów itp., poprawność językową i ortograficzną.
- nauczyciel może dokonać kontroli zeszytu przedmiotowego ucznia w każdym czasie, a nieusprawiedliwiony brak zeszytu na zajęciach lub stwierdzone rażące braki w zeszycie skutkują oceną niedostateczną z wpisem do dziennika.

III. WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE STOPNIE:

Ocena niedostateczna - poniżej wymagań koniecznych:

Uczeń nie opanował wiedzy i umiejętności w stopniu koniecznym, pozwalającym na kontynuację nauki na wyższym szczeblu kształcenia i nie jest w stanie kontynuować nauki w klasie programowo wyższej.

Nie rozumie podstawowych wiadomości, ujętych w planie wynikowym, myli je i zniekształca. Nie jest w stanie nawet przy wydatnej pomocy nauczyciela rozwiązać problemu o elementarnym stopniu trudności. Nie opanował koniecznej, prostej terminologii. Nie opanował najważniejszych dat, pojęć, wydarzeń, nazwisk i innych podstawowych faktów. Myli elementarne fakty i zjawiska. Nie potrafi poprawnie lokalizować w czasie (na osi czasu) i przestrzeni historycznej (na mapie ściennej lub w atlasie) wydarzeń i procesów historycznych. Ma poważne trudności w samodzielnym posługiwaniu się podstawowymi źródłami informacji historycznej. Nie zna przyczyn ani skutków wydarzeń omawianych zjawisk. Jest świadomy istnienia związków teraźniejszości z przeszłością, ale nie potrafi ich sensownie wytłumaczyć. W trakcie wypowiedzi ustnej lub pisemnej przedstawia jedynie nieliczne fakty dotyczące tematu, w tym wiele z błędami i bez zachowania porządku chronologicznego i hierarchii ważności. W niewielkim stopniu i z błędami określa ramy czasowo-przestrzenne poszczególnych tematów. W większości błędnie prezentuje związki i zależności pomiędzy opisywanymi faktami i zjawiskami. Posługuje się bardzo nielicznymi, najbardziej podstawowymi terminami historycznymi, często błędnie. Formułuje nieliczne i niepoprawne wnioski. Dokonując oceny opisywanych wydarzeń i zjawisk posługuje się tylko stereotypami i ogólnikami. Poważną trudność sprawia mu analiza tekstu źródłowego i udzielenie odpowiedzi na postawione do tekstu pytania. Jego wypowiedzi ustne i pisemne są nieudolne i nie spełniają wymogów kompozycyjnych i językowych. Zeszyt przedmiotowy prowadzi bardzo niesystematycznie, posiada duże luki w materiale lekcyjnym i zadaniach domowych. Nawet przy pomocy nauczyciela nie potrafi wykonać prostych poleceń wymagających zastosowania podstawowych umiejętności przedmiotowych. Na lekcjach jest bierny i nie angażuje się w proces nauczania. Pomimo działań wspomagających ze strony nauczyciela nie spełnia kryteriów oceny dopuszczającej.

Ocena dopuszczająca – poziom wymagań koniecznych:

Uczeń ma poważne braki w wiedzy i umiejętnościach przedmiotowych, ale przyswoił je w stopniu nieco poniżej wymagań programowych, z tego powodu nie jest w stanie samodzielnie rozwiązywać nawet prostych zadań o niewielkim stopniu trudności, nie jest w stanie samodzielnie pracować i aktywnie uczestniczyć w zajęciach. Spore braki wiedzy w zakresie podstawy programowej nie uniemożliwiają mu jednak dalszej edukacji przedmiotowej w klasie programowo wyższej i nie przekraczają możliwości uzyskania podstawowej wiedzy w ciągu dalszej nauki w szkole. Przedstawia, w czasie prezentacji ustnej lub pisemnej, mniej niż połowę wymaganej przy danym temacie wiedzy, popełniając przy tym znaczną ilość błędów. W obrębie poszczególnych tematów sygnalizuje znajomość jedynie nielicznych zagadnień. Prezentowany przez ucznia zasób wiedzy jest dosyć chaotyczny, mało uporządkowany i rzadko uwzględniający hierarchię ważności zjawisk i procesów. Częściowo trafnie określa ramy czasowo – przestrzenne tematów lokalizując fakty i zjawiska w czasie i przestrzeni historycznej. Potrafi określić kolejność chronologiczną głównych wydarzeń, nanosi daty i wydarzenia na oś czasu przy wydatnej pomocy nauczyciela. Lokuje na mapie tylko miejsca ważnych, przełomowych wydarzeń. W znikomy sposób wyjaśnia związki i relacje między faktami, zjawiskami i procesami historycznymi. Formułuje bardzo ograniczone wnioski, w dodatku z błędami i bez odpowiedniego uzasadnienia. Zna przyczyny i skutki jedynie wybranych wydarzeń, najczęściej tych, które miały przełomowe znaczenie dla dziejów ludzkości. Wypowiedź ucznia jest nieuporządkowana, niepełna i w ponad połowie błędna, a wypowiedzi pisemne zawierają liczne błędy językowe i ortograficzne. Podejmowana przez ucznia na lekcjach analiza tekstów źródłowych jest najczęściej niepełna, błędna i mało uporządkowana. Dodatkowo uczeń posiada duże braki w zeszycie przedmiotowym, tak w notatkach z lekcji, jak i braki prac domowych. Prace domowe ucznia są często niestaranne i nieprzemyślane. Uczeń sporadycznie wypowiada się na forum klasy z własnej inicjatywy. Jedynie przy aktywnej i częstej pomocy nauczyciela rozwiązuje problemy typowe o niewielkim stopniu trudności.

**Ocena dostateczna – poziom wymagań podstawowych:
(Zostały spełnione kryteria oceny dopuszczającej)**

Uczeń opanował wiadomości podstawowe ujęte w planie wynikowym na poziomie nieprzekraczającym wymagań zawartych w podstawie programowej. Dysponuje niepełną wiedzą określoną programem nauczania, ale nie uniemożliwia mu to dalszej edukacji przedmiotowej w klasie programowo wyższej. Opanował najważniejsze wiadomości i umiejętności, ale zapamiętywanie treści dominuje u niego nad ich rozumieniem. W obrębie poszczególnych tematów sygnalizuje około połowy wymaganych zagadnień. W czasie wypowiedzi ustnych i pisemnych przedstawia materiał rzeczowy w większości uporządkowany pod względem tematycznym, zachowując hierarchię ważności rozpatrywanych faktów i zjawisk oraz porządek chronologiczny. Przedstawia, w czasie prezentacji swej wiedzy, około połowy wymaganej przy temacie faktografii, nie popełniając przy tym znacznej ilości błędów. Trafnie określa ramy czasowo – przestrzenne tematów lokalizując fakty i zjawiska w czasie i przestrzeni historycznej. Potrafi określić kolejność chronologiczną głównych wydarzeń. Nanosi daty i wydarzenia na oś czasu przy pomocy nauczyciela. Ma dosyć dobrą orientację na mapie, ale samodzielnie lokuje na mapie jedynie miejsca ważnych wydarzeń. W ograniczonym stopniu prezentuje relacje i związki między faktami, zjawiskami i procesami historycznymi. Dostrzega, w wąskim zakresie, zależności i związki przyczynowo- skutkowe pomiędzy zjawiskami z historii powszechnej i historii Polski. Posługuje się poprawnie terminologią historyczną i faktografią mieszczącą się w minimum programowym określonym ustawą. Formułuje samodzielnie mało uporządkowane wnioski, chociaż w większości poprawne, ale często bez odpowiedniego uzasadnienia. Analiza tekstów źródłowych jest u niego pełna, uporządkowana tematycznie i chronologicznie, wykonywana samodzielnie i zawiera jedynie nieliczne błędy rzeczowe. Wykazuje znajomość najczęściej występujących i wykorzystywanych na lekcjach źródeł – umie je rozróżnić pod względem formy i treści oraz wykorzystać jako źródło informacji historycznej z instrukcją i pod kierunkiem nauczyciela. Umiejętności przedmiotowe stosuje w sytuacjach typowych. Jego wypowiedzi ustne i pisemne rzadko są chaotyczne i zawierają nieliczne błędy językowe. Nazywa problemy o średnim stopniu trudności i stawia do nich pytania. Prace domowe często są staranne i przemyślane i w przeważającej mierze pozostają w związku z tematem zadania. W zeszycie przedmiotowym nie ma rażących braków, prowadzi go systematycznie. Jest raczej mało aktywny na zajęciach, nie angażuje się szczególnie w proces dydaktyczny na lekcjach, sporadycznie wypowiada się na forum klasy z własnej inicjatywy, chyba, że jest systematycznie do tego zachęcany przez nauczyciela.

**Ocena dobra – poziom wymagań rozszerzających:
(Zostały spełnione kryteria oceny dostatecznej i dopuszczającej)**

Uczeń opanował wiadomości z zakresu podstawowego w sposób zadowalający. Ma wprawdzie niewielkie braki w zakresie wiedzy, ale udziela prawidłowych odpowiedzi naprowadzających na właściwy tok myślenia i poprawnie rozwiązuje zadania o pewnym stopniu trudności i wymagające opanowania umiejętności przewidzianych programem. Prawidłowo rozumuje, dostrzega podobieństwa i różnice. W czasie odpowiedzi ustnych i pisemnych przedstawia materiał rzeczowy uporządkowany pod względem tematycznym, zachowując niemal całkowicie hierarchię ważności danych faktów, zjawisk i procesów oraz porządek chronologiczny. Wyodrębnia najważniejsze zagadnienia w obrębie poszczególnych tematów i czyni to niemal bezbłędnie. Potrafi samodzielnie i precyzyjnie określić ramy czasowo - przestrzenne danego zagadnienia czy zjawiska, lokalizując je w czasie i przestrzeni historycznej. Przedstawia zdecydowaną większość wymaganej faktografii, bez poważniejszych błędów. Poprawnie stosuje większość pojęć i terminologii przedmiotowej wymaganej przy danych tematach, pomijając jedynie jednostkowe pojęcia. Dostrzega i opisuje poprawnie zależności i związki przyczynowo – skutkowe między różnymi faktami, zjawiskami i procesami historycznymi, również pomiędzy zjawiskami z zakresu historii powszechnej i historii Polski. Formułuje, z nielicznymi błędami, prawidłowe wnioski częściowe i ogólne. Jego ocena wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych nie budzi większych zastrzeżeń, ale częściowo jest stereotypowa i emocjonalna. Podejmowana przez ucznia i wykonywana samodzielnie analiza tekstów źródłowych zawiera jedynie nieliczne jednostkowe błędy rzeczowe, jest w większości kompletna, uporządkowana tematycznie i chronologicznie. Czytanie różnego rodzaju tekstów źródłowych ze zrozumieniem, pod kątem sformułowanych do tekstu pytań, nie stwarza uczniowi większego problemu- dokonuje właściwej selekcji informacji. Typowe zadania teoretyczne i praktyczne rozwiązuje całkowicie samodzielnie. Nabycie umiejętności przedmiotowe potrafi stosować w sytuacjach problemowych. Rozumie związki przyczynowo – skutkowe występujące w życiu społecznym, gospodarczym i politycznym. Wiadomości nie tylko zapamiętuje, ale też je rozumie. Wiedzę czerpie nie tylko z podręcznika, ale także z innych źródeł informacji (literatura popularnonaukowa, Internet, prasa codzienna i inne). Jego prace pisemne domowe są zawsze związane z tematem, zawierają własne przemyślenia i wnioski i nie posiadają błędów merytorycznych. Uczeń jest aktywny w klasie, chętnie zabiera głos w dyskusji, zgodnie współpracuje w grupie. Ma starannie i systematycznie prowadzony zeszyt przedmiotowy.

**Ocena bardzo dobra – poziom wymagań dopełniających:
(Zostały spełnione kryteria dobrej, dostatecznej i dopuszczającej)**

Uczeń w pełni przyswoił sobie wiadomości podstawowe i ponadpodstawowe objęte podstawą programową. Właściwie stosuje zdobyte umiejętności i wiedzę. Posługuje się odpowiednim słownictwem - używa pojęć we właściwym znaczeniu. Samodzielnie podaje odpowiedzi, ocenia fakty, procesy i zjawiska rzeczywistości społeczno-politycznej. Samodzielnie również rozwiązuje problemy teoretyczne i praktyczne. Samodzielnie analizuje teksty źródłowe dokonując prawidłowej interpretacji wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych i oceniając ich wiarygodność i przydatność. Potrafi integrować wiedzę z różnych źródeł informacji historycznej w czasie swoich wypowiedzi ustnych i pisemnych. Potrafi korelować swą wiedzę historyczną z wiedzą z pokrewnych przedmiotów (język polski, wiedza o kulturze, wiedza o społeczeństwie, geografia). Ma bardzo dobrą orientację we współczesnej rzeczywistości politycznej i społeczno - gospodarczej Polski i świata. Wykazuje pełną i rzetelną znajomość poznanej faktografii. Jego wypowiedzi ustne i pisemne są bogate w treści, fakty, opinie i oceny, bez błędów językowych i ortograficznych i integrują wiedzę uzyskaną z różnych źródeł informacji historycznej. Podejmuje próby twórczego rozwijania własnych uzdolnień. Samodzielnie i poprawnie interpretuje dane statystyczne, wykresy i mapy. Samodzielnie wyciąga wnioski, formułuje problemy i pytania. Prezentuje na forum klasy własne sądy i opinie uzasadniając je za pomocą trafnych argumentów w toku dyskusji. Jest bardzo aktywny na lekcjach, organizuje pracę w grupie. Starannie wykonuje zadania domowe i dodatkowe zadania wykraczające poza podstawowe wymagania programowe (Np. gromadzi materiał regionalny, opracowuje referaty, biogramy, przygotowuje gazetki ścienne). Chętnie angażuje się w różnego rodzaju konkursy przedmiotowe. Posiada wzorowo prowadzony zeszyt przedmiotowy.

**Ocena celująca – poziom wymagań wykraczających:
(Zostały spełnione kryteria oceny bardzo dobrej, dobrej, dostatecznej i dopuszczającej)**

Uczeń spełnia wszystkie wymagania na ocenę bdb i w pełnym stopniu opanował wymagania określone w planie wynikowym, posiada także wiedzę wykraczającą wyraźnie poza podstawy programowe. Jego zasób wiedzy i umiejętności świadczy o wyraźnych i sprecyzowanych uzdolnieniach humanistycznych. Systematycznie pracuje nad pogłębianiem wiedzy historycznej i rozwijaniem własnych uzdolnień i zainteresowań - samodzielnie, poprzez lekturę pozycji popularnonaukowych, zdobywa dalszą wiedzę. Czynnie uczestniczy w lekcjach, prezentuje dociekliwość podczas rozwiązywania problemów historycznych, formułując własne sądy i opinie na podstawie znacznej wiedzy faktograficznej, a także w oparciu o odpowiednie teksty źródłowe i lekturę dla uzasadnienia swej wypowiedzi. Dokonuje pełnej oceny zjawisk, procesów i faktów w oparciu o szeroki zasób informacji zdobytych także ze źródeł pozapodręcznikowych (informacje wykraczające poza zakres podręcznika nie są konieczne). Umiejętnie wykorzystuje wiedzę z innych przedmiotów – historii czy geografii. Biegle rozwiązuje podane do przemyślenia problemy teoretyczne i praktyczne. Proponuje własne, niekonwencjonalne i nietypowe rozwiązania. Starannie wykonuje dodatkowe zadania – referaty, biogramy, odczyty, gazetki ściennie, artykuły. Współpracuje z nauczycielem w przygotowywaniu zajęć opartych na twórczym rozwiązywaniu problemów. Samodzielnie i twórczo rozwija własne uzdolnienia. Wzorowo prowadzi zeszyt przedmiotowy. Uczestniczy w olimpiadach i konkursach przedmiotowych i osiąga w nich znaczące sukcesy.

V. ZASADY INFORMOWANIA O WYMAGANIACH EDUKACYJNYCH I POSTĘPACH UCZNIÓW W NAUCE PRZEDMIOTU:

1. Wszystkie oceny są jawne i podawane na bieżąco.
2. Prace pisemne otrzymuje uczeń do wglądu na lekcji, a rodzice w kontaktach indywidualnych i na zebraniach klasowych.
3. Sprawdziany są przechowywane przez nauczyciela do czasu wystawienia oceny semestralnej lub końcowej.
4. Ocena jest wyrażona stopniem szkolnym w skali od 1 do 6.
5. Uczeń mający kłopoty z opanowaniem materiału nauczania może zwrócić się o pomoc do nauczyciela i jeżeli jest to pożądane, wspólnie ustalają program wspomagający.
6. Na miesiąc przed planowaną klasyfikacją (posiedzeniem Rady pedagogicznej klasyfikacyjnej) uczeń jest informowany o grożącej mu ocenie niedostatecznej na koniec semestru lub całego roku szkolnego.
7. Aby uzyskać promocję do następnej klasy uczeń obowiązany jest zaliczyć pozytywnie materiał nauczania z pierwszego semestru, jeśli za pierwszy semestr uzyskał ocenę niedostateczną. Zaliczenie odbywa się w formie ustalonej przez nauczyciela najpóźniej do końca marca.

Zasady oceniania z zakresu historii oraz edukacji obywatelskiej
w Liceum Ogólnokształcącym – Klasa I
(Zasady oceniania uwzględniają nauczanie stacjonarne, hybrydowe i zdalne)

I. ZASADY OGÓLNE:

1. Nauczyciel na początku każdego roku szkolnego informuje uczniów o wymaganiach edukacyjnych wynikających z realizowanego przez siebie programu nauczania oraz przedstawia uczniom zasady przedmiotowego systemu oceniania.
2. Nauczyciel informuje uczniów i rodziców o sposobach sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów.
3. Oceny są jawne zarówno dla ucznia jak i jego rodziców.
4. Sprawdzone i ocenione prace kontrolne uczeń (jak i jego rodzic w razie życzenia) otrzymuje do wglądu na zasadach określonych przez nauczyciela.
5. Oceny klasyfikacyjne ustala się w terminach i skali określonej w Statucie Szkoły.
6. Na ocenę semestralną i roczną z historii składa się wiedza merytoryczna, posługiwanie się terminologią właściwą przedmiotowi, umiejętność uzasadniania, argumentowania, sposób rozwiązywania problemów, kreatywność, umiejętność komunikowania, jasność, precyzyjność wypowiedzi i wykorzystywanie wiedzy w nowych sytuacjach poznawczych.

II. ZASADY OCENIANIA BIEŻĄCEGO:

1. Prace pisemne:

- zadania domowe w formie dłuższej wypowiedzi – referatu, opisu, notatki, wypracowania, albo w formie odpowiedzi na postawione pytania;
- brak zgłoszenia na początku lekcji nieodrobionej pracy domowej skutkuje oceną niedostateczną wpisaną do dziennika;
- wyznaczone przez nauczyciela prace podlegają ocenie;
- przy ocenie pisemnej pracy domowej uwzględnia się: zgodność z tematem pracy, poprawność merytoryczną, zawartość rzeczową, wkład pracy ucznia, kreatywność, spójność językową oraz poprawność ortograficzną.

2. Kartkówki:

- przez kartkówkę należy rozumieć pisemną formę sprawdzenia wiadomości trwającą nie dłużej niż 15 minut i obejmującą materiał z trzech ostatnich lekcji najczęściej pod postacią testu wyboru, pytań zamkniętych albo otwartych;

- kartkówka może obejmować również materiał będący przedmiotem pracy domowej oraz materiał będący tematem lekcji bieżącej (uczeń może wówczas korzystać z własnych notatek sporządzonych na lekcji po wcześniejszym uzgodnieniu z nauczycielem);
- kartkówki nie są przez nauczyciela zapowiadane wcześniej i zastępują odpowiedzi ustne uczniów;
- zgłoszenie nieprzygotowania do lekcji zwalnia ucznia z pisanja kartkówki;
- ocena uzyskana z kartkówki nie podlega poprawie.

3. Sprawdziany:

- sprawdziany przeprowadza się po zrealizowaniu każdego działu programowego i obejmują one większą partię materiału składającą się na cały zakres danego działu programowego;
- sprawdzian powinien być zapowiedziany, co najmniej jeden tydzień przed terminem jego przeprowadzenia;
- uczeń powinien być zapoznany z kryteriami stosowanymi przy ocenie danego sprawdzianu;
- w przypadku nieobecności na pisemnym sprawdzianie (bez względu na przyczyny nieobecności), uczeń ma obowiązek poddać się tej formie sprawdzania osiągnięć w określonym przez Statut Szkoły terminie, niepoddanie się tej formie sprawdzania osiągnięć jest równoznaczne z wystawieniem oceny niedostatecznej;
- w przypadku nieobecności nauczyciela w dniu zapowiedzianego sprawdzianu lub uzasadnionej nieobecności klasy, termin zostanie uzgodniony ponownie, ale nie obowiązuje wtedy konieczność tygodniowego wyprzedzenia;
- prace pisemne (w tym kartkówki i sprawdziany) są punktowane zgodnie ze szczegółowymi zasadami wewnątrzszkolnego oceniania uczniów;
- ocenę semestralną i końcową nauczyciel wystawia na podstawie ocen częściowych uzyskanych przez ucznia, lecz nie jest to średnia ważona lub arytmetyczna z ocen.
- przeliczanie punktów na stopnie szkolne odbywa się według następującej skali procentowej w stosunku do ilości wszystkich, możliwych do uzyskania punktów:

ocena - skala 1 – 6

niedostateczny 0 – 44 %

dopuszczający 45 – 54 %

dostateczny 55 – 74 %

dobry 75 – 85 %

bardzo dobry 86 – 95 %

celujący 96 – 100 %

- uczeń, który otrzymał ze sprawdzianu ocenę niedostateczną ma prawo do jej poprawy, zgodnie z przepisami obowiązującymi w szkole.

4. Wypowiedź ustna:

- w odpowiedzi ustnej ucznia ocenie podlega: zawartość merytoryczna wypowiedzi, w tym posługiwanie się terminologią przedmiotową, kompozycja logiczna i spójność rozwiązania, umiejętność uzasadniania, argumentowania, formułowania myśli, wyrażania sądów i opinii, jasność i precyzyjność wypowiedzi, poprawność językowa;

- wypowiedź ustna ucznia na lekcji dotyczy zawsze materiału programowego z trzech ostatnich lekcji bieżących;

- ocena z odpowiedzi ustnej ucznia nie podlega poprawie.

5. Aktywność ucznia na lekcji:

- uczeń ma obowiązek aktywnie uczestniczyć w lekcjach i angażować się we wszelkie czynności edukacyjne podejmowane na zajęciach przedmiotowych;

- brak jakiegokolwiek pracy ucznia na lekcji, pomimo kontroli i zwracania uwagi przez nauczyciela oraz niewykonanie żadnego ćwiczenia i zadania może skutkować oceną niedostateczną wpisaną na danej lekcji do dziennika.

6. Nieprzygotowanie do lekcji:

- uczeń ma prawo do zgłoszenia nieprzygotowania raz w semestrze, jeśli zajęcia obejmują jedną godzinę w tygodniu, lub dwa razy w semestrze, jeśli zajęcia odbywają się w wymiarze dwóch i więcej godzin lekcyjnych w tygodniu;

- zgłoszenie nieprzygotowania obejmuje nie tylko brak opanowania wiadomości z ostatnich trzech lekcji, ale również brak zadania domowego (bez względu na jego formę, to znaczy w formie pisemnej lub prezentacji ustnej) oraz brak wymaganych pomocy naukowych (podręcznik, zeszyt przedmiotowy, zeszyt ćwiczeń, lub inne wymagane na dane zajęcia pomoce - na przykład mapy, artykuły prasowe i inne);

- nieprzygotowanie do lekcji należy zgłaszać na początku zajęć lekcyjnych, tuż po przerwie i przywitaniu się nauczyciela z klasą – nie jest wymagane wtedy podanie przyczyny nieprzygotowania;

- w przypadku, kiedy uczeń nie jest przygotowany do zajęć, a nie zgłosił tego faktu, otrzymuje ocenę niedostateczną z wpisem do dziennika;

- w przypadkach uzasadnionych, na przykład długiej choroby, potwierdzonej zwolnieniem lekarskim na piśmie, uczeń zgłasza brak przygotowania do lekcji i wówczas nie

odnotowuje się tego nieprzygotowania. W takich wypadkach uczeń ma jednak obowiązek uzupełnić braki wiedzy i notatki w zeszycie w możliwie szybkim czasie.

7. Zeszyt przedmiotowy:

- uczeń ma obowiązek posiadania zeszytu przedmiotowego na każdej lekcji historii i prowadzenia go systematycznie, zeszyt może podlegać ocenie;
- przy ocenie zeszytu przedmiotowego uwzględnia się: kompletność, systematyczność i czytelność prowadzenia notatek, estetykę zeszytu, poprawność wykonania tabel, rysunków, wykresów, poprawność językową i ortograficzną.
- nauczyciel może dokonać kontroli zeszytu przedmiotowego ucznia w każdym czasie, a nieusprawiedliwiony brak zeszytu na zajęciach lub stwierdzone rażące braki w zeszycie skutkują oceną niedostateczną z wpisem do dziennika.

III. WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE STOPNIE:

Ocena niedostateczna - poniżej wymagań koniecznych:

Uczeń nie opanował wiedzy i umiejętności w stopniu koniecznym, pozwalającym na kontynuację nauki na wyższym szczeblu kształcenia i nie jest w stanie kontynuować nauki w klasie programowo wyższej.

Nie rozumie podstawowych wiadomości, ujętych w planie wynikowym, myli je i zniekształca. Nie jest w stanie nawet przy wydatnej pomocy nauczyciela rozwiązać problemu o elementarnym stopniu trudności. Nie opanował koniecznej, prostej terminologii. Nie opanował najważniejszych dat, pojęć, wydarzeń, nazwisk i innych podstawowych faktów. Myli elementarne fakty i zjawiska. Nie potrafi poprawnie lokalizować w czasie (na osi czasu) i przestrzeni historycznej (na mapie ściennej lub w atlasie) wydarzeń i procesów historycznych. Ma poważne trudności w samodzielnym posługiwaniu się podstawowymi źródłami informacji historycznej. Nie zna przyczyn ani skutków wydarzeń omawianych zjawisk. Jest świadomy istnienia związków teraźniejszości z przeszłością, ale nie potrafi ich sensownie wytłumaczyć. W trakcie wypowiedzi ustnej lub pisemnej przedstawia jedynie nieliczne fakty dotyczące tematu, w tym wiele z błędami i bez zachowania porządku chronologicznego i hierarchii ważności. W niewielkim stopniu i z błędami określa ramy czasowo-przestrzenne poszczególnych tematów. W większości błędnie prezentuje związki i zależności pomiędzy opisywanymi faktami i zjawiskami. Posługuje się bardzo nielicznymi, najbardziej podstawowymi terminami historycznymi, często błędnie. Formułuje nieliczne i niepoprawne wnioski. Dokonując oceny opisywanych wydarzeń i zjawisk posługuje się tylko stereotypami i ogólnikami. Poważną trudność sprawia mu analiza tekstu źródłowego i

udzielenie odpowiedzi na postawione do tekstu pytania. Jego wypowiedzi ustne i pisemne są nieudolne i nie spełniają wymogów kompozycyjnych i językowych. Zeszyt przedmiotowy prowadzi bardzo niesystematycznie, posiada duże luki w materiale lekcyjnym i zadaniach domowych. Nawet przy pomocy nauczyciela nie potrafi wykonać prostych poleceń wymagających zastosowania podstawowych umiejętności przedmiotowych. Na lekcjach jest bierny i nie angażuje się w proces nauczania. Pomimo działań wspomagających ze strony nauczyciela nie spełnia kryteriów oceny dopuszczającej.

Ocena dopuszczająca – poziom wymagań koniecznych:

Uczeń ma poważne braki w wiedzy i umiejętnościach przedmiotowych, ale przyswoił je w stopniu nieco poniżej wymagań programowych, z tego powodu nie jest w stanie samodzielnie rozwiązywać nawet prostych zadań o niewielkim stopniu trudności, nie jest w stanie samodzielnie pracować i aktywnie uczestniczyć w zajęciach. Spore braki wiedzy w zakresie podstawy programowej nie uniemożliwiają mu jednak dalszej edukacji przedmiotowej w klasie programowo wyższej i nie przekraczają możliwości uzyskania podstawowej wiedzy w ciągu dalszej nauki w szkole. Przedstawia, w czasie prezentacji ustnej lub pisemnej, mniej niż połowę wymaganej przy danym temacie wiedzy, popełniając przy tym znaczną ilość błędów. W obrębie poszczególnych tematów sygnalizuje znajomość jedynie nielicznych zagadnień. Prezentowany przez ucznia zasób wiedzy jest dosyć chaotyczny, mało uporządkowany i rzadko uwzględniający hierarchię ważności zjawisk i procesów. Częściowo trafnie określa ramy czasowo – przestrzenne tematów lokalizując fakty i zjawiska w czasie i przestrzeni historycznej. Potrafi określić kolejność chronologiczną głównych wydarzeń, nanosi daty i wydarzenia na oś czasu przy wydatnej pomocy nauczyciela. Lokuje na mapie tylko miejsca ważnych, przełomowych wydarzeń. W znikomym sposób wyjaśnia związki i relacje między faktami, zjawiskami i procesami historycznymi. Formułuje bardzo ograniczone wnioski, w dodatku z błędami i bez odpowiedniego uzasadnienia. Zna przyczyny i skutki jedynie wybranych wydarzeń, najczęściej tych, które miały przełomowe znaczenie dla dziejów ludzkości. Wypowiedź ucznia jest nieuporządkowana, niepełna i w ponad połowie błędna, a wypowiedzi pisemne zawierają liczne błędy językowe i ortograficzne. Podejmowana przez ucznia na lekcjach analiza tekstów źródłowych jest najczęściej niepełna, błędna i mało uporządkowana. Dodatkowo uczeń posiada duże braki w zeszycie przedmiotowym, tak w notatkach z lekcji, jak i braki prac domowych. Prace domowe ucznia są często niestaranne

i nieprzemyślane. Uczeń sporadycznie wypowiada się na forum klasy z własnej inicjatywy. Jedynie przy aktywnej i częstej pomocy nauczyciela rozwiązuje problemy typowe o niewielkim stopniu trudności.

Ocena dostateczna – poziom wymagań podstawowych:

(Zostały spełnione kryteria oceny dopuszczającej)

Uczeń opanował wiadomości podstawowe ujęte w planie wynikowym na poziomie nieprzekraczającym wymagań zawartych w podstawie programowej. Dysponuje niepełną wiedzą określoną programem nauczania, ale nie uniemożliwia mu to dalszej edukacji przedmiotowej w klasie programowo wyższej. Opanował najważniejsze wiadomości i umiejętności, ale zapamiętywanie treści dominuje u niego nad ich rozumieniem. W obrębie poszczególnych tematów sygnalizuje około połowy wymaganych zagadnień. W czasie wypowiedzi ustnych i pisemnych przedstawia materiał rzeczowy w większości uporządkowany pod względem tematycznym, zachowując hierarchię ważności rozpatrywanych faktów i zjawisk oraz porządek chronologiczny. Przedstawia, w czasie prezentacji swej wiedzy, około połowy wymaganej przy temacie faktografii, nie popełniając przy tym znacznej ilości błędów. Trafnie określa ramy czasowo – przestrzenne tematów lokalizując fakty i zjawiska w czasie i przestrzeni historycznej. Potrafi określić kolejność chronologiczną głównych wydarzeń. Nanosi daty i wydarzenia na oś czasu przy pomocy nauczyciela. Ma dość dobrą orientację na mapie, ale samodzielnie lokuje na mapie jedynie miejsca ważnych wydarzeń. W ograniczonym stopniu prezentuje relacje i związki między faktami, zjawiskami i procesami historycznymi. Dostrzega, w wąskim zakresie, zależności i związki przyczynowo- skutkowe pomiędzy zjawiskami z historii powszechnej i historii Polski. Posługuje się poprawnie terminologią historyczną i faktografią mieszczącą się w minimum programowym określonym ustawą. Formułuje samodzielnie mało uporządkowane wnioski, chociaż w większości poprawne, ale często bez odpowiedniego uzasadnienia. Analiza tekstów źródłowych jest u niego pełna, uporządkowana tematycznie i chronologicznie, wykonywana samodzielnie i zawiera jedynie nieliczne błędy rzeczowe. Wykazuje znajomość najczęściej występujących i wykorzystywanych na lekcjach źródeł – umie je rozróżnić pod względem formy i treści oraz wykorzystać jako źródło informacji historycznej z instrukcją i pod kierunkiem nauczyciela. Umiejętności przedmiotowe stosuje w sytuacjach typowych. Jego wypowiedzi ustne i pisemne rzadko są chaotyczne i zawierają nieliczne błędy językowe. Nazywa problemy o średnim stopniu trudności i stawia do nich pytania. Prace domowe często są staranne i przemyślane i w przeważającej mierze pozostają

w związku z tematem zadania. W zeszycie przedmiotowym nie ma rażących braków, prowadzi go systematycznie. Jest raczej mało aktywny na zajęciach, nie angażuje się szczególnie w proces dydaktyczny na lekcjach, sporadycznie wypowiada się na forum klasy z własnej inicjatywy, chyba, że jest systematycznie do tego zachęcany przez nauczyciela.

Ocena dobra – poziom wymagań rozszerzających:

(Zostały spełnione kryteria oceny dostatecznej i dopuszczającej)

Uczeń opanował wiadomości z zakresu podstawowego w sposób zadowalający. Ma wprawdzie niewielkie braki w zakresie wiedzy, ale udziela prawidłowych odpowiedzi naprowadzających na właściwy tok myślenia i poprawnie rozwiązuje zadania o pewnym stopniu trudności i wymagające opanowania umiejętności przewidzianych programem. Prawidłowo rozumuje, dostrzega podobieństwa i różnice. W czasie odpowiedzi ustnych i pisemnych przedstawia materiał rzeczowy uporządkowany pod względem tematycznym, zachowując niemal całkowicie hierarchię ważności danych faktów, zjawisk i procesów oraz porządek chronologiczny. Wyodrębnia najważniejsze zagadnienia w obrębie poszczególnych tematów i czyni to niemal bezbłędnie. Potrafi samodzielnie i precyzyjnie określić ramy czasowo - przestrzenne danego zagadnienia czy zjawiska, lokalizując je w czasie i przestrzeni historycznej. Przedstawia zdecydowaną większość wymaganej faktografii, bez poważniejszych błędów. Poprawnie stosuje większość pojęć i terminologii przedmiotowej wymaganej przy danych tematach, pomijając jedynie jednostkowe pojęcia. Dostrzega i opisuje poprawnie zależności i związki przyczynowo – skutkowe między różnymi faktami, zjawiskami i procesami historycznymi, również pomiędzy zjawiskami z zakresu historii powszechnej i historii Polski. Formułuje, z nielicznym błędami, prawidłowe wnioski częściowe i ogólne. Jego ocena wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych nie budzi większych zastrzeżeń, ale częściowo jest stereotypowa i emocjonalna. Podejmowana przez ucznia i wykonywana samodzielnie analiza tekstów źródłowych zawiera jedynie nieliczne jednostkowe błędy rzeczowe, jest w większości kompletna, uporządkowana tematycznie i chronologicznie. Czytanie różnego rodzaju tekstów źródłowych ze zrozumieniem, pod kątem sformułowanych do tekstu pytań, nie stwarza uczniowi większego problemu- dokonuje właściwej selekcji informacji. Typowe zadania teoretyczne i praktyczne rozwiązuje całkowicie samodzielnie. Nabyte umiejętności przedmiotowe potrafi stosować w sytuacjach problemowych. Rozumie związki przyczynowo – skutkowe występujące w życiu społecznym, gospodarczym i politycznym. Wiadomości nie tylko zapamiętuje, ale też je rozumie. Wiedzę czerpie nie tylko z podręcznika, ale także z innych źródeł informacji

(literatura popularnonaukowa, Internet, prasa codzienna i inne). Jego prace pisemne domowe są zawsze związane z tematem, zawierają własne przemyślenia i wnioski i nie posiadają błędów merytorycznych. Uczeń jest aktywny w klasie, chętnie zabiera głos w dyskusji, zgodnie współpracuje w grupie. Ma starannie i systematycznie prowadzony zeszyt przedmiotowy.

Ocena bardzo dobra – poziom wymagań dopełniających:

(Zostały spełnione kryteria dobrej, dostatecznej i dopuszczającej)

Uczeń w pełni przyswoił sobie wiadomości podstawowe i ponadpodstawowe objęte podstawą programową. Właściwie stosuje zdobyte umiejętności i wiedzę. Posługuje się odpowiednim słownictwem - używa pojęć we właściwym znaczeniu. Samodzielnie podaje odpowiedzi, ocenia fakty, procesy i zjawiska rzeczywistości społeczno- politycznej. Samodzielnie również rozwiązuje problemy teoretyczne i praktyczne. Samodzielnie analizuje teksty źródłowe dokonując prawidłowej interpretacji wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych i oceniając ich wiarygodność i przydatność. Potrafi integrować wiedzę z różnych źródeł informacji historycznej w czasie swoich wypowiedzi ustnych i pisemnych. Potrafi korelować swą wiedzę historyczną z wiedzą z pokrewnych przedmiotów (język polski, wiedza o kulturze, wiedza o społeczeństwie, geografia). Ma bardzo dobrą orientację we współczesnej rzeczywistości politycznej i społeczno - gospodarczej Polski i świata. Wykazuje pełną i rzetelną znajomość poznanej faktografii. Jego wypowiedzi ustne i pisemne są bogate w treści, fakty, opinie i oceny, bez błędów językowych i ortograficznych i integrują wiedzę uzyskaną z różnych źródeł informacji historycznej. Podejmuje próby twórczego rozwijania własnych uzdolnień. Samodzielnie i poprawnie interpretuje dane statystyczne, wykresy i mapy. Samodzielnie wyciąga wnioski, formułuje problemy i pytania. Prezentuje na forum klasy własne sądy i opinie uzasadniając je za pomocą trafnych argumentów w toku dyskusji. Jest bardzo aktywny na lekcjach, organizuje pracę w grupie. Starannie wykonuje zadania domowe i dodatkowe zadania wykraczające poza podstawowe wymagania programowe (Np. gromadzi materiał regionalny, opracowuje referaty, biogramy, przygotowuje gazetki ściennie). Chętnie angażuje się w różnego rodzaju konkursy przedmiotowe. Posiada wzorowo prowadzony zeszyt przedmiotowy.

Ocena celująca – poziom wymagań wykraczających:

(Zostały spełnione kryteria oceny bardzo dobrej, dobrej, dostatecznej i dopuszczającej)

Uczeń spełnia wszystkie wymagania na ocenę bdb i w pełnym stopniu opanował wymagania określone w planie wynikowym, posiada także wiedzę wykraczającą wyraźnie poza

podstawy programowe. Jego zasób wiedzy i umiejętności świadczy o wyraźnych i sprecyzowanych uzdolnieniach humanistycznych. Systematycznie pracuje nad pogłębianiem wiedzy historycznej i rozwijaniem własnych uzdolnień i zainteresowań - samodzielnie, poprzez lekturę pozycji popularnonaukowych, zdobywa dalszą wiedzę. Czynnie uczestniczy w lekcjach, prezentuje dociekliwość podczas rozwiązywania problemów historycznych, formułując własne sądy i opinie na podstawie znacznej wiedzy faktograficznej, a także w oparciu o odpowiednie teksty źródłowe i lekturę dla uzasadnienia swej wypowiedzi. Dokonuje pełnej oceny zjawisk, procesów i faktów w oparciu o szeroki zasób informacji zdobytych także ze źródeł pozapodręcznikowych (informacje wykraczające poza zakres podręcznika nie są konieczne). Umiejętnie wykorzystuje wiedzę z innych przedmiotów – historii czy geografii. Biegle rozwiązuje podane do przemyślenia problemy teoretyczne i praktyczne. Proponuje własne, niekonwencjonalne i nietypowe rozwiązania. Starannie wykonuje dodatkowe zadania – referaty, biogramy, odczyty, gazetki ściennie, artykuły. Współpracuje z nauczycielem w przygotowywaniu zajęć opartych na twórczym rozwiązywaniu problemów. Samodzielnie i twórczo rozwija własne uzdolnienia. Wzorowo prowadzi zeszyt przedmiotowy. Uczestniczy w olimpiadach i konkursach przedmiotowych i osiąga w nich znaczące sukcesy.

V. ZASADY INFORMOWANIA O WYMAGANIACH EDUKACYJNYCH I POSTĘPACH UCZNIÓW W NAUCE PRZEDMIOTU:

1. Wszystkie oceny są jawne i podawane na bieżąco.
2. Prace pisemne otrzymuje uczeń do wglądu na lekcji, a rodzice w kontaktach indywidualnych i na zebraniach klasowych.
3. Sprawdziany są przechowywane przez nauczyciela do czasu wystawienia oceny semestralnej lub końcowej.
4. Ocena jest wyrażona stopniem szkolnym w skali od 1 do 6.
5. Uczeń mający kłopoty z opanowaniem materiału nauczania może zwrócić się o pomoc do nauczyciela w celu ustalenia programu wspomagającego.
6. Na miesiąc przed planowaną klasyfikacją (posiedzeniem Rady pedagogicznej klasyfikacyjnej) uczeń jest informowany o grożącej mu ocenie niedostatecznej na koniec semestru lub całego roku szkolnego.
7. Aby uzyskać promocję do następnej klasy uczeń obowiązany jest zaliczyć pozytywnie materiał nauczania z pierwszego semestru, jeśli za pierwszy semestr uzyskał ocenę

niedostateczną. Zaliczenie odbywa się w formie ustalonej przez nauczyciela najpóźniej do końca marca.